

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ ΤΗΣ ROSA NERA

Συναντήσεις στην αυλή της Rosa Nera

Αποσπάσματα από τη σπορά
της κατάληψης «Μαύρο Ρόδο»

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
πικραλίδες

εκδόσεις των ξένων

Ο συλλογικός αυτός τόμος φιλοξενεί κείμενα ανθρώπων που έζησαν (σ)την κατάληψη Rosa Nera, ή την επισκέφτηκαν (για συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, παρουσιάσεις βιβλίων, συζητήσεις, ακόμη και νοερά). Τους ευχαριστούμε από καρδιάς για τη συμβολή τους.

Η συλλογή των κειμένων ξεκίνησε λίγο μετά την εκκένωση της κατάληψης (5/9/2020) και ολοκληρώθηκε τον Μάιο του 2021, λίγο πριν την εκ νέου απελευθέρωσή της (5/6/2021).

Τα έσοδα από αυτήν την έκδοση θα διατεθούν για την κάλυψη των δικαστικών εξόδων των συντρόφων και συντροφισσών της Rosa Nera, ως ελάχιστη συμβολή στον αγώνα για τη ζωή.

Σελιδοποίηση: Σωκράτης Παπάζογλου
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Κατερίνα Στρατήγη

Η χρήση αποσπασμάτων ή και ολόκληρου του βιβλίου είναι ελεύθερη για μη εμπορικούς σκοπούς. Θα μας άρεσε, ωστόσο, να μας ενημερώνετε στη διεύθυνση: hotel@espinet.net

Ιστότοπος: hotel.espinblogs.net
Facebook: Εκδόσεις των ξένων

Θεσσαλονίκη 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

πικραλίδες: 16 χρόνια συναντήσεων και σποράς στην αυλή του Μαύρου Ρόδου	11
εκδόσεις των ξένων κ.ά.: «Θέλουν τα εδάφη μας...»	21
Συνέλευση της Rosa Nera: Μια εμπειρία αυτοοργάνωσης και δημιουργίας, ένα σπίτι του τοπικού ακηδεμόνευτου κινήματος, ένα αντιεξουσιαστικό κύτταρο στην πόλη των Χανίων	23
Τσιριτσάντσουλες: Αμανές για τη Ρόζα	34
Μια συζήτηση με τον ΠΑΠ	35
Οικογένεια μπλαζ: Μια μεγάλη ζεστή κοινωνική αγκαλιά	45
Aritz Tutor Antón: Η φαντασίωση του τουρισμού ενάντια στην ουτοπία της πραγματικότητας	47
Γαλάτεια & Μαρία: Ευπρόσδεκτοι τουρίστες - Ανεπιθύμητοι κάτοικοι	61
Για την Αλεξάνδρα...	69
Αλεξάνδρα Περιστεράκη: Η αισθητική του Καταπιεσμένου: το παράδειγμα του Λόφου Καστέλι στα Χανιά	71
Βαρδής Τσουρής, μια αναρχική κατάφαση στη ζωή, μια μεθοδολογία ενάντια στον θάνατο	91
Γιάννης Βασιλάκης: Για τον Βαρδή...	97
Raoul Vaneigem: Ο άνθρωπος έχει κάθε δικαίωμα, η οικονομία κανένα!	101
Tomás Ibañez: Rosa Nera... για κάθε άνθος κομμένο, ανθίζουν πολλά περισσότερα	103
Παναγιώτης Κούστας: Τότε που τα ποτάμια θυμήθηκαν ποια πραγματικά μπορούν να είναι	117
Incognita sperans: Κανένα ταξίδι δεν τελειώνει ποτέ και πουθενά ...	123
Νίκος Σούζας: Αιώνιο καλοκαίρι κόντρα στους ατέλειωτους χειμώνες	125

Δές-πολλες: Για τη Ρόζα	137
Τσιριτσάντσουλες: Το θέατρό μας, η Rosa Nera	139
Αυτοοργανωμένη Ομάδα Παραδοσιακών Χορών της Rosa Nera: Χορεύοντας ελευθεριακά	141
Yar Aman: Τα μαύρα ρόδα θα ανθίζουν για πάντα!	145
Ασπάλαθος: ... και αυτό δεν μπορεί να το διαγράψει καμία εξουσία!	147
Έμφυλες Αταξίες: Και τι (μας) πειράζει που εκκένωσαν τη Rosa Nera;	149
Iain Boal & Joseph Matthews: No Nations, No Borders: Rosa Nera, εκδόσεις των ξένων και Retort	153
Γεράσιμος Κακολύρης: Αλληλεξάρτηση και ηθική ευθύνη	171
Κοινωνικό Στέκι - Στέκι Μεταναστών Χανίων: Η Ρόζα Νέρα δεν εκκενώνεται. Τίποτα δεν τελείωσε, όλα συνεχίζονται	187
George Katsiaficas: Για τη Rosa Nera	195
ΚΡαΧ: Μικρό λεξικό για μεγάλες λέξεις	205
Γιώργος Κολέμπας: Αυτονομία, Αποανάπτυξη, Κοινοτισμός και Αμεση Δημοκρατία – μαζί για έναν Μετακαπιταλιστι- κό Κόσμο	209
Ηρώ: Αντί νοήματος & Στην επόμενη Ρόζα	221
Σάμν: Η Ρόζα ως ένα σύστημα πρακτικών: ο ρόλος της κατάλη- ψης στο αντιφασιστικό κίνημα των Χανίων	225
Yar Aman: Κάλαντα της Μαύρης Ροδαριάς	236
John Holloway: «Κλείσανε τη Ρόζα, ανοίγουμε την πόλη»	239
Συνέλευση Πάρκου Ειρήνης και Φιλίας: Ο αγώνας για ανοιχτούς και αυτοοργανωμένους χώρους υπό τη σκιά της ξενοδοχο- ποίησης του λόφου Καστέλι: μια καταγραφή	243
Πίνακας φωτογραφιών	253

*Στη μνήμη του Βαρδή Τσουρή,
της Αλεξάνδρας Περιστεράκη και του Marc Tomsin*

Η ματιά τους και το πάθος τους ζουν στους αγώνες μας



πικραλίδες

16 χρόνια συναντήσεων και σποράς στην αυλή του Μαύρου Ρόδου

Κανένα βιβλίο δεν ξεκινά με το σκοτάδι, με την απογοήτευση, με τη θλίψη, με τον πόνο. Ωστόσο, ο συλλογικός τόμος που κρατάτε στα χέρια σας βρίσκει –όψιμα– την αφετηρία του στις 5 Σεπτεμβρίου του 2020, την ημέρα δηλαδή που οι κατασταλτικές δυνάμεις του κράτους θέρισαν το πιο όμορφο ρόδο της πόλης των Χανίων. Και, ίσως, αυτό το βίαιο ξεριζώμα του ρόδου να σηματοδοτεί την απώλεια του πιο ρομαντικού, και μπολιασμένου με τα παιδικά μας όνειρα, κομματιού μας. Και, ίσως, αυτό το βίαιο ξεριζώμα να έκανε τα μάτια μας να δακρύνουν και τα σώματά μας –έτσι εύθραυστα που είναι– να λυγίσουν. Κι όμως, παράτι περιέφραξαν το Μαύρο Ρόδο, ένα αεράκι πνέει και μας ωθεί «να βγούμε από την τρικυμία αυτού του κόσμου».¹ «Οι ελπίδες καλλιεργούνται, όπως και τα άνθη», επιμένει ένας φίλος από μια νότια πολιτεία του Μεξικού.² Και οι λέξεις του συνηχούν στις μελωδίες αυτού του βιβλίου.

1. Παράφραση των τελευταίων στίχων του ποιήματος «Φα-ντασία» του Γιάννη Σκαρίμπα, το έργο του οποίου μοιράστηκε σε αρκετές εκδηλώσεις στον χώρο της Rosa Nera.

2. Πρόκειται για τη φράση του Subcomandante Marcos “las flores, como las esperanzas, se cultivan”. Βλ. <https://enlacezapatista.ezln.org.mx/1995/08/28/a-los-hombres-y-mujeres-en-solidaridad-con-chiapas-mexico-reunidos-en-brescia-italia/>

Αυτός, λοιπόν, είναι ο στόχος του βιβλίου· να διατηρήσει το «φωσάκι» ζωντανό στη συλλογική μνήμη. Να νοτίσει με το άρωμα του ρόδου τον πολιτικό διάλογο για τους ελεύθερους κοινωνικούς χώρους, οι οποίοι στιγματίζονται από την κρατική εξουσία και διεμβολίζονται από τη λογική του χρήματος. Να γίνει το κατάρτι το οποίο θα δώσει, ίσως, το έναυσμα σε συντρόφισσες και συντρόφους να ταξιδέψουν στις θάλασσες του λόγου. Να γίνει σπόρος που θα ευοδώσει με νέα άνθη τις ρωγμές που διανοίγονται στα εδάφη του κεφαλαίου.

Σε καμία περίπτωση 16 χρόνια αγώνων δεν χωράνε στις σελίδες ενός βιβλίου. Πώς να αποτυπώσεις γεύσεις, αρώματα, χαμόγελα, δάκρυα, λύπες, έρωτες, ακόμα και ματιές στο χαρτί, σε δύο μόνο διαστάσεις; Πώς να αναβιώσεις συναντήσεις, συναισθήματα και συζητήσεις που έδωσαν το έναυσμα σε μια διαφορετική τροπή; Θα επιμείνουμε, παρ' όλα αυτά, στη μεταφορά μιας στιγμής, μιας εικόνας, μιας μελωδίας –έστω και αποσπασματικά, κουτσουρεμένα και λειψά– από όλα αυτά που, συνειδητά ή μη, μοιραστήκαμε.³ Τα θραύσματα της εμπειρίας βρίσκονται πάντα στο «εδώ και το τώρα», γονιμοποιώντας τις ελπίδες μας για έναν

3. Επομένως, δεν ισχυριζόμαστε ότι το βιβλίο αυτό προσφέρει κάποια απόλυτη αλήθεια σχετικά με το Μαύρο Ρόδο. Αντιθέτως, φέρνει σε συνάντηση υποκειμενικά αποσπάσματα, όψεις –σίγουρα μερικές– και ποιήσεις της ιστορίας. Μιας ιστορίας που επεκτείνεται πολύ πιο πέρα από αυτό το βιβλίο. Παρομοίως, στη δεκαεξάχρονη διαδρομή της η Rosa Nera ποτέ δεν απέκτησε αυθεντίες ή καθοδηγητές. Θα ήταν, λοιπόν, ατόπημα να διεκδικούσαμε έναν τέτοιο ρόλο για το παρόν βιβλίο. Εξάλλου, δεν πρόκειται για ένα βιβλίο πολιτικής ανάλυσης, αλλά για ένα βιβλίο που φέρει ως κύρια επιθυμία την πυροδότηση του (πολιτικού) πράττειν.

διαφορετικό κόσμο. «Έναν κόσμο που χωράει πολλούς κόσμους».⁴ Ίσως, λοιπόν, μονάχα μια κραυγή να είναι αρκετή για να συνηχήσουν οι μελωδίες ενός «ερωτευμένου εφήβου, ετών δεκαέξι»⁵ στο σώμα της ζωής.

Αυτό το βιβλίο δεν έχει γραφτεί για να παγώσει στον χρόνο όλη αυτή την εξεγερμένη εμπειρία της κατάληψης, αλλά για να μοιράσει τη φλόγα της. Επομένως, η δεκαεξάχρονη διαδρομή δεν είναι ένας αριθμός που υποδηλώνει το τέλος, αλλά ένα σύνολο ροών και σχέσεων απ' το οποίο αναβλύζουν οι κοινωνικοί αγώνες που οφείλουμε, σε μια διαφορετική τροπή, να ταξιδέψουμε. Η ιστορία όχι απλώς δεν τελειώνει, αλλά ακόμα περισσότερο δεν είναι κάτι που βρίσκεται έξω από εμάς: αντιθέτως, τη διαμορφώνουμε με το καθημερινό μας πράττειν.

Ένα μικρό χρονικό

Η ιστορία των κοινωνιών είναι ιστορία (ταξικής) πάλης, και κάπως έτσι ξεκινάει και η δική μας αφήγηση: Ως πάλη! Ως αγώνας ενάντια στον κόσμο της αδικίας τον οποίο βιώνουμε. Ως διεκδίκηση για ανοιχτούς, ελεύθερους, κοινωνικούς και αυτοοργανωμένους χώρους. Ως αγωνιώδης προσπάθεια να πραγματώσουμε χειραφετικές κοινωνικές σχέσεις στο εδώ και το τώρα.

Η κατάληψη της Rosa Nera ξεκίνησε στις 21 Ιουνίου

4. Εμβληματικό σύνθημα των ζαπατίστας, το οποίο δηλώνει την ποικιλομορφία και πολυχρωμία που συνθέτει την επανάστασή τους. Σύνθημα το οποίο, μεταξύ άλλων, έχει ταξιδέψει πολλές φορές μέχρι την άκρη του ενετικού λιμανιού.

5. Τίτλος τραγουδιού του συγκροτήματος Καταχνιά, το οποίο γράφτηκε προς έκφραση αλληλεγγύης στις καταλήψεις.

του 2004 στον λόφο Καστέλι των Χανίων, σε ένα κτίριο που μέχρι τότε είχε βαπτιστεί Δικαστικό Μέγαρο, Παλάτι, Διοικητήριο, 5η Μεραρχία κ.ά., ανάλογα με την εκάστοτε εξουσία που περνούσε από τον τόπο. Μια τοποθεσία στην οποία όχι μόνο συναντιούνται οι διαφορετικές ιστορίες της πόλης των Χανίων, αλλά ακόμα περισσότερο ένας τόπος όπου επιδίωξαν και κατάφεραν να συναντηθούν οι ίδιοι οι άνθρωποι της πόλης για να ορίσουν τη δική τους μοίρα.

Η κατάληψη του –εγκαταλελειμμένου για σχεδόν 20 χρόνια– κτιρίου έγινε για την «αναζήτηση ενός διαφορετικού τρόπου ζωής ενάντια στον κόσμο του εμπορεύματος και της κατανάλωσης».⁶ Για να δημιουργηθεί ένας χώρος ελεύθερης πρόσβασης, συλλογικής έκφρασης και διαλόγου στην πόλη. Η κατάληψη τοποθέτησε, από την πρώτη κιάλας στιγμή, την οριζοντιότητα και την αυτοοργάνωση σε περίοπτη θέση για τις διαδικασίες της.

Έκτοτε η Rosa Nera μετράει δεκαεφτά χρόνια ζωής.⁷ Δεκαεφτά χρόνια στα οποία συμμετέχει με όλη της την ψυχή (και πολλές φορές το σώμα της⁸) σε συλλογικούς και χειραφετικούς αγώνες. Η συλλογικότητα της Rosa Nera συμμετείχε με θέρμη σε αγώνες ενάντια στην εκποίηση

6. Από το πρώτο κείμενο της Κατάληψης: «Στον δρόμο προς την αυτοοργάνωση».

7. Η εκκένωση δεν αποτέλεσε ικανή συνθήκη για να διακόψει τη συλλογικοποίηση.

8. Δεν θέλουμε να αναπαραγάγουμε εδώ τον δυισμό ψυχής και σώματος του Καρτέσιου, αλλά να υπενθυμίσουμε την όμορφη ανυπόγραφη αφίσα που κυκλοφόρησε μετά την εκκένωση, η οποία σε αναφορά του κτιρίου της κατάληψης σημείωνε: «το σώμα της φρουρείται, η ψυχή της αιωρείται».

γης (φαράγγι Καντάνου, στη διεκδίκηση του στρατοπέδου Μαρκοπούλου κ.ά.) και σε οικολογικούς αγώνες (ενάντια στα ρίψη χημικών στη Μεσόγειο, φιλοξένησε και συνέπραξε με αγρο-οικολογικά εγχειρήματα και συνελύσεις κ.ά.). Συνέβαλε καθοριστικά στον αντιφασιστικό αγώνα στα Χανιά (ήδη από το 2004 βρίσκουμε κείμενα ενάντια στη Χ.Α. αλλά και ενάντια στο πανηγύρι των ναζί στο γερμανικό νεκροταφείο). Κινητοποιήθηκε στα εργατικά ζητήματα και ήταν παρούσα σε κάθε απεργία. Αγκάλιασε την εξέγερση του Δεκέμβρη του 2008. Εξέφρασε την αλληλεγγύη της στους εξεγερμένους της Τσιάπας· στην εξέγερση των νέων της Γαλλίας· έδωσε χρώμα και ρυθμό στις συνελύσεις της πλατείας Αγοράς το 2011. Στήριξε την απεργία πείνας των μεταναστών το 2008 που πραγματοποιήθηκε στα Χανιά για τη διεκδίκηση χαρτιών· αντίστοιχα έπραξε το 2011 με την απεργία πείνας των 300 μεταναστών σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Συνολικά, άφησε το αποτύπωμα της στην πόλη των Χανίων και όχι μόνο. Όλα αυτά τα χρόνια, ωστόσο, δεν περιχαρακώθηκε σε πολιτικές ταυτότητας. Όπως ειπώθηκε και σε μια πρόσφατη εκδήλωση «δεν υπήρχε ποτέ το Α σε κύκλο ή κλειστές ιδεολογικές κατευθύνσεις». Αντίθετα, συνέθεσε ένα εγχείρημα πάνω στην πολιτική της ακοής. Σε κάθε αγώνα προσπαθούσε να αφουγκραστεί τις ανησυχίες, τους φόβους και τις ελπίδες των συμμετεχόντων.

Κατάληψη δεν σημαίνει καταπάτηση αλλά άνοιγμα του χώρου και της ιστορίας. Ο λόφος Καστέλι, στον οποίο βρίσκονται τα πρώτα μινωικά ερείπια της δυτικής Κρήτης, αποτελεί όχι μόνο αρχαιολογική περιοχή, όχι μόνο το γαλατικό χωριό στο κέντρο της αυτοκρατορίας του τουρισμού,

αλλά ακόμα περισσότερο μια ιστορική διαδρομή τόπων εξουσίας. Το κτίριο, όπου στεγαζόταν η Rosa Nera, ρίχνει τα θεμέλιά του τη δεκαετία του 1870-80 για να αποτελέσει κέντρο εξουσίας για τους Οθωμανούς (δικαστήρια),⁹ να στεγάσει διοικητικές υπηρεσίες της Κρητικής Πολιτείας, την 5η Μεραρχία Κρήτης μετά την ένωσή της με την Ελλάδα, ενώ τα χρόνια της Κατοχής και της Χούντας στέγασε κρατητήρια και δωμάτια στα οποία γινόντουσαν βασανιστήρια. Το κτίριο, επομένως, πυκνώνει συμβολικές σημασίες· φέρει ένα συμβολικό περιεχόμενο εξουσίας. Το 1986 παραχωρήθηκε από το υπουργείο Άμυνας στο υπουργείο Παιδείας, με τον όρο να στεγάσει εκπαιδευτικές και λειτουργικές του ανάγκες. Στην αρχή πράγματι στέγασε διοικητικές λειτουργίες του Πολυτεχνείου, ωστόσο γρήγορα εγκαταλείφθηκε για πολλά χρόνια.¹⁰ Έκτοτε, το κτίριο παρέμενε κενό και αφημένο στο έλεος του χρόνου.

Το 2004, ένα σύνολο ανθρώπων από το τότε αυτοδια-

9. Μάλιστα, φωτογραφίες (οι οποίες χρονολογούνται μέχρι το 1889) μαρτυρούν μια διπλή επιγραφή «Δικαστήρια» με ελληνικούς και τούρκικους χαρακτήρες, πάνω από την κεντρική είσοδο (βλέπε σχετικά την μπροσούρα «Οι παραλειπόμενοι της ιστορίας: μια περιήγηση στις γειτονιές των ξεχασμένων της πόλης», η οποία εκδόθηκε από τη Rosa Nera τον Ιούνιο του 2018, με αφορμή μια εναλλακτική ξενάγηση στην παλιά πόλη των Χανίων).

10. Το κτίριο στέγασε για ένα μικρό διάστημα τα αμφιλεγόμενα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (μέρος του ακαδημαϊκού έτους 1998-9). Σύντομα, όμως, διέκοψαν τη λειτουργία τους. Αυτό επιτεύχθηκε μετά την έντονη αντίδραση των φοιτητών του Πολυτεχνείου στο σπάσιμο των επαγγελματικών δικαιωμάτων που προκαλούσαν τα ΠΣΕ και τη συνακόλουθη παρεμπόδιση της λειτουργίας τους.

χειριζόμενο Στέκι Χανίων και μια ευρύτερη ανοιχτή συνέλευση αποφασίζουν να καταλάβουν το κτίριο, εξαγνίζοντάς το από τους συμβολισμούς της εξουσίας. Το κτίριο παίρνει την ονομασία «Μαύρο Ρόδο» και παραδίδει σε όλους τους Χανιώτες (πλην ρατσιστών και μπάτσων) τη διαχείρισή του. Η διαχειριστική συνέλευση λαμβάνει χώρα μια φορά την εβδομάδα και είναι ανοιχτή. Με τα χρόνια, στο κτίριο λειτουργεί βιβλιοθήκη με –αξίζει να αναφερθεί– αρκετά σημαντικούς τίτλους. Διαθέτει χώρο θεάτρου και θεατρική ομάδα, χώρο παιδικής απασχόλησης, χώρο κατασκευών. Φιλοξενεί πάνω από 20 ανθρώπους που δεν έχουν στέγη στα Χανιά, αλλά κατά καιρούς και μετανάστες ή πρόσφυγες οι οποίοι έμεναν στον δρόμο. Γίνεται, συνολικά, σημείο συνάντησης και στέγη του τοπικού κινήματος, με εκδηλώσεις, παρουσιάσεις και συνελεύσεις από μεγάλο φάσμα πολιτικών ρευμάτων.

Η Rosa Nera βρισκόταν διαρκώς υπό την απειλή της εκκένωσης. Πέρα από τις φασιστικές επιθέσεις που είχε δεχτεί κατά περιόδους, η μεγάλη απειλή ξεκίνησε το 2016 με τον πλειστηριασμό του κτιρίου, ενώ αργότερα, το 2017, πωλήθηκε σε μια εταιρεία-φάντασμα για την οικοδόμηση ενός συγκροτήματος ξενοδοχείων (κυριολεκτικά, η εταιρεία δημιουργήθηκε αποκλειστικά και μόνο για τη συμμετοχή της στον διαγωνισμό, ενώ από το 2017 μέχρι και σήμερα δεν έχει καταθέσει κανέναν ισολογισμό).¹¹ Τότε, οι προσπάθειες εκκένωσης έπεσαν στο κενό καθώς τα κτίρια χαρακτηρίστηκαν αρχαιολογικά και, ως εκ τούτου, δεν υπήρχε η δυνατότητα ανέγερσης ξενοδοχείων.

11. Βλ. σχετικά το ρεπορτάζ του Μ. Διονέλλη, Εφ. συν., 7/9/2020.

Η υπόθεση επανήλθε στην επιφάνεια όταν στις εκλογές του 2019 εκλέχθηκε με το νεοσυντηρητικό κόμμα (Ν.Δ.) ο πρώην πρόεδρος του Πολυτεχνείου και ενορχηστρωτής της πώλησης του κτιρίου Βασίλης Διγαλάκης, ο οποίος συμμετείχε στην κυβέρνηση από το πόστο του υφυπουργού Παιδείας, μέχρι την αποπομπή του τον Ιανουάριο του 2021. Οι σχεδιασμοί της κυβέρνησης ήταν ξεκάθαροι, όχι μόνο από αυτή την επιλογή, αλλά και από τη συνολικότερη εξαγγελία του υπουργού Προστασίας του Πολίτη Μιχάλη Χρυσοχουντίδη ως προς την πρόθεση της νεοσυντηρητικής κυβέρνησης να εκκενώσει τις καταλήψεις στον ελλαδικό χώρο. Το πλάνο της κυβέρνησης ξεκίνησε να υλοποιείται τον Δεκέμβριο του 2019 με αμφιλεγόμενη επιτυχία (βλ. π.χ. υπόθεση Ινδaré), ενώ τον Σεπτέμβριο του 2020 γίνεται η εκκένωση της Rosa Nera, ακριβώς ένα μήνα μετά την απαίτησή της από την εταιρεία.¹²

Η εκκένωση της κατάληψης πυροδότησε πρωτοφανείς αντιδράσεις στον κόσμο των Χανίων. Χαρακτηριστικά, υπολογίζεται ότι συνέβησαν οι μεγαλύτερες πορείες μετά το 2011. Οι συλλογικές διαδικασίες ήταν ζωντανές, έντονες και ορατές δύο μήνες μετά την εκκένωση της κατάληψης. Στον ανοιχτό χώρο του Πάρκου Ειρήνης και Φιλίας των Λαών, η Συνέλευση Αλληλεγγύης συγκέντρωσε

12. Ένα μήνα πριν, στις 6/8/2020 δημοσιεύτηκε επιστολή της Belvedere, της εταιρείας στην οποία πουλήθηκε ο λόφος Καστέλι, η οποία απαιτεί την εκκένωση του κτιρίου δίνοντας τον αριθμό πρωτοκόλλου που είχε δώσει η Εισαγγελία Χανίων για την εκκένωση 7638/23-12-2019 (πράγμα που αποκαλύπτει και τις υπόγειες διασυνδέσεις της εταιρείας), ενώ απορεί πώς η συλλογικότητα έχει τη δυνατότητα να εκφράζει δημόσια λόγο (όχι δεν αστείζομαστε).

δεκάδες κόσμου σε σταθερή βάση. Η επιβολή οριζόντιου lockdown στη χώρα επέβαλλε τον μετασχηματισμό της συνέλευσης αλληλεγγύης σε μια πιο ρευστή και αόρατη μορφή.¹³ Παιδιά αυτών των κινητοποιήσεων είναι και το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας.

Κλείνοντας, αυτό το βιβλίο δεν περιέχει μια μονομερή ανάλυση ή ερμηνεία σχετικά με τη Rosa Nera ή τις καταλήψεις γενικότερα. Αντιθέτως, θα συναντήσετε εμπειρίες από ανθρώπους που έζησαν (σ)τη Rosa – είτε ως επισκέπτες είτε ως μόνιμοι κάτοικοι Χανίων. Η αξία αυτών των μαρτυριών έγκειται στο γεγονός ότι συγκρούονται αναγκαστικά με τον δημόσιο λόγο ο οποίος τους αποκλείει, σκίζουν το πέπλο της αορατότητας και φέρνουν στην επιφάνεια τα υποκείμενα που γράφουν ιστορία.

Η ποικιλομορφία των κειμένων που συμπεριλαμβάνονται στον τόμο δείχνει στην πραγματικότητα ότι το Μαύρο Ρόδο έχει πολλές αποχρώσεις. Μια εισαγωγή ενός συλλογικού τόμου συνήθως επιβάλλει δύο λόγια για κάθε κείμενο και την ανάπτυξη μιας γραμμής σκέψης που τα συνέχει. Όμως, όπως σημείωνε και ο αείμνηστος Βαρδής Τσουρής στην καταγραφή των Μαντινάδων και των Ριζιτικών,¹⁴ «σχόλια πάνω στη μορφή και το περιεχόμενο δεν χρειάζονται». Η μορφή είναι όμορφη και το περιεχόμενο από μόνο του συνθέτει την αμφισβήτηση του πνεύ-

13. Στο κείμενο της Συνέλευσης Αλληλεγγύης στη Rosa Nera θα βρείτε μια παρουσίαση των δράσεων που έγιναν στα Χανιά μετά την εκκένωση (σελ. 243-252 του παρόντος τόμου).

14. «Μαντινάδες & Ριζίτικα της Φυλακής»: Ανθολογία από τον Βαρδή Τσουρή, επανεκδόθηκε τον Νοέμβριο του 2019 στα Χανιά από τον Κύκλο Συντρόφων.

ματος της κοινωνίας όπου ζούμε. Θεωρούμε, λοιπόν, ότι η ανάπτυξη της σημασίας κάθε κειμένου είναι περιττή. Η συναστρία που αρθρώνεται στον συλλογικό αυτόν τόμο, αποκτά την αξία της από τη συνάντηση. Τη συνάντηση δίχως όρους, την ώσμωση των διαφορετικών ιδεών, των διαφορετικών αντιλήψεων, των διαφορετικών ανθρώπων, τη μέθεξη. Αυτή είναι και η ουσία μιας κατάληψης, φτιάχνει τους όρους για τη δική μας συνάντηση. Τη συνάντηση που επιτρέπει τη ζύμωση και τη μέθη της ζωής!

Στον παρόντα τόμο, λοιπόν, θα διαβάσετε για ένα λουλούδι. Ένα λουλούδι, ίσως, δίχως άρωμα. Αλλά μην ξεγελαστείτε. Από τη λησμονιά όπου η κάθε λέξη εξορίζει την οσμή του άνθους, αναδύεται το άνθος εκείνο που απουσιάζει από όλους τους κήπους.¹⁵

Καλή αντάμωση!

Μάρτιος 2021

15. Η φράση είναι εμπνευσμένη από το παρακάτω χωρίο του Μαλαρμέ: «Λέω: ένα λουλούδι! Και από τη λησμονιά όπου η φωνή μου εξορίζει το κάθε περίγραμμα, αναδύεται μουσικά, διαφέροντας από κάθε γνωστό λουλούδι, το άνθος που απουσιάζει από όλα τα μπουκέτα». Mallarme, S. "Crisis de verso", στο *Divagaciones: seguido de Prosa diversa / Correspondencia*. Λίμα: Pontificia Universidad Católica del Perú, 1998, σ. 223.

Θέλουν τα εδάφη μας για να τα μετατρέψουν σε ερήμους του κεφαλαίου. Θα μείνουν μόνο με κάτι κόκκους άμμου σε μια κλεψύδρα που ολοένα αδειάζει.

Εμείς που φιλοξενηθήκαμε στην κατάληψη Rosa Nera θα έχουμε πάντα ένα μαύρο ρόδο στην καρδιά μας.

«Τα μαύρα ρόδα ανθίζουν μια ζωή»

εκδόσεις των ξένων

Raoul Vaneigem

Marc Tomsin

Joseph Matthews & Iain Boal (Retort)

Silvia Federici

George Caffentzis

Sherry Millner

Ernie Larsen

Anselm Jappe

Tomás Ibañez

Claire Auzias

Massimo De Angelis

Σεπτέμβριος 2020



Συνέλευση της Rosa Nera

Μια εμπειρία αυτοοργάνωσης και δημιουργίας,
ένα σπίτι του τοπικού ακηδεμόνευτου κινήματος,
ένα αντιεξουσιαστικό κύτταρο
στην πόλη των Χανίων

Την εισβολή της αστυνομίας και την εκκένωση της Rosa Nera –στις 5 Σεπτεμβρίου του δυστοπικού έτους 2020– ακολούθησαν λύπη και οργή. Συναισθήματα που δεν αποτέλεσαν απλώς αυθόρμητες αντιδράσεις που έψαξαν να εκτονωθούν. Αντίθετα, μας πείσμωναν να οργανώσουμε τις απαντήσεις μας στο χρόνο που τους αρμόζει. Οι ιδέες και οι πρακτικές εμπλουτίστηκαν με τη συμμετοχή εκατοντάδων ανθρώπων, θέτοντας ως στόχο, σε πρώτο χρόνο, την ακύρωση της δημιουργίας πολυτελούς ξενοδοχείου, κι έπειτα την απελευθέρωση του χώρου από τις δυνάμεις καταστολής.

Με αφορμή την εκκένωση της κατάληψης και την παρούσα έκδοση, μας δίνεται η ευκαιρία να δούμε από την απόσταση της κλειστής πόρτας τον τρόπο που λειτουργούσε η Rosa Nera. Η καθημερινή ζωή και οι λειτουργικές ανάγκες του χώρου, η πληθώρα των πεδίων που εμπλεκόμαστε, οι αντιπαραθέσεις διαθέσεων ή εκτιμήσεων ως προς την πορεία του εγχειρήματος καθώς και η ανοιχτή συνέλευση, καθιστούσαν δύσκολο τον απολογισμό της εκάστοτε πολιτικής δράσης, πόσο μάλλον μια περιεκτική αποτύπωση του «τι είμαστε, τι κάνουμε, τι προτάσσουμε». Η συμμετοχή μας όλα αυτά τα χρόνια στους αγώνες, αλλά

και ο τρόπος με τον οποίο οργανώναμε τη λειτουργία της ίδιας της Κατάληψης διαπνέονταν από το εξής ερώτημα: πώς θα ήταν εφικτό να εδαφικοποιήσουμε έναν μικρόκοσμο ελευθεριακής αυτοοργάνωσης και μια δομή προς χρήση του τοπικού κινήματος και των μειονοτήτων, ενώ παράλληλα να επιδρούμε ενεργά και μετασχηματιστικά στα κοινωνικά-ταξικά μέτωπα της πόλης;

Η συλλογική προσπάθεια των ανθρώπων που συμμετείχαν στη Rosa Nera δημιούργησε έναν τόπο πολιτικών συναντήσεων που οδηγούσαν σε δράσεις, οι οποίες επηρέαζαν σημαντικά τα ζητήματα της πόλης και ενίοτε των χωριών. Ο Λόφος έγινε ένα σημείο αναφοράς για την πόλη, ως τόπος γνωριμίας και πειραματισμού των αγωνιζόμενων ανθρώπων, του πολυεθνικού προλεταριάτου και της φοιτητικής νεολαίας, ως χώρος αντιεμπορευματικής πολιτιστικής έκφρασης για τη λαϊκή και τη σύγχρονη τέχνη, ως αντιφασιστικό μέτωπο, ως τόπος συλλογικής δημιουργίας και γλεντιού. Αυτή, τουλάχιστον, είναι μια αναμφισβήτητη παρακαταθήκη.

Απ' όλο το ευρύ φάσμα θέσεων και αντιθέσεων που λέγεται Rosa Nera, αξίζει να αναφερθούν κάποιες συγκεκριμένες πολιτικές κατευθύνσεις που επιδιώκουμε: να γειώνουμε τοπικά κάθε πολιτική αιχμή· να είμαστε υπερηληπτικοί και κοινωνικά εξωστρεφείς· να δημιουργούμε ένα ευρύ πεδίο επαφής με τις ελευθεριακές οπτικές και την αδιαμεσολάβητη αλληλεγγύη, σε άλλους κι άλλες πέραν των «οικείων» μας. Ή, όπως το είχε θέσει ένας σύντροφος: *«Πρώτα το κίνημα, μετά η αναρχία και μετά η Rosa Nera»*.

Η συνέπεια με την οποία η συνέλευση της Κατάληψης ακολουθούσε την πολιτική επικαιρότητα, με παρεμβάσεις

στο δρόμο και συμμετέχοντας σχεδόν σε κάθε κινηματικό γεγονός της πόλης, διατηρώντας παράλληλα την καθημερινή λειτουργία του κτιρίου (συνελεύσεις, συζητήσεις/εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις, βιβλιοπαρουσιάσεις, αυτοοργανωμένα καφενεία, συλλογικές κουζίνες, στεγαστική δομή και φιλοξενία), την έφεραν με τα χρόνια στο σημείο να χαιρεί πολιτικής αναγνώρισης από μεγάλο τμήμα της τοπικής κοινωνίας, ακόμα κι από ανθρώπους που διαφωνούσαν με αυτή. Αν κανείς έπαιρνε ένα ταξί και ζητούσε να τον πάει στη Rosa Nera, ο ταξιτζής ήξερε πού ακριβώς να τον φέρει.

Όλα τα παραπάνω δεν θα ήταν εφικτά χωρίς την αφοσίωση και το χρόνο που αφιέρωσαν εκατοντάδες άνθρωποι μέσα στα χρόνια, συμμετέχοντας ενεργά και με τη φυσική τους παρουσία, είτε στις παρεμβάσεις και τις εκδηλώσεις είτε στις εργασίες βελτίωσης των υποδομών της κατάληψης, οι οποίες δεν σταμάτησαν ποτέ τα δεκαέξι χρόνια της λειτουργίας της. Έχουμε ξαναπεί πως η Rosa Nera δεν είμαστε μονάχα εμείς, η τωρινή συνέλευσή της· η κατάσταση Rosa Nera είναι οι προσπάθειες όσων προηγήθηκαν αλλά κι όσων έπονται για μια κοινωνία ισότητας κι ελευθερίας.

Με την κατάληψη του κτιρίου τον Ιούνιο του 2004, το πρώτο σώμα του εγχειρήματος απαρτιζόταν κυρίως από ανθρώπους του προϋπάρχοντος Αυτοδιαχειριζόμενου Στεκιού Χανίων και ενός νεολαιίστικου κομματιού που έφερε την αντικουλτούρα (μουσική, κόμιξ, ποδήλατο κ.λπ.). Η πολυπληθής αρχική συνέλευση του εγχειρήματος δεν αποτελούνταν μονάχα από αναρχικούς/ές, γι' αυτό άλλωστε κι η κατάληψη δεν υπέγραφε τα κείμενά της με άλφα

σε κύκλο. Η ιδέα για την παραπάνω απόφαση ήταν πως αν ένα αυτοδιαχειριζόμενο εγχείρημα επιθυμούσε όντως να αγκαλιαστεί και να εμπνεύσει ευρύτερα κομμάτια της κοινωνίας, τότε οι θέσεις του δεν κρίνονται με γνώμονα την αναρχική ηθική και πρακτική. Η όποια κοινωνική λειτουργικότητα προέκυπτε από τις θέσεις και τις πρακτικές μας όφειλε να μπορεί να σταθεί ανταγωνιστικά στον πολιτικό στίβο των ευρύτερων κοινωνικών ανισοτήτων (αλλά και στην ίδια την καθημερινότητα της κατάληψης) ύστερα από ισότιμο διάλογο. Αυτό έδινε την ευκαιρία σε πολύ κόσμο να βρεθεί στον ίδιο χώρο, να συζητήσει πάνω σε πολιτικά ζητήματα, συνδημιουργώντας την κινηματική παράδοση των Χανίων, η οποία επιτρέπει να υπάρχουν διάλογοι επικοινωνίας μεταξύ των ομαδοποιήσεων και των συλλογικοτήτων του αντικαπιταλιστικού αστερισμού της πόλης.

Πώς λειτούργησαν όλα αυτά στην πράξη; Σίγουρα δεν υπάρχει μια μοναδική απάντηση, ούτε κάποια κρίση που να μην διαφέρει από την προηγούμενη ή την επόμενη. Οι ιστορίες που θα ακολουθήσουν ίσως φανούν χρήσιμες για την κατανόηση του εγχειρήματος, αν και ένα τεράστιο φάσμα θα παραμείνει ανεξερεύνητο.

Μια μέρα ένας μοναχός (καλόγερος από το Άγιο Όρος!) ζήτησε φιλοξενία στην κατάληψη, μιας και αποφάσισε να δοκιμάσει ξανά την τύχη του στα εγκόσμια. Η ιδέα συμμετοχής σε ένα κοινόβιο του φάνηκε δόκιμη. Ανεξάρτητα από τα κίνητρα και τις προθέσεις του, η περίπτωση του συζητήθηκε όπως δεκάδες άλλες στη συνέλευση της κατάληψης. Όπως υποψιάζεται κανείς, η πλειοψηφία των τοποθετήσεων που έγιναν εκείνη τη Δευτέρα εμφορούνταν από επιφυλακτικότητα έως άρνηση να βρεθεί στο κοινό-

βιο της Rosa Nera ένας χριστιανός μοναχός. Τότε ένας σύντροφος τοποθετήθηκε: «Τόσα χρόνια στο χώρο έχω δει δεκάδες συντρόφους και συντρόφισσες να εγκαταλείπουν τον αγώνα και να το ρίχνουν στη θρησκεία. Τόσους ανθρώπους μας πήραν οι παπάδες, καιρός να τους πάρουμε κι εμείς έναν!» Η απόφαση της συνέλευσης τελικά ήταν θετική στη φιλοξενία του μοναχού, αρκεί να έβγαζε το πετραχήλι που φορούσε, πράγμα το οποίο έγινε αποδεκτό και από τον ίδιο.

Ένα άλλο περιστατικό αφορά το αίτημα ενός νιόπαντρου ζευγαριού της μεταναστευτικής κοινότητας των Χανίων. Όντας μουσουλμάνοι αλλά και αρκετά φτωχοί, ζήτησαν να τους παραχωρήσει η συνέλευση το χώρο της κατάληψης για το τραπέζι του γάμου. Για ακόμη μια φορά βρισκόμασταν αντιμέτωποι/ες με μία πρόκληση που αφορούσε από τη μια την αντίθεσή μας στον θρησκευτικό γάμο –υπό τον ιμάμη αυτή τη φορά κι όχι έναν παπά– και από την άλλη τον αυτονόητο σεβασμό μας στη μεταναστευτική ζωή η οποία υποτιμάται σε όλες τις εκφάνσεις της. Το ζευγάρι ένωσε οικειότητα να ζητήσει από την κατάληψη να γιορτάσει σε αυτό το χώρο, καθώς οι αγώνες της Rosa Nera υπέρ των μεταναστ(ρι)ών ήταν γνωστοί στους κύκλους τους. Πάλι αποφασίσαμε καταφατικά, με αποτέλεσμα να βρεθούμε εν τέλει κι εμείς καλεσμένοι/ες σ' αυτό το γλέντι γάμου.

Το φθινόπωρο του 2017 φιλοξενήσαμε στην κατάληψη μια έκθεση λαϊκής ζωγραφικής από τα χωριά των ζαπατίστας. Η έκθεση λειτούργησε περίπου ένα μήνα, ενώ παράλληλα είχε αναπτυχθεί μεγάλο ενδιαφέρον και για την ίδια την έκθεση αλλά και για τις εκδηλώσεις που τη

συνόδευαν. Η ευχάριστη έκπληξη για μας αφορούσε ένα σχολείο, το οποίο επικοινωνήσε μαζί μας ώστε να φέρει τα παιδιά εκδρομή στην κατάληψη για να επισκεφθούν την έκθεση. Υπήρχε μεγάλος ενθουσιασμός από τα παιδιά που βρέθηκαν στη Rosa αλλά και πραγματικό ενδιαφέρον τόσο για την έκθεση όσο και για τους ζαπατίστας.

Όλα αυτά τα βιώσαμε σαν μικρές νίκες· από αυτές που φέρνουν τις απαραίτητες ανάσες για να συνεχίζει κανείς να βαδίζει στα δύσκολα μονοπάτια της ατομικής και συλλογικής χειραφέτησης.

Μια σταγόνα λόγια για το χείμαρρο της στεγαστικής κολλεκτίβας της Rosa Nera

Στην προσπάθειά μας να δημιουργηθεί ένας χώρος, ο οποίος δεν ανήκει σε κανέναν και καμία, αλλά και δεν αναστέλλει την ευθύνη που έχουμε για τη φροντίδα του, προκρίθηκε η πρόταση (με την πάροδο των χρόνων) στο κτίριο να μένουν άτομα ενεργά στην πολιτική συνέλευση της κατάληψης. Αυτό βοηθούσε (δίχως να αποτελεί πανάκεια) στην καθημερινή εφαρμογή όσων συναποφασίζαμε. Το χάσμα που δημιουργείται σε κοινόβια καταλήψεων, μεταξύ ανθρώπων που λειτουργούν συλλογικά μέσα από μια πολιτική διαδικασία και όσων βρίσκονται εκεί από ανάγκη, πολύ συχνά είναι αγεφύρωτο. Φυσικά, οι περιπτώσεις φιλοξενίας ανθρώπων που χρειάστηκαν να μείνουν κάποιο χρονικό διάστημα είναι χιλιάδες αυτά τα δεκαέξι χρόνια· οι περισσότερες από αυτές αφορούσαν μετανάστες και πρόσφυγες και πολύ συχνά γίνονταν σε συνεννόηση και υποστήριξη από το Κοινωνικό Στέκι - Στέκι Μεταναστών

αλλά και το Φόρουμ Μεταναστών που λειτούργησε ως το 2014.

Οι συλλογικές εργασίες που έγιναν στο κτίριο στηρίχθηκαν σε τεράστιο βαθμό από τους ανθρώπους που έμεναν σε αυτό. Εκατοντάδες κόσμος έχει βοηθήσει λίγο ή περισσότερο στη βελτίωση των υποδομών της Rosa Nera, όμως η καθημερινή φροντίδα γύρω από τα προβλήματα που έχει ένα τόσο μεγάλο κτίριο έπεφτε κυρίως στις πλάτες των κατοίκων της κατάληψης.

Είναι αλήθεια πως όταν οι σχέσεις των ανθρώπων που διέμεναν στο κτίριο υπήρξαν συντροφικές, τότε όλα συνέβαιναν σχεδόν μαγικά. Είναι πολύ απαιτητικό εγχείρημα ένας αυτοδιαχειριζόμενος χώρος, καθώς το βασικό καύσιμο που χρησιμοποιεί για να κινείται αποτελείται από συλλογικά όνειρα και νοήματα. Δεν χρειάζονται απλώς κανόνες και ρουτίνες. Στις ρουτίνες καταφεύγαμε όταν αποτυγχάναμε στα παραπάνω, γευόμενοι τη βαρεμάρα και την απογοήτευση. Παρατηρήσαμε ότι η άνοδος ή η πτώση της εσωτερικής δυναμικής του κοινοβίου της κατάληψης συνήθως συνέπιπτε με την γενικότερη κινηματική παλίρροια ή φυρονεριά.

Θεωρούσαμε πως κανείς δεν μένει μόνιμα στη Rosa. Οι πάντες φιλοξενούμαστε, καθώς η άρνησή μας στην ιδιοκτησία ως κοινωνική σχέση και η δυναμική των διαφορετικών ανθρώπων όταν συντονίζονται σε ελευθεριακές κατευθύνσεις μάς οδήγησαν σε μονοπάτια που μόνο απατηλά και ουτοπικά δεν είναι. Δεν υποστηρίζουμε πως η Rosa ήταν παράδεισος. Λέμε απλώς πως ήταν ένα έμπρακτο παράδειγμα, εν μέσω του εμπορευματικού κόσμου, για τη δυνατότητα των ανθρώπων να απολαμβάνουν αλλιώς

τη ζωή, να αντιμετωπίζουν από κοινού τα προβλήματά τους και να πορεύονται χωρίς εξουσία. Ευτυχώς αυτό δεν συμβαίνει μονάχα στις καταλήψεις.

Σ' αυτή την κατεύθυνση η συγκατοίκηση με μετανάστ(ρι)ες προσέφερε στο εγχείρημα πολύτιμη κατανόηση και ιδέες για το τι σημαίνει να ζούμε και να δουλεύουμε μαζί. Και ήταν αυτό που μας έκανε μερικές φορές, ντόπιους και μετανάστες, να τσακίσουμε Ναζί. Καταλάβαμε την ισχύ του ρατσισμού, μέσα από την προσπάθεια να τον αποδυναμώσουμε στην καθημερινότητα. Ζώντας με οικογένειες προσφύγων και ανήλικα μεταναστάκια πήραμε μια γεύση τού τι σημαίνει να ξεφεύγεις από πολέμους, να συναντάς απειλές/κλοπές/ξύλο/εξευτελισμούς από δυνάμεις καταστολής και παρακρατικές μαφίες, αλλά ταυτόχρονα να συνεχίζεις να προχωράς και να ελπίζεις, να συνεχίζεις να αγωνίζεσαι και να βιώνεις σαν ορόσημα τις μικρές χαρές της αλληλεγγύης, όποτε σου προκύπτουν.

Στη Rosa έζησαν μαζί άνθρωποι με διαφορετικό κοινωνικό κεφάλαιο ή πιο απλά με πολύ διαφορετικές αφετηρίες. Σε κάθε περίπτωση επιδιώξαμε το μοίρασμα όλων των υπαρχόντων, και σε ένα βαθμό το καταφέραμε. Γι' αυτό τα τελευταία χρόνια δημιουργήσαμε κοινά ταμεία, με αποτέλεσμα να θέτουμε εαυτούς ενώπιον του μοιράσματος του συλλογικού κόπου, ανεξάρτητα από την προσφορά. Αυτό αποτέλεσε σίγουρα γόνιμο έδαφος για την ανάπτυξη ειλικρινών σχέσεων.

Η ζωή στη Rosa μπορεί να μην είχε ενοίκιο σε χρήμα που πήγαινε σε κάποιον «ιδιοκτήτη», είχε όμως κόστος και απαιτούσε αρκετή εργασία. Ήταν το «κοινωνικό ενοίκιό» μας και περιελάμβανε τις εργασίες συντήρησης και καθα-

ρισμού όλων των χώρων που είχαν δημόσια χρήση, την διαρκή παρουσία ανθρώπων στο κτίριο, την διαρκή μέριμνα για τον υλικό χώρο και τον πολιτικό πολιτισμό που έπρεπε να διέπει την κατάληψη. Ειδικά με μια αυλή που λειτούργησε ως ενεργός δημόσιος χώρος χωρίς αστυνόμευση, όπως και τη λειτουργία ενός άτυπου «θυρωρείου» για το κουδούνι που μπορούσε να χτυπήσει ανά πάσα στιγμή.

Η συλλογική κατοίκηση σε μια κατάληψη στέγης επιδιώξαμε να σημαίνει την εφαρμογή των προταγμάτων της αυτοοργάνωσης και της αλληλεγγύης στην πρακτική της καθημερινής ζωής. Δεν ήταν πάντα εύκολο, δεδομένου ότι, λόγω των συγκυριών, στην εκάστοτε «ομάδα» ανθρώπων που έμεναν στο κτίριο δεν προϋπήρχαν αναγκαστικά ισχυροί δεσμοί μεταξύ τους. Πέρα από τη συνολικότερη συμμετοχή στην πολιτική συνέλευση, προσπαθήσαμε να εξερευνούμε διαρκώς πεδία συλλογικοποίησης της ζωής μας, όπως είναι η εργασία κι ο βιοπορισμός, οι κατασκευές κι οι εργασίες βελτίωσης των συνθηκών ζωής, η οργάνωση της καθημερινής συλλογικής κουζίνας κι άλλα μικρά βήματα προς έναν πιο κοινοτικό τρόπο ζωής.

Ένας επίλογος για την επανακατάληψη

Εννιά μήνες μετά την εκκένωση, όλοι και όλες συμφωνούν ότι τα Χανιά έχουν αλλάξει. Στη μια πλευρά, ο «θεσμικός» κόσμος της κυριαρχίας και της αντιπροσώπευσης μετακινείται άτσαλα από πρόταση σε πρόταση (Δημοτική Βιβλιοθήκη, Ιστορικό Αρχείο, Κέντρο Καινοτομίας) για να μπορέσει να «πιάσει το σφυγμό» μιας κοινωνίας που είναι κάθετα αντίθετη στο Ξενοδοχείο Λόφος Καστέλι

της Belvedere Μονοπρόσωπη ΕΠΕ. Στην άλλη πλευρά, ο «δικός μας κόσμος», ο κόσμος της αυτοοργάνωσης και της αλληλεγγύης, βρίσκεται στο δρόμο και παρουσιάζει προτάσεις για την αυτοδιαχείριση του Λόφου, ξεκαθαρίζοντας με επιχειρήματα ότι η επανακατάληψη δεν είναι μια «εμμονή με τα ντουβάρια» αλλά κάτι πολύ ευρύτερο και σημαντικότερο. Δεν υπάρχει τίποτα πιο κοινωφελές σε μια πόλη, από μια κατάληψη!

Είναι αλήθεια ότι ένα κατειλημμένο αυτοδιαχειριζόμενο εγχείρημα σε ένα από τα ομορφότερα σημεία μιας άκρατα τουριστικοποιημένης πόλης, όπως τα Χάνια, αποτελεί από μόνο του ένα σκάνδαλο. Ένα σκάνδαλο και μια ύβρη απέναντι στο τουριστικό κεφάλαιο, τις σχέσεις εντατικής και φθηνής εργασίας που το συνοδεύουν, αλλά και τη χυδαία εμπορευματοποίηση του δημόσιου χώρου που κορυφώνεται με την επιστροφή στην «ομαλότητα». Αυτό το σκάνδαλο κι αυτή την ύβρη είναι που υπερασπιζόμαστε, αφού τα θεωρούμε απόλυτα συμβατά με τη δυναμική και την ιστορία του κινήματος στα Χανιά.

Ναι, ήταν μεγάλο προνόμιο η αυλή με την υπέροχη θέα στη θάλασσα. Ήταν προνόμιο όλων, και κύρια των καταπιεσμένων, αφού μπορούσαν να αράζουν και να χρησιμοποιούν, να βρίσκονται και να δημιουργούν στην μοναδική ελεύθερη από το εμπόρευμα πλατεία της παλιάς πόλης. Η δυνατότητα για μια ελεύθερη ζωή που ενέπνευσε αυτή η σπιθαμή γης στο Λόφο Καστέλι όχι μόνο δεν έχει σβήσει από τη συλλογική μνήμη των ανθρώπων που ακόμη κυλάει αίμα στις φλέβες τους, αλλά κάθε μέρα που περνάει γίνεται όλο και πιο ελκυστική και μάλιστα εν όψει των επιθέσεων που προαναγγέλλει καθημερινά η εξουσία.

Η κινηματική δυναμική που άνοιξε την πόλη όταν έκλεισαν τη Rosa μπορεί πια να εκφραστεί με την πιο ηχηρή επιστροφή στη δική μας κανονικότητα: εκείνη που απορρίπτει τις κανονικότητες και διαλαλεί προς πάσα κατεύθυνση πως όταν όλες και όλοι συνδιαμορφώνουμε και εδαφικοποιούμε τον αγώνα μας, τότε τα πάντα γίνονται εφικτά.

Μάιος 2021

*Τσιριτσάντσουλες
Αμανές για τη Ρόζα*

*Μια φορά κ' έναν καιρό πριν 16 χρόνια
άνοιξ' η Ρόζα στα Χανιά, Μπακούνιν μου
ευτυχισμένα χρόνια*

*Εκεί ψηλά στο λόφο τους, με την ωραία θέα
έμπαινε κόσμος συνεχώς, Μπακούνιν μου
και πέρναγαν ωραία*

*Είχε βιβλία και φαΐ για όλους τους ανθρώπους
τα δίνανε απλόχερα, Μπακούνιν μου
χωρίς αντιπροσώπους*

*Φτιάζανε και το θέατρο, πολλά έχουν προτάξει
μια κοινωνία ουτοπική, Μπακούνιν μου
πώς χτίζεται στην πράξη*

*Τα μαύρα ρόδα ανθίζουνε για τώρα και για πάντα
δεν πάν(ε) να μας διώχνουνε, Μπακούνιν μου
θα ουρλιάζουμε αγάντααααα*

Μία συζήτηση με τον ΠΑΠ¹

Ο δρόμος προς τον λόφο Καστέλι

Το 2004 ήταν η απαρχή για την κατάληψη στον λόφο Καστέλι. Από αυτή την πλευρά του κινήματος, του ελευθεριακού, υπήρχε τότε το αυτοδιαχειριζόμενο στέκι Χανίων, το οποίο βρισκόταν σε έναν χώρο νοικιασμένο στη Χαλέπα. Εκεί συναντιόταν κάποιος κόσμος που γνώριζε ότι ο χώρος στον λόφο Καστέλι ήταν εγκαταλελειμμένος και ενδεχομένως θα μπορούσε να καταληφθεί. Παράλληλα, είχε διαδοθεί, πανευρωπαϊκά, ότι οι καταλήψεις είναι ένα δομικό εργαλείο του κινήματος. Υπήρχε κόσμος που ενδιαφέρθηκε. Γίνανε δυο-τρεις συνελεύσεις και στη συνέχεια άλλες δύο σε μια αίθουσα του Πολυτεχνείου μαζί με κάποιους φοιτητές που βρισκόντουσαν στα Χανιά και είχαν προσεγγίσει το αυτοδιαχειριζόμενο στέκι Χανίων.

Ήταν 21 του Ιούνη, η μεγαλύτερη μέρα του έτους και, συμπτωματικά, μέρα μουσικής. Εκείνο το πρωί, την κεντρική πύλη έκλεινε ένα μεγάλο λουκέτο. Ο αείμνηστος Βαρ-

1. Το παρόν κείμενο είναι αποτέλεσμα μιας ημι-δομημένης συζήτησης με τον ΠΑΠ. Στην παρούσα μορφή έχουμε επιλέξει ένα σύνολο αποσπασμάτων σε συνεργασία με τον συνεντευξιζόμενο. (Σ.τ.έ.)

δής Τσουρής έκοψε το λουκέτο και ένα τσούρμιο κόσμος μπήκε στον μέχρι τότε εγκαταλελειμμένο χώρο. Ακολούθησε πολλή χειρωνακτική δουλειά, από καθαριότητα μέχρι οικοδομικές επισκευές, για να γίνει βιώσιμο το κτίριο.

Στις πρώτες συνελεύσεις για να σχηματιστεί η Rosa Nera, το μεγαλύτερο κομμάτι αποτελούταν από ανθρώπους που συμμετείχαν στο αυτοδιαχειριζόμενο στέκι Χανίων. Ήταν άνθρωποι γηγενείς, από παλιότερα στο κίνημα, αλλά και άνθρωποι που ήταν φοιτητές εδώ, προερχόμενοι από άλλες περιοχές. Συμφωνήσαμε στο να γίνει μια κατάληψη όχι για λόγους ανταγωνιστικούς, αλλά για να φτιάξουμε ένα συστατικό στοιχείο με σκοπό να στεγαστούν ιδέες, δράσεις κ.λπ.

Χωροταξική θέση του λόφου

Η χωροταξική θέση του λόφου είναι τόσο μοναδική που μαγνήτιζε τον κόσμο.² Η αυλή του είναι τεράστια και ένα με το κτίριο. Κάτι που, όπως είχαμε πει πολλές φορές, ήτανε και ευχή και κατάρα για τους παρευρισκόμενους. Κατάρα γιατί είχαμε να αντιμετωπίσεις πολλά ζητήματα της αυλής, για παράδειγμα άτομα που μπορεί να το χρησιμοποιούσαν προηγουμένως για παραβατικές καταστάσεις (από ντίλια μέχρι δεν ξέρω και εγώ τι), άρα έπρεπε να ελέγχεται αυτός

2. Οπότε, εκ των πραγμάτων, η ανοιχτή διαχειριστική συνέλευση του αυτοδιαχειριζόμενου στεκιού Χανίων άρχισε να συρρικνώνεται. Μετά την κατάληψη του λόφου, το αυτοδιαχειριζόμενο στέκι έφυγε από τη Χαλέπα και νοικιάσαμε σε ένα άλλο παλιό σπίτι, πίσω από το παλιό νοσοκομείο. Το 2006, ωστόσο, δύο χρόνια μετά την κατάληψη, κλείνει οριστικά, καθώς όλες οι δυνάμεις είχαν απορροφηθεί στην κατάληψη του Μαύρου Ρόδου.

ο χώρος – και ήταν δουλειά της κατάληψης να ελέγχεται. Ευχή, βέβαια, γιατί ήταν μοναδικό σημείο. Γιατί λειτουργούσε ένα αντιεμπορευματικό καφενείο που μαζεύε εκατοντάδες ανθρώπους. Και πιθανόν η αντιεμπορευματικότητα ήταν αυτή που έκανε περισσότερο κόσμο να θέλει να πηγαίνει. Πλάι σε αυτό το χαρακτηριστικό είχε και τη φήμη και την αίγλη. Υπήρχαν πάντα τραπεζάκια με κείμενα και κάποιοι από αυτούς τους ανθρώπους ερχόταν και στις εκδηλώσεις. Δυστυχώς, βέβαια, η συμμετοχή στις συνελεύσεις ήταν πολύ δυσανάλογη σε σχέση με τη συμμετοχή στο καφενείο. Ήταν μια γενικότερη πληγή. Αλλά, όπως και να έχει, υπήρχε μια ώσμωση –όταν γινόταν το γλέντι των γενεθλίων μαζεύονταν εκατοντάδες άνθρωποι– και όλα αυτά φανήκανε μετά το κλείσιμο, δηλαδή όταν το πρωί ήταν 60 διαδηλωτές, το μεσημέρι έγιναν 500 και το βράδυ 2.500. Το κτίριο, επομένως, για μένα έχει καταλυτικό ρόλο για τη θέση που κατέχει χωροταξικά.³ Μπορώ να πω έτσι ανενδοίαστα ότι ήταν περισσότερο η θέση του παρά η πολιτική του απεύθυνση – όσο και να ακούγεται αυτό αρνητικά. Το ένα βοηθούσε το άλλο. Το πρώτο βοηθούσε το δεύτερο, υπό μια έννοια, για να μπει, ενδεχομένως, κάποιος κόσμος σε αυτή τη διαδικασία σκέψης.

3. Να κάνω μια παρένθεση. Τα Χανιά είμαστε σε μια τουριστική φάμπρικα, συνολικά η Κρήτη. Η τουριστική φάμπρικα τι λέει; Μπάλος, Ελαφονήσι, Σαμαριά, Κνωσός, Σπιναλόγκα. Έρχεται κόσμος από τον Καναδά να πάει Σαμαριά, να δει την Σπιναλόγκα, γιατί είναι must. Κάπως έτσι και τα Χανιά· η πόλη είναι ο προορισμός. Δεν είναι το Ρέθυμνο που έχει παλιά πόλη. Οπότε, μέσα σε αυτό εδώ το πνεύμα, ακόμα και οι ντόπιοι μαγνητίζονται από την παλιά πόλη. Είναι το λιμάνι, η αύρα της θάλασσας, τι να πω; Ο φάρος;

Η πρώτη σπορά

Οι πρώτες συνελεύσεις τόνισαν την επιθυμία να είναι ανοιχτός ο χώρος, να είναι ανακοινωμένες οι μέρες των συνελεύσεων, που ήταν άπαξ την εβδομάδα (καμιά φορά και περισσότερες). Να είναι ανοιχτή αυτή η συνέλευση. Να στησουμε διάφορα παρελκόμενα, όπως ήταν η βιβλιοθήκη στην αρχή, η παιδική χαρά, μετά το θέατρο. Να στηνουμε, δηλαδή, περιμετρικά από τη συνέλευση που ήταν ο κορμός του όλου εγχειρήματος, ένα σύνολο δραστηριοτήτων που συνεπικουρούσαν πολιτικά και πολιτισμικά το όλο εγχείρημα. Δημιουργήθηκε η «Αντιαπαγορευτική Κίνηση» με στόχο την αποποινικοποίηση της κάνναβης, στήθηκε κηπουρική σε ένα μικρό μέρος της αυλής, κάναμε έναν χώρο επισκευής για τα ποδήλατα σε ένα από τα υπόγεια. Ναι, θέλω να πω πως όλα αυτά δουλεύτηκαν και ο κόσμος τα έμαθε και μας προσέγγισε.

Από τις πρώτες συνελεύσεις, η εβδομαδιαία πολιτική συνέλευση ποτέ δεν έπεσε κάτω από δεκάδες, πολύ σημαντικό. Δηλαδή ήταν 40 άτομα, 30 άτομα, 15 άτομα, ήτανε δεκάδες, και αυτό ήταν πολύ ενθαρρυντικό. Συμμετείχαν, κατά καιρούς, και λίγοι φοιτητές. Αλλά ενώ κανείς θα περίμενε ο κύριος όγκος να είναι φοιτητές, δεν ήτανε. Ήτανε γηγενείς. Ήτανε άνθρωποι από τα Χανιά. Και τα Χανιά ήτανε από τη δεκαετία του '70 τόπος όπου ερχότανε εσωτερικοί μετανάστες για να μείνουνε εδώ. Δεν ξέρω αν είχε καταλάβει από την αρχή ότι η υγρασία είναι πολλή. Αλλά τους άρεσαν άλλα πράγματα: τα όρη, η θάλασσα, ότι έχουν μια ιστορία, ότι είναι 3.000-4.000 χρόνια κατοικημένα, έμενε ο κόσμος. Ε, μεταξύ αυτών ήτανε και διάφορος

κόσμος που προερχόταν από αλλού και έμενε εδώ, εργαζότανε ή ήτανε άνεργος και συμμετείχε επειδή είχε αυτά τα πολιτικά χαρακτηριστικά στον νου του. Συμμετείχαν, επομένως, γηγενείς, εσωτερικοί μετανάστες, κάτοικοι της κατάληψης και κάποιοι φοιτητές.

Για το χρώμα του ρόδου

Το όνομα προέρχεται από ένα τριαντάφυλλο που λέγεται Barkarole (Barcarola), Μαύρο Ρόδο. Το Rosa Nera είναι το ιταλικό. Στις πρώτες συνελεύσεις υπήρχε η άποψη να βγάλουμε την κατάληψη «Πρυτανεία» ή να τη βγάλουμε «Μεραρχία». Διότι ήταν η 5η μεραρχία του στρατού στο παρελθόν. Είναι αντιφατικό όμως να ονοματίσουμε το δικό μας όραμα με όρους απεχθείς. Έτσι, καθώς είχα στην αυλή μου, έχω ακόμα δηλαδή, μια Rosa Nera, πρότεινα το όνομα. Και επειδή έχει μια ψυχεδελικότητα ο όρος Rosa Nera, άρεσε.

Rosa Nera, λοιπόν, είναι ένα λουλούδι. Ένα λουλούδι που ανθίζει. Είναι πανέμορφο, είναι κόκκινο και στην άκρη μαυρίζει, αλλά δεν έχει άρωμα. Ενώ συνήθως το τριαντάφυλλο το πιάνεις, το βάζεις στη μύτη σου, όπως το κρασί. Η Rosa Nera δεν έχει έντονο άρωμα, αλλά δεν μπορείς να τα έχεις όλα. Είναι πανέμορφο, κρατάει στον χρόνο.

Σχέσεις με τη γειτονιά

Οι σχέσεις με τη γειτονιά ήταν γόνιμες και αμοιβαίες. Είχαμε σπείρει, αξέχαστο μου έχει μείνει, στο παρτέρι που είναι αριστερά μαϊντανό και είχαμε κόψει 40 ματσάκια και

όποιος ερχότανε τους δίναμε και από ένα. Επίσης, από τα πρώτα χρόνια πηγαίναμε στη γειτονιά πόρτα-πόρτα, προσωπική πρόσκληση, με χαρτάκια. Ερχότανε μικροί και μεγάλοι, καλλιτέχνες που ζούνε τριγύρω. Από τις πρώτες ενέργειες που κάναμε ήταν να φέρουμε αρχαιολόγους για να μας πούνε το ιστορικό, το τι γινότανε από τους Μινωίτες μέχρι τώρα. Με τη γειτονιά είχαμε πάρα πολύ καλή σχέση. Υπήρχε μια ζεστασιά μεταξύ μας και αυτό είναι πολύ σημαντικό. Διότι, ξέρεις, όταν με τα σωθικά σου προσπαθείς να αρθρώσεις έναν πολιτικό λόγο, με τις διαφοινίες σου, με τις συμφωνίες σου κ.λπ., αυτό ταυτόχρονα σε φέρνει και κοντά σε ανθρώπινο επίπεδο. Σε αυτόν τον κόσμο το πολιτικό είναι και προσωπικό.

Ερχότανε ο κόσμος. Βοηθούσε! Φέρναμε υδραυλικούς, ηλεκτρολόγους. Μας κόβανε το ρεύμα από την πρυτανεία. Ποιος θα βάλει τα χέρια του στα καλώδια; Θέλω να σου πω ότι ήρθε και κόσμος ο οποίος δεν ήταν αυτής της αντίληψης ντε και καλά, αλλά αντιλήφθηκε ότι εδώ κάτι καλό κάνουνε. Γιατί είδανε τα κείμενα, είδανε τις πορείες. Σου λέει, όσο μπορούμε να βάλουμε κι εμείς ένα λιθαράκι. Και βοηθούσε και ο κόσμος περιφερειακά, γιατί αντιλήφθηκε ότι κάτι καλό συμβαίνει εκεί. Με την πολιτική έννοια καλό.

Δεν υπήρχε φοβία γιατί η μόνη φορά που είχε συγκρουσιακή διάσταση η κατάληψη ήταν τον Δεκέμβρη του '08 που σπάσανε 11 τζαμαρίες τραπεζών και τίποτα άλλο, τίποτα, τίποτα. Μια φορά, μάλιστα, μετά το 2010, σε μεγάλη πορεία, από λάθος κάποιος νόμιζε ότι είναι τίποτα γραφεία της αντιπεριφέρειας αλλά ήτανε κάτω αριστερά ένα καφενείο, κλειστό, και κάποιος έσπασε το τζάμι. Αμέσως έγινε έρανος για να πάμε να αγοράσουμε του Θανάση τα

τζάμια. Με αυτούς τους όρους, λοιπόν, δε θα μπορούσε να προκληθεί καμία φοβία.

Για όλους αυτούς τους λόγους αργούσανε τόσο πολύ και οι δυνάμεις καταστολής να έρθουν. Και ήρθανε μόνο τότε όταν η εταιρεία του ξενοδοχείου τούς πίεσε. Και δεν είναι τυχαίο που και ο ίδιος ο πρωθυπουργός άφησε να διαρρεύσει ότι δεν είναι η καλύτερη επένδυση. Όλα αυτά γιατί; Γιατί υπάρχει ένα πολιτικό υπόβαθρο. Η κατάληψη έδειξε έναν χαρακτήρα που όχι μόνο δεν ήτανε ενοχλητικός στην ευρύτερη κοινωνία, αλλά, αντιθέτως, δημιουργικός. Αυτό για μένα ήτανε ο λόγος.

Υπήρχαν και τα στραβά, βέβαια. Ποτέ δε συνεννοηθήκαμε ότι τάδε ώρα κλείνουμε τη μουσική. «Ναι, μα παίζουν», λέει, «στο λιμάνι». Άλλη μια σύγκριση με τον «απέναντι», με τον αντίπαλο, την καταναλωτική λαίλαπα. Επειδή το κάνει αυτός, δε σημαίνει πως το κάνεις κι εσύ. Αυτός το κάνει για χ λόγους, γιατί είναι δραχμόδουλος. Εσύ δεν έχεις δικαίωμα να ενοχλείς τον διπλανό σου... Κάποιες φορές ήρθανε οι γείτονες στη συνέλευση και μας είπανε «ξέρετε, κοιτάζτε αυτό το ζήτημα διότι δε σας τιμά. Δε μας προσέχετε. Εμείς έχουμε την καλύτερη για σας άποψη, αλλά δεν πρέπει να το κάνετε αυτό». Εντάξει, κάποιες φορές το καταφέραμε, κάποιες όχι.

Ανοιχτότητα

Από την πολιτική μου εμπειρία, είναι και η ανοιχτότητα ευχή και κατάρα. Καταρχήν, ένας ελευθεριακός χώρος δεν μπορεί να λειτουργήσει ως σχέτα, ως κόμμα, ως ιεραρχία. Οπότε, εκ των πραγμάτων, είναι μια ανοιχτή διαδικασία.

Αυτή μπορεί να είναι η ιδανικότερη σε πολιτικό επίπεδο, αλλά στην πραγματικότητα εμπεριέχει πολλά δεινά. Όπως η ομοφωνία, για παράδειγμα. Το να έρθει ένας κάποιος και να μπει σε έναν καινούργιο κόσμο, σε μια διαδικασία, απαιτεί χρόνο. Χρόνο για να εξηγήσεις πάλι από την αρχή γιατί γίνεται αντιεμπνευματικό καφενείο, γιατί δεν πουλάμε εδώ βιβλία, γιατί τα χαρίζουμε, γιατί έχουμε βιβλιοθήκη δανειστική. Γιατί περιμένει ο ένας να τελειώσει ο άλλος προτού μιλήσει. Γιατί, όταν χρειαστεί, βάζουμε συντονιστή που ίσως δεν είναι απαραίτητος. Γιατί υπάρχει ένας αλληλοσεβασμός. Όλα αυτά τα «γιατί» που εμπεριέχονται σε μια ανοιχτή διαδικασία είναι ταυτόχρονα και φθοροποιά. Μπορεί πολιτικά να είναι το άρτιο, αλλά παράλληλα σέρνει από πίσω του και πολλά άλλα πράγματα που, αν δεν έχεις τη συνειδητότητα της σκέψης και τον σεβασμό στον διπλανό σου, δεν τα κάνεις εύκολα κτήμα σου.

Για την έννοια της πάλης

Στο πλαίσιο των ιδεών και στο πλαίσιο το πολιτικό, με την καλή έννοια, ο αντίπαλος είναι η πυραμίδα, είναι η ιεραρχία. Οι καταστασιακοί στη Γαλλία είπαν «Κάτω οι πυραμίδες, ζήτω οι κύκλοι», δεκαετία του '50, του '60, εμείς ακόμα να το μάθουμε αυτό. Αυτή είναι η διαφορά της πυραμίδας με τον κύκλο. Όχι ενάντια στην οργάνωση αλλά με όρους αυτοοργάνωσης, θα μπορούσε να είναι η απάντηση. Η αυτοοργάνωση δεν αντιπαλεύει την οργάνωση. Η οργάνωση είναι απαραίτητη. Καλά, και ο αυθορμητισμός έχει δοξαστεί θεωρητικά αλλά και αυτός έχει ένα όριο. Ο συνδικαλισμός, για παράδειγμα, ήταν η πρώτη πολιτική κίνηση στην ιστο-

ρία του κινήματος, συνδικαλιστές ήταν όλοι αυτοί που θαυμάσαμε εμείς. Ο Μπακούνιν συνδικαλιστής ήταν. Η ιεραρχία εμπεριέχει συστατικά τέτοια που μπορεί να διεμβολίσει την ουσία του πράγματος. Και να δημιουργήσει ανισότητες ακόμα και στον λόγο και στην πράξη και στη θεωρία.

Ζύμωση

Η διαδικασία της ζύμωσης είναι να μην είσαι ξερόλας, να συνδιαμορφώνεις. Για παράδειγμα, γίνεται ένας κύκλος τοποθετήσεων. Στον δεύτερο κύκλο τοποθετήσεων μπορώ να αλλάξω γνώμη γιατί άκουσα κάτι που δεν το είχα σκεφτεί. Αυτό το πράγμα είναι ζύμωση. Δεν είναι (συλλογικό να επιμένω ότι εγώ είπα κάτι εξαρχής και συνεχίζουμε με αυτό. Διότι, είπαμε, η ομοφωνία είναι μια πολύ δύσκολη διάσταση. Είναι η καλύτερη όμως. Γιατί; Γιατί δεν αφήνει κερδισμένους και χαμένους. Δεν μπορεί ο άλλος να συμμετέχει σε μία δράση ή σε ένα κείμενο και να αισθάνεται ότι δεν έχει συμμετάσχει στη ζύμωση της απόφασης. Πρέπει να εξαντλήσουμε όλα τα περιθώρια –και γι' αυτό είμαστε εδώ–, κάτι το οποίο βέβαια θέλει χρόνο. Θέλει υπομονή. Θέλει επιμονή. Θέλει γνώσεις. Θέλει ανοιχτότητα. Θέλει το μυαλό σου να είναι εκεί και όχι στο εγώ σου. Θέλει το εγώ σου να γίνει εμείς.

Ταυτότητα

Ποτέ δε χρησιμοποιήσαμε τη λέξη «αναρχικοί». Γιατί δεν ήταν αυτός ο στόχος. Δε θα μας έβγαζε στο δρόμο, εν είδει διαύγασης, η ταυτότητα, αλλά το περιεχόμενο του λόγου μας. Διότι πρέπει να πεις στην κοινωνία και έναν άλλο

λόγο. Δε φτάνει η τηλεόραση και ο Τύπος ο χειραγωγημένος. Και πώς γίνεται αυτό; Με την αφίσα, με το κείμενο, κάπως θα γίνει ένα κλικ.⁴ Το να πεις «εγώ είμαι αναρχοκομμουνιστής», ίσως δεν ενδιαφέρει και πολλούς. Θα πρέπει πρωτίστως να πεις ότι μπορείς ελεύθερα, ανοιχτά, αμεσοδημοκρατικά να εκφραστείς με αυτόν τον τρόπο, να συνδικαλιστείς. Αυτό μας ένοιαζε να βγάζουμε στον λόγο μας. Ποτέ δεν βγήκε ούτε μια προκήρυξη, ούτε μια αφίσα –στα 16 χρόνια– που να μιλούσε ή να είχε τη λέξη αναρχία πάνω, ποτέ. Και ας ήτανε οι περισσότεροι αναρχικοί, αντιεξουσιαστές που συμμετείχαν. Αυτό όμως ήτανε άλλο πράμα. Δηλαδή δεν ήταν το ζητούμενο η ταυτότητα για να υπάρξει το εγχείρημα αυτό.

Δεν είναι τυχαίο πως από όταν εκκενώθηκε αυτή η κατάληψη, και ιδιαίτερα τους πρώτους 1-2 μήνες, έχει τέτοια συμπαράσταση από ένα πολύ μεγάλο μέρος της κοινωνίας, που είτε έγραφε στον αστικό Τύπο είτε ακολούθησε τις πορείες, τις συγκεντρώσεις. Αυτά έγιναν γιατί η κατάληψη είχε βγάλει χαρακτηριστικά πραγματικά, ουσιαστικά και όχι ταυτοτικά. Ταυτόχρονα, η ίδια η Rosa Nera έδινε το στίγμα της όταν γινόταν ευρύτερες κοινωνικές συναντήσεις, όπως για παράδειγμα η κατάληψη της αντιπεριφέρειας το 2012, στην οποία έλαβαν μέρος εκατοντάδες άνθρωποι.

Το εγχείρημα της Rosa Nera είχε ουσιαστική απεύθυνση και ώσμωση με την ευρύτερη προοδευτική κοινωνία των Χανίων. Ουσιαστική όμως. Και αυτό φάνηκε, το 'παμε το ξανάπαμε, και μετά το πέρασ της.

4. Εμείς δεν λέμε προπαγάνδα, η προπαγάνδα είναι του κόσμου που θεωρεί ότι πρέπει να τον ακούσουν οι άλλοι. Αυτό σημαίνει ότι εμείς κατέχουμε και άρα έχουμε ήδη χάσει το τόπι.

Οικογένεια μπλαζ

Μια μεγάλη ζεστή κοινωνική αγκαλιά

«Να αλλάξεις τον κόσμο φίλε Σάντσο, δεν είναι τρέλα, ούτε ουτοπία. Είναι δικαιοσύνη! Ίσως η πολλή λογική να είναι τρέλα. Και τι μεγαλύτερη τρέλα απ' όλες, να βλέπεις τη ζωή όπως είναι και όχι όπως θα έπρεπε να είναι».

Όλοι έχουμε ακούσει για το μαύρο τριαντάφυλλο ή έχουμε οσμιστεί ένα μαύρο τριαντάφυλλο, μυρωδιά έντονη και γλυκιά που δεν θες να το απομακρύνεις απ' τη μύτη σου. Σε κάθε δυσσομία που απαντάς το οσμίζεσαι και ο κήπος του Χαλίλ Γκιμπράν ανοίγεται μπροστά σου.

Rosa Nera: Ένας χώρος ιστορικός. Εξουσίας θρησκευτικής και πολιτικής, Duomo,¹ κονάκι,² παλάτι, φυλακές, στρατός, στρατονομία. Από το σώπα μη μιλάς, σε αυτά που βλέπεις γύρω σου. Μίλα!

Ένας χώρος ο οποίος εξαγνίζεται και καθαγιάζεται από τον πόνο και το δάκρυ, τη σιωπή, σε χώρο ελευθεριακής σκέψης και κίνησης. Ένας χώρος ανοιχτός σε όλες τις καλλιτεχνικές ανησυχίες: θέατρο, μουσική, χορό, ποίηση, γενικά σε οποιαδήποτε μορφή έκφρασης. Μια μεγάλη ζεστή κοινωνική αγκαλιά, μακριά από εμπορία και έμπορους

1. Καθεδρικός ναός της Παναγίας, «Santa maria de miracolo», η μητρόπολη των Ενετών. (Σ.τ.έ.)

2. Οθωμανικό διοικητήριο. (Σ.τ.έ.)

δήθεν αγάπης και αλληλεγγύης. Ένα τραπέζι με ένα πιάτο φαΐ χωρίς δήλωση, ένα ζεστό ρούχο και ένα στρωσίδι στον καθένα, καλύβοντας πολλές φορές την κρατική αδυναμία. Ένα χέρι φίλου και συντρόφου στον πονεμένο ώμο και στην πονεμένη πλάτη του κάθε αδικημένου. Ένα χαριστικό παζάρι, ένα αντιεμπορευματικό καφενείο-στέκι, μία βιβλιοθήκη, ένας παιδότοπος. Όλοι ίσοι μικροί, μεγάλοι, ζώα και άνθρωποι. Λόγο έχουν όλοι, αποφασίζουν όλοι. Όλα δίχως αντάλλαγμα. Όλα για όλους, τίποτα για εμάς.

Ένας χώρος που, μέσα στη μαυρίλα γύρω μας, δεν καταδέχεται να ρωτά: θα νικήσουμε; θα νικηθούμε; Μόνο πολεμά και αντιστέκεται στα πελώρια κύματα από εθνικοπατέρες, ιστοριοκάπηλους, πατριδοκάπηλους, ψευδοδιανοούμενους και διαστρεβλωτές των κοινωνικών αγώνων.

«Σωτηρία θα πει να λυτρωθείς απ' όλους τους σωτήρες· αυτή 'ναι η ανώτατη λευτεριά, η πιο αφηγή, όπου με δυσκολία αναπνέει ο άνθρωπος. Αντέχεις;»³

Τα μαύρα ρόδα ανθίζουν μια ζωή και είναι στον μπαξέ της ψυχής και της καρδιάς μας. Η Rosa Nera είναι φλόγα, είναι φάρος, είναι ιδέα.

3. Νίκος Καζαντζάκης, *Αναφορά στον Γκρέκο* (1961), εκδόσεις Ελένης Καζαντζάκη, 1981, σ. 347.

Aritz Tutor Antón

Η φαντασίωση του τουρισμού ενάντια στην ουτοπία της πραγματικότητας

*10, 100, χιλιάδες καταλήψεις
ενάντια σε έναν κόσμο οργανωμένης θλίψης!*

Τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός έχει γίνει μια παγκόσμια βιομηχανία η οποία έχει προκαλέσει μια θεαματική αύξηση των ταξιδιών αναψυχής. Εμφανίζει μια όψιμη επιτυχία λόγω της απασχόλησης και των επενδύσεων που αποφέρει. Ωστόσο, πέρα από την εφήμερη δημιουργημένη αξία, οι βιοφυσικές, κοινωνικές και ιστορικές επιπτώσεις είναι τεράστιες. Η περιβαλλοντική επιδείνωση, η ανασφάλεια στην εργασία, η οικονομική εξάρτηση συνθέτουν μερικές μόνο όψεις από το τίμημα που επιφέρει το παρασιτικό και αρπακτικό τουριστικό μοντέλο.

Είναι τέτοιο το μέγεθος του φαινομένου, που έχει προκαλέσει τη δημιουργία ενός νέου όρου για να το προσδιορίσει: τουριστικοποίηση. Αυτή η διαδικασία προκαλεί την προέλαση των τουριστικών λογικών σε περιοχές που παραδοσιακά δεν σχετίζονται με τον τουρισμό, αλλά και σε πλευρές της πόλης οι οποίες δεν περιλαμβάνονταν μέσα σε αυτά τα κυκλώματα. Η αστική παραγωγή του τουρισμού συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, την αύξηση του κό-

στους και τον μετασχηματισμό του τοπικού εμπορίου, την έλλειψη προσιτής ενοικίασης κατοικιών, τον πληθωρισμό των δημόσιων χώρων, τον κορεσμό των μεταφορικών δικτύων, ακόμα και την μονοθεματική εξειδίκευση της οικονομίας της πόλης στον τομέα του τουρισμού, με εποχιακή και ανεπαρκώς αμειβόμενη απασχόληση.

Η τουριστικοποίηση (η οποία συμβάλλει σημαντικά σε αυτό που έχει ονομαστεί εξευγενισμός) έχει εγγενείς επιπτώσεις οι οποίες επηρεάζουν τη βιωσιμότητα της κοινότητας: εξαφάνιση του λιανικού εμπορίου προς όφελος ενός εμπορίου που προορίζεται για τον τουριστικό πληθυσμό, προώθηση νέων εμπορευματοποιημένων μορφών δραστηριοτήτων (ηδονιστικής και νυχτερινής) αναψυχής (με αποτέλεσμα την ταλαιπωρία της γειτονιάς), ή αύξηση της παρακολούθησης και του αστυνομικού ελέγχου. Οι παράγοντες του εξευγενισμού εγκαθίστανται σε μια περιοχή και, ως εκ τούτου, ο αντίκτυπός τους μπορεί να είναι πολύ πιο επιζήμιος.

Οι τουρίστες, από την άλλη, αν και περαστικοί από την πόλη, διατηρούν μια παρασιτική σχέση με τη γειτονιά, απομυζούν δηλαδή από αυτήν αυτό που τους ενδιαφέρει –μοναδικότητα της εμπειρίας, διαμονή, κεντρικότητα– χωρίς να συμβάλλουν στη βιωσιμότητά της. Συγχρόνως, δεν απομακρύνονται από την ιδέα που είχαν συλλάβει –από τα πριν– για την περιοχή που επισκέπτονται, μιας και η τουριστική αγορά βασίζεται στη φαντασίωση της πρόσοψης. Η δυναμική αυτού του τουριστικού μοντέλου δίνει προτεραιότητα στην εικόνα και τη φήμη. Οι πόλεις πραγματοποιούν δραστηριότητες marketing για να εξασφαλίσουν την παρουσία τους ως προορισμό

στον παγκόσμιο χάρτη με «τα μέρη που πρέπει να επισκεφτείτε».¹

Σε αυτή την κατάσταση, συγκεκριμένοι χώροι και υποκείμενα –που δεν χωράνε σε αυτή τη διαδικασία ή/και εμποδίζουν τη διαδικασία αξιοποίησης– βρίσκονται αποκλεισμένοι και αποβεβλημένοι. Αυτό συμβαίνει στις εκστρατείες οι οποίες επιδιώκουν να δημιουργήσουν ασφαλείς περιοχές και ευχάριστα περιβάλλοντα για τη μαζική εισροή τουριστών, πράγμα που συνεπάγεται την εξάλειψη ορισμένων δραστηριοτήτων. Συχνά, οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς προώθησης του τουρισμού στοχεύουν κατελιγμένους χώρους που βρίσκονται σε κεντρικά μέρη της πόλης. Τέτοια είναι και η περίπτωση της Rosa Nera, η οποία βρίσκεται στρατηγικά τοποθετημένη σε ένα ακρωτήριο που δεσπόζει στο ιστορικό κέντρο και το λιμάνι του. Κάτω από αυτές τις τουριστικές επιταγές, αυτή η προνομιακή τοποθεσία δεν θα μπορούσε να είναι έξω από τον έλεγχο της εξουσίας τους, κατά συνέπεια εκκενώθηκε για να μετατραπεί στο αντίθετό του: ένα ξενοδοχειακό συγκρότημα.

Με άλλα λόγια, ο σημερινός τουρισμός απειλεί την περιβαλλοντική βιωσιμότητα του πλανήτη και το μέλλον των περιοχών στις οποίες ο τουρισμός έχει ηγεμονικό ρόλο. Για την καταπολέμησή του, έχουν οργανωθεί διάφορες πρωτοβουλίες, όπως το δίκτυο SET [Sur de Europa ante la Turistización, «ο Νότος της Ευρώπης ενάντια στην Τουριστικοποίηση»], στο οποίο συνενώνονται διάφορες πόλεις του ευρωπαϊκού νότου.

1. Geoffrey I. Crouch, “Destination Competitiveness: An Analysis of Determinant Attributes”, *Journal of Travel Research* 50, no.1 (2011): 27-45.

Τα κοινωνικά κινήματα έχουν προειδοποιήσει για την καταστροφική επίδραση του τουρισμού στη ζωή των κατοίκων της πόλης. Οι καταλήψεις, ως μέρος της οργανωμένης δυσaráσκειας, εφιστούν την προσοχή σε αυτόν τον τύπο τουρισμού. Σε γενικές γραμμές, τα πεδία στα οποία δραστηριοποιούνται οι καταλήψεις είναι η στέγαση (βλ. City Plaza στην Αθήνα για τη στέγαση προσφύγων), οι χώροι εργασίας (βλ. το εργοστάσιο της ΒΙΟ.ΜΕ.) και τα Κοινωνικά Κέντρα (βλ. την περίπτωση του Ελεύθερου Κοινωνικού Χώρου «Σχολείο» στη Θεσσαλονίκη). Για την καταπολέμηση της τουριστικοποίησης, τα κοινωνικά κέντρα διατηρούν τη μεγαλύτερη δυνατότητα μετασχηματισμού, καθώς προϋποθέτουν το συνειδητό άνοιγμα του κινήματος στην πόλη, ενώ το πολιτικό τους όραμα αποτυπώνεται σε έναν δημόσιο και αυτοδιαχειριζόμενο χώρο, εντός του οποίου ζυμώνονται μια αντικαθεστωτική πολιτική και μια διαφορετική πολιτική κουλτούρα.

Πολλά κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα έχουν διεκδικήσει μια πόλη περισσότερο βιώσιμη, ένα αίτημα που συνδέεται πρωτίστως με την κριτική στον τουρισμό. Το κίνημα των καταλήψεων και τα κοινωνικά κέντρα αντιτίθενται στη λογική της τουριστικοποίησης και προσπαθούν να αντιμετωπίσουν την αξιοποίηση της περιοχής τους από το κεφάλαιο, την έξωση των κατοίκων με μικρά εισοδήματα και την απώλεια της πολιτισμικής ποικιλίας, με μια πολιτική που δίνει αξία στον χώρο και ζωντανεύει τον κοινωνικό ιστό της περιοχής τους.

Σε αυτές τις συνθήκες, τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα δρουν ως αντίβαρο στην αδηφάγα ιδιοκτησία του αστικού χώρου από τη μεριά του κεφαλαίου. Καθώς, όχι

μόνο αποτελούν ανάχωμα στη διαδικασία αξιοποίησής του, αλλά επίσης «παράγουν» κοινοτικές κατοικίες αλληλοβοήθειας και μοιράσματος. Η κατάληψη ορίζει ένα πεδίο αστικής σύγκρουσης με μία από τις διαστάσεις του καπιταλισμού και, με αυτόν τον τρόπο, αντιστέκεται στην εμπορευματοποίηση της στέγης, των πόλεων και της ίδιας της ζωής. Υπό αυτή την έννοια, οι καταλήψεις τείνουν να αντιτίθενται σε πολυεθνικές εταιρείες και στις αναπλάσεις της πόλης στις οποίες οι γείτονες δεν έχουν φωνή, όπως και στην κερδοσκοπία της αγοράς. Το Άμστερνταμ, το Βερολίνο και η Βαρκελώνη είναι μερικά παραδείγματα όπου τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα έχουν παλέψει ενάντια στον τουρισμό και έχουν επιδράσει ως ανάχωμα στην τουριστικοποίηση της πόλης. Μάλιστα, για στοχαστές όπως ο Neil Smith είναι πολύ πιθανό οι καταλήψεις τού σήμερα να έχουν ένα πιο επικοινωνιακό όραμα από το αστικό σύννορο [frontera urbana].²

Στη συνέχεια θα αναφερθώ εν συντομία στην περίπτωση της Βαρκελώνης.

Τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα ενάντια στην τουριστική αρπαγή

Οι πρώτες αντιστάσεις στο τρέχον αστικό μοντέλο ξεκίνησαν με την προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων του 1992. Ακόμα και εκείνη τη στιγμή έγινε κατανοητό ότι η μαρκετινίστικη στροφή των Ολυμπιακών Αγώνων επιδίωκε την τοποθέτηση της Βαρκελώνης στο διεθνές

2. Neil Smith, *La nueva frontera urbana. Ciudad revanchista y gentrificación* (Μαδρίτη: Traficantes de Sueños, 2012), 355.

τουριστικό πλέγμα. Ωστόσο, είναι γνωστό ότι –μετά την κατάσταση έκτακτης ανάγκης που επέβαλε ο φρανκισμός για σαράντα χρόνια– οι Ολυμπιακοί Αγώνες έπαιξαν έναν λυτρωτικό ρόλο για τους πολίτες της Βαρκελώνης, καθώς «ανακάλυψαν» και προώθησαν μια πόλη «επιτυχημένη» και «ανοιχτή» στον κόσμο. Έτσι, οι Ολυμπιακοί Αγώνες σήμαιναν πολλά περισσότερα, καθώς προσέφεραν την ευκαιρία στην πόλη να ανασυνταχθεί από τη δικτατορία του Φράνκο και να απομακρυνθεί από τη μακρά απάθεια που κληρονόμησε από την μεταπολεμική περίοδο.³ Για αυτόν τον λόγο, η απάντηση σε αυτά τα σχέδια (τόσο από τον χώρο της αυτονομίας όσο και από το κίνημα των καταλήψεων και από τα υπόλοιπα κοινωνικά κινήματα) άργησε να έρθει.

Όταν το 2004 τα θεσμικά όργανα προσπάθησαν να αναδιατυπώσουν αυτή τη συναίνεση των πολιτών, με αφορμή τη διοργάνωση του Φόρουμ Πολιτισμών, η αντίδραση του κινήματος της αυτονομίας και των καταλήψεων, συνδεδεμένη με τα υπόλοιπα κοινωνικά κινήματα, ήταν πολύ ισχυρότερη. Χάρη σε αυτό, πολλοί άνθρωποι συνειδητοποίησαν περισσότερο τον αποικισμό της καθημερινής ζωής καθώς και την ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων, εμπνευσμένων από την οικολογική αυτονομία.⁴

3. Manuel Vázquez Montalbán, *Barcelonas* (Βαρκελώνη: Em-púries, 1992).

4. Miguel Á. Martínez και Claudio Cattaneo, “Squatting as an Alternative to Capitalism. An introduction”, στο *The Squatters' movement in Europe. Commons and Autonomy as Alternatives to Capitalism*, επιμ. Squatting Europe Collective (Λονδίνο: Pluto Press, 2014), 1-25.

Το κίνημα των καταλήψεων, ιδιαίτερα τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα, ήταν πάντα παρόν στον αγώνα εναντίον των μεγάλων αστικών και τουριστικών έργων, τα οποία τις περισσότερες φορές συνοδεύουν το ένα το άλλο. Πέρα από τους αγώνες για την προστασία της πόλης, η εναντίωση στον τουρισμό έχει επεκταθεί και σε άλλα πεδία. Έτσι, η περίπτωση της εφήμερης κατάληψης του παλιού κτιρίου της Llotja το 2016, το οποίο βαφτίστηκε Mukhayyam («στρατόπεδο» στα αραβικά), προσπάθησε να συμβάλει στην πρωτοβουλία “Free Spot”.⁵ Η απελευθέρωση του κτιρίου, πέρα από το γεγονός ότι προσέφερε έναν αυτοδιαχειριζόμενο δρόμο για να βοηθήσει τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, από την πλευρά της αμοιβαίας ενδυνάμωσης (και όχι από τη σκοπιά του εθελοντισμού ή του πατερναλισμού) ως την πλευρά της αλληλεγγύης (και όχι της κρατικής πρόνοιας),⁶ έκανε επίσης ορατή τη διοικητική αδράνεια σε μια πόλη που είχε κηρυχθεί πόλη-καταφύγιο για τους μετανάστες. Αντίστοιχα, κατήγγειλε το τουριστικό μοντέλο, καθώς εμπορευματοποιεί την πόλη και τις σχέσεις της και αντιπαραβάλλει την άφιξη των μεταναστών με την άφιξη των τουριστών.

Σε άλλες περιπτώσεις, ο τουρισμός επιτίθεται σε κατειλημμένα μέρη χρησιμοποιώντας την απαλλοτριωτική δύναμη του κεφαλαίου και την πρόσβαση σε θέσεις-κλειδιά. Έτσι, το κοινωνικό κέντρο «La Indústria» [Η Βιομηχανία] εκκένώθηκε κατά παραγγελία του ιδιοκτήτη που ήθελε να

5. Διεθνές πρότζεκτ, με αυτόνομη μορφή, που προσφέρει βοήθεια στους μετανάστες

6. Απόσπασμα από κείμενο της συλλογικότητας “Free Spot” της Βαρκελώνης, μετά την κατάληψη.

κατασκευάσει ένα συγκρότημα τουριστικών διαμερισμάτων στην περιοχή. Μόλις ολοκληρώθηκε η εκκένωση, καλέστηκε μια διαδήλωση, με τη βοήθεια των κατελιμμένων κοινωνικών κέντρων, στην οποία ακούστηκε το σύνθημα: «Οι τουρίστες είναι οι τρομοκράτες», συνδέοντας με ξεκάθαρο τρόπο την εκκένωση με την τουριστική βιομηχανία. Σε ένα από τα πανό έγραφε: «Υπερασπιζόμαστε αυτό που αγαπάμε, κόντρα στο εμπορικό σήμα της Βαρκελώνης». Οι διαδηλωτές υπέδειξαν με αυτό τη σχέση ανάμεσα στον τουρισμό και το αστικό μοντέλο της πόλης, καθώς ο τουρισμός δεν είναι ένα φαινόμενο που προκύπτει από το τίποτα, αλλά προέρχεται από έναν συγκεκριμένο τρόπο κατανόησης της πόλης και της αστικής ζωής. Ο τουρισμός διαφημίζεται διεθνώς και, ως εκ τούτου, επενδύεται ένα σύνολο υλικών και άυλων πόρων για να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες μιας «επένδυσης».

Και μια ακτίνα ελπίδας...

Αυτές οι συνθήκες είναι μέρος του συστήματος των υλικών στηριγμάτων του τουρισμού και περιλαμβάνει όλες εκείνες τις δραστηριότητες (οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές) που απαρτίζουν τις πόλεις. Επομένως, ο τουρισμός καθορίζει μια πόλη, αλλά και την καθημερινή ζωή των κατοίκων της. Η περίπτωση της στέγασης είναι μία από τις πιο τραυματικές όψεις στην οποία αυτές οι υλικές συνθήκες και η ζωή του πληθυσμού συναντώνται.

Ο ανεξέλεγκτος πολλαπλασιασμός των τουριστικών καταλυμάτων, είτε διαθέτουν άδεια είτε όχι, συμβάλλει στην

εμπορευματοποίηση της κατοικίας και είναι ένας βασικός παράγοντας εκτοπισμού και εκδίωξης των αδύναμων και ευάλωτων πληθυσμών. Ο εκτοπισμός είναι μια έννοια με σαφείς πολιτικές συνδηλώσεις, που περιλαμβάνει αναπόφευκτα την εκδίωξη από τους χώρους διαβίωσης (το σπίτι, τη γειτονιά) και κοινωνικοποίησης (τον δημόσιο χώρο).⁷

Σε αυτό το πλαίσιο, τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα στοχάζονται τη γειτονιά προς μια διαφορετική κατεύθυνση και βρίσκουν εναλλακτικές για την πρόσβαση στη στέγαση. Έτσι, τα κινήματα καταλήψεων και τα κινήματα που σχετίζονται με τη στέγαση τέμνονται, παρουσιάζουν συγγένειες. Στη Βαρκελώνη, το κοινωνικό κέντρο «Magdalenes» μετατράπηκε σε ανοιχτό δημόσιο πρότζεκτ και προώθησε πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της γειτονιάς, όπως η επέλαση του εξευγενισμού, οι πιέσεις της τουριστικής βιομηχανίας, η υπονόμηση των κοινωνικών δικτύων ενώ, από την άλλη, συνέβαλε στην υποδοχή των μεταναστών. Δεν αποτελεί έκπληξη ότι το «Magdalenes» ήταν ένας πρωτοπόρος χώρος συνάντησης για τον ακτιβισμό στέγης στα πέντε χρόνια λειτουργίας του (οργάνωσε πρότζεκτ όπως το V for Vivienda [Σ για τη Στέγαση], το εργαστήρι ενάντια στη βία των real estate και πολλά άλλα). Για τον λόγο αυτό, είχε, από την ίδρυσή του το 2005, την κοινωνική υποστήριξη των γειτόνων και των θυμάτων του real estate κεφαλαίου που ήθελαν να οικοδομήσουν ένα ξενοδοχείο σε αυτή την περιοχή.⁸

7. Jorge Blanco και Ricardo Apaolaza, “Políticas y geografías del desplazamiento. Contextos y usos conceptuales para el debate sobre gentrificación”, *Revista INVI* 31, no. 88 (2016): 73-98.

8. Robert González, “From the Squatters’ Movement to Hous-

Στην περίπτωση της Rosa Nera συνέβη το ίδιο: πέρα από μια πληθώρα πολιτικών και πολιτισμικών δράσεων και μια μόνιμη υποδομή θεάτρου, βιβλιοθήκης, λαχανόκηπου και, μεταξύ άλλων, μια συλλογική κουζίνα, ήταν ο τόπος κατοικίας για τουλάχιστον 15 άτομα. Σε μια πόλη όπως τα Χανιά, όπου τα προσιτά ενοίκια είναι λιγοστά, το γεγονός ότι υπήρχε ανοιχτή πρόσβαση σε μια αξιοπρεπή διαβίωση εκφράζει την σημασία του αγώνα του συγκεκριμένου κοινωνικού χώρου. Επίσης, προάγει μια διαφορετική αίσθηση για το τι σημαίνει «κατοικώ» σε μια πόλη.

Και τα δύο κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα εκκενώθηκαν από την πίεση που ασκούσε η βιομηχανία του τουρισμού. Είναι, λοιπόν, αναπόφευκτο να προβούμε σε μια σύγκριση του τουριστικού μοντέλου με το μοντέλο που προτείνουν οι κοινωνικοί χώροι μέσα από την ίδια τους την ύπαρξη. Ένας όμορφος τρόπος για να τοποθετήσουμε σε ένα εννοιολογικό πλαίσιο αυτόν τον ανταγωνισμό είναι μέσα από δύο έννοιες που χρησιμοποιεί ο Σταύρος Σταυρίδης: το κατώφλι και τον θύλακα.⁹ Το κατώφλι και ο θύλακας αναδύονται μέσα από την αντίθεση ανοίγματος/κλεισίματος και από την αντίστοιχη πόλη ή τον αντίστοιχο τρόπο ζωής που το καθένα σηματοδοτεί. Το κατώφλι αντιπροσωπεύει την επιθυμία διάβασης του ίδιου του χώ-

ing Activism in Spain: Identities, Tactics and Political Orientation», στο *Contested Cities and Urban Activism*, επιμ. Ngai Ming Yip, Miguel Angel Martínez López και Xiaoyi Sun (Σιγκαπούρη: Palgrave Macmillan, 2019), 186.

9. Stavros Stavrides, *Hacia la ciudad de umbrales* (Μαδρίτη: Akal, 2016) [Σταύρος Σταυρίδης, *Κοινός χώρος: Η πόλη ως τόπος των κοινών* (Αθήνα: Angelus Novus, 2018)].

ρου, και το βάδισμα προς την καρδιά μιας συνάντησης με τον άλλο, αναζητώντας τη μείωση της απόστασης. Αντίθετα, ο θύλακας βυθίζει στην αυτοαναφορικότητα και στον εγκλεισμό όποιον τον προσεγγίζει, είτε είναι συλλογικότητα είτε χώρος.

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρητική σύλληψη, οι τουριστικοί χώροι λειτουργούν ως θύλακες, εγκλωβίζοντας τις εναλλακτικές μέσα σε μια ελεγχόμενη φούσκα, η οποία ταυτοποιεί, ρυθμίζει και κάνει συγκεκριμένα πράγματα ορατά στα μάτια του τουρίστα. Τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα, από την άλλη πλευρά, γεννιούνται ως σημεία αλληλεπίδρασης των συλλογικοτήτων με τους γείτονες της περιοχής, των κινημάτων διαμαρτυρίας με την πόλη, και για αυτό το λόγο μπορούν να θεωρηθούν ως κατώφλια.

Η τουριστική ανάπτυξη θεωρεί την πόλη ως ένα εμπόρευμα που καταναλώνεται από τους τουρίστες. Τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα επικεντρώνονται στα περιθώρια μιας διαφορετικής, πιθανής να αναδυθεί, πόλης και αναφέρονται σε έναν τόπο έκφρασης, εντός του οποίου δεν βρίσκονται σε προνομιακή θέση αποξενωμένες λογικές, αλλά τρόποι του πράττειν που δίνουν προτεραιότητα στην αξία χρήσης, τρόποι δημιουργίας του τόπου οι οποίοι γεμίζουν τον αστικό χώρο με το απαραίτητο νόημα. Υπό αυτή την έννοια, αυτό το «άλλο» ουτοπικό όραμα χρησιμεύει ως αντίβαρο στην τουριστική φαντασίωση (τόσο ως προς την ορατότητα, τον λόγο και τη χωρική αποτύπωση). Δεν είναι τυχαίο ότι τα κοινωνικά κέντρα έρχονται αντιμέτωπα με αυτόν τον επιβλαβή τουρισμό. Τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα υπάρχουν με μοναδικό στόχο να εξερευνήσουν και να πραγματώσουν νέες αστικές ουτοπίες οι

οποίες, αγκυροβολημένες στις πραγματικές ανάγκες του πληθυσμού, διευρύνουν τον πολιτικό και αστικό ορίζοντα της αυτονομίας.¹⁰

Αυτό είναι επίσης μέρος του αγώνα που περιγράφει ο Lefebvre ανάμεσα στην ιδιοποίηση και την αποξένωση, που αποτελεί βασικό πυρήνα της πρότασής του για το δικαίωμα στην πόλη.¹¹ Ο Lefebvre μεταφέρει την αποξένωση που δημιουργείται με την παραγωγή των αντικειμένων (τον φετιχισμό του εμπορεύματος) στην παραγωγή του χώρου και στις κοινωνικές σχέσεις. Συνεπώς, όπως η καπιταλιστική ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής αποξενώνει τη μισθωτή εργασία από την παραγωγή, έτσι και η ιδιωτική ιδιοκτησία της αστικής γης αποξενώνει τους κατοίκους της πόλης. Στον σύγχρονο κόσμο, η πράξη διαχωρισμού μεταξύ του έργου (χώρου) και του παραγωγού (κοινωνίας) αποτρέπει την αποτελεσματική ιδιοποίηση του αστικού χώρου. Εάν ο χώρος έχει τρεις διαστάσεις (την υλική, την αντιληπτική και τη βιωματική), τότε τα ερωτήματα είναι πώς διακρίνεται, πώς συλλαμβάνεται και πώς βιώνεται ο χώρος του τουρισμού. Αυτό το τουριστικό μοντέλο αντιλαμβάνεται τον χώρο ως μέσο πρόσθεσης αξίας σε μία εμπειρία, τον αντιλαμβάνεται ως φαντασικό πεδίο στο οποίο πραγματώνει τη φαντασία του και το ζει ως μια θεματική εμπειρία. Τέτοιοι χώροι ακυρώνουν την

10. Aritz Tutor Anton, “Abriendo la ciudad a partir de los umbrales. Una aproximación a la teoría de Stavrides”, *Anuario de Espacios Urbanos, Historia, Cultura y Diseño* 27: 19-39.

11. Henri Lefebvre, *El derecho a la ciudad* (Μαδρίτη: Capitán Swing, 2017) [*Το δικαίωμα στην πόλη: Χώρος και πολιτική* (Αθήνα: Κουκίδα, 2007)].

ανατρεπτική πολιτική εμπειρία του χώρου. Η τουριστική φαντασία τείνει να παράγει τόπους-καρμπόν στους οποίους η συμμετοχή αποξενώνεται, υπόκειται σε μια λογική κατανάλωσης και αναζήτησης του «αυθεντικού» (προωθεί τον πολίτη-θεατή, την πολύχρωμη πρόσοψη, την πρόσκαιρη ομορφιά και μια επιφανειακή συνοχή).

Από την άλλη, τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα προσφέρουν έναν χώρο αυτονομίας και ατομικής και συλλογικής ενδυνάμωσης, επειδή προωθούν τη δυνατότητα συνάντησης και τη διαφορά, δηλαδή τις μεγαλύτερες αρετές της πόλης. Αυτοί οι χώροι επαφής με το διαφορετικό αντιπροσωπεύουν ένα κατώφλι, δεδομένου ότι παρέχουν τη βάση για να εκφραστεί η αλληλεγγύη μεταξύ διαφορετικών προσώπων, στα οποία επιτρέπεται να ανακτήσουν τον έλεγχο της ζωής τους και να οικειοποιηθούν το περιβάλλον τους.

Συμπερασματικά...

Συνολικά, μπροστά στις υπερβολές του υπάρχοντος τουριστικού μοντέλου, τα κατειλημμένα κοινωνικά κέντρα γίνονται φορείς μιας εναλλακτικής ζωής η οποία βασίζεται στην ιδέα μιας πόλης πιο ανθρώπινης. Αυτός ο άλλος δρόμος βασίζεται στην αλληλεγγύη, όχι μόνο στην πρόσβαση στη στέγαση αλλά και στην παροχή στέγης και ασφάλειας σε αυτούς που την έχουν περισσότερο ανάγκη, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών. Με τον ίδιο τρόπο, η Rosa Nera υποστήριξε τους διάφορους κοινωνικούς αγώνες με τον λόγο και το σώμα/χώρο της, ενάντια σε κάθε εκμετάλλευση και καταπίεση. Αυτές οι ριζοσπαστικές

εναλλακτικές επεκτείνουν την εξέγερση μέσω του παραδειγματισμού, της μεταδοτικότητας και της συνήχησης.¹²

(Μετάφραση: Μάριος Πανιεράκης)

12. Η συνήχηση γίνεται κατανοητή ως μια διαδικασία αναγνώρισης η οποία δεν φέρνει τη συνείδηση από τα έξω, αντιθέτως υπάρχει εδώ και τώρα σε ακαθόριστη μορφή και συνδέει τις διαφορετικές εμπειρίες. Βλ. John Holloway, *Agrietar el capitalismo. El hacer contra el trabajo* (Μπουένος Άιρες: Ediciones Herramienta, 2011: 89) [*Ρωγμές στον καπιταλισμό* (Αθήνα: Σαββάλας, 2011:142)].

Γαλάτεια & Μαρία

Ευπρόσδεκτοι τουρίστες - Ανεπιθύμητοι κάτοικοι

«Σε ποιον απευθύνεται τελικά η πόλη; Τον χειμώνα, είναι μια πόλη σε προετοιμασία της τουριστικής της παράστασης. Προετοιμάζεται για τη σεζόν· επιδιορθώνει και κατασκευάζει τα σκηνικά της· αναζητά εποχιακούς ηθοποιούς, υπαλλήλους μιας χρήσης· ανακαινίζει την εικόνα της και το μήνυμά της. Μια πόλη που ανέχεται και χρησιμοποιεί τους ίδιους της τους κατοίκους για να επιβιώσει. Και όσους δεν είναι διατεθειμένοι, ή σε θέση, να αναλάβουν κάποιο ρόλο στην παράσταση της τουριστικής φαντασμαγορίας, είναι έτοιμη να τους εκτοπίσει, να τους αποκλείσει ή να τους κρύψει με τις πρώτες μέρες του καλοκαιριού, που ανοίγει τις αυλαίες της και υποδέχεται το κοινό της».

Αυτά τα ερωτήματα και οι σκέψεις ήταν το έναυσμα για τη συγκρότηση μίας ομάδας προβληματισμού και δράσης και τη δημιουργία της κίνησης με το όνομα «*Ευπρόσδεκτοι τουρίστες - Ανεπιθύμητοι κάτοικοι*» την άνοιξη του 2018 στα Χανιά. Η κίνηση επρόκειτο να ενταχθεί στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας της σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πολυτεχνείου Κρήτης, η οποία είχε ως στόχο να διερευνήσει το πώς και κατά πόσο μπορούν να προκληθούν ρωγμές (διασαλεύσεις, τριγμοί) στην τουριστικο-

ποίηση της πόλης και πώς μπορούν να διανοιχτούν νέες πραγματικότητες μέσα από τη θεατρική δράση.

Το θεωρητικό πλαίσιο του εγχειρήματος βασίζεται στη «θεατρική μεταφορά»: μία κοινωνιολογική θεωρία βάσει της οποίας ο άνθρωπος, οι κοινωνικές συμπεριφορές και οι αστικές χωρητικότητες και δομές ανάγονται στη θεατρική ορολογία (ως ηθοποιοί, ρόλοι και σκηνές αντίστοιχα) και τα συμπλέγματα αυτών μελετούνται, εν τέλει, ως αλληπάλληλες εστιασμένες ή ευρύτερες θεατρικές παραστάσεις. Εμβαθύνοντας στη μελέτη αυτού του εργαλείου, φτάσαμε στο συμπέρασμα πως, αν η ανθρώπινη συμπεριφορά, οι σχέσεις ακόμα και δομικές αρχές του συστήματος είναι δυνατόν να αναχθούν ως έχουν σε θεατρική ορολογία για την κατανόησή τους, το ίδιο εργαλείο δύναται να χρησιμοποιηθεί, αντίστροφα, για τη μεταστροφή και την ανατροπή τους. Εφόσον, στο ίδιο το πλαίσιο της θεατρικής τέχνης έχουν παραχθεί ανατρεπτικά και ριζοσπαστικά μοντέλα με επαναστατικό πρόταγμα, επιχειρήσαμε να επανακωδικοποιήσουμε τις σκηνικές αρχές κάποιων εκ των μοντέλων αυτών στο πεδίο της πόλης, προκειμένου να εξετάσουμε αν αυτή τους η προσαρμογή δύναται να προκαλέσει ρωγμές στην κανονικότητα, στις κυρίαρχες δηλαδή παραστάσεις του συστήματος.

Εστιάζοντας λοιπόν στο πεδίο της πόλης των Χανίων, όπου η τουριστικοποίηση της πόλης αναδείχθηκε ως η κυρίαρχη παράσταση του συστήματος, η ομάδα των ατόμων που συσπειρώθηκαν αποπειράθηκε –αρχικά– να αντιληφθεί τον τρόπο με τον οποίο η ίδια η πόλη διαμορφώνεται ως τουριστικό προϊόν, με ποια μέσα, δηλαδή, δίνονται οι τουριστικές της παραστάσεις. Έπειτα, επιχειρήσε να

απαντήσει σε αυτές, σκηνοθετώντας (αντι-)παραστάσεις, οργανώνοντας και πραγματοποιώντας δράσεις διαμαρτυρίας θεατρικού τύπου, προκειμένου να αναδειχθεί και να σχολιαστεί η προβληματική και οι εκφράσεις της.

Πιο συγκεκριμένα, τα στάδια στα οποία διαιρέθηκε το εγχείρημα ήταν:

- Η αναζήτηση και διατύπωση, μέσω βιωματικών προσεγγίσεων, των ατομικών και συλλογικών επιθυμιών της ομάδας σε σχέση με τον δημόσιο χώρο.

- Η κατανόηση των αιτιών και των τρόπων με τους οποίους οι επιθυμίες αυτές δεν ικανοποιούνται, και η συσχέτιση αυτών με την τουριστικοποίηση της πόλης και τους παράγοντες που την απαρτίζουν.

- Ο εντοπισμός των χωρικών εκείνων συμπυκνώσεων της τουριστικής φαντασμαγορίας (σημεία, σύμβολα-κλειδιά) και ο αντιπαραθετικός οραματισμός σε αυτά δράσεων διαμαρτυρίας θεατρικού τύπου (με τη χρήση της θεατρικής μεταφοράς, δηλαδή της αποκωδικοποίησης θεατρικών εργαλείων σε ένα ευρύτερο θεωρητικό φάσμα και την επακωδικοποίησή τους στο πεδίο της πόλης).

- Η συγκεκριμενοποίηση των δράσεων αυτών, η σκηνοθεσία, η οργάνωση, η κατασκευή και τέλος η υλοποίησή τους.

Οι δώδεκα δράσεις που εν τέλει διαμορφώθηκαν, εναντιώνονταν στις τέσσερις βασικές πτυχές της τουριστικοποίησης της πόλης όπως αυτές διαφάνηκαν μέσα από την ίδια την ομάδα. Την ξενοδοχοποίηση, με τον τεράστιο αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης στην πόλη, και κατ' επέκταση τις εξώσεις και τα εξωφρενικά ενοίκια. Το εμπόριο

και την αναψυχή γύρω απ' τον τουρισμό, με τη συνακόλουθη οικονομική εκμετάλλευση του ντόπιου πληθυσμού, αλλά και την μετατροπή του δημόσιου χώρου σε εμπορεύσιμο προϊόν. Τέλος, το branding, δηλαδή την εμπορεύσιμη τουριστική εικόνα, χάριν της οποίας κρύβεται, εκτοπίζεται, καταπατάται και καταστέλλεται κάθε μη εμπορεύσιμη πραγματικότητα ή οραματισμός, κάθε ατομικότητα ή ομάδα, κάθε δράση και διεκδίκηση που δεν εναρμονίζεται με αυτήν.

Τα δρώμενα αυτά –άλλοτε μέσα από το χιούμορ, τον σαρκασμό και τον εμπαιγμό καταστάσεων και άλλοτε με τρόπο έμμεσο, σκληρό, εκπέμποντας υποδόρια σήματα, αδιακήρυκτα και αιφνιδιαστικά, τοποθετημένα στα πλέον τουριστικά και συμβολικά σημεία της πόλης– επιχειρήσαν να εκπέμψουν ένα μήνυμα στην κοινή γνώμη των Χανίων να προκαλέσουν αντιδράσεις: να διανοίξουν ρωγμές στην κανονικότητα και εκεί να σπείρουν την υπόνοια μιας άλλης πραγματικότητας.

Εξαρχής, διαφαινόταν η διττή φύση του εγχειρήματος: από τη μία, η προσπάθεια διερεύνησης του επιστημονικού μας ερωτήματος. Από την άλλη, η ένταξή του στον κοινωνικό αγώνα, στο εδώ και το τώρα. Εξαιτίας του γεγονότος της ένταξης αυτών των δρώμενων στην πτυχιακή μας εργασία, η κίνηση δεν συνοδεύτηκε –παρά την επιθυμία μας– με κάποιο ανοιχτό κάλεσμα. Ωστόσο, με το πέρασμα των ημερών, το εγχείρημα άρχισε να διαδίδεται και να αγκαλιάζεται από όλο και περισσότερο κόσμο, πράγμα που δηλώνει τόσο τη βαρύτητα του προβληματισμού όσο και τα αντανakλαστικά των συλλογικοτήτων της πόλης.

Τον κυριότερο, ίσως, ρόλο σε αυτήν τη θετική και πέρα

των προσδοκιών εξέλιξη έπαιξε η φιλοξενία ολόκληρης της προσπάθειας τόσο από το Στέκι Μεταναστών όσο και, στο μεγαλύτερο κομμάτι της, από την κατάληψη Rosa Nera. Η μέχρι τότε προσωπική μας επαφή τόσο με τη συλλογικότητα όσο και με τον ίδιο τον χώρο της κατάληψης κινούνταν στο πλαίσιο της αλληλεγγύης, της συνάντησης στο δρόμο και τους κοινούς αγώνες και διεκδικήσεις, τις επισκέψεις σε όσα υπέροχα συνέβαιναν μέσα σε αυτόν, τις προβολές, τις εκδηλώσεις, τις συζητήσεις, τα θέατρα, τα γλέντια, τα καφενεία. Δεν είχαμε αρθρώσει, ωστόσο, ποτέ πολιτικό λόγο από κοινού, και καθώς ο κύκλος των φιλικά προσκείμενων προσώπων στην κατάληψη ήταν και είναι μεγάλος, πέραν των διαπροσωπικών μας επαφών, ήμασταν στην πραγματικότητα δύο σχεδόν άγνωστα πρόσωπα για την πλειοψηφία της συλλογικότητας, που ζητούσαν στέγη και φιλοξενία για το εγχείρημά τους. Ο τρόπος με τον οποίο η Rosa Nera άνοιξε τις πόρτες της και υποδέχτηκε την προσπάθειά μας, έδωσε πνοή και δύναμη τόσο σε εμάς όσο και σε ολόκληρη την ομάδα δράσης και προσέδωσε μια νέα διάσταση στο εγχείρημα, τοποθετώντας το χωρίς αμφιβολία στο πλαίσιο των αγώνων και των κινήσεων που ήδη υπήρχαν στην πόλη ενάντια στην τουριστική της φρενίτιδα. Η Ρόζα μάς αγκάλιασε, όχι μόνο παρέχοντάς μας όσο χώρο και χρόνο είχαμε ανάγκη, όση υλική και τεχνική βοήθεια χρειαζόμασταν, αλλά και συγκινητική εμπιστοσύνη. Εμπιστοσύνη τόσο σε προσωπικό επίπεδο, όταν όλοι μαζί στο ίδιο τραπέζι μοιραστήκαμε το φαγητό, τις σκέψεις, τους προβληματισμούς, το πείσμα και τους φόβους μας, αλλά και σε συλλογικό, όταν πλαισίωνε τις δράσεις, είτε αναλαμβάνοντας πραγματικό ρόλο σε αυ-

τές είτε περιφρουρώντας την ομαλή διεξαγωγή τους, στο ζενίθ της τουριστικής σεζόν και σε μια περίοδο τεταμένη στην πόλη και ριψοκίνδυνη για όλους μας. Το ζύμωμα που εν τέλει δημιουργήθηκε μέσα στις εβδομάδες εκείνες, δεν άνηκε κατ' εξοχήν ούτε σε εμάς ούτε στην επιστημονική ούτε στην πολιτική ούτε στη διαπροσωπική σφαίρα, αλλά σε όλους και σε όλες ταυτοχρόνως, με διαρκείς και παράλληλες εναλλαγές.

Εν τέλει, και ταυτόχρονα με τις παράλληλες κινήσεις που δραστηριοποιούνταν στα Χανιά σε σχέση με το ζήτημα, η κίνηση «*Ευπρόσδεκτοι Τουρίστες - Ανεπιθύμητοι κάτοικοι*» κατάφερε να εκφράσει μέσα από τις δικές της παραστάσεις την αντίθεσή της στο τουριστικό αφήγημα και να διασαλεύσει (έστω και για λίγο) την κανονικότητα στην πόλη των Χανίων.

Το 2020 πλέον, ήρθαμε αντιμέτωποι με την εκκένωση της κατάληψης. Η εκκένωση εντάσσεται στο πλαίσιο του ανοιχτού πολέμου που έχει κηρυχτεί πανελλαδικά απέναντι στις καταλήψεις και τους κοινωνικούς χώρους και στο σχέδιο βίαιης καταστολής, φίμωσης κάθε ελεύθερης φωνής και στραγγαλισμού των κινηματικών διεργασιών. Όμως εντάσσεται εξίσου άμεσα και στην ολική τουριστικοποίηση του τόπου, με το πλάνο μετατροπής του τελευταίου ζωτικού, ελεύθερου χώρου της πόλης σε πολυτελή ξενοδοχειακή μονάδα. Η διάσταση που προσέδιδε η ίδια η ύπαρξη της κατάληψη μέσω του βιώματος στον χαρακτήρα του τόπου, έρχεται σε κατά μέτωπο ρήξη με το προς πώληση προϊόν της τουριστικής αγοράς και τα οικονομικά συμφέροντα των άμεσα (και έμμεσα) εμπλεκόμενων στην υπόθεση της εκμίσθωσης του κτιρίου. Η πολιτική και η

αστεακή παρουσία της κατάληψης στην κορυφή του λόφου Καστέλι χαλάει τη συνταγή του «εξευγενισμού» του τουριστικού κέντρου, της πλήρους εμπορευματοποίησης της αστικής εμπειρίας, μουτζουρώνει την καρτ ποστάλ της τουριστικής φαντασμαγορίας όπως αυτή μεθοδεύεται την τελευταία δεκαετία. Ο ξεριζωμός του «Μαύρου Ρόδου», λοιπόν, ανοίγει τον δρόμο σε όλες τις εκφράσεις της τουριστικής εκμετάλλευσης, τις οποίες το ίδιο αντιμαχόταν στον λόγο και την πράξη, να εγκαθιδρυθούν στον λόφο Καστέλι – το μόνο σημείο του αστικού ιστού της πόλης που είχε παραμείνει απροσπέλαστο από τους κανόνες τις αγοράς.

Όμως η Rosa Nera ήταν και θα είναι βαθιά ριζωμένη, με τις ρίζες της να απλώνονται από την κορυφή του λόφου και να φτάνουν ως τα θεμέλια αυτού του τόπου. Και κανένα ρίζωμα, τόσο γερά στερεωμένο, δεν ξεριζώθηκε ποτέ χωρίς να αφήσει πίσω του βαθιές ρωγμές στο χώμα. Ρωγμές που εξελίσσονται, διακλαδώνονται, βαθαίνουν· που μπορεί η πορεία που χαράσσουν να μην είναι προδι-αγεγραμμένη και το τέρμα της ορατό, είναι όμως μέσα σε αυτές τις ίδιες που διανοίγονται οι όψεις μιας νέας πραγματικότητας, οι χρόνοι και οι τόποι του πιθανού.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΡΑΦΕΤΑΙ
ΜΕ ΑΝΤΙΠΑΡΟΧΗ
ΞΕΝΟΝΕΣ, ΠΙΣΙΝΕΣ
ΚΑΙ @irbnb

ΟΛΕΣ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ
ΝΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΤΟΥΝ ΤΑ @irbnb
ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥΣ ΞΕΝΟΝΕΣ ΔΥΜΕ ΑΠΟ
ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΙ ΝΑ ΧΤΙΣΤΟΥΝ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

FOR
RENT



Για την Αλεξάνδρα...¹

Σήμερα τα ξημερώματα [25 Μαρτίου 2019] έφυγε από τη ζωή η συντρόφισσα και φίλη Αλεξάνδρα Περιστεράκη. Είναι πάντοτε δύσκολο να αποχαιρετούμε κάποιον/α που έχουμε μοιραστεί τόσα πολλά, και η Αλεξάνδρα ήταν μία από μας. Ζούσαμε μαζί, προβληματιζόμασταν, αγωνιούσαμε, αγωνιζόμασταν. Μα πρωτίστως νοιαζόμασταν ο ένας για τον άλλο.

Από νεαρή ηλικία η Αλεξάνδρα στέκεται ενάντια σε κάθε είδους διακρίσεις, στο πλευρό των καταπιεσμένων και των διαφορετικών. Ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό και τον εγκλεισμό των περιθωριοποιημένων – του μετανάστη, του τρελού, του διεμφυλικού.

Όλα της τα ενδιαφέροντα είχαν κινηματικό προσανατολισμό (παιδαγωγός, χοροθεραπεύτρια, μουσικός, εμπυχώτρια του Θεάτρου του Καταπιεσμένου). Εμπνεόμενη και από την αρχή του Θεάτρου του Καταπιεσμένου πως «ο πολίτης δεν είναι μέλος της κοινωνίας, αλλά κάποιος που θέλει να αλλάξει την κοινωνία».

Στο δρόμο για τη δημιουργία ενός κόσμου ισότητας και αλληλεγγύης, η Αλεξάνδρα ήταν συνεχώς παρούσα

1. Το κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε στον ιστότοπο της Κατάληψης: <https://rosanera.squat.gr/για-την-αλεξανδρα/>

με υπομονή, συγκρότηση και αστείρευτη όρεξη. Η δυναμική της παρουσία θα μας συντροφεύει και θα μας εμπνέει στους αγώνες που έρχονται.

Πάντοτε παρούσα στους κοινωνικούς και ταξικούς αγώνες, παρέμενε συνειδητά ανώνυμη περιφρονώντας αυθεντίες, εξουσίες και ειδικούς. Στην τελευταία συμμετοχή της σε συλλογικό δημιούργημα της κατάληψης έγραφαν:

Ο «παραλειπόμενος» της ιστορίας συνήθως δεν αφήνει γραπτά, δεν αφήνει μνημεία. Ο φτωχός ή περιθωριοποιημένος που δεν συμμετέχει σε καμιά διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη δική του ζωή, αναγνωρίζεται από τη θεσμική ιστορία ως «αγωνιστής» και «διεκδικητής». Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται για αυτόν είναι χαρακτηριστικές. «Μάζα», «στρώμα» ή ακόμα και «λαός». Συνενώσεις ανώνυμων σε έναν αχταρμά που αναφέρεται ως ιστορικό πρόσωπο μόνο όταν ζητά ή εξεγείρεται. Η μη ορατότητα τόσων ανθρώπων αφήνει τη γεύση ανυπαρξίας. Πώς να αναγνωριστείς, λοιπόν, στον πρόγονο που δεν υπήρξε ποτέ, που δεν αναφέρεται πουθενά και δεν έχει σημασία αν έζησε ή όχι;

Το ζήτημα της ορατότητας έχει να κάνει με την υπερφάνεια για το τι ήμασταν και το τι είμαστε – και με την προοπτική για το τι μπορούμε να είμαστε...

Ο πολιτισμός των κινημάτων είναι μια πολιτική θέση: Ο αόρατος μπορεί να γράφει ιστορία και να δημιουργεί τέχνη. Όχι μια τέχνη «δεύτερης κλάσης» ενός εργάτη που «κάποτε θα μάθει – αν μορφωθεί», αλλά την ποίηση και την αλληλεγγύη, την εξέγερση και την αυθεντικότητα της έκφρασης που δεν χαλιναγωγείται.

Αυτή είναι μια πρώτη αντίδραση, ένας πρώτος αμήχανος αποχαιρετισμός μπρος στο γεγονός της απώλειας...

Αλεξάνδρα Περιστεράκη

Η αισθητική του Καταπιεσμένου: το παράδειγμα του Λόφου Καστέλι στα Χανιά¹

Το παρόν κείμενο δημοσιεύτηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 2017, με αφορμή μια εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Αρχιτεκτονικής Μεσογείου (ΚΑΜ) στα Χανιά.² Η εκδήλωση έχει μεγάλο ενδιαφέρον, καθώς αντιπροσωπεύει άριστα στο σήμερα, σε τοπικό επίπεδο και σε πραγματική συνθήκη, την επίμονη –και συνήθως επιτυχημένη– στρατηγική της κυριαρχίας, να αποκλείει τον Καταπιεσμένο από τις διαδικασίες που τον αφορούν. Η πολιτική ανάλυση που ακολουθεί βασίζεται στο concept του Καταπιεσμένου.³

1. Το κείμενο δημοσιεύτηκε αρχικά στον ιστότοπο της Αλεξάνδρας <https://artincommunity.wordpress.com/>, όπου μπορείτε να το βρείτε στην αρχική μορφή του. Η επικαιροποίηση ή προσθήκη πληροφοριών έγινε με Σημειώσεις της έκδοσης (Σ.τ.έ.) και σε ορισμένα σημεία εντός αγκυλών, ενώ με [...] έχουν παραληφθεί σημεία που απαντούσαν σε πρόσωπα της περιόδου που γράφτηκε (2017), χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα και το πολιτικό επιχείρημα του κειμένου. (Σ.τ.έ.)

2. Την εκδήλωση διοργάνωσε η «Συνέλευση Υπεράσπισης Ελευθέρων Δημόσιων Χώρων και Μνημείων», πρόπλασμα της σημερινής «Πρωτοβουλίας ενάντια στην Ξενοδοχοποίηση των Μνημείων». Έφερε τον τίτλο «Ο λόφος Καστελίου Χανίων: Δημόσια χρήση για εκπαιδευτικές/πολιτιστικές ανάγκες ή ξενοδοχοποίηση; Η σημαντικότητα των χώρων και η διατάραξη του ιστού της πόλης». (Σ.τ.έ.)

3. Η προσέγγιση του Καταπιεσμένου είναι μαρξιστικής προ-

όπως αναπτύσσεται στα έργα των Paolo Freire (*Κριτική Παιδαγωγική και Αγωγή του Καταπιεσμένου*) και Augusto Boal (*Θέατρο του Καταπιεσμένου*), καθώς και στην *Αισθητική του Καταπιεσμένου* –σημαντική συνεισφορά για το τι σημαίνει τέχνη και πολιτισμός στην κοινωνία– όπως περιγράφεται στο *Θέατρο του Καταπιεσμένου*.⁴

Καταρχάς, η συλλογικότητα Rosa Nera που βρίσκεται στο κατελιμμένο κτίριο της πρώην 5ης Μεραρχίας εδώ και δεκατρία χρόνια, έχει αποκλειστεί από τον «δημόσιο διάλογο για τον δημόσιο χώρο» στο Λόφο Καστέλι. Στην εκδήλωση του ΚΑΜ θα βρεθεί ένα panel επιστημόνων που προειδοποιεί ότι «θα παραχωρήσει το λόγο σε άτομα και ομάδες για 5 λεπτά μετά από τις εισηγήσεις τους». Έτσι, καταρχάς –αλλά και καταρχήν– η χωροταξική διευθέτηση εντός του ΚΑΜ δεν αφήνει περιθώρια παρεξήγησης για το ποιος έχει το κύρος να μιλά για τον δημόσιο χώρο στο Λόφο Καστέλι – και ποιος όχι.

Αλλά ας δούμε πώς φτάσαμε ως εδώ: ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι εάν η κατάληψη δεν είχε υπερασπιστεί το χώρο της από τον περασμένο Απρίλη ενάντια

έλευσης ανάλυση που εισάγει έντονα αφενός την προοπτική των αντιφάσεων του ίδιου του Καταπιεσμένου, αφετέρου εστιάζει στις σχέσεις εξουσίας και στην αναπαραγωγή τους από τους ίδιους τους Καταπιεσμένους. Στην ψυχοκοινωνική αυτή προσέγγιση, συνεχιστές του Φρέιρε, όπως ο Peter McLaren και άλλοι, τοποθετούν σε σημερινά πολιτικά, πολιτισμικά και κοινωνικά πλαίσια το πολιτισμικό κεφάλαιο του Καταπιεσμένου. Βλ. σχετικά *Η Κριτική Παιδαγωγική στον Νέο Μεσαίωνα*.

4. Μια μικρή εισαγωγή για το *Θέατρο του Καταπιεσμένου* και την πολιτική αντίληψη που προάγει υπάρχει στον ιστότοπο της Αλεξάνδρας. (Σ.τ.έ.)

στην επιχειρούμενη ξενοδοχοποίηση, όλοι ανεξαιρέτως οι σημερινοί επίσημοι καλεσμένοι στο ΚΑΜ (Δήμος, Περιφέρεια, φορείς, επιφανείς επιστήμονες, πολιτικοί, σύλλογοι και λοιποί) θα ανακάλυπταν έντρομοι σε λίγους μήνες ότι «το ωραιότερο μπαλκόνι της πόλης» έγινε αυλή ενός Boutique Hotel. Αλλά μιας και ενημερώθηκαν «και αυτοί» για τις προθέσεις του Πολυτεχνείου Κρήτης, ήρθε η ώρα τους να αναλάβουν τα ηνία μιας «σοβαρής συζήτησης».

Ας ξεκαθαριστεί η τοποθέτηση του άρθρου: η βία που υφίσταται ο Καταπιεσμένος είναι –εκτός από την άμεση βία που γνωρίζουμε όλοι– και έμμεση βία: η αγνόησή του (αποκλεισμός ή και εξαφάνιση από τη συζήτηση). Η θεώρηση ότι «είναι ανώριμος» (αμόρφωτος, άσχετος, ανέγκυρος, άπειρος κλπ... όσα αρχίζουν με «α» + κάτι σημαντικό) «τεκμηριώνεται» με πολλούς τρόπους. Ο συστηματικός εξοστρακισμός του [...] και η εξαφάνισή του από τις διαδικασίες δημόσιου διαλόγου (είτε άμεσα επειδή δεν γνωρίζει ότι θα συζητηθεί κάτι που τον αφορά, είτε έμμεσα, περιπλέκοντας τόσο πολύ τη γλώσσα με επιστημονικούς όρους) επιφέρει ένα αποτέλεσμα: όποιος δεν έχει να επικαλεστεί μια «σεβαστή βιβλιογραφία» δεν έχει ούτε τον τρόπο ούτε τις αναφορές να υψώνει αντίλογο «με κύρος» στον Καταπιεστή. Το παιγνιδάκι του μορφωτικού ρατσισμού που χειραγωγεί τον Καταπιεσμένο σε βαθμό [που] να πείθεται [ακόμη και] ο ίδιος για την ανεπάρκειά του είναι πολύ ύπουλο: από τη μια «η αμορφωσιά» μπερδεύεται με την απουσία πτυχίων με ό,τι συνεπάγεται για το ακαδημαϊκό μοντέλο που θεωρείται [...] το μόνο έγκυρο μοντέλο συνδιαλλαγής και τεκμηρίωσης: από την άλλη, η φαινομενική ελευθερία έκφρασης που «παραχωρείται» κατά καιρούς

στους Καταπιεσμένους (στους εργαζόμενους, στους μετανάστες, στους ψυχασθενείς, τους συνταξιούχους, τους φυλακισμένους, εξαρτημένους, φοιτητές και κατά καιρούς λοιπούς διεκδικούντες) βρίσκει όριο στη «νομιμότητα» και στο «Υπάρχον», με αποτέλεσμα στην καλύτερη περίπτωση να εισακούγεται η αγωνία του Καταπιεσμένου στην κυνική απάντηση της Κυριαρχίας ότι «θα το λάβουμε υπόψη». Με τον αποκλεισμό-εξαφάνιση του Καταπιεσμένου, αφαιρείται η πραγματική δυνατότητα αυτοδιαχείρισής του: αυτό που του μένει είναι εντός πλαισίου, εντός ορίων, μικρές «επισκευαστικές κινήσεις» που δεν αποδομούν επί της ουσίας το οικοδόμημα της Καταπίεσης, αγγίζοντας μερικώς τα συμπτώματα (κάτι σαν το πενταμελές στο Λύκειο, που φυσικά δεν έχει λόγο στο περιεχόμενο σπουδών), αλλά όχι τα αίτια που τα δημιουργούν ή τα αναπαράγουν (η ανάθεση των Καταπιεσμένων στους Καταπιεστές, των αποφάσεων για τη δική τους ζωή).

Η περίπτωση της κατάληψης στα Χανιά έχει, λοιπόν, το εξής ενδιαφέρον: από τη μια είναι η αποκλειστική αφετηρία για αυτό που συμβαίνει σήμερα,⁵ από την άλλη οι πρόθυμοι υποψήφιοι διαχειριστές του Λόφου Καστέλι προτείνουν μια επαναδιαμόρφωση του δημόσιου χώρου που δεν την περιλαμβάνει.

5. Ακόμα και η χθεσινή «επίκαιρη ερώτηση» του βουλευτή Χανίων στη Βουλή με θέμα «Παράνομη Σύμβαση στο Πολυτεχνείο Κρήτης» προς τον Υπουργό Παιδείας, βασίζεται στην έρευνα που δημοσιοποίησε η Rosa Nera τον Ιούλιο [2017] και στη συνέχεια στην *Εφημερίδα των Συντακτών*. [Αναφέρεται στην επίκαιρη ερώτηση προς το Υπουργείο Παιδείας του αείμνηστου βουλευτή Χανίων Αντώνη Μπαλωμενάκη στις 26 Σεπτεμβρίου 2017. (Σ.τ.έ.)]

Ναι, ο Λόφος Καστέλι είναι ιστορικός χώρος. Τι εννοούμε ωστόσο «ιστορία»; Έπειτα, η αποπλαισίωση που συντελείται με την κουβέντα περί «κτιρίων», η αποκοπή δηλαδή από την ίδια την κοινωνία και τις ανάγκες της, πόσο συμμαχεί εντέλει με τον Καταπιεστή; Όταν «καλείται η κοινωνία» –κατά τους οργανωτές της σημερινής εκδήλωσης–, τι εννοούν «κοινωνία»; Πόσο «έγκυρη» μπορεί να είναι μια κουβέντα «για τον δημόσιο χώρο» [...] ενώ δεν έχει τεθεί το ζήτημα της τουριστικοποίησης της παλιάς πόλης, της διαβίωσης των κατοίκων της, των εργαζομένων της, της στέγασης, της εμπορευματοποίησης των ανοιχτών χώρων, αλλά και πιο γενικά θέματα που σχετίζονται με τον «εξευγενισμό» μιας πόλης (gentrification); Πόσο έγκυρη είναι μια τέτοια προοπτική «συντονισμού δυνάμεων», χωρίς την παρουσία εργαζομένων, μεταναστών, συλλογικοτήτων, φοιτητών, ανέργων κλπ. σε ισότιμη βάση (και όχι με πεντάλεπτα «ευγενικής παραχώρησης»), χωρίς την παρουσία μελών της ίδιας της κατάληψης που στεγάζει στο Λόφο εδώ και δεκατρία χρόνια τα κινήματα της πόλης και αποτελεί κεντρικότατο σημείο αναφοράς σε αντιφασιστικούς, εργασιακούς, οικολογικούς κλπ. αγώνες της πόλης;

Για άλλη μια φορά, έχουμε ασκήσεις επί χάρτου. Στο γνωστό μοντέλο μιας «επιτροπής» που στόχο έχει να παίρνει αποφάσεις με βάση τους δικούς της στόχους –και να τις νομιμοποιεί με επίκληση «των κινήματων» και «της κοινωνίας» που τάχα μου συμβάλλουν– δίνεται ένας «χτύπος στον ώμο» στον Καταπιεσμένο και αποφασίζεται ερήμην του ότι «τώρα που έχει σοβαρέψει η υπόθεση του Λόφου Καστέλι, εμείς αναλαμβάνουμε».

Τα περί ανομίας στην αντίσταση είναι οξύμωρα. Τους

νόμους ως γνωστόν τους φτιάχνουν οι κυριαρχίες. Αυτό που προβάλλεται στην υπεράσπιση του «νόμιμου» –ο νόμος ως «ηθικός μπούσουλας»– είναι πιο καλλιεργημένο ως κουλτούρα στους χώρους αντίστασης: εκεί δεν υπάρχει παιδική εργασία ή βιασμός, λειτουργούν κανόνες ισχυρότεροι από το εάν κάτι «είναι νόμιμο ή όχι».

Η αντίσταση εξάλλου, πώς να είναι «νόμιμη» όταν ο Καταπιεστής κατασκευάζει τους νόμους; Από τη στιγμή που χωρά στα σχέδια του Καταπιεστή, παύει να αποτελεί αντίσταση. Ούτως ή άλλως, ιστορικά, έχει αποδειχθεί ότι η αντίσταση δεν μπορεί να μπει στο φάσμα του Νόμου, καθώς οι νομοθέτες και όσοι τους εφαρμόζουν υπερασπίζονται πάντα το δίκαιο των καταπιεστών. Η ιδιαίτερη συνθήκη, επομένως, της Rosa Nera να μην είναι «νόμιμος χώρος» προάγει από μόνη της τη δυνατότητα-αναγκαιότητα της αυτοθέσμησης και της αυτοδιαχείρισης.

Η Rosa Nera πρέπει να μείνει και για έναν άλλο λόγο: είναι η μόνη φορά στην ιστορία του Λόφου που σε ένα διοικητικό κτίριο γράφεται συλλογική ιστορία. Η μόνη φορά που αυτό το κτίριο δεν είναι κέντρο εξουσίας. Κι αυτό σήμερα –μαζί με την πλέον πολύχρονη ιστορία της κατάληψης και της συλλογικότητας Rosa Nera– αποτελεί δική της παρακαταθήκη.

Ένα μικρό ιστορικό: έξι μήνες, από αξιοποίηση σε αξιοποίηση

Για όσους και όσες δεν παρακολούθησαν όλους τους μήνες την «υπόθεση Rosa Nera», παραθέτω μια περίληψη:

α. Τον Απρίλη [του 2017] υπάρχουν βάσιμες πληροφο-

ρίες ότι το κτίριο της κατάληψης προορίζεται από το Πολυτεχνείο Κρήτης για μακρόχρονη εκμίσθωση σε ιδιώτη για εμπορική χρήση. Καλεί η συλλογικότητα Rosa Nera για αλληλεγγύη.

β. Τον Μάη οργανώνονται αλληλέγγυες δράσεις όπου, στα κείμενα που μοιράζονται, δίνονται τα πρώτα στοιχεία για την αδιαφανή διαδικασία που ακολουθείται από το Πολυτεχνείο.

γ. Τον Ιούνιο δίνονται από το site της κατάληψης –ακολουθούν και εφημερίδες– πληροφορίες για την προσωπική εμπλοκή του πρύτανη στην υπόθεση παραχώρησης, καθώς δημοσιοποιείται πλήθος νομικών στοιχείων που τον εκθέτουν. Δημόσια πρόσωπα παίρνουν θέση ενάντια στην εμπορευματοποίηση των ιστορικών κτιρίων και υπέρ του δημόσιου χώρου. Παράλληλα, επίσημοι φορείς δρουν στην κατεύθυνση της αναστολής της παραχώρησης, με τις πρώτες ενδείξεις μιας –απαγορευτικής για εμπορική χρήση– ιστορικότητας του συγκροτήματος των κτιρίων και συγκεκριμένα της πρώην 5ης Μεραρχίας.

δ. Τον Ιούλιο εντατικοποιούνται οι γνώριμες δικοματικές συνήθειες σε έναν μιντιακό πόλεμο δηλώσεων και διαψεύσεων περί αυτοδιοίκητου των πανεπιστημίων ή σεβασμού της ιστορικότητας μιας πόλης, ένα δίλημμα που απλώνεται σε επιμέρους «πολιτικές διενέξεις» με ένα κυρίως χαρακτηριστικό: οι υπερασπιστές της ανάδειξης της ιστορίας και πολέμιοι της εμπορικής χρήσης αγνοούν επιμελώς την ύπαρξη ενός ζωντανού κέντρου αγώνα στην καρδιά της πόλης εδώ και δεκατρία χρόνια (!). Χαρακτηρίζουν τα κτίρια «εγκαταλελειμμένα» και προτάσσουν γενικά και αόριστα «να δοθούν στην τοπική κοινωνία».

ε. Αρχές Αυγούστου επινοούνται διάφορες μορφές «πρωτοβουλίας» με ελάχιστη πραγματική απήχηση αλλά υπολογίσιμη ελεύθερη είσοδο στα τοπικά έντυπα και διαδικτυακά μέσα. Στο πεδίο της επιστημονικής προσέγγισης της ιστορίας –το πεδίο που πλέον παρουσιάζεται ως μοναδική αντιπρόταση στην εμπορευματοποίηση– προτάσσεται η αναγκαιότητα ανάδειξης των μνημείων και διαφύλαξης της ιστορίας. [...] Κατατίθενται για πρώτη φορά συγκεκριμένες προτάσεις και μάλιστα με εύρεση χρηματοδότησης. Για τη λειτουργία ενός Διεθνούς Εκπαιδευτικού Κέντρου κάνει λόγο η Οικολογική Πρωτοβουλία Χανίων, με χρηματοδότηση Erasmus+. Για μεταφορά του Ιστορικού Αρχείου και δημιουργία Λαογραφικού Μουσείου μιλά η Πρωτοβουλία Πολιτών για την Διάσωση των Μνημείων στο Λόφο Καστέλι – με χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Jessica ή κονδύλια ΕΣΠΑ κλπ.

στ. Μέσα Αυγούστου –μια βδομάδα μετά δηλαδή– μια τοπική δημοτική παράταξη («Πρώτα ο Άνθρωπος») [και ο δημοτικός της σύμβουλος] που συμμετείχε στις συναντήσεις αυτών των «πρωτοβουλιών», καταθέτει γραπτά τη δική της πρόταση [...] προτείνοντας, ενώ κανείς δεν το είχε ζητήσει, να συντονίσει «τα κινήματα» (!) ώστε να φύγει (έμμεσα όπως θα δούμε) η κατάληψη (αξιοσημείωτο είναι ότι η παράταξή του στηρίχθηκε από πολλούς αγωνιστές των Χανίων που γνωρίζουν από κοντά την πολύχρονη δράση της Rosa Nera και μάλιστα συμμετέχουν σε κοινές δράσεις). Βρίσκοντας ευκαιρία –στο «νεκρό πολιτικά καλοκαίρι»– να γεμίζουν πρωτοσέλιδα με τη διαμάχη για τη χρήση των κτιρίων του Λόφου, ο δημοτικός σύμβουλος κάνει αντιπολίτευση στο δήμαρχο – ο οποίος τρέχει με τη

σειρά του να προλάβει στη θητεία του τη χρηματοδότηση της Unesco για «ιστορικό κέντρο», καλό χαρτί για το βιογραφικό του.

Αρχίζουν οι τοπικοί πόλεμοι και οι δημόσιες αντιπαραθέσεις – απάντηση του ενός σε πρωτοσέλιδο χανιώτικης εφημερίδας ότι ο άλλος είναι «άξιος αντιπολιτευτής», δηλώσεις ΣΥΡΙΖΑ Χανίων ενάντια στο να γίνει ξενοδοχείο κλπ. Είδαμε τον δικομματικό διάλογο τον Ιούλιο, βλέπουμε την «εσωτερική διαμάχη της Αριστεράς στα Χανιά» τον Αύγουστο. Ας παίξουν το δικό τους παιγνίδι.

ζ. Τον Σεπτέμβρη έχουμε από τη μια τις συναντήσεις «Πρωτοβουλιών υπεράσπισης Μνημείων» όπου πατούν τρεις αλλά βγαίνουν σε εφημερίδες και κερδίζουν μιντιακές εντυπώσεις, από την άλλη το Υπουργείο Πολιτισμού που δεν παίρνει αποφάσεις για το χαρακτηρισμό της πρώην 5ης Μεραρχίας (αίτημα αναβολής από το Πολυτεχνείο) και τον βουλευτή που ανοιχτά δηλώνει ότι η σύμβαση εκμίσθωσης του κτιρίου που υπογράφηκε από το Πολυτεχνείο είναι άκυρη. Παράλληλα, παίζεται έντονα στη μεγάλη εφημερίδα των Χανίων (που διαβάζεται σε όλο το νομό) το θέμα του Ιστορικού Αρχείου: με άρθρα φαινομενικά «άσχετα», επανέρχεται μέρα παρά μέρα στην επικαιρότητα η αξία του αρχείου, η ανάγκη στέγασής του, ξένοι επιστήμονες που το επισκέπτονται και δεν χωρούν κλπ, ένας πόλεμος εντυπώσεων που σαφώς προετοιμάζει για τη διαχείριση-μουμιοποίηση-τουριστικοποίηση του Λόφου (όπως θα δούμε παρακάτω).

Εμπορική αξιοποίηση vs ιστορική αξιοποίηση, οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος

Αυτό που έχει σημασία είναι ότι σήμερα πλέον προωθείται μια προσέγγιση της «αξιοποίησης του κτιρίου» που ελάχιστα διαφέρει από την «ξενοδοχοποίηση», μια και αποτελούν δυο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Έχουμε, από τη μια, το σχεδιασμό ενός Boutique Hotel που παραπέμπει στην ιδιωτικοποίηση των «δημόσιων αγαθών» (δημόσια γη, αεροδρόμια, λιμάνια, υπέδαφος, ενέργεια, επικοινωνίες, νερό) με αιχμή την ιδιωτική χρήση της αγορασμένης με κρατικά κονδύλια περιουσίας των πανεπιστημίων. Αυτή η «αξιοποίηση», που αντανακλαστικά θυμίζει οτιδήποτε δημόσιο πουλήθηκε τα τελευταία χρόνια, μαζί με το γεγονός ότι προετοιμάστηκε μέσω της ισχυρής εξουσίας του πρύτανη και της δυνατότητάς του να χρησιμοποιεί το πόστο του για να παίρνει αποφάσεις μειοψηφίας (με όλα τα συμπεριλαμβανόμενα τεχνάσματα), καθιστούν την απόφαση της Εταιρείας Διαχείρισης της περιουσίας του Πολυτεχνείου Κρήτης άνευ κοινωνικής νομιμοποίησης και τις συγκεκριμένες διαδικασίες του Πολυτεχνείου διαβλητές.

Από την άλλη, έχουμε τις προτάσεις για «δημόσια χρήση» που με εργαστηριακή και μονομερή αντίληψη για το τι είναι ιστορία, συνοδεύονται και αυτές από εμπορικότατη χρήση: είναι «ο πολιτισμός που πουλάει». Σε αυτή συνηγορούν φυσικά όσοι επικαλούνται με ιδιοτέλεια την ιστορία ως «ανώτερη αξία», αλλά και ρομαντικοί κατασκευαστές της ιστορίας που προσκυνούν –όπως θα δούμε παρακάτω– πάλι το ίδιο μοντέλο, με τη διαφορά ότι αντί

να στηρίζουν το «δόξα, χρήμα και αξιώματα» του παρόντος (τα όνειρα του πρύτανη), θέλουν έκθαμβοι να αναδειχτεί το «δόξα, χρήμα κι αξιώματα» του παρελθόντος. Οι τελευταίοι, μάλιστα, ετοιμάζονται, με την ίδια ευκολία που επέδειξε το Πολυτεχνείο με την πρόταση για Boutique Hotel, να εκτοπίσουν τον εγχώριο πληθυσμό από το ιστορικό κέντρο, να «λειάνουν» την ιστορία και να προβάλλουν ως «τουριστικό προϊόν» τη μακρόχρονη ιστορία στο Λόφο Καστέλι – κυρίως την ιστορία των μνημείων της διαχρονικά άρχουσας τάξης.

Τώρα που το Πολυτεχνείο έχει να αντιμετωπίσει νομικά εμπόδια στην προγραμματισμένη εκμίσθωση σε ιδιώτη [...], αυτό που πλασάρεται ως «λύση» είναι έτσι κι αλλιώς η εξαφάνιση της κατάληψης και η αντικατάστασή της από κάτι πιο «έγκυρο» ιστορικά. Όλες οι φωνές μιας τέτοιας αποκατάστασης της ιστορίας, που είτε αγνοούν τη Rosa Nera είτε την εχθρεύονται, [...] αναμένουν αυτή τη στιγμή μια νέα μελέτη του Πολυτεχνείου για την προτεινόμενη «ιστορική» και «δημόσια» ανάδειξη των κτιρίων. Τι ευτυχία! Σε λίγο το Πολυτεχνείο αλλάζει διοίκηση και θα μπορεί να εκπονήσει μελέτη αποκατάστασης του Λόφου Καστέλι: με μια σύμπραξη Πολυτεχνείου, Περιφέρειας, Δήμου και Υπουργείου Πολιτισμού, ο φτωχός νοικοκύρης μπορεί να κοιμάται ήσυχος: αυτοί που γράψαν την ιστορία του εξαφανίζοντας κάθε ίχνος των προγόνων του, αναλαμβάνουν (πάλι) να διαφυλάξουν τη δική τους ιστορία, τη δική τους αίγλη και μεγαλείο.

Για ποια ιστορία λοιπόν μιλούν (πάλι); Με ποιους σκοπούς και με ποιο αποτέλεσμα; Γιατί συγκλίνουν όλοι αυτοί –εκ του αποτελέσματος– στην εκκένωση της κατάληψης;

Επειδή δεν χωράει στη δική τους ιστορία. Για αυτό και πρέπει να μείνει.

Η επιλεκτική αφήγηση της ιστορίας: με δόξα, χρέμα κι αξιώματα

Η ιστορία, από το σχολείο ως τα ντοκιμαντέρ, τα βιβλία και τις εγκυκλοπαίδειες της ενήλικης ζωής, είναι μια περιγραφή μαχών, εξουσιών, προδοσιών και συμμαχιών, ημερομηνίες με ήττες, νίκες και ανακαλύψεις. Η προσοχή μας στρέφεται κυρίως σε στρατηγούς και βασιλιάδες, σε προέδρους και δικτάτορες, λιγότερο σε επιστήμονες, καλλιτέχνες ή φιλοσόφους – κι αυτό εφόσον συμβάλλουν στην «ένδοξη» ιστορία – και καθόλου στους πληθυσμούς που οδηγήθηκαν σε πολέμους, σε λιμούς, σε εξορίες ή σκλαβιά. Η ιστορία που μαθαίνουμε είναι η ιστορία της Εξουσίας και όχι η ιστορία των λαών. Μαθαίνουμε για τον Παρθενώνα αλλά στην ίδια σελίδα δεν υπάρχουν αυτοί που ζουν και πεθαίνουν στις στοές του Λαυρίου – που σε αυτούς χρωστά η τότε Αθήνα την ευμάρειά της. Ελάχιστες αράδες περιγράφουν τους φτωχούς: ανά τους αιώνες παρουσιάζονται ως «μάζα» που ενίοτε εκρήγνυται με τους ξυπόλητους στις Βερσαλλίες ή τους αγρότες στο Κιλελέρ, ενώ εδώ κι εκεί αναφέρονται μια σύζυγος ή μια κόρη σπουδαίου ανδρός – με τη γυναικεία παρουσία να εξαλείφεται και αυτή από την ιστορία. Ακόμα και στο πεδίο της αντίστασης, θυμόμαστε τον Σπάρτακο ή τον Τσε Γκεβάρα, τους «μπροστάρηδες της ιστορίας», ξεχνώντας τις διαδικασίες που τους ανέδειξαν, την ετοιμότητα και τη συμβολή των συντρόφων τους.

Η προσέγγιση αυτή είναι άκρως διδακτική: αφενός

επιβεβαιώνεται το μεγαλείο της άρχουσας τάξης (σαν να είναι «αναπόφευκτος φυσικός νόμος» να ηγούνται αέναα ελάχιστοι τη μοίρα όλων και μάλιστα να τους εκμεταλλεύονται!), αφετέρου αναπαράγει την κυριαρχία της, γράφοντας τη δική της αφήγηση ως μοναδική έγκυρη ιστορία (με μικρές «παρενθέσεις» αποτυχημένων αντιστάσεων): μια ιστορία όπου ο ανώνυμος λαός οδηγείται από «εκλεκτούς» και δεν χειραφετείται ποτέ από την ανάγκη καθοδηγητή.

Όπως ακριβώς επινοούνται οι εθνικοί μύθοι για να δημιουργήσουν μια πλασματική κοινωνική συνοχή, έτσι ακριβώς η ιστορία όπως διδάσκεται αναπαράγει τους συσχετισμούς εξουσίας: αλλού ο λαός και αλλού οι ηγέτες του, αιώνια η μνήμη για τους ηγέτες, αιώνια η λήθη για τους ασήμαντους. Με την επίπλαστη συλλογική μνήμη απ' όπου έχουν εξαφανιστεί οι ασήμαντοι και οι ενοχλητικοί, οδηγείται ο σημερινός αναγνώστης της ιστορίας στο συμπέρασμα ότι δεν έχει καμιά σημασία η ζωή του, καμιά ισχύ η φωνή του. Η θεσμική ιστορία είναι ισχυρό εργαλείο χειραγώγησης: επιβάλλει, με το πλασάρισμά της ως «αλήθεια», την αναγνώριση του αναγνώστη σε έναν ρόλο, την υιοθέτηση μιας ταυτότητας και ενός ανήκειν, την αποδοχή μιας αποβλακωτικής «πραγματικότητας» όπου κάθε ίχνος διαφορετικής αντίληψης και αντιμετώπισης περνά απαρατήρητο –άρα μάταιο– στην επίσημη ιστορία.

Η κουλτούρα της ανάθεσης και της απάθειας δεν προέκυψε από το πουθενά. Ο αποκλεισμός ολόκληρων ομάδων και τάσεων από τη θεσμική ιστορία (φτωχοί, γυναίκες, νομάδες, μετανάστες, μειονότητες κ.ά.) διδάσκει πρωτίστως πόσο άφαντοι –και ανήμποροι– παραμένουν, ό,τι κι αν κάνουν, όσοι δεν είναι «ισχυροί».

Τα μνημεία κι ο πολιτισμός τους

Αν η ιστορία νομιμοποιεί την Εξουσία, τα μνημεία επιβεβαιώνουν τη διαχρονικότητά της.

Τα σημερινά ιστορικά κέντρα στην Ευρώπη έχουν οργανωθεί ώστε να αναδεικνύουν παλάτια, δικαστήρια, διοικητήρια, πανεπιστήμια ή εκκλησίες, κέντρα λήψης αποφάσεων του έκαστου πολιτεύματος – και μαζί αναδεικνύεται το αναλλοίωτο της ιστορίας τους. Ο κύριος οργανισμός εποπτείας των μνημείων ανά τον κόσμο είναι η Unesco, ένας καθόλου «ουδέτερος» παγκόσμιος οργανισμός σχετικά με το πώς χρησιμοποιείται η ιστορία: είναι η Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Πολιτιστική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών. Ο λαός –είτε οι τουρίστες είτε τα σχολεία, οι σύλλογοι ή και μεμονωμένα άτομα– καλείται να γνωρίσει τα μνημεία μέσα από μια συγκεκριμένη ιστορία: ποιοι τα παρήγγειλαν, ποιοι τα κατοίκησαν και ποια γεγονότα εκτυλίχτηκαν σε αυτά. Προβάλλονται ηχηρά ονόματα και κάστες με κύρος, τσιμουδιά για τους χτίστες, τους μαραγκούς, τον φούρναρη ή τον υπηρέτη, των οποίων τα αποτυπώματα σβήστηκαν.

Η επιχειρούμενη αξιοποίηση του ιστορικού κέντρου στο Λόφο Καστέλι στοχεύει ακριβώς στο ίδιο αποτέλεσμα. Ο Λόφος κατοικείται από την αρχαιότητα, όπως αποδεικνύουν τα πρόσφατα ευρήματα, αλλά η γνωστή ιστορία του Λόφου –που περιλαμβάνει τα ως τώρα σωζόμενα κτίρια-μνημεία– αρχίζει πριν 8 αιώνες, με την απόφαση του Δόγη της Βενετίας να εγκαταστήσει τον πυρήνα της πόλης εντός των τειχών. Τότε, χωρίζει τη γη σε τεμάχια που δίνονται είτε σε ευγενείς για ιδιωτική χρήση –εκεί θα χτιστούν τα παλά-

τια και οι κατοικίες των αξιωματικών – είτε για δημόσια χρήση – εκεί θα χτιστούν εκκλησίες, δημόσια, στρατιωτικά και διοικητικά κτίρια. Με την ανέγερση της νέας πόλης εκτοπίζονται εκτός των τειχών όσοι κατοικούσαν ως τότε στον Λόφο. Οι φτωχοί βρίσκονται εκτός προστασίας από θαλάσσιες επιδρομές, ένα προνόμιο που απολαμβάνουν μόνο οι ευγενείς, ο κλήρος και οι ανώτεροι αξιωματικοί. Ωστόσο, αυτοί που εκτοπίστηκαν συνεχίζουν να έρχονται στην πόλη – αυτή τη φορά ως εργάτες μόνο και όχι ως κάτοικοι – και αυτοί είναι που λειτουργούν όλα τα κτίρια, τρέφουν, ντύνουν και στεγάζουν τους «προστατευμένους», επιστρέφοντας το βράδυ στις καλύβες τους στις παρυφές του Λόφου.

Τα κτίρια της περιοχής αλλάζουν χέρια ανά τους αιώνες, μα καμιά στιγμή δεν αλλάζουν χρήση. Από τον 13ο αιώνα είναι κτίρια Εξουσίας. Στη νεότερη ιστορία χτίζεται το κτίριο της 5ης Μεραρχίας (σημερινή Rosa Nera). Στο μπαλκόνι του εμφανίζεται ο Πρίγκιπας Γεώργιος επί Κρητικής Πολιτείας, το κτίριο γίνεται Κομαντατούρ των Ναζί και Διοικητήριο του στρατού στη Χούντα. Εγκαταλειμμένο από τη Μεταπολίτευση και μετά, περνά από το Υπουργείο Αμύνης στο Υπουργείο Παιδείας και δίνεται στο Πολυτεχνείο το 1986, παραμένοντας ανενεργό μέχρι το 2004.

Αυτή είναι η ιστορία του Λόφου Καστέλι και των κτιρίων του, η ιστορία μιας προσδιορισμένης γεωγραφικά εξουσίας στην πόλη των Χανίων. Ο στόχος ανάδειξης του σε Ιστορικό Κέντρο – στο πρότυπο της Βενετίας – αποσκοπεί αφενός στη λείανση της ιστορίας (και την επιλεκτική μνήμη που αναφέραμε), αφετέρου στον «καλό» πλουτισμό – σε αντιπαράθεση με τον «κιτς πλουτισμό» του Ambassador Hotel. Αυτή είναι η «εργαλειακή ιστο-

ρία» των Καταπιεστών: η ιστορία που αποδίδει σε χρήμα και «περνάει» στον κοσμάκη ως «πολιτισμός». Αυτή είναι επίσης μια διαστρεβλωμένη ιστορία που ονομάζουμε «εργαστηριακή» – όπου δεν υπάρχουν πραγματικές ζωές σε αυτά τα τεράστια κτίρια, παρά μόνο φαντάσματα, «ιστορικά πρόσωπα» και «σπουδαίοι άρχοντες». Αυτή είναι η «επικίνδυνη ιστορία»: αυτή που αλλοτριώνει τη συλλογική μνήμη, σβήνοντας τα ίχνη της καθημερινότητας και των καθημερινών ανθρώπων. Αυτή που αναπαράγει την ιεραρχία, τους αποκλεισμούς, τη σιωπή, την ντροπή να μην σε αναφέρει ποτέ κανείς, η ιστορία που συμβάλλει στην απάθεια και στην πεποίθηση ότι είμαστε θεατές της ιστορίας μας και όχι συνδημιουργοί της.

Η εμπορευματοποίηση του πολιτισμού (τους)

Υπάρχουν δυο τάσεις στον πολιτισμό της αντίστασης: η μια προτάσσει τον αποκλεισμό της αστικής τέχνης και την παραγωγή τέχνης από –και για– τους προλετάριους και μόνο (προσεγγίσεις στρατευμένης τέχνης κλπ.), η άλλη προτάσσει την επανοικειοποίηση της τέχνης και του πολιτισμού μαζί με τη γνώση των ταξικών αντιπαραθέσεων και του ρόλου της τέχνης στην αναπαραγωγή των ανισοτήτων. Θέση αυτού του άρθρου είναι ότι η τέχνη και ο πολιτισμός δεν χαρίζονται: η κοινή ιστορία των Καταπιεστών και των Καταπιεσμένων καθιστά την τέχνη και τον πολιτισμό δημόσια αγαθά – είτε πρόκειται για «αστική τέχνη» είτε για «λαϊκό πολιτισμό». Εξάλλου, ο διαχωρισμός που θέτει την προσβασιμότητα σε περιορισμό, από μόνος του είναι ένας κοινωνικός και μορφωτικός αποκλεισμός. Τα αρχαία

ελληνικά δεν ανήκουν στους εθνικιστές. Με το ίδιο σκεπτικό, θεσμικά προγράμματα εκπολιτισμού των ιθαγενών (ή αντίστοιχα επιμόρφωσης των εργατών) επιβεβαιώνουν την αποικιακή –εντός και εκτός– αντίληψη για το τι είναι τέχνη και πολιτισμός. Ξεκινάμε, λοιπόν, με τη θέση ότι τέχνη και πολιτισμός δεν είναι ξέχωρα πεδία από την καθημερινότητα, κι ότι η τέχνη και ο πολιτισμός είναι ζωντανά αγαθά και όχι μόνο μουσειακά εκθέματα προς θέαση.

Σήμερα, ακόμα, ο πολιτισμός στην Ευρώπη βρίσκεται στα χέρια των Κρατών και των οικονομικών ελίτ. Οι ιδιωτικές συλλογές και οι ευεργέτες συμπράττουν με τα Κρατικά Μουσεία, τις Όπερες, τα Φεστιβάλ ή τις Μπιενάλε. Στα εγχώρια, οι φιλοχουντικοί εφοπλιστές διαθέτουν αυτή τη στιγμή τα κλειδιά της Αττικής: στον Φαληρικό όρμο βρίσκεται ο πολιτισμός (Εθνική Βιβλιοθήκη, Λυρική Σκηνή, χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων, σχολικών δραστηριοτήτων κλπ.), στο Ελληνικό η ψυχαγωγία (Καζίνο και Μαρίνες) και στην Αθήνα ο εξευγενισμός με την ανάπλαση του Κέντρου (Rethink Athens). Στα Χανιά, το μοντέλο ιστορικής ανάδειξης περιλαμβάνει τουριστική αξιοποίηση. Ένας πόλος έλξης για πλούσιους, ντόπιους και ξένους, ένας μορφωτικός παράδεισος απ' όπου θα εκλείψουν οι φωνακλάδες αμόρφωτοι – θα μιλάνε σιγά οι εργαζόμενοι, θα λείπουν οι ιθαγενείς φτωχοί της Σπλάντζιας, οι εναπομείναντες κάτοικοι του Λιμανιού και οι ενοχλητικοί καταληψίες. Θα φανούν όλα τα τείχη και θα εξαφανιστούν τα φτωχά κτίσματα στην οδό Σήφακα (όπως ήδη έχει προγραμματιστεί).⁶ Θα φανούν τα μεγαλεία της

6. Κάτι που όντως πραγματοποιήθηκε. (Σ.τ.έ.)

ένδοξης πόλης και θα εξαφανιστούν οι σημερινοί κάτοικοι. Θα περπατήσουν οι περιηγητές στα χνάρια του Δόγη.

Ο μορφωτικός τουρισμός είναι ένας ραγδαία αναπτυσσόμενος τομέας που εξαλείφει την ενοχή του οικονομικού οφέλους. Πλουτίζουμε και εκπολιτίζουμε ταυτόχρονα. Στην προσπάθεια να έχει οικονομικά οφέλη, μαζί με τη μεταφορά του Ιστορικού Αρχείου, τη δημιουργία ενός Διεθνούς Εκπαιδευτικού Κέντρου ή ενός Λαογραφικού Μουσείου, [προτάθηκε η ύπαρξη εμπορευματικών δραστηριοτήτων παράλληλα με τις όποιες] «δραστηριότητες πολιτισμού», με την υπόσχεση ότι «και σε άλλες ιστορικές πόλεις ο πολιτισμός επιφέρει πολλά κέρδη». Τα περί «δημόσιου χώρου» λοιπόν είναι παραμύθια. Ο πολιτισμός (τους) δεν έχει αυταξία: αιτιολογείται επειδή συμφέρει. Απευθύνεται για άλλη μια φορά σε αυτούς που πληρώνουν – ή τουλάχιστον έχουν εξοικειωθεί με την αστική κουλτούρα. Έτσι, η ίδια η εμπορευματοποίηση έρχεται ως φυσικό αποτέλεσμα των άδειων κρατικών ταμείων. Έτσι, τα λύνουμε όλα: αμ θα δείξουμε μια ένδοξη ιστορία, αμ θα πάρουμε και το κατιτίς μας.

Δεκατρία χρόνια...

Η Rosa Nera από το 2004 ως τώρα προτάσσει την αυτοοργάνωση και την πρωτοβουλία «από τα κάτω». Για πρώτη φορά στην ιστορία του, στο κτίριο όπου στεγάζεται, εφαρμόζονται οριζόντιες και συλλογικές διαδικασίες.

Ναι, η Rosa Nera είναι μια συλλογικότητα που έτσι κι αλλιώς θα είχε πολιτική και κοινωνική δράση, όπου κι αν βρισκόταν. Στον συγκεκριμένο χώρο, όμως, υψώνει αυτή τη στιγμή τη μόνη διαφορετική φωνή στις «αξιοποιήσεις»

(εμπορική - ιστορική) που εξαφανίζουν όσα προάγει. Η Rosa Nera υπάρχει για να στεγάσει τα όνειρα και τις δράσεις όσων αντιστέκονται στην καταπάτηση των δικαιωμάτων τους, στην εκμετάλλευση ανθρώπων και φύσης, στα σχέδια των εξουσιαστών, στον καθησυχασμό και την απάθεια. Ένας «δημόσιος χώρος» δεν σημαίνει τίποτα από μόνος του: φασίστες αλωνίζουν σε δημόσιους χώρους. Η συγκεκριμένη κατάληψη χρόνο με το χρόνο απελευθέρωσε δημόσιους χώρους και έθεσε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά για έναν δημόσιο και ανοιχτό χώρο. Στο κτίριο υπάρχει ιστορία: η ιστορία όσων πέρασαν από κει, ιστορία πολιτικών και κοινωνικών αγώνων, συλλογικοτήτων, μια ιστορία πολιτισμού και αλληλεγγύης, ιστορία συντροφικών συναντήσεων που συνδημιουργείται κάθε μέρα με όσους συμμετέχουν, η ιστορία της σύνδεσης με τους διαχρονικούς αγώνες, ένα σχολείο αυτομόρφωσης για το συλλογικό, την ισότητα και την ανιδιοτελή πολιτική. Σε αυτό το κτίριο οργανώθηκαν αντιστάσεις στα Χανιά, είτε από τη Rosa Nera είτε από άλλες συλλογικότητες και ομάδες, οργανώθηκαν δράσεις και συναντήσεις με συντρόφους μακρινούς, συμπράξεις σε τοπικά ζητήματα εντός και εκτός κατάληψης, εντός και εκτός Χανίων. Στην αυλή υπάρχει επίσης η ιστορία: αμέτρητες συναυλίες, παραστάσεις, καφενεΐα, γλέντια ή εκδηλώσεις, αναστηλώσεις της αρχαιολογίας, αμέτρητες μοναχικές βόλτες γειτόνων, φίλων, ξένων, παιδιών, κουβέντες σοβαρές ή κουβέντες εφήμερες και η πρόσφατη παιδική χαρά που ετοιμάζεται. Αυτή είναι η ζωντανή ιστορία, ο δρων πολιτισμός: η ιστορία των κινήματων, των ανθρώπων, των αγώνων ενάντια σε κάθε αδικία.

Ενάντια στις «αξιοποιήσεις», που αποδεικνύουν ότι αξία έχει για κείνους ό,τι παράγει (μορφωτικό ή χρηματικό) κέρδος, η κατάληψη δεν είναι απλά ένας χώρος στα Χανιά με τις πέτρες και τα έπιπλα του, αλλά όλα αυτά που έγιναν, όσα γίνονται ή μπορούν να συμβούν σε αυτό το χώρο. Διότι ο πραγματικός δημόσιος χώρος κατά μια έννοια είναι μόνο ένα ανοιχτό και ζωντανό πλαίσιο, όπου στεγάζονται και διαμορφώνονται όσα αντιστοιχούν σε πραγματικές λαϊκές ανάγκες, επιθυμίες και αιτήματα.

Η Rosa Nera πιθανά δε θα γίνει Boutique Hotel. Με την ίδια λογική όμως, δεν μπορεί να ενταχτεί σε κανένα Historic Tour of the Old City. Η κατάληψη είναι αυτό που ήταν πάντα: ένας φυσικός χώρος και μια συλλογικότητα. Και μια συλλογικότητα δηλαδή, και ο αδιαπραγμάτευτα ανοιχτός και δημόσιος χώρος της. Μαζί.

... όσο για τους λάτρεις της ιστορίας, ας σκεφτούν: αλήθεια, ποιανού την ιστορία και τον πολιτισμό προσκυνούν;

Βαρδής Τσουρής, μια αναρχική κατάφαση στη ζωή, μια μεθοδολογία ενάντια στον θάνατο¹

Αρχές του Μάη [2017] έφυγε ο Βαρδής. Αμέτρητα τα λόγια εκτίμησης και οδύνης που συνόδευσαν τον θάνατό του, οι μνήμες όσων χάρηκαν τη συμμετοχή του στους κοινωνικούς αγώνες και τη φιλία του.

Και νά λοιπόν, άλλο ένα παράδοξο. Η απώλεια είναι η διαρκής παρουσία. Η συλλογική μνήμη που αναδύεται από το φευγικό του Βαρδή Τσουρή θυμίζει τα προσωκρατικά παράδοξα, αυτά που αγαπούσε ο ίδιος να ερμηνεύει ως μία ακόμα αναρχική μέθοδο ενάντια στις εξουσίες του θανάτου. Η απώλεια σου, Βαρδή, θα είναι στο εξής για την Κρήτη ένας συνεχής διάλογος με τα δύσκολα ερωτήματα και τις προοπτικές που πρότεινε η συνεισφορά σου, μια ανεπανάληπτη και αναντικατάστατη «δουλειά μурμηγκιού»: στα χωριά και στη διάχυση των λαϊκών συνελεύσεων, στις πρωτοβουλίες γειτονιάς, στην ταξική πάλη και τους αγροτικούς αγώνες, από την ανυποχώρητη, μέχρι τη νίκη, απεργία πείνας στο κελί, σε μια διαδρομή ζωής που άλλαζε ψάχνοντας διαρκώς έναν κριτικό λόγο για την αναρχία, τη ζωή, την ελευθερία, την αλληλοβοήθεια και την ισότητα.

1. Δημοσιεύτηκε στο φύλλο 37 της εφημερίδας δρόμου «Άπατρις», 3/6/2017.

«Ο χρόνος ποτέ δεν μας αφορούσε...», έτσι θα κλείσει ο Ραούλ Βανεγκέμ τον αποχαιρετισμό του στον Βαρδή. Σε μια επίκληση της μνήμης λοιπόν: ένα ζωηρό βήμα, ένα ανυπότακτο πνεύμα γαλουχημένο τόσο από τη ζωή στα όρη όσο και από την απρόβλεπτη και περιπετειώδη καθημερινότητα στα στενά των μεταπολεμικών γειτονιών των Χανίων, η αγάπη για τα βιβλία και οι συλλογικές αναζητήσεις της νεολαίας στα τέλη της δεκαετίας του '60. Θα βρεθεί και αυτός ανάμεσα στα πρώτα αγκάθια που βυθίζονται στην γκριζα καρδιά μιας σιωπηλής πρωτεύουσας, στη δικτατορία. Στις πρώτες δημόσιες δράσεις των μικρών ομάδων «που τσιγκλάνε τα πρόβατα» της πόλης, και ύστερα χάνονται από τα μάτια των μπάτσων. Ανάμεσα σε όλα τα ρεύματα της αμφισβήτησης εκείνων των ανθρώπων που εξεγέρθηκαν ενάντια στη χούντα, κάποιιοι από αυτούς θα επιλέξουν την εξουσία. Ο Βαρδής θα υπερασπιστεί την αναρχία, ήδη από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου.

«Ούτε να με κυβερνούν θέλω, ούτε να κυβερνώ». Η ρήση του Ηρόδοτου θα γίνει μία από τις πρώτες αφίσες της αναρχικής ομάδας Χανίων στα τέλη της δεκαετίας του '70. Τα πρώτα αντιεξουσιαστικά κείμενα της μεταπολίτευσης ενάντια στον εθνικισμό, ενάντια στις παρελάσεις, για την κατάργηση των φυλακών, για την ορατότητα και την υποστήριξη όσων δεν ακολουθούν την ετερόφυλη επιθυμία. Επίσης, τα πρώτα κείμενα ενάντια στον ολοκληρωτισμό των σταλινικών καθεστώτων, τα πρώτα κείμενα για το ελευθεριακό κίνημα και οι διαρκείς διώξεις. Την ίδια δύσκολη εποχή, οι ενέδρες από τα «σταγονίδια» και ο τρόπος του Βαρδή να τους τρέπει σε φυγή. Πιο ύστερα, οι αγώνες ενάντια στις βάσεις και τον μιλιταρισμό. Εκεί ο Τσουρής

θα αναγκάσει πολλούς να αναλάβουν σοβαρά πλέον τη μέριμνα για μια οριζόντια οργάνωση του κινήματος, όπως και τη διάχυση ενός λόγου ενάντια σε όλους τους στρατούς, ενάντια στον ελληνικό καπιταλισμό και τις γεωπολιτικές του στρατηγικές. Ακολουθεί η νικηφόρα απεργία πείνας και η πανελλαδική κινητοποίηση που προκάλεσε στις αρχές της δεκαετίας του '90, όταν η καταστολή επιχείρησε να γονατίσει το κίνημα στο όνομά του. Την ίδια περίοδο, οι πρώτοι κοινοί αγώνες μαζί με τους μετανάστες, για τη ζωή και τα δικαιώματά τους και τη συμμετοχή των «χωρίς χαρτιά» στα εργατικά σωματεία, έπειτα το αυτοδιαχειριζόμενο στέκι των Χανίων, οι αγώνες για να μην γίνει η Γαυδοπούλα στρατιωτική πλατφόρμα, η κατάληψη Rosa Nera, οι αγώνες στα χωριά ενάντια στον «πράσινο» καπιταλισμό.

Οι άνθρωποι στα Χανιά, που πενθούν και στοχάζονται τη μνήμη ενός ανθρώπου που αγωνίστηκε με ανιδιοτέλεια, θυμούνται, αυτές τις μέρες, τις ιστορίες από τις αμέτρητες διώξεις 40 χρόνων, για πράγματα που σήμερα χαιρόμαστε ως αυτονόητα και για αυτά που χάνουμε πάλι. Αναστοχάζονται επίσης τον αγώνα του για την καταστροφή της βαρβαρότητας, για τη δυνατότητα της αταξικής κοινωνίας και του διαρκώς εξεγερμένου ατόμου. Θυμούνται τον Βαρδή στις χαρές της ζωής, πότε στα βοσκοτόπια των ορεισίβιων και στα ριζίτικα τραγούδια, στα λαϊκά καφενεία και τα στέκια των μεταναστών εργατών, στις περιβαλλοντικές και τις εργατικές κινητοποιήσεις, στα γλέντια και τις συγκρούσεις των εξεγέρσεων, σε κάθε διεκδίκηση των καταπιεσμένων και των μειονοτήτων για την ελευθερία.

Το φευγικό του Βαρδή, ας το παραδεχτούμε, είναι το

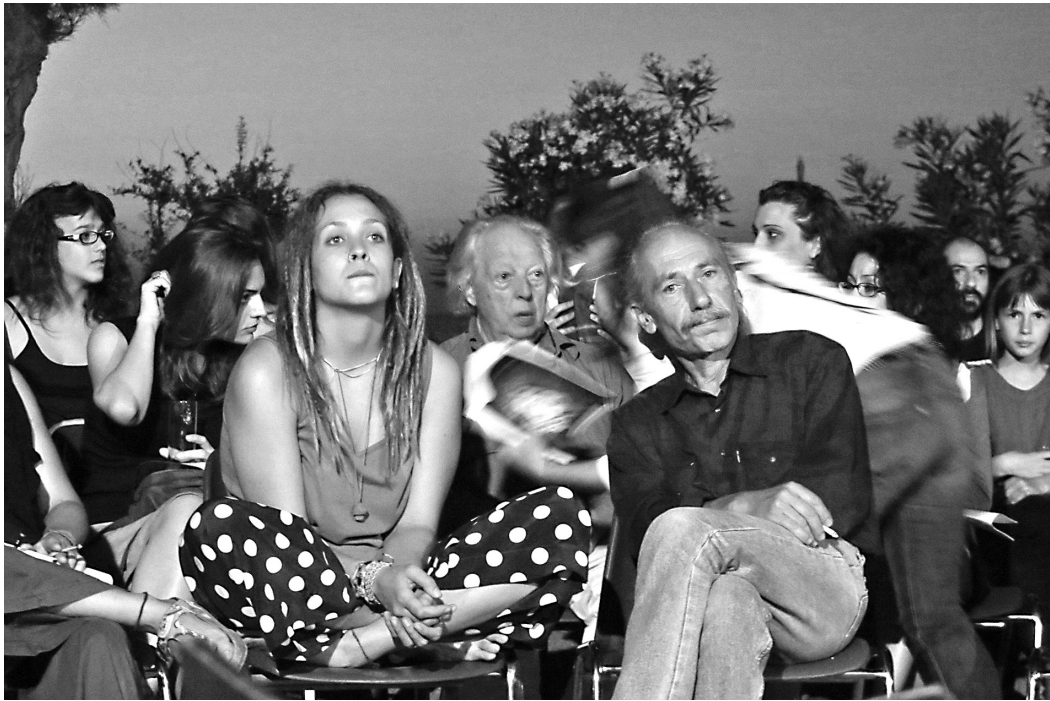
τέλος μιας εποχής. Ο Βαρδής Τσουρής ήταν πασίγνωστος στον τόπο του, ως Αναρχικός. Πασίγνωστος κυριολεκτικά, καθώς δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε πως μέχρι και μόλις πριν από δεκαπέντε χρόνια τον ήξεραν όλοι στα Χανιά, από τους υπέργηρους μέχρι τα λυκειόπαιδα. Τι ήταν αυτό που έκανε τον ίδιο τόσο αναγνωρίσιμο, και τις αναρχικές του ιδέες και μεθόδους τόσο σεβαστές, παρά το προωθημένο του λόγου και της δράσης του; Οι αλληπάλληλες διώξεις εναντίον του στο όνομα των δίκαιων αγώνων, η ασυμβίβαστη στάση του απέναντι στους διώκτες, η πανθομολογούμενη κινηματική του οργανωτική ευφυΐα, ίσως ακόμα περισσότερο η απaráμιλλη κοινωνικότητά του, δίχως το παραμικρό εργαλειακό στρογγύλεμα σχετικά με τα πιστεύω του. Ας ειπωθεί ξανά, προφανώς και όσοι δρούμε στο όνομα μιας ελευθεριακής προοπτικής βρήκαμε έναν δρόμο στρωμένο από αυτόν τον άνθρωπο. Στο μέλλον, οι αγωνιζόμενοι άνθρωποι της Κρήτης θα έχουν να επιλέξουν ανάμεσα στην παραταξιακή περιχαράκωση ή στη διάχυση της αναρχικής του μεθόδου: της από κοινού συλλογικής και οριζόντιας συνδιαμόρφωσης των «πολυάριθμων αγωνιστών της βάσης, που δεν έχουν τίποτα να χωρίσουν μεταξύ τους, και που τους χωρίζουν τα πάντα με τις τυπικές και άτυπες ηγεσίες τους», όπως έλεγε ο Βαρδής.

Για τη συνεχή και αδιάλειπτη συνεισφορά του στο κίνημα, μέχρι τις τελευταίες του μέρες. Για τη συνέχιση αυτής της πρόκλησης, για την αντιεξουσιαστική και αντιεθνικιστική «ενότητα στη βάση» για την οποία αγωνίστηκε, βασανίστηκε και τελικά αναγνωρίστηκε. Τόσο από τους συντρόφους που αφοσιώθηκαν στο κίνημα όσο και από τους λαϊκούς ανθρώπους, τους αόρατους και τους κατα-

πιεσμένους που εμπνεύστηκαν από την ελευθεριακή του
«τεχνοτροπία» στον αναρχικό αγώνα και στη φιλία της
καθημερινής ζωής.

Ο Βαρδής Τσουρής θα είναι πάντα εδώ,
θα είναι παρών,
θα είναι μαζί μας.

Δύο σύντροφοι από την κατάληψη Rosa Nera



Γιάννης Βασιλάκης

Για τον Βαρδή...¹

*Ποτέ σου να μη λησμονάς τσι τόπους που σ' ορίζαν,
δεν έχει αξία το δέντρο άμα δεν έχει ρίζα*

Αν είναι ανεπαρκές να μιλήσεις για τα Χανιά των αρχών του 21ου αιώνα χωρίς να αναφερθείς στην κατάληψη της Rosa Nera και τη συνεισφορά της στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, είναι αδιανόητο να μιλήσεις για τη Rosa Nera χωρίς να αναφερθείς στον άνθρωπο Βαρδή Τσουρή.

Η μνημόνευση του Βαρδή δεν έχει σκοπό να αγιοποιήσει τον χαρακτήρα ούτε να συνοψίσει τη βιογραφία του. Τον σκισάρει ως έναν ανθρωπότυπο με χαρακτηριστικά που αξίζει να φωτιστούν για να κατανοήσουμε μέσα από αυτά τη συμβολή της κατάληψης Rosa Nera στην κοινωνία και στα κινήματα. Μέσα από αυτά τα χαρακτηριστικά το κείμενο θέλει να φωτίσει ερωτήματα όπως γιατί η Rosa Nera έχει δεχτεί το ευρύτερο κοινωνικά κύμα συμπάραστασης από όσες καταλήψεις έχουν εκκενωθεί στον ελληνικό χώρο και γιατί παραμένει ζωντανό και δεν φυλλορροεί το κίνημα αλληλεγγύης προς αυτή.

1. Το κείμενο αρχικά γράφτηκε για το περιοδικό Ευτοπία, τεύχος 25, ως ένας αποχαιρετισμός στον σύντροφο Βαρδή και αναπροσαρμόστηκε για την παρούσα έκδοση.

Ο Βαρδής ήταν από εκείνους τους αγωνιστές που είχε πλήρη επίγνωση ότι για να αλλάξεις τον κόσμο που ζεις οφείλεις να τον νιώθεις, να τον έχεις έγνοια και να είσαι μέρος του. Ακολουθεί η αντίληψη του συνεχούς της ιστορίας και των μικροϊστοριών του κάθε τόπου, των ιδιοσυγκρασιών, του ιδιαίτερου κώδικα και άλλων πολύτιμων στοιχείων που διαμορφώνουν πολιτισμικές στοιβάδες ιζήματος της κάθε κοινωνίας. Η γνώση και η κατανόηση σε όλα τα επίπεδα των στοιβάδων αυτών αποτελεί απαραίτητο εφόδιο για αποτελεσματικό κοινωνικό και πολιτικό κουπί στα χειμαρρώδη νερά των τοπικών κοινωνιών. Φιγούρες σαν του Βαρδή ράβουν στον ιστορικό αργαλειό το σήμερα, στο ύφασμα της μακράς διάρκειας που έλεγε ο ιστορικός της Μεσογείου Μπρωντέλ, τραβώντας μας ευγενικά από τον αφρό των γεγονότων όπου οι σύγχρονες κοινωνίες αρέσκονται να ζουν.

Η κατανόηση και αντίληψη για τους ωκεανούς ιστορίας που βρίσκονται πίσω από τον αφρό τού σήμερα δεν συνδέεται με κάποιο φετίχ ιστοριοποίησης και ωραιοποίησης του παρελθόντος. Βοηθάει να καταλάβουμε σήμερα την πραγματική δυναμική που κάνει τον αφρό πραγματικά απειλητικό και όχι ακίνδυνο σαν αφρό μπύρας.

Η κατανόηση της λαϊκής κουλτούρας και της ιστορικότητας του κάθε τόπου αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ συνθήκη για τη συγκρότηση γειωμένων εστιών αγώνα, και αντίθετα η αδιαφορία για αυτά οδηγεί σε πυροτεχνήματα εσωτερικής αριστερής ή ελευθεριακής κατανάλωσης. Η πανταχού παρούσα αλλά σχεδόν πάντα καταπιεσμένη δημοκρατική λαϊκότητα βρίσκει στους Βαρδήδες της κάθε εποχής αγγελιοφόρους που, στην περίπτωση του ελευθε-

ριακού σύμπαντος σημασιών, το μήνυμα που μεταφέρουν αποχτά ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς σε αυτό το σύμπαν η αγάπη για τον τόπο και η οργάνωση αγώνων για την υπεράσπισή του αποτελεί σχεδόν μια ενοχή και δημιουργεί ένα παράδοξο. Η απομάκρυνση από τον λαϊκό πολιτισμό και κυρίως τα δημοκρατικά του στοιχεία, στοιχίζει σε κοινωνική αντίληψη, οδηγώντας μας μονίμως σε στρεβλά συμπεράσματα γύρω από την πραγματικότητα. Αλλά ο ρόλος του αγγελιοφόρου είναι πάντα διπλός καθώς, εκτός από την εισαγωγή κοινωνικών δεδομένων μέσα στα κινήματα, εξάγει πολύτιμα κινηματικά στοιχεία μέσα στην κοινωνία, μεταφέροντας εκατέρωθεν πλούσιες πληροφορίες προς μια δημιουργική και δημοκρατική σύνθεση.

Τον Απρίλη του 2016 βρεθήκαμε σε ένα διήμερο ιστορικού περιπάτου σε ανταρτολημέρια στους βόρειους πρόποδες του Ψηλορείτη, στις Αραβάνες, που είχε διοργανώσει η αντιφασιστική δράση Ρεθύμνου (α.δ.Ρε.). Μέσα στις πολλές ιστορίες και εμπειρίες που ανταλλάξαμε στην καρδιά του ιστορικού βουνού, μας είπε ένα μικρό ριζίτικο που, όπως έλεγε, καλύπτει χιλιάδες σελίδες από μανιφέστα:

*Μια μάνα που ψυχορραγεί, του γιου τζι παραγγέλνει,
– Γιε μου και παραγγέλνω σου παραγγελιά μεγάλη
του ξένου πόνο μη γελάς, φίλο να μην προδώσεις,
φτωχού ιδρώτα να μην πιείς.*

Μιλήσαμε για τη «Συνωμοσία του Ήθους» και συμφωνήσαμε ότι όποιος ανατριχιάζει με αυτούς τους στίχους και τους κάνει πράξη ανήκει σ' αυτή τη Συνωμοσία. Μια συνωμοσία που ασφυκτιά μέσα σε κλειστά ιδεολογικά συ-

στήματα, απόλυτες αλήθειες και τοξικές κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις.

Το βιολογικό φευγιό ανθρώπων σαν τον Βαρδή είναι σαν να παίρνει φωτιά μια βιβλιοθήκη γεμάτη με περγαμηνές, παπύρους και σπάνια χειρόγραφα. Το στίγμα που άφησε από τα νότια παράλια μέχρι τις κορυφές της Μαδάρας, και από τα στενά των Χανίων μέχρι το λόφο στο Καστέλι είναι δυναμικό και πολυσήμαντο όπως και το στίγμα που έχει αφήσει η κατάληψη του Μαύρου Ρόδου στην κοινωνία των Χανίων και τα κινήματα συνολικότερα.

Raoul Vaneigem

Ο άνθρωπος έχει κάθε δικαίωμα,
η οικονομία κανένα!

Καλεσμένος στη Rosa Nera, με αφορμή τη μετάφραση του βιβλίου μου *Γράμμα στα παιδιά μου και στα παιδιά του κόσμου που έρχεται*,¹ χρωστάω στο «πνεύμα του τόπου» τα πρώτα βήματα μιας αγάπης που δεν σταμάτησε ποτέ να προχωρά στον χρόνο. Η παρουσία φίλων, μαζί και του Βαρδή, έκανε ακόμα πιο αισθητή την ορμή του ανέμου που σάρωνε τα μιάσματα του παλιού κόσμου.

Κάθε φορά που συναντιέται η εμπειρία μιας νέας κοινωνίας με την ένταση του πάθους, ανάβει και μια σπίθα που θα κλονίσει συθέμελα τις παλιές ιδεοληψίες και συμπεριφορές, σπίθα που μεταδίδεται με τις φλόγες των λαϊκών εξεγέρσεων σ' ολόκληρο τον πλανήτη.

Ο αγώνας για την αληθινή ζωή τείνει να ξεριζώνει την παραδοσιακή αναμέτρηση για την επιβίωση, όπου αλληλοσπαράσσονται θηράματα και κυνηγοί. Ο πόλεμος για τη χειραφέτηση της ανθρωπότητας, εκείνος που θα έπρεπε να μονοπωλεί την ενέργειά μας, είναι πόλεμος ενάντια στο κόμμα του θανάτου που εργάζεται για να εξολοθρεύσει τη γη ολόκληρη.

1. Κυκλοφόρησε από τις «εκδόσεις των ξένων» το 2013, σε μετάφραση της Εύης Παπακωνσταντίνου, και τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς ο Ραούλ Βανεγκέμ επισκέφτηκε τη Rosa Nera. (Σ.τ.έ.)

Ο εχθρός μας είναι στην πραγματικότητα το οικονομικό σύστημα. Κι αν αυτό ρημάζει τα πάντα, ας είμαστε και εμείς παντού, αναζωπυρώνοντας τη συναίσθηση μιας ζωής που ξεπερνά τους φραγμούς της οικονομίας.

Η Rosa Nera δεν έχει σύνορα.

(Συλλογική μετάφραση)

Tomás Ibañez

Rosa Nera... για κάθε άνθος κομμένο,
ανθίζουν πολλά περισσότερα

Η εντύπωση που μου προκάλεσε η Rosa Nera ήταν τόσο όμορφη και έντονη που ξύπνησε μέσα μου την ονειρική φαντασία να γυρίσω πίσω τις σελίδες του ημερολογίου ώστε να ξημέρωνε ξανά και ξανά εκείνη η Παρασκευή 15 Ιουνίου [2018] όταν, μαζί με μία συντρόφισσα και άλλους δύο συντρόφους, φτάσαμε στα Χανιά για να κάνουμε κάποιες συζητήσεις γύρω από τον Μάη του '68 που μας είχε αγγίξει πριν από πενήντα χρόνια.

Αυτή η επαναλαμβανόμενη φαντασία μαρτυρά από μόνη της ότι η βίαιη αστυνομική δράση της 5ης Σεπτεμβρίου 2020 δεν χτύπησε μόνο –με έναν τρόπο πολύ άμεσο– όσους έδιναν ζωή στη Rosa Nera, αλλά επίσης έφτασε και σε εμάς που είχαμε την τύχη να τη γνωρίσουμε – έστω φευγαλέα.

Είναι αλήθεια ότι αυτή η επέμβαση που ενορχηστρώθηκε από τα κρατικά όργανα ήταν ένα οδυνηρό πλήγμα, αλλά είναι επίσης αλήθεια ότι η επιτυχία της επιχείρησης απέχει πολύ από την ολοκλήρωσή της, καθώς στα 16 χρόνια ύπαρξής της η Rosa Nera έχει καλλιεργήσει σπόρους που εξαπλώθηκαν τόσο στον πληθυσμό των Χανίων όσο και σε πολλά άλλα μέρη του κόσμου, όπου έχουν ήδη φυτρώσει και όπου θα συνεχίσουν να φυτρώνουν.

Όσο σημαντικά και δυνατά κι αν είναι τα μέσα που χρησιμοποιεί η Εξουσία, δεν μπορούν να εξαλείψουν και να καταστρέψουν αυτό που δεν βρίσκεται πλέον σε ένα συγκεκριμένο μέρος, αλλά έχει φωλιάσει στις πτυχές του ανατρεπτικού φαντασιακού, εμφυσώντας ελπίδα και κουράγιο στις ανυπότακτες αισθήσεις. Η Rosa Nera είναι ένα ξεκάθαρο παράδειγμα εκείνων των εμπειριών που επικοινωνιάζουν αυτό που τις περιβάλλει και που εξαπλώνονται σε άλλα μέρη, αποδεικνύοντας αδιαμφισβήτητα μέσω των γεγονότων ότι αυτό που φαίνεται αδύνατο μπορεί να γίνει πραγματικότητα.

Αλλά δεν είναι η στιγμή να επεξηγήσουμε εδώ τα πολλαπλά προτερήματα της Rosa Nera. Η καλύτερη υποστήριξη που μπορούμε να παρέχουμε σε αυτή τη συλλογικότητα είναι να συνεχίσουμε να υπερασπιζόμαστε τις αξίες που διαπερνούσαν τις δράσεις της, και να αναστοχαζόμαστε, βάσει αυτών των αξιών, τόσο σχετικά με τις μορφές αγώνα που συνταράσσουν την εποχή μας, όσο και σχετικά με το κοινωνικό πλαίσιο που τις γεννά.

Η εκκένωση της Rosa Nera αποτελεί μέρος μιας μακράς σειράς παρόμοιων γεγονότων που, αντί να αποτελούν ήττες εξαιτίας της καταστολής, αντιπροσωπεύουν περισσότερο μια σειρά από νίκες, όπου η αντίσταση –που πάντα απαντάει σε κάθε εκκένωση– αποκαλύπτει το ανυπότακτο πείσμα της θέλησης για αγώνα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μάλιστα, η θέληση για αγώνα καταφέρνει να ανατρέψει τις επιθέσεις του κατασταλτικού μηχανισμού και να κάνει τις αρχές να υποχωρήσουν.

Αυτή ήταν η περίπτωση, για παράδειγμα, της αστυνομικής επίθεσης στο κατειλημμένο και αυτοδιαχειριζόμε-

νο «Can Vies»,¹ που διαπράχθηκε με εντολή του δημάρχου της Βαρκελώνης τη Δευτέρα 26 Μαΐου 2014, η οποία πυροδότησε μια εβδομάδα έντονων οδομαχιών. Εκείνη η απάντηση κατέληξε σε μια διαδήλωση 20.000 ανθρώπων στο κέντρο της πόλης, και εξανάγκασε σε παραίτηση τον δήμαρχο, ο οποίος ανακάλεσε την εκδίωξη όταν είδε, άναυδος, ότι η συλλογικότητα του «Can Vies» αψηφούσε την εξουσία του αρνούμενη να εμπλακεί σε κάθε είδους διαπραγματεύση με τις αρχές. Έξι χρόνια αργότερα, το κέντρο συνεχίζει να είναι κατειλημμένο και πλήρως ενεργό.

Αυτή ήταν μια ξεκάθαρη νίκη ενάντια στην καταστολή, αλλά, ακόμα και αν η απόπειρα εκκένωσης δεν είχε εξουδετερωθεί, η ένταση και το εύρος της αντίστασης θα είχε αποτελέσει ήδη μια αδιαμφισβήτητη νίκη· όπως συνέβη, για να αναφέρω ένα άλλο παράδειγμα, στις 23 Μαΐου 2016, όταν μια μεγάλη αστυνομική δύναμη επιτέθηκε στη συλλογικότητα που είχε καταλάβει το «Bank expropriat» στη γειτονιά Γκράσια της Βαρκελώνης. Εκείνη τη μέρα, όπως είχε ήδη συμβεί στο «Can Vies», διάφορα κύματα διαδηλωτών έφτασαν από διαφορετικά μέρη της πόλης για να υποστηρίξουν την αντίσταση που ήδη οργανωνόταν στη γειτονιά. Κατά τη διάρκεια αρκετών ημερών ο αγώνας ήταν σκληρός, καταφέροντας μέχρι και να παραβιάσει τις

1. Το «Can Vies» είναι ένα αυτοδιαχειριζόμενο κοινωνικό κέντρο στη γειτονιά Σαντς της Βαρκελώνης. Η ιστορία του ξεκινάει στις 10 Μαΐου 1997, όταν έγινε από γειτόνισσες/ους και συλλογικοί/ες η κατάληψη του κτιρίου που το στεγάζει. Σήμερα αποτελεί σημείο συνάντησης διάφορων τοπικών συλλογικοτήτων, ενώ συμμετέχει και στη Συνέλευση της Γειτονιάς του Σαντς (Assemblea de Barri de Sants, ABS), η οποία συντονίζει τα κινήματα της γειτονιάς. (Σ.τ.μ.)

πόρτες του χώρου και να τον ανακαταλάβει για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Το αποτέλεσμα ήταν 39 χτυπημένοι αστυνομικοί και περισσότεροι από εκατό τραυματισμένοι διαδηλωτές.

Όπως και στο «Can Vies», η ικανότητα της αντίστασης οφείλεται αφενός στο γεγονός ότι η συλλογικότητα είχε υφάνει ισχυρούς δεσμούς με τον γύρω πληθυσμό, και αφετέρου στην αλληλεγγύη που έκανε πράξη το δίκτυο ανυπότακτων συλλογικοτήτων της πόλης.

Παράλληλα με αυτή τη μορφή αντιστάσεων –που είναι περισσότερο ή λιγότερο σημαντικές ανάλογα με την περίπτωση, αλλά πάντα παρούσες όταν ενεργεί η καταστολή– μπορούμε να παρατηρήσουμε πώς οι λαϊκές εξεγέρσεις προκύπτουν σποραδικά σε διάφορα μέρη του κόσμου, σπέρνοντας στον κοινωνικό ιστό σύντομες περιόδους αναβρασμού που ακολουθούν μεγάλες και λυπηρές περιόδους απελπισμένης κοινωνικής αδράνειας. Αυτές οι απρόβλεπτες λαϊκές εκρήξεις γεννιούνται συχνά ως αποτέλεσμα μικροσκοπικών σπινθήρων που συνιστούν αρνήσεις υποταγής. Αυτές οι πρώτες σπίθες ανάβουν μερικές φορές από λίγα άτομα, ή ακόμα και από ένα μόνο. Προς τιμή της ανθρωπότητας, μπροστά στην έντονη απαίτηση υποταγής που εξαπολύουν εναντίον μας τα χίλια στόματα της Εξουσίας, πάντα εμφανίζονται άνδρες και γυναίκες που έχουν το εκπληκτικό θάρρος να την αρνηθούν και να δείξουν την τεράστια δύναμη του «ΟΧΙ!», ανεξάρτητα από τις συνέπειες που θα υποστούν αργότερα. Αυτές οι εκφράσεις επαναστατικότητας αποκτούν μερικές φορές διαστάσεις παραδείγματος που καταφέρνει να μεταδοθεί σε περισσότερες συλλογικότητες.

Τώρα, αυτές οι μικροσκοπικές σπίθες θα μετατραπούν σε γιγαντιαίες φλόγες μόνο αν πέσουν σε πολύ εύφλεκτα υλικά. Κάποια από αυτά τα υλικά είναι δομικά και ενσωματωμένα στον δικό μας τύπο κοινωνίας, όπως αποδεικνύει το γεγονός ότι οι εξουσίες δεν μπορούν να αποφύγουν συμπεριφορές που προκαλούν κοινωνική δυσφορία, και ότι ο καπιταλισμός δεν μπορεί να αποφύγει τη δημιουργία καταστροφικών και αφόρητων συνθηκών διαβίωσης. Όταν αυξάνεται η κοινωνική δυσφορία ή όταν επιδεινώνονται αυτές οι συνθήκες διαβίωσης, το υλικό γίνεται πιο εύφλεκτο και οι σπίθες ξεπηδούν με μεγαλύτερη ευκολία. Αλλά, επίσης, συμβάλλει στη δημιουργία εύφλεκτου υλικού η δουλειά μυρμηγκιού που πραγματοποιείται από τις πολλαπλές πηγές αντίστασης που βρίσκονται διάσπαρτες σε ολόκληρο τον κοινωνικό ιστό. Πρόκειται για ένα πραγματικό αρχιπέλαγος επαναστατικών πυρήνων αποτελούμενο από ανομοιογενείς, κατακερματισμένες, μεταβαλλόμενες, και μερικές φορές εφήμερες συλλογικότητες, οι οποίες όμως συμμετέχουν σε όλες τις κινήσεις ενάντια στο σύστημα, και μερικές φορές τις ενεργοποιούν.

Είναι μάταιο να λυπόμαστε για τον κατακερματισμό αυτών των επαναστατικών πυρήνων και να λαχταρούμε τον σχηματισμό μεγάλων επαναστατικών οργανώσεων που θα έμοιαζαν, για παράδειγμα, με τη CNT της Ισπανίας του '30. Είναι άχρηστο γιατί τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά μιας δεδομένης εποχής διαποτίζουν όλα όσα συμβαίνουν σε αυτήν, συμπεριλαμβανομένης της μορφής που λαμβάνουν οι αντιστάσεις που την αμφισβητούν, καθώς αυτό στο οποίο εναντιωνόμαστε επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο αντιστεκόμαστε.

Φαίνεται ότι, αν και διατηρεί αμετάβλητες τις βασικές του αρχές και τον αρπακτικό του χαρακτήρα, ο καπιταλισμός είναι ένα εξελικτικό σύστημα που μεταμορφώνεται συνεχώς με την πάροδο του χρόνου δημιουργώντας διάφορες παραλλαγές. Είναι προφανές, για παράδειγμα, ότι ο καπιταλισμός του 21ου αιώνα διαφέρει από αυτόν που επικρατούσε κατά τη διάρκεια μεγάλου μέρους του 20ού αιώνα, και ότι η κοινωνία που διαμορφώνεται σήμερα από αυτόν τον νέο καπιταλισμό είναι διαφορετική από αυτές που ο καπιταλισμός διαμόρφωνε κατά τις προηγούμενες βιομηχανικές επαναστάσεις.

Στο βαθμό που σε όλες τις εποχές οι τρόποι σκέψης, ύπαρξης και βίωσης του κοινωνικού ανταγωνισμού διαμορφώνονται μέσα από τους αγώνες (και ως αποτέλεσμα τους) ενάντια στην κατεστημένη κοινωνική τάξη, δεν μπορεί να μας εκπλήσσει ότι στην καρδιά μιας κοινωνίας που έχει γίνει «ρευστή» σε πολλές όψεις της, τα οργανωτικά μοντέλα και οι πρακτικές του κοινωνικού ανταγωνισμού παίρνουν τη μορφή του κατακερματισμού και της ρευστότητας. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν να υπάρξουν στιγμές σύγκλισης μεταξύ πολλαπλών θραυσμάτων, αλλά μόνο περιστασιακά και χωρίς το σχηματισμό σταθερών και μόνιμων δομών.

Ακόμα και τα μεγαλύτερα λαϊκά κινήματα, όπως για παράδειγμα τα Κίτρινα Γιλέκα στη Γαλλία ή το Black Lives Matter στις Ηνωμένες Πολιτείες της Βόρειας Αμερικής, έχουν χαρακτηριστικά ρευστότητας και αποκέντρωσης και είναι οργανωμένα ως πλέγματα δικτύων, όπου η οριζοντιότητα και η αυτοοργάνωση αντικαθιστούν τα παλιά οργανωτικά μοντέλα.

Είναι εύκολα επαληθεύσιμο το γεγονός ότι η τρέχουσα ανασύνθεση του ανατρεπτικού κινήματος ξαναβρίσκει, ανανεώνει ή ακόμη και επανεφευρίσκει κάποιες από τις βασικές ελευθεριακές αρχές· την ίδια στιγμή που αυτές οι αρχές αποκτούν μεγαλύτερη σημασία και στην καρδιά του ίδιου του ελευθεριακού κινήματος. Θα αναφέρω εδώ μόνο δύο από αυτές που μου φαίνονται θεμελιώδεις.

Η πρώτη αφορά τη σχέση μεταξύ των σκοπών και των μέσων, και πηγαίνει πολύ πιο πέρα από το σύνθημα ηθικό καμπανάκι ότι ο σκοπός δεν αγιάζει τα μέσα. Πρόκειται για τη σκέψη ότι οι δράσεις που πραγματοποιούνται, και οι οργανωτικές μορφές που υιοθετούνται, πρέπει να αντικατοπτρίζουν –στα ίδια τους τα χαρακτηριστικά– τους επιδιωκόμενους στόχους. Αυτή η σκέψη δεν είναι πλέον κληρονομιά μόνο της ελευθεριακής παράδοσης, αλλά έχει εξαπλωθεί πέρα από αυτήν και είναι παρούσα σε μεγάλο μέρος των κοινωνικών ομάδων που μάχονται το κατεστημένο σύστημα.

Πράγματι, θεωρείται όλο και περισσότερο ότι πρέπει να υπάρχει συμφωνία μεταξύ αυτού που σχεδιάζουμε στο παρόν και αυτού που θέλουμε να οικοδομήσουμε στο μέλλον, και αυτό εξηγεί την έλξη που ασκούν οι προοικονιστικές πολιτικές πάνω σε πολλές συλλογικότητες· πολιτικές που σκιαγραφούν στις παρούσες δράσεις τους στόχους που αυτές οι δράσεις σκοπεύουν να πραγματώσουν. Για παράδειγμα, λίγοι αμφιβάλλουν σήμερα ότι εάν η χειραφέτηση δεν ξεκινήσει στην ίδια την καρδιά της δράσης που στοχεύει στην επίτευξή της, δεν θα ξεκινήσει ποτέ, γιατί ο τρόπος με τον οποίο γίνεται ο αγώνας δεν είναι ποτέ διαχωρίσιμος από τους σκοπούς που ζωντανεύουν αυτόν τον

αγώνα. Το γεγονός ότι οι στόχοι και τα μέσα δεν μπορούν να αποκοπούν συνεπάγεται ότι καμία άσκηση της εξουσίας δεν μπορεί να φωτίσει χώρους ελευθερίας.

Η γενικευμένη προσήλωση των μέσων της αντίστασης στην ιδέα ότι οι άνθρωποι πρέπει να μπορούν να αποφασίζουν από μόνοι τους, χωρίς παρεμβολές που περιορίζουν την αυτονομία τους, παραπέμπει επίσης στην αναγκαία συμφωνία μεταξύ των μέσων και των σκοπών. Η αυτονομία δεν μπορεί να οικοδομηθεί έξω από την ίδια, μπορεί να καθιερωθεί μόνο μέσω της ίδιας της άσκησής της, θα έλεγε κανείς, με τη μορφή μιας αυτοθέσμησης. Πρόκειται για μια προϋπόθεση που δεν μπορεί να έρθει από κάπου αλλού, παρά μόνο μέσα από την άσκησή της – αφού το να φτιαχτεί από έξω θα ήταν σαν να γινόταν με έναν τρόπο ετερόνομο, και αυτό θα αποτελούσε μια ξεκάθαρη αντίφαση που θα απαρνιόταν εκ των πραγμάτων την ίδια την αρχή που προσπαθεί να υλοποιήσει. Θα τολμούσα να πω ότι η αυτονομία είναι ένας σκοπός που συνίσταται στο ίδιο του το μέσο ή ότι η αυτονομία είναι ένας σκοπός αδιαχώριστος από το μέσο του. Παρεμπιπτόντως, ο αληθινός σεβασμός της αυτονομίας ακυρώνει ριζικά οποιαδήποτε ηγετική πρακτική επιδιώκει να κατευθύνει τις εξεγέρσεις ή να διοχετεύσει σε αυτές από τα έξω στόχους και πρακτικές που δεν γεννιούνται από τη δική τους πορεία.

Αυτή η σύμπλευση μεταξύ σκοπών και μέσων που εμπνέει τις προεικονιστικές πολιτικές, και βρίσκει μια απεικόνιση στην έννοια της αυτονομίας, δεν πρέπει να μας κάνει να ξεχνάμε ότι τα μέσα επηρεάζουν επίσης τη φύση των σκοπών. Γι' αυτό το λόγο αποδεικνύεται τόσο σημαντική η επιλογή των μέσων που χρησιμοποιούμε, αν

δεν θέλουμε αυτά να διαμορφώσουν και να μας επιβάλουν κάποιους σκοπούς που δεν θα αναγνωρίζαμε ως δικούς μας (ελεύθερα υιοθετημένους).

Μια δεύτερη αρχή που χαρακτηρίζει το σύγχρονο ανατρεπτικό κίνημα, και που μου φαίνεται ενδιαφέρουσα να αναφερθεί εδώ, συνδέεται επίσης με την ελευθεριακή ευαισθησία. Αφορά την απαραίτητη συγχώνευση μεταξύ του πολιτικού και του υπαρξιακού, μεταξύ της σφαίρας της ζωής και της σφαίρας της πολιτικής, οι οποίες παύουν να είναι αποκομμένες – και οι μορφές ύπαρξης και διαβίωσης παρέχουν πολεμοφόδια ενάντια στο σύστημα και συγκροτούνται με τη σειρά τους ως τρόποι πολιτικού αγώνα.

Αυτή η συγχώνευση μεταξύ της καθημερινής ζωής και της πολιτικής δράσης προτείνει ότι πέρα από το να ερχόμαστε αντιμέτωποι με το σύστημα είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν εδώ και τώρα, όπως το έκανε η Rosa Nera, χώροι που δραπετεύουν από τις αξίες του συστήματος, από τους τρόπους ζωής που επιβάλλει ο καπιταλισμός, χώροι που παράγουν μια πολιτική υποκειμενικότητα ριζικά ανθεκτική στον τύπο της κοινωνίας στην οποία ζούμε, στις αξίες της αγοράς που την διέπουν καθώς και στις σχέσεις εκμετάλλευσης και κυριαρχίας που την συγκροτούν. Πρόκειται, τελικά, για τη δημιουργία εδώ-και-τώρα πρακτικών ικανών να μετασχηματίσουν πραγματικότητες αλλά και εν δυνάμει να μεταμορφώσουν βαθιά εκείνους που εμπλέκονται σε αυτές.

Η δημιουργία διαφορετικών κοινωνικών δεσμών, η κατασκευή δικτύων και σχέσεων αντίστασης, η δημιουργία σχέσεων αλληλεγγύης που σπάνε την απομόνωση και που σχεδιάζουν, στην πράξη και στο παρόν, μια διαφορετική

ζωή, αποτελούν έναν τρόπο αγώνα που μεταβάλλει τις σφυρηλατημένες από το σύστημα ταυτότητες, που βοηθά στην πολιτικοποίηση της ύπαρξης και που φωτίζει ριζικά ανυπότακτες νέες υποκειμενικότητες.

Αυτοί οι χώροι αντίστασης, όπου μπορεί να αναπτυχθεί μια διαφορετική ζωή, δεν χρειάζεται να λειτουργούν σε κλειστό κύκλωμα, αλλά πρέπει να εισάγονται στον περιβάλλοντα πληθυσμό, παραμένοντας ριζικά διαφορετικοί από την κοινωνική πραγματικότητα που τους περιβάλλει, αλλά συγχρόνως βυθισμένοι σε αυτήν και σε ανοιχτή σύνδεση με το κοινωνικό περιβάλλον.

Αυτός ο τύπος πρακτικής δεν συνεπάγεται απαραίτητα την κατάληψη φυσικών χώρων με σκοπό τη συμβίωση, αλλά μπορεί επίσης να συνίσταται στην κατάληψη κομματιών της κοινωνικής πραγματικότητας που είναι αποκομμένα από το σύστημα σε διάφορα πεδία, τόσο στους τομείς της υγείας όσο και της εναλλακτικής οικονομίας ή της εκπαίδευσης, και στην ανάπτυξη σε αυτούς τους τομείς συγκεκριμένων διαδικασιών αγώνα και μετασχηματιστικών δραστηριοτήτων που πολιτικοποιούν την ύπαρξη.

Ο τύπος της ανατρεπτικής ευαισθησίας που δίνει προτεραιότητα στο ταξίδι παρά στο «λιμάνι», αναφέρεται στην πεποίθηση ότι η επανάσταση δεν μας περιμένει στο τέλος του δρόμου, αλλά είναι παρούσα σε κάθε πράξη ανυποταγής που πραγματοποιούμε, σε κάθε αγώνα που διενεργούμε, σε κάθε κομμάτι γης που απελευθερώνουμε από το σύστημα, σε κάθε στιγμή μοιρασμένης ελευθερίας που μπορούμε να οικοδομήσουμε, σε κάθε πράξη επαναστατικής αλληλεγγύης που αναπτύσσουμε. Πρόκειται για τη

ρήξη με συγκεκριμένους μηχανισμούς κυριαρχίας, για το μπλοκάρισμα των πολλαπλών εκφάνσεων της εξουσίας.

Ένα μέρος του φαντασιακού των νέων ανυπότακτων συλλογικοτήτων τρέφει ελπίδες ότι μπορεί να γίνουν ένας τέτοιος εχθρός της κυριαρχίας, που όχι μόνο δεν θα μπορούν να τιθασευτούν, αλλά ούτε να ανιχνευτούν και να αφομοιωθούν· έτσι ώστε να μην περιορίζονται στην κλασική σύγκρουση εντός των καθιερωμένων κανόνων, αλλά μάλλον να εγκαταλείπουν το πεδίο όπου γίνεται η αντιπαράθεση, παραβιάζοντας τους κανόνες της και τοποθετώντας τον εαυτό τους σκόπιμα σε άλλο ταμπλό.

Θα ήθελα να κλείσω με μια σύντομη σημείωση για ένα από τα πιο σημαντικά και επίσης πιο ανησυχητικά χαρακτηριστικά της νέας εποχής στην οποία μπαίνουμε. Πρόκειται για την προέλαση ενός νέου τύπου ολοκληρωτισμού, άγνωστου μέχρι τώρα, ο οποίος εισβάλλει στην ιστορία της ανθρωπότητας με συνέπειες που μπορεί να είναι δραματικές.

Είναι προφανές ότι ο σύγχρονος καπιταλισμός δεν μπορεί να γίνει κατανοητός εάν δεν ληφθεί υπόψη η ψηφιακή επανάσταση και η γενικευμένη ψηφιοποίηση της κοινωνίας, καθώς είναι αυτή ακριβώς η μεγάλη τεχνολογική καινοτομία που ευνοεί την τέταρτη βιομηχανική επανάσταση και προωθεί μια νέα μορφή καπιταλισμού, που καθιστά τη συστηματική επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων και τη λεπτομερή και μόνιμη επιτήρηση δύο από τα βασικά συστατικά του.

Με πολιτικούς και κοινωνιολογικούς όρους, ο νέος καπιταλισμός που αναδύεται μεταφράζεται στην καθιέρωση μιας μορφής διακυβέρνησης, την οποία ο Φουκώ προέβλε-

ψε με την έννοια της βιοεξουσίας, αλλά που ενσωματώνει επίσης χαρακτηριστικά της κοινωνίας του ελέγχου που αναλύθηκε σε άλλα από τα γραπτά του. Αυτή η νέα μορφή διακυβέρνησης κρύβεται πίσω από την επιτήρηση της ζωής και το αίτημα για ασφάλεια, για να θέσει σε εφαρμογή έναν ολοκληρωτισμό νέου τύπου που θεμελιώνεται στη χρήση νέων τεχνολογιών.

Χωρίς να πέσουμε στο είδος λόγου των δυστοπιών, δεν μπορούμε να μη σημειώσουμε ότι αυτός ο ολοκληρωτισμός εγκαθίσταται με έναν ύπουλο αλλά γρήγορο τρόπο, προμηνύοντας έναν αυστηρό έλεγχο ατόμων και πληθυσμών. Η ανάπτυξη του βασίζεται στο «παράδειγμα της πρόληψης» που απαιτεί εκτενή συστήματα ανίχνευσης και επιτήρησης έναντι παγκόσμιων κινδύνων, όπως για παράδειγμα οι πανδημίες και άλλες βιολογικές απειλές ή οι οικολογικές καταστροφές. Είναι προφανές ότι εάν αυτός ο ολοκληρωτισμός οικοδομείται με αξιοσημείωτη επιτυχία, είναι επειδή τρέφεται από τις τεράστιες δυνατότητες που προσφέρουν τα ψηφιακά μέσα σε τομείς όπως η επικοινωνία, η βιολογία ή η ένοπλη επιτήρηση, για να αναφέρουμε μερικούς μόνο από αυτούς.

Μπροστά σε αυτήν την κατάσταση, τα νέα ανατρεπτικά κινήματα θα πρέπει για άλλη μια φορά να ενεργοποιήσουν τη δημιουργική τους ικανότητα για να προσπαθήσουν να καταπολεμήσουν αυτόν τον νέο ολοκληρωτισμό που έρχεται. Σε αυτές τις στιγμές είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να διακρίνουμε ποιες θα είναι οι πιο κατάλληλες απαντήσεις. Ωστόσο, αν ένα πράγμα μου είναι ξεκάθαρο, είναι ότι ένα αναγκαίο πρώτο βήμα συνίσταται στην προσπάθεια να ξυπνήσει στις ανυπότακτες συλλογικότητες μια οξεία

επίγνωση του επικείμενου ερχομού του και της επικινδυνότητάς του. Ας χρησιμεύσει αυτό το σύντομο σημείωμα ως ένα μικρό βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση.

(Μετάφραση: Μαρία Μενεγάκη)

ΟΤΙ ΠΟΥΛΑΤΕ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΠΕΤΑΜΑ
ΠΛΟΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ ΜΟΙΡΑΖΟΜΑΣΤΕ

Καταληψη rosa nera

Παναγιώτης Κούστας

Τότε που τα ποτάμια θυμήθηκαν
ποια πραγματικά μπορούν να είναι

Τώρα που σκέφτομαι πόσα από αυτά που θέλω να σου πω μπορείς πραγματικά να ακούσεις, κολυμπάω στη θάλασσα στην άκρη της Νέας Χώρας. Ξέρεις, εκεί που στέκεται εκείνη η γέφυρα που δεν φτάνει πια απέναντι, μετά την μεγάλη κατεβασιά των νερών το χειμώνα που έφυγε.¹ Κι αναρωτιέμαι: Μπορεί να λέγεται ακόμα γέφυρα μια ανθρωπινή κατασκευή που έχει πάψει πια να ενώνει δυο σημεία στο χώρο; Έπαψε να είναι γέφυρα όταν σταμάτησε να είναι «χρήσιμη στους ανθρώπους», ή παραμένει γέφυρα ακόμα κι αν το νερό παρέσυρε την μία από τις δύο όχθες στις οποίες στεκόταν; Σκέφτομαι πολύ συχνά τέτοια πράγματα και για τα περισσότερα δεν έχω απαντήσεις, μόνο μια αλυσίδα ερωτήσεων που αρχίζουν από κάπου και τελικά μπορεί να μην καταλήγουν πουθενά, όπως ακριβώς κι η γέφυρα.

Για άλλα πράγματα, όμως, ξέρω τις απαντήσεις. Όπως για το γεγονός ότι αυτή την ώρα εδώ που κολυμπάω το νερό στην επιφάνεια είναι παγωμένο, ενώ όταν βουτάω να πιάσω άμμο το νερό στον πάτο είναι ζεστό. Κανονικά θα 'πρεπε να είναι ανάποδα, το ξέρεις καλά, το κρύο νερό

1. Τον Φλεβάρη του 2019 έντονες πλημμύρες έπληξαν το νομό Χανίων, με ύψος βροχόπτωσης που δεν είχε παρατηρηθεί την τελευταία εκατονταετία.

κατακάθεται στον πάτο και το ζεστό είναι πάντα στον αφρό. Όμως εδώ το παγωμένο νερό που ακόμα κατεβάζει το ποτάμι είναι γλυκό και το λιαστό νερό της θάλασσας αλατισμένο, γι' αυτό και αδυνατούν να ενωθούν. Αν όμως φτάσω μέχρι πολύ πολύ βαθιά, ίσως μπορέσω να βρω το σημείο όπου όλα τα νερά γίνονται και πάλι θάλασσα.

Ξεκινάω να κολυμπήσω ως εκεί.

Γεννήθηκα πριν από δεκαπέντε χρόνια, όχι σε μια «κανονική» οικογένεια, αλλά από μια ομάδα ανθρώπων που συναντήθηκαν στον δρόμο – εκεί που γίνονται όλα όσα έχουν κάποια σημασία. Στα φετινά μου γενέθλια, τον Ιούνιο, μαζεύτηκαν να μου ευχηθούν πάνω από 1500 άνθρωποι. Λογικό, έγινα δεκαπέντε και μπορώ να θυμηθώ την κάθε μέρα όλων αυτών των χρόνων. Έχω περπατήσει κάθε δρόμο και σοκάκι στα Χανιά, κάθε μονοπάτι στα βουνά της Κρήτης, έχω κοιμηθεί σε όλες τις παραλίες (και της Γαύδου), έχω κολυμπήσει σε όλη την Μεσόγειο, έχω ταξιδέψει για να γνωρίσω τις αδερφές και τα ξαδέρφια μου σε ολόκληρο τον κόσμο. Το σόι δεν μου έλειψε, αδέρφια μου είναι όλες οι καταλήψεις, ξαδέρφια μου τα αυτοοργανωμένα εγχειρήματα αλληλεγγύης, εργασίας, στέγασης, αντίστασης κι αγώνα. Τα κοινωνικά κέντρα και οι δημόσιοι χώροι. Στο δικό μας το σόι, ακόμα κι όταν δεν τα βρίσκουμε τελείως μεταξύ μας, ποτέ δεν τσακωνόμαστε για τα «κληρονομικά». Αφού το ξέρουμε καλά ότι τον δρόμο τον φτιάχνεις περπατώντας. Η γη δεν μας ανήκει, εμείς ανήκουμε σε αυτήν, και η ελευθερία μας δεν αρχίζει εκεί που τελειώνει η ελευθερία των «άλλων» αλλά εκεί όπου αρχίζει η ελευθερία όλων των ζωντανών οργανισμών του πλανήτη.

Το να ζεις χωρίς γονείς –ή, για την ακρίβεια, με πάρα πολλούς ανθρώπους να συμμετέχουν λιγότερο ή περισσότερο σε αυτό τον ρόλο– μπορεί να φαίνεται στην αρχή κάπως τρομακτικό, αλλά τελικά δεν είναι. Κανένας δεν με πάρκαρε ποτέ μπροστά στην τηλεόραση για να με ξεφορτωθεί. Έπαιξα πρώτη φορά Fortnite την περασμένη βδομάδα για να δω τι ακριβώς είναι και το βαρέθηκα μέχρι θανάτου στα πέντε πρώτα λεπτά. Το μεσημεριανό τραπέζι στο σπίτι στον λόφο έχει απείρως μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Ποτέ δεν ξέρω από τα πριν πόσοι και ποιοι άνθρωποι θα φάνε γύρω του, ποτέ δεν ξέρω πόσες γλώσσες θα μιλάμε την ώρα του φαγητού. Ναι, ζω σε ένα ανοιχτό σπίτι που μάλλον καμία σχέση δεν έχει με τα κλουβιά που το περιτριγυρίζουν – απ’ όσο μπορώ να κρίνω κρυφοκοιτάζοντας τις μισάνοιχτες σας πόρτες την ώρα που τα ροδάκια από τις βαλίτσες αγκομαχάνε στο πλακόστρωτο της Κανεβάρου.

Κι είναι μερικά πράγματα που πρέπει να ξεκαθαρίσουμε για το σπίτι που γεννήθηκα.

Στο σπίτι που μένω δουλεύουν όλοι. Οι περισσότεροι δουλεύουν στον δικό σας κόσμο και φέρνουν μαζί τους όταν γυρίζουν από τη «δουλειά» εκείνα τα τυπωμένα χρωματιστά χαρτάκια που αποκαλείτε «χρήμα», χαρτάκια στα οποία δεν δίνουμε μεγάλη σημασία μέσα από την καγκελόπορτα. Λιγότεροι δουλεύουν απευθείας με τη γη ή φτιάχνοντας πράγματα με τα χέρια τους. Εκείνοι φέρνουν ή φτιάχνουν στο σπίτι πραγματικά πράγματα, όπως λάδι, πλακάκια, κρασί, μέλι, τραγούδια, ντομάτες, μουσικά όργανα, ψωμί, πίνακες ζωγραφικής, πατάτες, ξύλα, μπρόκολα, υλικά φυσικής δόμησης, αυγά, καλώδια, ψάρια κι ένα σωρό ιδέες για το τι μπορούν να γίνουν όλα αυτά. Και όλοι (μα

όλοι) οι άνθρωποι που βρίσκονται για λίγο ή περισσότερο διάστημα σε αυτό το σπίτι, φροντίζουν όχι μόνο να μην πέσει πάνω στα κεφάλια τους, αλλά και να διατηρείται ανοιχτό και λειτουργικό για μια σειρά από σκοπούς. Ως καταφύγιο ανθρώπων σε ανάγκη, ως χώρος πραγματικής ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, ως πομπός και δέκτης συλλογικού πολιτικού και κοινωνικού λόγου, ως ένας χωροχρόνος που δεν μετράει πόσα τυπωμένα χαρτάκια έχεις πάνω σου αλλά τι άνθρωπος είσαι. Και όλοι (μα όλοι) οι άνθρωποι που βρίσκονται εδώ έχουν ονοματεπώνυμο, αλλά και την όρεξη να μοιραστούν αυτά που γνώρισαν, έζησαν ή έμαθαν στη ζωή τους με όποιον άλλο άνθρωπο ενδιαφέρεται για κάτι τέτοιο και περνάει από το σπίτι. Δεν μοιραζόμαστε μονάχα το φαΐ λοιπόν, ούτε εξασκούμε κάποιο «προνόμιο».

Το σπίτι που γεννήθηκα στον λόφο Καστέλι δεν μου ανήκει, όπως και τίποτα άλλο στη ζωή μου. Κι αν το ψάξεις βαθιά μέσα σου, θα θυμηθείς ότι κανένας άνθρωπος δεν μπορεί πραγματικά να κατέχει το παραμικρό, παρά μόνο αν είναι διατεθειμένος να το κουβαλάει σαν βαρίδι πάνω του. Η ιδιοκτησία σου δεν είναι παρά μια αυταπάτη, ένα νοητικό ενοίκιο που πληρώνεις για να χρησιμοποιείς «κατ' αποκλειστικότητα» ή ακόμα και για να αποκτάς το «δικαίωμα» να καταστρέφεις κάτι. Όλα τα αντικείμενα που νομίζεις ότι κατέχεις, μέσω της αγοράς τους, στην πραγματικότητα τα μετατρέπεις κάθε μέρα σε σκουπίδια και τα πετάς τριγύρω σου μέχρι να πεθάνεις.

Η αποποίηση της αυταπάτης της ιδιοκτησίας σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει μείωση της ευθύνης που προκύπτει από την χρήση του χώρου που μένω. Θα σ' το εξηγήσω με ένα παράδειγμα: Μισώ τα αυτοκίνητα κι ακόμα πε-

ρισσότερο τα ΙΧ – σε όλη μου τη ζωή περπατάω, κολυμπάω όπως τώρα, ή ποδηλατώ. Κι όμως, κάθε πρωί ανοίγω την καγκελόπορτα της αυλής για να παρκάρουν τις αυταπάτες ιδιοκτησίας τους οι άνθρωποι που τις τρέφουν, χωρίς να τους ζητάω κανένα αντίτιμο. Μέχρι τις έξι το απόγευμα όμως, για να μπορούν μετά οι υπόλοιποι άνθρωποι να δουν το ηλιοβασίλεμα χωρίς να τους περιτριγυρίζουν κινούμενες κι ακίνητες λαμαρίνες αυταρέσκειας, όπως σε δεκάδες άλλα πανέμορφα σημεία της πόλης που κατάντησαν να είναι μόνο πάρκινγκ.

Γύρω από το σπίτι στον λόφο, σε αυτά τα δεκαπέντε χρόνια των οποίων την κάθε μέρα θυμάμαι, όλα έχουν γίνει πια μόνο πολύχρωμα τυπωμένα χαρτάκια. Κάθε κτίριο ή κομματάκι γης τιμολογήθηκε. Για να πουληθεί, να αγοραστεί, να νοικιαστεί μακροχρόνια ή βραχυχρόνια, να γίνει «εκμεταλλεύσιμο» ανά τετραγωνικό εκατοστό. Στην αρχή, η τιμολόγηση αυτή, όπως και σε εκατοντάδες άλλους τόπους του πλανήτη, περιλάμβανε και τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά, την ιστορία, την «ψυχή» των Χανίων. Σήμερα δεν την περιλαμβάνει πια, αφού τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά έγιναν «παραδοσιακά προϊόντα» και «βραδιές κρητικής μουσικής», η ιστορία «θεματικό τουριστικό πάρκο» και η «ψυχή» εξορίστηκε στα βουνίσια χωριά ή καταχωνιάστηκε βαθιά στα ΙΚΕΑ ντουλαπάκια των Airbnb να μην την βλέπουμε. Το γεγονός ότι τα τυπωμένα πολύχρωμα χαρτάκια τώρα είναι πολύ περισσότερα για κάθε τετραγωνικό εκατοστό, απλώς κρύβει καλά ότι αυτό που εξαγοράζουν δεν είναι πια την ψυχή που πέταξε, αλλά τη συνηγορία που ρίζωσε για τα καλά. Μια αμήχανη συνηγορία που γίνεται κάθε μέρα και πιο απελπισμένη,

βουτηγμένη στην ονειρώξη της «μητρόπολης του νότου», διπλωμένη επιμελώς στα επώνυμα ρουχαλάδικα και θανατηφόρα γυαλισμένη στα χρυσοχοεία.

Ακούω –για άλλη μια φορά, αφού δεν είναι η πρώτη– ότι κάποιιοι θέλουν να πάρουν το σπίτι που γεννήθηκα και μένω χωρίς ποτέ να έχω διεκδικήσει την ιδιοκτησία του, για να «δημιουργήσουν» κάτι «εκμεταλλεύσιμο» με μερικές ακόμα κλίνες. Να περάσουν δηλαδή τα πολύχρωμα τυπωμένα χαρτάκια τους και από την μέσα πλευρά της καγκελόπορτας. Γελάω, αφού θυμάμαι την κάθε ώρα των δεκαπέντε χρόνων που έζησα εδώ και καμία δεν μπορεί να μου την πάρει πίσω οποιοσδήποτε «επενδυτής» ή «πολιτικός παράγοντας».

Έχω φτάσει κολυμπώντας μέχρι εκείνο το σημείο όπου όλα τα χωρισμένα νερά ξαναγίνονται θάλασσα. Και λέω να περιμένω εδώ μέχρι η γέφυρα να ξαναβρεί την όχθη της.

Με λένε Rosa Nera, είμαι δεκαπέντε χρονών και δεν υπήρξα ποτέ ούτε Λέρα, ούτε Ξενέρα, ούτε (πολύ περισσότερο) Χολέρα.² Δεν είχα ποτέ μου τη διάθεση να επιβάλω σε κανέναν άνθρωπο να κάνει οτιδήποτε, εκτός από αυτό που πιστεύει, θέλει ή νομίζει. Αν αυτό που τον ευχαριστεί είναι να μιλάει για μένα χωρίς να έχει μπει ποτέ στον κόπο να με γνωρίσει, κανένα πρόβλημα. Ας το κάνει όμως λέγοντας και γράφοντας σωστά το όνομά μου...

Καλοκαίρι 2019

2. Το καλοκαίρι του 2019 εντάθηκε στα τοπικά κυρίως ΜΜΕ μια εκστρατεία σπίλωσης της κατάληψης που χρησιμοποιούσε τα συγκεκριμένα «παρατσούκλια», κυρίως υπό τη μορφή σχολίων σε δημοσιεύματα που αφορούσαν δράσεις ή εκδηλώσεις της.

Incognita sperans

Κανένα ταξίδι δεν τελειώνει ποτέ και πουθενά

Δεν είχαμε κλείσει έναν χρόνο ζωής ως μπάντα με τη συγκεκριμένη σύσταση και τις συγκεκριμένες μουσικές. Γράφαμε, σβήναμε, παίζαμε και προσπαθούσαμε να μάθουμε τις νότες απ' έξω. Ίσως να ήταν νωρίς για μακρινά ταξίδια και δοκιμασίες μπροστά σε άγνωστο κόσμο. Σίγουρα, όμως, δεν ήταν τόσο νωρίς έτσι ώστε να μας αποθαρρύνει κάτι για να αρνηθούμε την πρόσκληση της Rosa Nera. Το μέρος δεν ήταν τόσο άγνωστο. Οι άνθρωποί του γνώριμοι, με οικείους τρόπους σκέψης (πιο οικείους από όσο νομίζαμε ότι θα συναντήσουμε εξ αρχής) και περισσότερο θερμοί (από όσο περιμέναμε να είναι) στην υποδοχή μας.

Το δεύτερό μας αυτό ταξίδι, ως τότε το πιο μακρινό και το πρώτο με πλοίο, για την τρίτη κατά σειρά συναυλία μας, κράτησε λίγο ως αίσθηση. Το πραγματικό ταξίδι, ωστόσο, δεν έγινε στον πηγαϊμό, όπως θα επέμενε ο ποιητής, αλλά ξεκίνησε όταν φτάσαμε εκεί. Την έναρξη του ταξιδιού την είχαμε ήδη αντιληφθεί λίγο καιρό πριν, στην παρθενική μας συναυλία σε μια αυτοοργανωμένη εκδήλωση στο Αγρίνιο. Αυτή η αίσθηση συνέχισε να μας συνοδεύει μέχρι και στην τελευταία μας εμφάνιση στη Βίλλα Αμαλίας λίγο καιρό πριν την εκκένωσή της. Η απόσταση που διανύσαμε σε αυτό το ταξίδι δεν μετριάταν σε χιλιόμετρα, αντι-

θέτως αποτελούνταν από τις κουβέντες που θα κάναμε, τις σκέψεις που θα μοιραζόμασταν, τα χαμόγελα που θα ανταλλάσσαμε και τα συναισθήματα που θα αφήναμε να ξεγλιστρήσουν εντός και εκτός μας.

Η τύχη το έφερε εκείνη η βραδιά να ηχογραφηθεί, έτσι ώστε να μας μείνει ανεξίτηλη αυτή η συναυλία. Μας χάρισε, μεταξύ άλλων, το πρώτο πραγματικά ενθουσιώδες σχόλιο το οποίο ακούσαμε, ενώ μαζεύαμε τα όργανα, από μία ακροάτρια που είχε εισχωρήσει στον μουσικό μας κόσμο.

Ακόμη όμως και χωρίς αυτά τα λόγια, είχαμε νιώσει –παίζοντας– αυτή τη χαρά τού να μοιράζεσαι ένα έντονο συναίσθημα και του να γίνονται κατανοητά αυτά που εκφράζεις. Το ταξίδι, λοιπόν, των ζωντανών μας εμφανίσεων, αν και στην αρχή του τότε, νιώθαμε ασυναίσθητα ότι δεν θα τελειώσει σύντομα.

Όπως και έγινε. Πλέον, μπορεί η μπάντα να ολοκλήρωσε τον κύκλο της σε διάστημα κάποιων χρόνων, με τη δημιουργία της μοναδικής δισκογραφικής κυκλοφορίας της, αλλά αυτό το πραγματικό ταξίδι που περιγράψαμε πιο πάνω δεν σταμάτησε ποτέ. Όσο οι αναμνήσεις κρατάνε, όσο οι περιγραφές εμπλουτίζονται από τις εμπειρίες άλλων, όσο οι ιστορίες των τόπων που παίζαμε αντιστέκονται στο πέρασμα του χρόνου, κανένα ταξίδι δεν τελειώνει ποτέ και πουθενά!

Νίκος Σούζας

Αιώνιο καλοκαίρι
κόντρα στους ατέλειωτους χειμώνες

Το 2010 είχε μπει, ομολογουμένως, πολύ δύσκολα. Η οικονομική κρίση είχε αρχίσει να δείχνει πια τα δόντια της για τα καλά κι ένα σύννεφο ημι-κατάθλιψης σαν να πλανιόταν πάνω από την Αθήνα. Η όλη ιστορία είχε αρχίσει να μας επηρεάζει σε όλα τα επίπεδα της καθημερινότητας, ακόμα και στις προσωπικές μας σχέσεις. Ο χειμώνας μάς είχε πέσει βαρύς και προσπαθήσαμε να παλέψουμε την κατάσταση που διαμορφωνόταν όπως μπορούσαμε. Κάποια άτυπα ραντεβού έμοιαζαν με μικρές ανάσες μέσα στη βδομάδα. Σαν φοβισμένα παιδιά που έψαχναν μια ζεστή αγκαλιά να αναθαρρήσουν, κάναμε σχέδια που δεν έλεγαν να πραγματοποιηθούν και όνειρα που έπαιρναν συνεχώς αναβολή. Αποδίδαμε τον γενικευμένο ζόφο στον ανάδρομο Ερμή και γελούσαμε, περιμένοντας την άνοιξη να λύσει τα μάγια με την πρώτη λιακάδα. Ο Μάρτης δεν μας έκανε το χατίρι, ενώ ο Απρίλης μάς γέμιζε απλώς με προσδοκία. Ο Μάης, όμως, ήταν εκεί, όπως πάντα. Την πέμπτη μέρα του ήμασταν κι εμείς εκεί, στους δρόμους, και ήμασταν χιλιάδες. Πολλές χιλιάδες. Ξέραμε πως είχε έρθει πια η ώρα να αναμετρηθούμε με τους παγωμένους χειμώνες μας.

Δέκα μέρες μετά, νιώθαμε ακόμα ζάλη από τα ανάμεικτα συναισθήματα. Είχαμε αισθανθεί για τα καλά τη συλ-

λογική πνοή που είχαμε τόσο ανάγκη, αλλά είχαμε ποτίσει επίσης από θλίψη και οργή για τα γεγονότα της Μαρφίν και την καταστολή που ακολούθησε. Όμως όλα αυτά που δυσκολευόμασταν να διαχειριστούμε μέσα μας, θα τα αναλάμβανε όπως πάντα η θάλασσα. Εκείνο το πρωί ξύπνησα για πρώτη φορά, ύστερα από πολύ καιρό, με ένα αίσθημα ευφορίας. Πήραμε συμπράγκαλα, υπνόσακουσ, κιθάρες και πνευστά, με το τότε συγκρότημά μου –ονόματι Kill the Cat– και ξεκινήσαμε. Ήταν τέτοια η επιθυμία μας για φυγή και τόση η χαρά του ταξιδιού, που σαν από μια παράξενη μέθη καταφέραμε να χάσουμε το πλοίο. Ακόμα θυμάμαι τα γέλια που συνόδευαν τα αναπόφευκτα τηλεφωνήματα: «Σας ερχόμαστε να μας φιλοξενήσετε απόψε στον Ευαγγελισμό. Το ξέρουμε ότι παίζουμε στα Χανιά και όχι στο Ηράκλειο! Απλώς χάσαμε το πλοίο για Χανιά και επιβιβαστήκαμε στο πλοίο για Ηράκλειο. Αύριο θα πάρουμε το λεωφορείο και θα είμαστε στην ώρα μας στη Ρόζα!»

Οι Kill the Cat ήταν ένα πολυμελές, ελληνόφωνο κατά βάση, D.I.Y. ska-punk συγκρότημα, με πολιτικό και βιωματικό στίχο, που δραστηριοποιήθηκε από το 2001 μέχρι και το 2012. Με το αρκτικόλεξο D.I.Y. αναφερόμασταν στην αντικουλτούρα του “Do It Yourself” («Κάν’ το μόνος σου»), που θα μπορούσε να αποδοθεί στα ελληνικά και ως «αυτοοργανώσου». Η μπάντα κυκλοφόρησε τρεις δισκογραφικές δουλειές εκτός και εναντίον των κυκλωμάτων της μουσικής βιομηχανίας, επιλέγοντας να προωθήσει το υλικό της μέσα από παρεμφερή εγχειρήματα, δηλαδή ως επί το πλείστον μέσα από αυτοοργανωμένες συναυλίες σε καταλήψεις και αυτοδιαχειριζόμενα στέκια, αλλά και σε πανεπιστημιακούς και δημόσιους χώρους, πλατείες κ.λπ.

Οι εκδηλώσεις αυτές δεν αποσκοπούσαν ποτέ σε οικονομικό όφελος, αλλά συνήθως αφορούσαν την υποστήριξη κινηματικών δράσεων γύρω από τα ελευθεριακά ιδεώδη. Παρότι είχαμε εμφανιστεί πολλές φορές σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και παρότι είχαμε πραγματοποιήσει και μια μικρή περιοδεία σε αυτοοργανωμένους χώρους στη δυτική Ευρώπη (Ολλανδία, Γερμανία, Βέλγιο) και αργότερα και μια αντιφασιστική συναυλία στην Κύπρο, δεν είχε τύχει ποτέ να παίξουμε στα Χανιά. Μετά από επικοινωνία με τη συνέλευση της Rosa Nera, συμφωνήθηκε να κατηφορίσουμε στην Κρήτη για μια συναυλία αλληλεγγύης στην κατάληψη, που εκείνη τη χρονιά γιόρταζε τα έξι χρόνια ζωής της. Κανονίσαμε, μάλιστα, να έχουμε μαζί μας και ωραία παρέα: Τους Παρείσακτους και τους Αχαΐρευτους, δύο punk-rock συγκροτήματα από την Αθήνα, που κινούνταν στην ίδια σκηνή με εμάς.

Από τα Χανιά δεν θυμόμουν σχεδόν τίποτα, μιας και τα είχα επισκεφτεί για λίγο και σε μικρή ηλικία. Και σίγουρα δεν είχα επισκεφτεί τον Λόφο Καστέλι. Γιατί είναι κάτι μέρη που σίγουρα δεν ξεχνιούνται. Κάτι μέρη που όταν βρεθείς, νιώθεις ότι μπορείς να ταυτιστείς με όλο σου το είναι. Η ανεπανάληπτη θέα από το «μπαλκόνι των Χανίων» και ο αέρας ελευθερίας που επικρατούσε στο χώρο, έφεραν επιτέλους λίγη από τη ζεστασιά που προσμέναμε όλους αυτούς τους μήνες. Θυμάμαι καθαρά τα χαμογελαστά πρόσωπα, την πρώτη ξενάγηση στο εντυπωσιακό διατηρητέο κτίριο της Πέμπτης Μεραρχίας, ακόμα και τη σούπερ φιλοξενία στο δωμάτιο με την κουνουπιέρα! Θυμάμαι να στήνουμε τον πάγκο με τους δίσκους και τα φανζίν μας, να ετοιμαζόμαστε για τη συναυλία στην αυλή της

κατάληψης, να πίνουμε μπύρες με τον κόσμο και να απολαμβάνουμε την όμορφη ατμόσφαιρα. Τη συναυλία άνοιξαν οι Παρείσακτοι, συνέχισαν οι Kill the Cat και έκλεισαν οι Αχαΐρευτοι. Η αλήθεια είναι πως δεν έχω σχεδόν καθόλου αναμνήσεις από εκείνες τις στιγμές, πράγμα που μάλλον σημαίνει πως ήταν μια ξέφρενη νύχτα, η οποία άλλωστε ολοκληρώθηκε με τις πρώτες αχτίδες του ήλιου, μετά από την απαραίτητη τσάρκα στα στέκια και τους δρόμους της Παλιάς Πόλης.

Από όλες τις όμορφες γνωριμίες εκείνης της βραδιάς, αυτή που ξεχώρισε ήταν σίγουρα η γνωριμία με τον Βαρδή. Γλυκός άνθρωπος και δυναμική παρουσία, «λαϊκός και λόγιος, τοπικός και οικουμενικός, τρυφερός και τραχύς, ευγενής και άγριος», όπως πολύ ωραία έγραψαν κάποτε για αυτόν. Αργότερα θα συνειδητοποιούσα ότι ήταν ο περίφημος Βαρδής Τσουρής, πολιτικός κρατούμενος και απεργός πείνας στις αρχές της δεκαετίας του '90 για τη συμμετοχή του στις εμβληματικές διαδηλώσεις ενάντια στις αμερικάνικες στρατιωτικές βάσεις στη Σούδα. Η αυθόρμητη αμοιβαία συμπάθεια που υπήρξε εκείνο το βράδυ ανανέωσε το ραντεβού μας για την επόμενη κιόλας ημέρα. Ο Βαρδής προθυμοποιήθηκε να μας συνοδεύσει για κυριακάτικη εκδρομή στο Μαράθι, στην ιδιαίτερη έδρα της διαχρονικής πρωθυπουργικής οικογενείας. Βρέθηκε ένα βαν και ξεκινήσαμε από την αυλή της Ρόζα για το πρώτο μπάνιο της σεζόν, που συνοδεύτηκε από ένα σωστό φαγοπότι. Κάπως έτσι, χάρη σε αυτόν τον πολύ ξεχωριστό άνθρωπο με το σπινθηροβόλο βλέμμα, το καλοκαίρι ήρθε λίγο νωρίτερα στις καρδιές μας. Οι ζεστές κουβέντες μαζί του ήταν από τα σημαντικότερα πράγματα που αποκόμι-

σα από εκείνο το πλούσιο 24ωρο στα Χανιά. Γι' αυτό και δεν έχανα την ευκαιρία να τον συναναστρέφομαι, όποτε ο δρόμος μου με έβγαζε στα μέρη του.

Η αλήθεια είναι πως έκτοτε έμελλε να επισκεφτώ πάρα πολλές φορές τα Χανιά. Φαίνεται πως εκείνο το ταξίδι για τη συναυλία στη Ρόζα, με εκείνο το καλοκαίρι που είχε έρθει λίγο πρόωρα για να διώξει επιτέλους τον μακρύ χειμώνα, με είχε στιγματίσει. Δεν έχασα την ευκαιρία να φιλοξενηθώ ξανά στο μαγικό αυτό μέρος και με τα χρόνια τα Χανιά έμελλε να γίνουν ένας τόπος δικός μου. Όπως ήταν φυσικό, ο Λόφος Καστέλι δεν έλειψε ποτέ από τη διαδρομή μου. Είτε σαν επισκέπτης σε κάποια εκδήλωση ή σε κάποιο καφενείο της κατάληψης, είτε παίρνοντας ή αφήνοντας βιβλία και έντυπα στην πάντοτε ενημερωμένη της βιβλιοθήκη, δεν έχανα την ευκαιρία να απολαμβάνω το μόνο ουσιαστικά σημείο της Παλιάς Πόλης που δεν είχε ακόμα τουριστικοποιηθεί, ένα ιστορικό μνημείο που παρέμενε δημόσιο πέρα από τη λαίλαπα της εμπορευματοποίησης. Σύντομα συνειδητοποίησα πως το *gentrification* («εξευγενισμός») της πόλης, που εκτυλίσσεται διαρκώς τα τελευταία χρόνια στο βωμό του μαζικού τουρισμού και του εποχιακού κέρδους, έχει επιφέρει πολύ δυσμενείς συνέπειες για την καθημερινή ζωή των κατοίκων, από τα πολύ υψηλά νοίκια λόγω Airbnb, μέχρι τη δραματική αλλαγή της φυσιογνωμίας της Παλιάς Πόλης, που ουσιαστικά αποδιώχνει οτιδήποτε δεν ταιριάζει οικονομικά και αισθητικά σε αυτήν την κίτς νεοπλουτίστικη *card-postal*. Η δεκαεξάχρονη Ρόζα δέχτηκε μοιραία την επίθεση του αδηφάγου πολιτισμού της εξουσίας και του κέρδους, για να αποδείξει ξανά και ξανά, με τις αυθόρμητες μαζικές της

διαδηλώσεις και τις ευφάνταστες κινητοποιήσεις της, ότι παραμένει ζωντανή, σύμβολο ελευθερίας, αλληλεγγύης και αντίστασης, αιώνιο καλοκαίρι κόντρα στους ατέλειωτους χειμώνες.

Για όλους αυτούς τους λόγους, πάντα λέγαμε ότι οι καταλήψεις δεν είναι τα ντουβάρια αλλά οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο εσωτερικό τους και οι αξίες που δοκιμάζονται στην κάθε μέρα, για να πρεσβευτούν κατόπιν σμιλευμένες, κατεργασμένες συλλογικά προς τα έξω, μέχρι τα όρια του «εντός» και του «εκτός» να θολώσουν, μέχρι οι δέκα καταλήψεις να γίνουν εκατό και χιλιάδες, ενάντια σε έναν κόσμο οργανωμένης πλήξης, ενάντια σε έναν κόσμο οργανωμένης θλίψης. Μια προσπάθεια πειραματισμού των πιο κρυφών φαντασιώσεών μας στο εδώ-και-τώρα, με τρόπο που να δημιουργεί έμπνευση, πάθος και νόημα στις ζωές των ανθρώπων, λειτουργώντας ως απτό κοινωνικό παράδειγμα ενός άλλου τρόπου οργάνωσης των πολιτικών και προσωπικών σχέσεων, αυτό που μετά το 1968 έγινε γνωστό ως «επανάσταση της καθημερινής ζωής» ή όπως είπαμε κάποτε «ανίκανοι να νικήσουν αυτό που δεν θα είναι ποτέ ικανοί να αντιληφθούν».

Ένα από τα ζητήματα που «δεν θα είναι ποτέ ικανοί να αντιληφθούν» οι πολέμιοι των καταλήψεων είναι αυτό της έμπρακτης αμφισβήτησης του νομοθετικού πλαισίου περί της ακίνητης ιδιοκτησίας, και ιδίως της ακίνητης ιδιοκτησίας του Δημοσίου, καθώς είναι γεγονός ότι, στη συντριπτική τους πλειονότητα, οι καταλήψεις στην Ελλάδα δεν λαμβάνουν χώρα σε κτίρια ιδιωτών, αλλά σε κτίρια που ανήκουν στην κυριότητα Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου. Εμποτισμένοι από τη λογική των περιφράξεων

και αποξενωμένοι από την ομορφιά της κοινής χρήσης, οι τιμητές των καταλήψεων αναλώνονται συνήθως σε μια αβασάνιστη κριτική περί καταπάτησης δημοσίων κτημάτων, εθελουφλώντας απέναντι στην πραγματικότητα, δηλαδή στο γεγονός ότι οι καταληψίες επιλέγουν σχεδόν πάντοτε κτίρια που ρημάζουν για δεκαετίες, δίνοντας ζωή και πραγματικά δημόσιο χαρακτήρα σε ντουβάρια που αργά ή γρήγορα θα κατέρρεαν εγκαταλελειμμένα από τους αδιάφορους νόμιμους ιδιοκτήτες τους. Έτσι, προσδίδεται στα κατελημμένα εγχειρήματα μια ανταγωνιστική χροιά συμβολικού επιπέδου, συγκριτικά με την αδιαφορία, την αδράνεια και την αναποτελεσματικότητα του κράτους. Κι έτσι τα εγκαταλελειμμένα δημόσια κτίρια ξαναζούν ως κατελημμένα δημόσια κτίρια, μόνο που αυτή τη φορά είναι όντως δημόσια, ανοιχτά και αυτοπροστατευόμενα απέναντι στους εχθρούς της ελευθερίας. Στη θέση της ερήμωσης ανθίζουν τα μαύρα ρόδα.

Μετά από τη μεταμόρφωση των υπό κατάρρευση δημοσίων κτιρίων, που κείνται παρατημένα από το κράτος, σε δραστήριους αυτοδιαχειριζόμενους χώρους, παρατηρείται συχνά στη δημόσια σφαίρα μια λογική αντιστροφή: Ενώ στην προτέρα κατάσταση σπανίως αναζητούνται ευθύνες περί εγκατάλειψης της δημόσιας περιουσίας ή/και διακινδύνευσης της δημόσιας υγείας από τη σχεδόν αναπόφευκτη κατάληξη των εγκαταλελειμμένων κτιρίων σε εστίες μόλυνσης, στη μετέπειτα φάση της κατάληψης παρατηρείται συχνά η αναπαραγωγή ενός ηθικού πανικού από πλευράς του κυρίαρχου πολιτικού και δημοσιογραφικού λόγου, με τις γνωστές στερεοτυπικές κατασκευές περί «άντρων δικίησης ναρκωτικών», «εστίων παραβατικότητας» κ.λπ.,

που προφανή στόχο έχουν να σπλώσουν τα καταληψιακά εγχειρήματα και να νομιμοποιήσουν κοινωνικά τις ενδεχόμενες επιχειρήσεις εκκένωσής τους.

Ωστόσο, αυτή η προσπάθεια απαξίωσης των καταλήψεων συγκρούεται με τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι ίδιες οι καταλήψεις να ενισχύσουν την κοινωνική τους απεύθυνση μέσα από το κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό τους έργο. Είναι προφανές ότι όσο πιο δυναμική είναι η παρουσία μιας κατάληψης στην κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή της πόλης ή της γειτονιάς της, τόσο πιο δυσχερής καθίσταται ο σχεδιασμός για την εκκένωσή της. Είναι επίσης προφανές ότι η Ρόζα έπραξε περισσότερο από καλά τα κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά της καθήκοντα, για να υψώνεται αγέρωχη στο μεγαλύτερο «φιλέτο» των Χανίων επί δεκαέξι συναπτά έτη και για να συσπειρώνει τόσο μαζικές και συγκινητικές χειρονομίες αλληλεγγύης μετά την εκκένωσή της. Είναι δε απορίας άξιο πώς θα μπορούσαν να στοιχειοθετηθούν οι αποδιδόμενες σε βάρος των συλληφθέντων κατηγορίες περί διατάραξης οικιακής ειρήνης και φθοράς μνημείου, όταν πριν από την κατάληψη του κτιρίου δεν υπήρχε οικιακή ειρήνη για να διαταραχθεί, παρά μόνο ένα ήδη φθαρμένο μνημείο, ένα ερειπωμένο από χρόνια κουφάρι που αναγεννήθηκε με συλλογική προσπάθεια και μετατράπηκε στο πιο φιλόξενο κτίριο μέσα στην πόλη.

Κάτι που συχνά παρατηρείται μετά την –κατά κανόνα βίαιη– εκκένωση των καταλήψεων και την απόδοση κατηγοριών σε βάρος των συλληφθέντων καταληψιών, είναι μια προσπάθεια επίδειξης κοινωνικής ευαισθησίας από πλευράς των αρμόδιων αρχών, στο πλαίσιο ενός θεαματικού

«παιχνιδιού εντυπώσεων». Ιδιαίτερα δε όταν πρόκειται για κάποια εμβληματική κατάληψη με σημαντική παρουσία στα τεκταινόμενα της δημόσιας ζωής και αυξημένη κοινωνική απήχηση, οι εργασίες αναστήλωσης του εκκενωμένου κτιρίου επισπεύδονται και μάλιστα προς την κατεύθυνση της πολιτιστικής αξιοποίησης, προκειμένου να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι οι αρχές δεν λειτουργούν απλά ως αστυνομικό κράτος, αλλά ότι αφουγκράζονται τις κοινωνικές ευαισθησίες γύρω από ζητήματα που άπτονται των γραμμάτων και των τεχνών. Χαρακτηριστικές είναι ίσως οι περιπτώσεις της Βίλλα Βαρβάρας στη Θεσσαλονίκη και της Βίλλα Αμαλίας στην Αθήνα, που αμέσως μετά την εκκένωσή τους μετατράπηκαν σε Δημοτική Βιβλιοθήκη και Δημόσιο Σχολείο, αντιστοίχως.

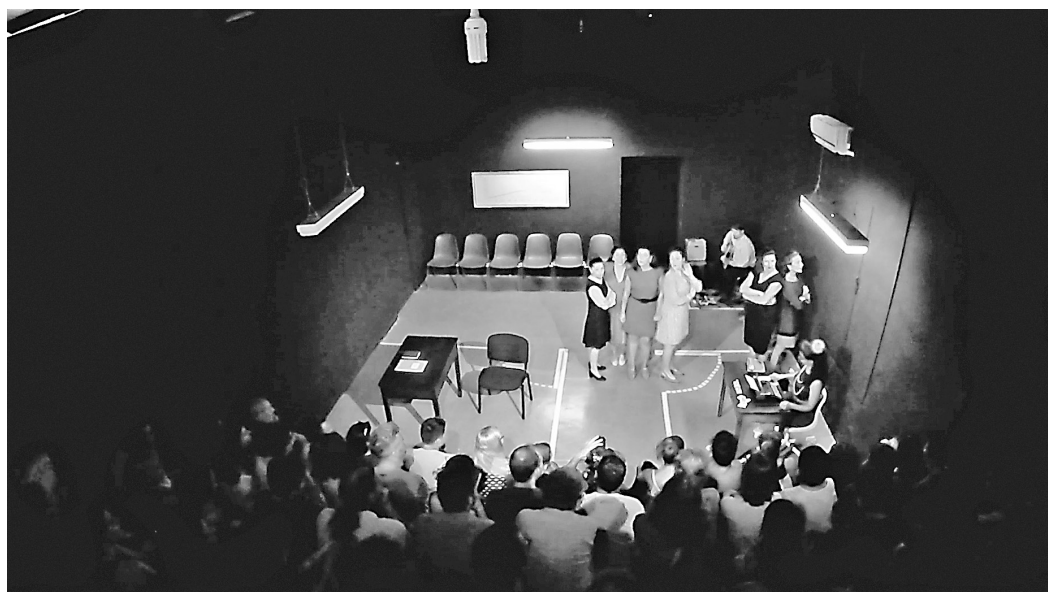
Παρ' όλα αυτά, στην περίπτωση της Rosa Nera δεν τηρήθηκαν τέτοιου είδους προσχήματα. Οι εξαγγελίες αξιοποίησης του διατηρητέου κτιρίου δεν αφορούσαν τη δημιουργία κάποιου χώρου πολιτισμού ή διάνοησης, που πιθανώς θα λειτουργούσε ως άλλοθι της καταστολής της κατάληψης, με το επιχείρημα της ωφέλειας του κοινωνικού συνόλου. Αντ' αυτού, επιβεβαιώθηκαν όσα ήταν ήδη γνωστά στους κόλπους της τοπικής κοινωνίας, δηλαδή ότι σκοπός της εκκένωσης δεν ήταν μόνο ο βίαιος τερματισμός ενός σπουδαίου πολιτικού εγχειρήματος, αλλά επίσης η εκποίηση της δημόσιας περιουσίας στα ιδιωτικά συμφέροντα του διεθνούς ξενοδοχειακού κεφαλαίου. Πέραν της έντονης συμβολικής του διάστασης, το επιχειρούμενο ξεπούλημα της «Ακρόπολης των Χανίων» κατέστησε σαφές στην τοπική κοινωνία ότι στο βωμό της απόλυτης τουριστικοποίησης της πόλης δεν υπάρχει τίποτα που να

θεωρείται άξιο να διασωθεί. Για τους κυρίαρχους αυτού του κόσμου, δεν (πρέπει να) υπάρχει τίποτα εκτός του κόσμου του εμπορεύματος, και πόσο μάλλον η Rosa Nera, που –επιμένοντας στην πρακτική της ελεύθερης οικονομικής συνεισφοράς και κινούμενη συνειδητά εκτός κάθε μορφής αγοραπωλησίας– έκανε καθημερινά πράξη τις περήφανες διακηρύξεις της: «Τιμή δεν έχει η αγάπη, τιμή δεν έχει η ζωή» και «όλα για όλους, τίποτα δικό μας».

Το βράδυ της Πέμπτης 20 Αυγούστου 2020, πέντε δηλαδή μέρες πριν επιβληθεί τοπικό lockdown στα Χανιά λόγω της πανδημίας της νόσου του κορονοϊού 2019 (COVID-19) και δεκαπέντε μέρες πριν από την εκκένωση της Rosa Nera, βρέθηκα για τελευταία φορά στην κατάληψη, σε ένα από τα τελευταία περίφημα καλοκαιρινά της καφενεία στην αυλή, συναντώντας φιλικά πρόσωπα όχι μόνο από τα Χανιά, αλλά και από την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και αλλού, που πηγαινοερχόντουσαν στις πανέμορφες γύρω παραλίες ή στη Γαύδο για παραθερισμό. Σε μια συνομιλία με ένα μέλος της κατάληψης, ρώτησα τι ακριβώς συμβαίνει με τα διάφορα σενάρια εκκένωσης και πληροφορήθηκα ότι, μόλις προ δύο εβδομάδων, η ίδια η διεθνής μισθώτρια εταιρεία που είχε συμφωνήσει να μετατρέψει το ιστορικό δημόσιο κτίριο σε υπερλούξ ξενοδοχειακή μονάδα για την τουριστική ελίτ, διαμαρτυρόταν στους αρμόδιους φορείς πως η κατάληψη έχει αναχθεί σε διαχρονικό θεσμό της πόλης των Χανίων, συνομολογώντας ουσιαστικά ότι η ενδεχόμενη εκκένωση του δημοφιλούς εγχειρήματος θα αποτελούσε μια κατά μέτωπο επίθεση εναντίον της τοπικής κοινωνίας. Παρ' όλα αυτά, πολύ σύντομα αποδείχθηκε ότι στο βωμό της εκκένωσης των καταλήψεων και της

εξυπηρέτησης των ιδιωτικών οικονομικών συμφερόντων, η κρατική καταστολή αψηφά τις προτεραιότητες των τοπικών κοινωνιών. Ακόμα πιο σύντομα, όμως, αποδείχθηκε ότι η τοπική κοινωνία αψήφησε το φόβο, αγωνιζόμενη δυναμικά για το αυτονόητο, για την υπεράσπιση των μαύρων ρόδων ενάντια στην καταστροφική επέλαση του σύγχρονου ολοκληρωτισμού. «Οι καταλήψεις θα κλείσουν όταν θα ελευθερωθεί η κοινωνία», διακήρυττε εξάλλου η αφίσα της συναυλίας μας στο πιο όμορφο μπαλκόνι, εκείνο το μακρινό σαββατόβραδο της 15ης Μαΐου 2010.

Δέκα χρόνια μετά από την πρώτη μου επίσκεψη στη Ρόζα, έχω ακόμα στο μυαλό μου συγκεχυμένες εικόνες ξέφρενου χορού και άγριας χαράς, έχω ακόμα στην ψυχή μου την ανέμελη αίσθηση εκείνου του πρόωρου καλοκαιριού, έχω ακόμα στην καρδιά μου ένα μαύρο ρόδο, γιατί τα μαύρα ρόδα ανθίζουν μια ζωή...



Δές-πολλες

Για τη Ρόζα

Είναι, που λες, ένα μικρό θεατράκι.

Αν κάνεις έτσι, να μπεις με τα φώτα σθηστά, μπορεί να τρομάξεις.

Αν μπεις όταν δεν υπάρχει ψυχή, τα μάτια σου γουρλώνουν μπας και βρουν λίγο φως και σταματήσει το χτυποκάρδι.

Είναι όμως εκείνες οι φορές –οι δικές μας φορές– που όλα τα φώτα ανάβουν και μας λούζουν.

Που τα δάκρυα δεν κρατιούνται από τα γέλια.

Που οι ιδέες ξεπετάγονται η μια μετά την άλλη.

Που με την επιμονή μας οι ιδέες παίρνουν σώμα.

Που επιμένουμε να κάνουμε βήματα μαζί.

Να βάζουμε στην άκρη τα μικρά, τα καθημερινά, και να συνυπάρχουμε.

Αυτό το μαζί μάς έχει κάνει να οργώσουμε χιλιόμετρα, να νικήσουμε φόβους, να ξεπεράσουμε προβλήματα και συγκρούσεις, να κοιτάξουμε το χρόνο κατάματα, να νικήσουμε και να νικηθούμε.

Αυτό το μαζί μάς έχει κάνει να πούμε δυνατά το ΝΑΙ στην έκθεση, στο δημόσιο, στο ελεύθερο και να αφήσουμε τα ασφαλή, ιδιωτικά μας καταφύγια.

Είναι οι φορές που η καθημερινότητα μοιάζει μια στάλα
πιο ανάλαφρη.

Αν όλα αυτά είναι δυνατά στο σπιτικό του καθένα, εκεί
που ο καθένας αισθάνεται ασφαλής, τότε ΝΑΙ! Η Ρόζα
Νέρα είναι και θα είναι το σπίτι μας!

Η Ρόζα της φωνής.

Η Ρόζα των κοινωνικών αντανάκλαστικών.

Η Ρόζα της ζωντάνιας.

Η Ρόζα του μοιράσματος.

Η Ρόζα των ηλιοβασιλεμάτων.

Η Ρόζα των γλεντιών.

Η Ρόζα του πολιτισμού.

Η Ρόζα η δικιά μας!

Δεκέμβριος 2019

Τσιριτσάντσουλες

Το θέατρό μας, η Rosa Nera

Αν ο μόνος σκοπός που αξίζει τον κόπο κανείς να γεννηθεί
είναι η λευτεριά,
και μόλις γεννηθεί του την υποθηκεύουν τα συμφέροντα,
τι άλλο του απομένει αν όχι η επανάσταση;

Γιάννης Σκαρίμπας

Το 2020 ήταν μια δύσκολη χρονιά. Αρρώστια, καταστολή και εγκλεισμός. Και ενώ είχαν περάσει τέσσερις μήνες χωρίς καμιά επιλογή, στις αρχές Ιουλίου αποφασίσαμε να κάνουμε την πρεμιέρα μας στα γενέθλια της Rosa. Και, για άλλη μια φορά, όταν φτάσαμε στην κατάληψη ήρθαμε αντιμέτωποι με το φως. Η ουτοπία με σάρκα και οστά! Όλα γινόντουσαν με έναν τρόπο που μόνο μαγικό δεν μπορείς να τον πεις. Έχει δουλειά πολλή. Είδαμε χαρούμενους ανθρώπους, γυμνασιόπαιδα με τους γονείς τους, μωρά στα καρότσια, μικροί και μεγάλοι ήταν εκεί. Αυτό είναι η Rosa Nera! Αυτό είναι και το αδίκημά της, το ασυγχώρητο έγκλημά της, και γι' αυτό έπρεπε να κλείσει.

Από το 2006, ως «τσιριτσάντσουλες», έχουμε παρουσιάσει έντεκα θεατρικές παραγωγές σε διάφορους χώρους της κατάληψης. Στο μπαλκόνι των Χανίων και στην αυλή τα καλοκαίρια, στο αίθριο, στην αίθουσα προβολών και

στο πανέμορφο θεατράκι τους χειμώνες. Αυτό το θέατρο που φτιάχτηκε με κόπο και αισθητική και πρόσφερε απλόχερα, για πολλά χρόνια, μια πολιτιστική πρόταση στην πόλη όταν οι υπόλοιποι αδυνατούσαν να το κάνουν.

Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, που λέμε ότι η Rosa Nera είναι το θέατρό μας. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Με το πέρασμα των χρόνων, χτίσαμε σχέσεις ουσιαστικές και συντροφικές και αυτό δεν μπορούν να μας το στερήσουν με τίποτα.

Ίσως τα λόγια δεν φτάνουν για να καταγράψουν τις στιγμές και τα συναισθήματα που έχουμε βιώσει. Μας φαίνονται φτωχά σε σχέση με αυτό που έχουμε κρατήσει μέσα μας. Ίσως, από την άλλη, να μην έχει σημασία. Η κληρονομιά της κατάληψης του Μαύρου Ρόδου περνάει ήδη από γενιά σε γενιά.

Στον Βαρδή και την Αλεξάνδρα, στα γλέντια και τους χορούς, στις κουβέντες και τις συνελεύσεις, στα καφενεία και στο ψωμί του Καχτάν. Σε όλα αυτά που ζήσαμε και σ' αυτά που έρχονται. Ας είναι χαραγμένα στη συλλογική μας μνήμη. Για πάντα!

Όσα είπαμε παλιά ισχύουν!

*Αυτοοργανωμένη ομάδα παραδοσιακών χορών
της Rosa Nera*

Χορεύοντας ελευθεριακά

Φθινόπωρο του 2015 ήταν, όταν στη συνέλευση της Δευτέρας η αυτοοργανωμένη ομάδα παραδοσιακών χορών κατέθεσε την πρόταση-επιθυμία-επιλογή να συνεχίσει τη δραστηριότητά της στην κατάληψη Rosa Nera, έχοντας προηγουμένως αποχωρήσει φιλικά από το Στέκι Μεταναστών - Κοινωνικό Στέκι Χανίων, όπου φιλοξενούνταν μέχρι τότε. Οι σύντροφοι πήραν το λόγο και το κλίμα ήταν αρκετά θετικό, αν και είναι τόσο πιθανό, όσο και φυσικό, να υπήρξαν κάποιες ενδόμυχες επιφυλάξεις, όπως άλλωστε συμβαίνει απέναντι σε κάθε καινούργιο άνοιγμα προς τα έξω.

Κάποια στιγμή, πήρε το λόγο ο Βαρδής και με παράξενη σοβαρότητα είπε, απευθυνόμενος στα υπόλοιπα μέλη: «*οι σύντροφοι της ομάδας χορού μάς έβαλαν τα γυαλιά*», εννοώντας, όπως εξήγησε στη συνέχεια, ότι η μουσικοχορευτική παράδοση είναι ένα πολύ σημαντικό και ενοποιητικό ζήτημα για να αφήνεται στον αστικό κόσμο και στην κάθε είδους συντήρηση αφενός, και αφετέρου είναι ένα ενδιαφέρον μέσο για μια ακόμα εξωστρεφή δράση της κατάληψης.

Από την πλευρά μας, βέβαια, δεν θεωρήσαμε ποτέ ότι βάλαμε τα γυαλιά σε κανένα. Εννοείται, όμως, πως υιοθετούμε το σκεπτικό και την παραπάνω ερμηνεία, με την πε-

ποίθηση ότι η συλλογική δράση και οφείλει να προσεγγίζει τέτοια πεδία και ούτως ή άλλως κινείται πολυεπίπεδα.

Συνεργαστήκαμε σταθερά με την μουσική συλλογικότητα των *Yar Aman* –αρκετοί υπήρξαμε μέλη της–, υποστηρίζοντας κοινές πρωτοβουλίες και πολιτισμικά δρώμενα. Άλλωστε, ο ίδιος ο χορός δεν μπορεί να νοηθεί ως τίποτα άλλο, παρά ως προσομοίωση της συλλογικής δράσης.

Σε ό,τι αφορά το ζήτημα της διδασκαλίας των χορών, το σκεπτικό ήταν η δυνατότητα συμμετοχής –και στο συγκεκριμένο κομμάτι– οποιουδήποτε ήθελε να μας δείξει κάτι από τη χορευτική δραστηριότητα του τόπου του ή των τόπων που είχε ζήσει, ή απλά επιθυμούσε να αναλάβει και έναν τέτοιο ρόλο.

Προσπαθήσαμε, συνειδητά πολιτικά, να αποφύγουμε το ομογενοποιητικό ύφος των σύγχρονων σχολών παραδοσιακών χορών, οι οποίες όχι μόνο δεν «πατάνε» πάνω στην ποικιλότητα λαϊκή έκφραση αλλά, ακόμα περισσότερο, επιχειρούν να τη «διαμορφώσουν» ετεροχρονισμένα και με έναν τρόπο ισοπεδωτικό. Η ομοιομορφία των χορευτικών κινήσεων ή των «παραδοσιακών ενδυμασιών» μπορεί να αποτελεί γι' αυτές ζητούμενο στο πλαίσιο μιας εθνικής ομογενοποίησης, αλλά είναι στην πραγματικότητα στοιχεία ξένα προς τη λαϊκή παράδοση της διαφορετικότητας.

Πολιτικά κινηθήκαμε και ως προς την υφιστάμενη διάκριση μεταξύ ανδρικών και γυναικείων χορών ή ανδρικών και γυναικείων κινήσεων, καταργώντας τη διάκριση στην πράξη, με την πεποίθηση ότι εξέφραζε στερεότυπα και ανισότητες μεταξύ των φύλων.

Πολιτική ήταν και η αλληλεπίδρασή μας γενικότερα καθώς, μεταξύ άλλων, δεν αρκεστήκαμε στην απλή ανα- παραγωγή στοιχείων του παρελθόντος αλλά επιχειρήσαμε την ανασύνθεσή τους μέσα από την οπτική της ιστορικής συνείδησης:

Έτσι, αν αναρωτηθεί κανείς γιατί οι χοροί της ελληνικής (νότιας) Μακεδονίας έχουν μουσική συνήθως χωρίς στίχους (σε αντίθεση με τη βόρεια μη ελληνική, όπου οι ίδιοι χοροί συνήθως είναι πλήρεις), θα φτάσει κάποτε να ανακαλύψει ότι δεν πρόκειται για τυχαίο συμβάν, αλλά για πολιτική επιλογή και επιβολή της προπολεμικής κρατικής εξουσίας, η οποία στόχευε στην απαγόρευση της μακεδονικής γλώσσας –λόγω των σλαβικών στοιχείων της–, ως ένα ακόμα μέσο «ελληνοποίησης» της εκ των πραγμάτων πολυπολιτισμικής αλλά προσαρτημένης πλέον νότιας Μακεδονίας και κόντρα σε κάθε δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών.

Μα, όπως λέει η μαντινάδα του αγνώστου λαϊκού ποιητή:

*Λεύτερος είναι ο καθαίς, ως πεθυμά να ζήσει,
κι αν έχει σύνορα η γης, δεν τα 'βαλεν η φύση.*

Μέσα στα 5 αυτά χρόνια είδαμε να περνούν από τη «μεγάλη αίθουσα» μετανάστες-στρίες, ντόπιες-ιοι, επισκέπτες, φοιτητές, εργαζόμενες-οι. Υπήρξαν στιγμές που βρισκόμασταν εκεί λιγότεροι και άλλες που σχεδόν δε χωρούσαμε και ήταν τόσο μαγικές καθώς ένιωθες να σε διαπερνά η δύναμη της εσμιγιάς των ανθρώπων, σε ένα χώρο τόσο ανοιχτό όσο η κατάληψη.

Μια κατάληψη που στα 16 χρόνια της ύπαρξής της λειτούργησε με συνέπεια, με τα χαρακτηριστικά ενός δημόσιου, αντιεμπορευματικού και ανοιχτού πεδίου πολιτικής και πολιτιστικής έκφρασης. Με αυτό το σκεπτικό, μια αυτοοργανωμένη ομάδα χορού και οποιοδήποτε αυτοοργανωμένο εγχείρημα με ανάλογα χαρακτηριστικά, δε θα μπορούσε παρά να αποτελεί οργανικό τμήμα ενός τέτοιου ελευθεριακού σώματος. Επιλέξαμε να είμαστε εκεί, μείναμε εκεί και σχεδιάζουμε σοβαρά να ξαναβρεθούμε.

Καλή αντάμωση!

Yar Aman

Τα μαύρα ρόδα θα ανθίζουν για πάντα!

Η Rosa Nera έχει αποτελέσει για 16 χρόνια σημείο αναφοράς για την πόλη των Χανίων. Από ένα εγκαταλελειμμένο κτίριο από το 1985, μετατράπηκε με συλλογική εργασία το 2004 σε χώρο ελεύθερης πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής έκφρασης. Στο χώρο της Rosa έχουν κατά καιρούς φιλοξενηθεί διάφορες ομάδες και έχουν πραγματοποιηθεί δωρεάν εκδηλώσεις, πολιτικές συζητήσεις, βιβλιοπαρουσιάσεις, συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, εργαστήρια κ.ά. Επίσης, έχει λειτουργήσει δανειστική βιβλιοθήκη, παιδικό στέκι, χαριστικό παζάρι, συλλογική κουζίνα και συλλογικό αντιεμπορευματικό καφενείο. Παράλληλα, έχει προσφέρει στέγη σε πρόσφυγες, μετανάστες, άστεγους, φοιτητές, εργάτες, εκπαιδευτικούς, δίνοντάς τους διέξοδο στη σύγχρονη πραγματικότητα του Airbnb και των υψηλών ενοικίων. Η Rosa Nera κάλυπτε έτσι ανάγκες στέγασης και λειτούργησε ως χώρος ελευθερίας της έκφρασης, ελλείψει άλλων δομών αλλά και διάθεσης για την παραχώρησή τους από μέρος του δήμου.

Η μουσική συλλογικότητα Yar Aman, είμαστε μία από τις πολλές ομάδες που έχουν φιλοξενηθεί κατά καιρούς στο χώρο της Rosa Nera. Οι δράσεις μας δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα και αφορούν την κοινότητα της

πόλης: το ετήσιο αποκριάτικο καρναβάλι, τα μουσικά εργαστήρια, κοινές δράσεις με το παιδικό τμήμα *Yar Aman*, αλλά και συναυλίες για τη στήριξη άλλων κοινωνικών ομάδων. Είμαστε μια ανοιχτή συλλογικότητα, με ελεύθερη και ισότιμη συμμετοχή για όλους, ενώ δεν υπάρχει διαχωρισμός με βάση το γνωστικό επίπεδο. Επιλέγουμε να υπάρχουμε και να δρούμε σε κοινωνικούς χώρους, εκεί όπου μπορούμε να συμπράξουμε ελεύθερα και με χαρά να δημιουργήσουμε, να τραγουδήσουμε μαζί, να μάθουμε, να γίνουμε ομάδα. Και τέτοιοι χώροι δεν περισσεύουν ποτέ!

Η Ρόζα αγκάλιαζε για 16 χρόνια ομάδες, δράσεις και μεμονωμένους ανθρώπους που δε χωρούσαν πουθενά αλλού. Αυτό υπερασπιζόμαστε!

Αλληλεγγύη στην κατάληψη Rosa Nera!
Ελεύθεροι δημόσιοι χώροι για όλους!

Σεπτέμβρης 2020

Ασπάλαθος

... και αυτό δεν μπορεί να το διαγράψει
καμία εξουσία!¹

Οι δυνάμεις καταστολής ήρθαν στην καρδιά της πόλης μας για να καταλάβουν έναν χώρο ελευθερίας και ζωής, έναν χώρο για όλους και όλες εμάς που ασφυκτιούμε από την υποβάθμιση των ζώων μας εξαιτίας της τουριστικής λαίλαπας. Η Rosa Nera αλώθηκε για να γίνει άλλο ένα χυδαίο τουριστικό κατάλυμα στην πιο ιστορική γειτονιά της πόλης μας. Άλλο ένα ξενοδοχείο σε βάρος των κατοίκων. Άλλη μια σπιθαμή γης ελευθερίας παραδόθηκε στον βωμό του κέρδους.

Το ιστορικό κτίριο της Μεραρχίας στην κορυφή της αρχαίας γειτονιάς του Καστελιού πέρασε από τη διαχείριση διάφορων εξουσιών, ξένων και εγχώριων, ως την κατάληψή του το 2004. Έκτοτε στέγασε, κυριολεκτικά και πολιτικά, εκατοντάδες ανθρώπους, οι οποίοι για 16 χρόνια συνδιαμόρφωναν σε οριζόντια δομή τις ζωές τους. Κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων, οι άνθρωποι που στελέχωναν την κατάληψη Rosa Nera ανέπτυξαν πολυποίκιλη δράση πάνω στα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα της πόλης μας, αλλά και ολόκληρης της Κρήτης, πάντα με γνώμονα την υπεράσπιση των ζώων όλων εκείνων των ανθρώπων που

1. Απόσπασμα από την ανακοίνωση του Αυτοοργανωμένου Αθλητικού Σωματείου «Ασπάλαθος», Σεπτέμβριος 2020.

πλήττονται από τα αρπακτικά χέρια της εξουσίας και του κεφαλαίου. Πάνω σε αυτούς τους άξονες συναντήθηκε η δράση του συλλόγου μας με τους αγώνες της Rosa Nera.

Για τις Ασπαλαθιώτισσες, τους Ασπαλαθιώτες και τα Ασπαλαθάκια, η Rosa Nera είναι μία ιδέα ελεύθερη που δεν μπορεί να σβήσει. Εκεί παίξαμε μπάλα, εκεί συζητήσαμε και πολλοί/πολλές από εμάς ερωτευτήκαμε, στην αυλή της περάσαμε τα εφηβικά μας χρόνια, και αυτό δεν μπορεί να το διαγράψει καμία εξουσία!

Έμφυλες αταξίες

Και τι (μας) πειράζει που εκκένωσαν
τη Rosa Nera;

Ο λόφος Καστέλι από τα μινωικά χρόνια μέχρι το 1985 ήταν κατειλημμένος από άρχοντες, κατακτητές, βασιλείς, βασιανιστές, στρατούς και φασίστες. Τα κτίρια του λόφου φέρουν τις μνήμες των καταπιέσεων που είχε υποστεί διαχρονικά η κοινωνία των Χανίων.

Από το 2004, το εγκαταλελειμμένο κτίριο της 5ης Μεραρχίας πήρε ζωή από συλλογικότητες της πόλης και άτομα που εγκαταστάθηκαν στον χώρο ο οποίος μέχρι τότε κατέρρευε και όπου και δημιουργήθηκε η συλλογικότητα της Rosa Nera. Μέχρι και τις 5 Σεπτεμβρίου 2020 όταν εκκενώθηκε βίαια, η κατάληψη προσέφερε στέγη σε άτομα που το χρειάζονταν (άστεγους, μετανάστες, οικονομικά αδύναμους) ή το επέλεξαν, αλλά και σε συλλογικότητες της πόλης. Φιλοξενούσε αυτοοργανωμένα και αντιεραρχικά εγχειρήματα, μαθήματα και εκδηλώσεις παντός τύπου, χωρίς αντίτιμο, ενάντια σε μια κοινωνία όπου τα πάντα θεωρούνται εμπόρευμα. Βασικότερα, όμως, αποτελούσε έναν χώρο πολιτικής συνάντησης από όπου ξεκίνησαν και οργανώθηκαν ποικίλοι κοινωνικοί αγώνες.

Σε αυτό το κτίριο βρήκαμε στέγη κι εμείς, ως συνέλευση που καταπιάνεται με ζητήματα έμφυλης βίας και διαχωρισμών με αφορμή το φύλο, τη φυλή, την τάξη και τον

σεξουαλικό προσανατολισμό. Σε ένα κρητικό περιβάλλον που συχνά καταδυναστεύει τους άνδρες του με την επιβλημένη αρρενωπότητα –αυτή της «λεβεντιάς»– και καταπιέζει τις θηλυκότητες που απαιτούν αξιοπρέπεια και συνύπαρξη, ανάμεσα σε αυξημένα ποσοστά γυναικοκτονιών και κακοποιήσεων, βρήκαμε τον ασφαλή χώρο να μελετάμε, να συζητάμε και να διαφωνούμε. Να ΔΡΟΥΜΕ με εξωστρεφή διάθεση, στηρίζοντας η μία τον άλλον στις συνεχείς, καθημερινές έμφυλες καταπιέσεις που βιώνουμε.

Για 16 χρόνια στο κτίριο της κατάληψης, άτομα και ομάδες προσπαθούσαν να πατάξουν τις ιεραρχίες και τους ρατσισμούς. Να οριζοντιώσουν τον λόφο και να τον χρίσουν υποδοχέα της κοινότητας και εκφραστή της αλληλεγγύης.

Να γίνουν φωνή για τα ανείπωτα τούτης της πόλης.

Τώρα, η νέα καθεστηκία τάξη επιδιώκει να κατακτήσει εκ νέου την κορυφή του λόφου. Ο εξευγενισμός και η τουριστικοποίηση αλλοιώνουν ιδιοτελώς τις χρήσεις γης και απομακρύνουν αναίσχυντα ντόπιους και μόνιμους κατοίκους από τα Χανιά. Η Παλιά Πόλη, ακατοίκητο κουφάρι, περίμενε τους επισκέπτες ενός καλοκαιριού και μια δήθεν οικονομική τόνωση που δεν θα έρθει με ένα ακόμη ξενοδοχείο αποκλειστικά για λίγους.

Σε μια περίοδο που την υγειονομική κρίση διαδέχεται μια νέα οικονομική κρίση, δημόσιοι χώροι και κτίρια ιδιωτικοποιούνται, η φύση λεηλατείται για το συμφέρον των λίγων και ισχυρών, η δημόσια υγεία και εκπαίδευση παραπαίουν, τα εργασιακά μας δικαιώματα καταστρατηγούνται, το κόστος της ζωής μας αυξάνεται. Η καταστολή, ο έλεγχος και η επιτήρηση είναι αναμενόμενα. Το κράτος

θέλει να καταστείλει οποιουσδήποτε αντιδρούν, ώστε να δρα ανενόχλητο. Η οδηγία των καιρών αναφέρει ρητά την κοινωνική αποστασιοποίηση αντί της σωματικής αποστασιοποίησης που είναι ο ιατρικός όρος. Αυτό επιχειρείται και με την εκκένωση των ελεύθερων τόπων μας, η αποξένωση από τους γύρω μας και από τους εαυτούς μας.

Επιλέξαμε να στεγαστούμε στην κατάληψη Rosa Nera γιατί σαν συνέλευση θέλουμε να λειτουργούμε αντιεραρχικά, αντισεξιστικά και με αλληλεγγύη. Οι καταλήψεις αντανακλούν το πρόταγμά μας για έναν κόσμο χωρίς εκμεταλλευτές και εκμεταλλεόμενους, για μια κοινωνία αταξική, όπου οι ανθρώπινες σχέσεις δεν θα είναι εξουσιαστικές. Και για μια κοινωνία η οποία δεν θα ανέχεται κανέναν να δολοφονεί, να κακοποιεί και να κάνει διακρίσεις με βάση το φύλο –όποιο και να είναι αυτό–, τη σεξουαλική προτίμηση και τις προσωπικές επιλογές.

Αυτό που αγνοούν κράτος και αφεντικά είναι ότι οι καταλήψεις δεν είναι κελύφη άνευ νοήματος. Δεν είναι νόμιμες ή παράνομες. Είναι απλά δίκαιες, και για αυτό θα συνεχίσουμε μέσα σε αυτούς τους χώρους να υπάρχουμε και να αντιστεκόμαστε στη λεηλασία των ζώων μας. Να παλεύουμε για έναν κόσμο ελεύθερο.



Iain Boal & Joseph Matthews

No Nations, No Borders:

Rosa Nera, εκδόσεις των ξένων και Retort

Σαν Φρανσίσκο. Θεσσαλονίκη. Χανιά. Τρεις πολύ διαφορετικοί τόποι. Αλλά για μερικές ακτινοβόλες μέρες, τρεις αρκετά διαφορετικές αντινομικές [antinomian]¹ συλλογικότητες που έχουν τη βάση τους σε αυτές τις πόλεις –οι Retort, οι εκδόσεις των ξένων και η Rosa Nera αντίστοιχα– συνεργάστηκαν σε μια σειρά από δυναμικές και αξιοσημείωτες δημόσιες εκδηλώσεις που ανέδειξαν την κοινή ανησυχία τους για τον στρατιωτικό νεοφιλελευθερισμό που ξεκινά από τις ΗΠΑ και εξαπλώνεται στον πλανήτη, καθώς και για το μύθο της ευρωπαϊκής διαφορετικότητας.

Η ετυμολογική σχέση της λέξης «ξένος» με την έννοια της «ξενίας» –της φιλοξενίας και του καλωσορίσματος– αντανακλά μια βαθιά ριζωμένη παράδοση του αιγαιοπελαγίτικου πολιτισμού. Σε ένα μεγάλο βαθμό, η πολιτική δου-

1. Βλ. και Ομάδα Retort (Iain Boal, T.J. Clark, Joseph Matthews, Michael Watts), *Καταπονημένες δυνάμεις. Κεφάλαιο και θέαμα στη νέα εποχή του πολέμου* (Θεσσαλονίκη: εκδόσεις των ξένων, 2008), σ. 39: «[Ο όρος] “αντινομιστής” έχει [...] το πλεονέκτημα ότι μας επαναφέρει στον δέκατο έβδομο αιώνα, τη μεγάλη στιγμή της κρίσης του νεωτερικού κράτους, καιρό αγώνα μιας μερίδας των πολιτών “ενάντια στον Μαμμωνά”, “ενάντια στον Μωυσή και το νόμο του”, ενάντια σε όλες τις μορφές κλήρου και ταυτότητας». (Σ.τ.μ.)

λειά της εκδοτικής κολλεκτίβας *εκδόσεις των ξένων* προσπαθεί να κρατήσει αυτή τη σχέση ζωντανή, εν μέσω της διάχυτης βίας που αποκαλείται Ευρώπη-Φρούριο: του άθλιου ρατσισμού, της εκμετάλλευσης και της βίας απέναντι στους μετανάστες που βρίσκονται στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης· της ολοένα εντεινόμενης κρατικής επιτήρησης της καθημερινότητας· της συνεχούς νεοφιλελεύθερης επίθεσης και εμπορευματοποίησης του δημόσιου χώρου, των υπηρεσιών και των πόρων· και της αμείωτης υποστήριξης που παρέχουν τα ευρωπαϊκά κράτη στις αμερικανικές στρατιωτικές επιχειρήσεις σε ολόκληρο τον κόσμο.

Αυτή η σχέση μεταξύ του ξένου και της ξενίας έγινε ολοφάνερη όταν οι *εκδόσεις των ξένων* υποδέχτηκαν και αγκάλιασαν δύο επισκέπτες των Retort με αφορμή την έκδοση της ελληνικής μετάφρασης του βιβλίου *Καταπονημένες δυνάμεις* – της ανάλυσης-μανιφέστου της ομάδας από το Σαν Φρανσίσκο, που αφορά τις παγκόσμιες αμερικανικές μηχανορραφίες μετά την 11η Σεπτεμβρίου. Εξάλλου, με αφορμή την ελληνική μετάφραση, οι Retort έγραψαν έναν νέο πρόλογο, ο οποίος διέλυε τις αυταπάτες σχετικά με τη θεαματική αντίληψη της Ευρώπης ως πολιτικού προπυργίου που δήθεν δρα αντισταθμιστικά απέναντι στις βάρβαρες λεηλασίες της αμερικανικής Αυτοκρατορίας.

* * *

Τα περισσότερα μέλη της ομάδας της Θεσσαλονίκης πρωτοσυναντήθηκαν και συνεργάστηκαν πολιτικά και πολιτισμικά τη δεκαετία του 1990, σε έναν αυτόνομο, πειρατικό ραδιοφωνικό σταθμό [το ράδιο Κιβωτός]. Σε συνέχεια εκείνης της συνεργασίας, δημιούργησαν μια ομάδα συγ-

γένειας, το *ξενοδοχείο των ξένων*, το οποίο συνεργάστηκε με άλλες αντιεξουσιαστικές, αναρχικές και ακροαριστερές πολιτικές και πολιτισμικές ομάδες σε μια πληθώρα εγχειρημάτων και αγώνων. Επίσης, το *ξενοδοχείο των ξένων* εξέδιδε το περιοδικό πολιτικού και πολιτισμικού σχολιασμού *Ξ*, που κυκλοφορούσε από το 2000 ως το 2006.

Το 2006 η ομάδα μετεξελίχθηκε στις *εκδόσεις των ξένων*, μια συλλογικότητα που μετέφραζε και δημοσίευε βιβλία πέραν όσων συνηθίζει να επιλέγει η ευρωπαϊκή αριστερά, καθώς και μια σειρά άρθρων σχετικά με την αντίσταση, στην Ελλάδα, ενάντια στη βιοτεχνολογική βιομηχανία. Επίσης, η ομάδα συνέχιζε την πολιτική της δράση: ένα από τα δυνατά σημεία της είναι η διαρκής διαλεκτική σύνθεση του κινηματικού –πολιτικού και πολιτισμικού– ακτιβισμού από τη μία, και η κριτική ανάλυση από την άλλη, που αρνείται και καταργεί τη διάκριση μεταξύ θεωρίας και πράξης.

Το 2008, όταν η μετάφραση των *Καταπονημένων δυνάμεων* πλησίαζε στην ολοκλήρωσή της, οι *εκδόσεις των ξένων* προσκάλεσαν τους συγγραφείς του βιβλίου για να τους βοηθήσουν να γιορτάσουν την έκδοσή του, συμμετέχοντας σε μια σειρά βιβλιοπαρουσιάσεων και συναντήσεων με ανθρώπους που ζούσαν στην Ελλάδα και ανήκαν στην πολυποικίλη αυτόνομη αριστερά. Δύο μέλη των Retort –ο Ίαν Μπόαλ και ο Τζόζεφ Μάθιους– αποδέχτηκαν την πρόσκληση και ξεκίνησαν από το Σαν Φρανσίσκο για την Ελλάδα.

* * *

Στην Ελλάδα τους υποδέχτηκαν η Λία Γυιόκα και ο Σωκράτης Παπάζογλου από τις *εκδόσεις των ξένων*, καθώς και ο Νίκος Νικολαΐδης, μέλος μιας άλλης αυτόνομης ομά-

δας από τη Θεσσαλονίκη, ο οποίος είχε συνεργαστεί με τις εκδόσεις των ξένων για την ελληνική έκδοση των *Καταπονημένων δυνάμεων*. Ενώ κατευθύνονταν προς το κέντρο της πόλης, ο Τζόζεφ και ο Ίαν άρχισαν να ενημερώνονται σχετικά με την υποτιθέμενη διαφορετικότητα της Ευρώπης και τη μορφή που έπαιρνε αυτή στην Ελλάδα. Βουνά από πλαστικές σακούλες με σκουπίδια γέμιζαν τους δρόμους που οδηγούσαν στην πόλη. Οι ξένοι εξήγησαν ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία απαιτούσε τη διαλογή ανακυκλώσιμων και μη απορριμάτων, και οι σωροί των σκουπιδιών ήταν το πρακτικό αποτέλεσμα αυτής της οδηγίας σε μια Ελλάδα που γινόταν ολοένα και πιο νεοφιλελεύθερη. Αντί οι δήμοι να φτιάξουν ένα αποτελεσματικό σύστημα διαλογής των απορριμάτων, το ανέθεσαν σε ιδιωτικές εταιρείες που απασχολούσαν μετανάστες, με ή χωρίς χαρτιά, εφαρμόζοντας έναν φεουδαρχικό τρόπο εργασίας. Οι ελληνικές εταιρείες προσλάμβαναν μετανάστες που ζούσαν ήδη χρόνια στην Ελλάδα (συχνά από την Αλβανία ή άλλες χώρες του βαλκανικού νότου) για να γίνουν τα «αφεντικά» σε συνεργεία από νεοαφιχθέντες μετανάστες (από τα Βαλκάνια και την πρώην Σοβιετική Ένωση), που με τη σειρά τους γίνονταν οι επιστάτες μιας ακόμα «χαμηλότερης» κάστας, συνήθως πιο μελαμψών, μεταναστών (από τη Βόρεια και την Υποσαχάρια Αφρική) που μάζευαν και μετέφεραν τα σκουπίδια στις χωματερές. Εκεί γινόταν η διαλογή των σκουπιδιών, με τα χέρια, από την κατώτατη τάξη των *sans papiers* [χωρίς χαρτιά]: επρόκειτο συχνά για Πακιστανούς ή Αφγανούς, που μερικοί όχι μόνο δούλευαν στις χωματερές αλλά και ζούσαν εκεί. Εξάλλου, σε εκείνη τη χρονική στιγμή υπήρχε μια διαμάχη σχετικά με το άνοιγμα μιας

νέας χωματερής –δίχως να είναι ξεκάθαρο εάν οι ντόπιοι ανησυχούσαν περισσότερο για τα πραγματικά ή για τα ανθρωπίνα απορρίματα που θα έρχονταν στη γειτονιά τους– κι έτσι η αποκομιδή είχε καθυστερήσει πολύ σε ολόκληρη τη Θεσσαλονίκη.

Τις επόμενες δύο μέρες διάφορα μέλη των *εκδόσεων των ξένων* συζήτησαν με τον Τζόζεφ και τον Ίαν σχετικά με ένα πρόσφατο ταξίδι στη Μακεδονία –το νέο έθνος-κράτος κι όχι την ομώνυμη περιοχή εντός της ελληνικής επικράτειας– σε μια προσπάθεια εκ μέρους των *εκδόσεων* να αποκτήσουν επαφή με τις εκεί ομάδες προστασίας των προσφύγων. Οι *ξένοι* επίσης έδωσαν μια εικόνα για τις καταλήψεις και τους ελεύθερους κοινωνικούς χώρους στη Θεσσαλονίκη, καθώς και για άλλες αυτόνομες ομάδες της πόλης και της Ελλάδας με τις οποίες οι *εκδόσεις* συνεργάζονταν, ή έρχονταν σε αντιπαράθεση μερικές φορές. Επίσης, κουβέντιασαν τις πρόσφατες πολιτικές παρεμβάσεις των *εκδόσεων*, που περιλάμβαναν την κοινή προσπάθεια με άλλες ομάδες να εμποδίσουν μια σχεδιαζόμενη αστυνομική επίθεση σε έναν αυτοσχέδιο καταυλισμό που υπήρχε ήδη 13 χρόνια λίγο έξω από το λιμάνι της Πάτρας και να στηρίξουν τους εκατοντάδες Αφγανούς, Κούρδους και άλλους μετανάστες που ζούσαν μέσα στη μιζέρια. Οι άνθρωποι δεν είχαν τρεχούμενο νερό κι έτσι, μεταξύ άλλων, οι υποστηρικτές τους είχαν συνδέσει τον καταυλισμό με το δημοτικό δίκτυο υδροδότησης. Όταν οι τοπικές αρχές της πόλης έκοψαν αυτήν την «παράνομη» παροχή, οι *εκδόσεις των ξένων* μαζί με άλλες ομάδες συναντήθηκαν με το συνδικάτο των εργαζόμενων του δήμου και τελικά κάποιιοι από αυτούς επανασυνέδεσαν τη γραμμή.

Έγιναν επίσης εκτενείς συζητήσεις σχετικά με ζητήματα που έθεταν οι *Καταπονημένες δυνάμεις* και άπτονταν της δουλειάς των ίδιων των *εκδόσεων των ξένων*. Εξέχουσα θέση ανάμεσά τους είχε το ζήτημα της πρωτοπορίας –που απασχολούσε ιδιαίτερα τους ξένους και αφορούσε τις άμεσες δράσεις τους στην Ελλάδα– καθώς και ένα παρεπόμενο του προβλήματος της πρωτοπορίας: το πώς η εμμονή με την πρωτοπορία μπορεί να παραλύσει τις ομάδες, τόσο εσωτερικά όσο και σε κοινά εγχειρήματα με άλλους (ως παράδειγμα τέθηκε η πρόσφατη εμπειρία των συμμετεχόντων στο κίνημα της αντιπαγκοσμιοποίησης). Σε αυτό το πλαίσιο, οι ξένοι έκαναν μια λεπτομερή ανάλυση της έριδας μεταξύ των αριστερών ακτιβιστικών ομάδων στην Ελλάδα. Επίσης, οι έντονες συζητήσεις κάλυψαν και τους τρόπους με τους οποίους η δήθεν ευρωπαϊκή διαφορετικότητα λειτουργεί με τον τρόπο του θεάματος ώστε να μεταμφιέζει την αποτυχία της αριστεράς να προβάλλει σθεναρή αντίσταση στον νεοφιλελευθερισμό.

Ακόμα, οι ξένοι ενημέρωσαν τα μέλη των Retort σχετικά με τις εκδηλώσεις της επόμενης εβδομάδας: μια ανοιχτή βιβλιοπαρουσίαση σχετικά με ζητήματα που τίθενται στις *Καταπονημένες δυνάμεις*: μια ακόμα βιβλιοπαρουσίαση και συζήτηση των *Καταπονημένων δυνάμεων* σε ένα κινηματικό βιβλιοπωλείο στην Αθήνα: και κατόπιν, ένα ταξίδι στην Κρήτη με παραμονή στη Rosa Nera, μια αντιεξουσιαστική κατάληψη ενός πρώην ανακτόρου/κυβερνείου που είχε θέα το λιμάνι των Χανίων και που, εκείνο το Παρασκευοσαββατοκύριακο, θα γιόρταζε τα τέταρτα γενέθλιά της. Η γιορτή θα ήταν τριήμερη και οι εκδηλώσεις θα κορυφώνονταν την τελευταία νύχτα με ένα συντροφι-

κό τραπέζι, που θα ακολουθούσε την παρουσίαση και τη συζήτηση για τις *Καταπονημένες δυνάμεις*.

* * *

Πριν από την πρώτη επίσημη εκδήλωση των Retort, οι *εκδόσεις των ξένων* μας ενημέρωσαν σχετικά με την αναμενόμενη σύνθεση του ακροατηρίου: μια συναστρία αναρχικών και άλλων αντιεξουσιαστικών και εξωκοινοβουλευτικών αριστερών ομάδων από ολόκληρη τη Βόρεια Ελλάδα, ομάδες που συναντιόντουσαν σπάνια και, όταν αυτό συνέβαινε, επικρατούσε ένταση.

Κι έτσι έγινε. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε σε ένα υπόγειο αμφιθέατρο. Περίπου 100 άτομα στριμώχτηκαν στην αποπνικτικά ζεστή αίθουσα. Ο Τζόζεφ και ο Ίαν πήραν τις θέσεις τους στη σκηνή. Το κοινό περιλάμβανε 20άρηδες, αλλά κυρίως άτομα μεταξύ 30 και 60 χρονών, ενώ η ατημέλητη εμφάνισή τους ταίριαζε με το πώς είχαν περιγράψει οι *ξένοι* τους ακτιβιστές που περίμεναν.

Οι *εκδόσεις των ξένων* είχαν γράψει και τυπώσει μια εισαγωγή και σύνοψη των *Καταπονημένων δυνάμων* –που ήταν περιεκτική αλλά και φώτιζε τα σύνθετα επιχειρήματα και τις προθέσεις του βιβλίου– και την μοίρασαν στο κοινό. Ο Παναγιώτης Μπίκας από τις *εκδόσεις* άνοιξε τη βραδιά διαβάζοντας τη σύνοψη. Ακολούθησε ο Τζόζεφ που διάβασε (στα αγγλικά) τα Προλεγόμενα στην ελληνική έκδοση, τα οποία αφορούσαν την έννοια της ευρωπαϊκής διαφορετικότητας (η ελληνική μετάφραση των Προλεγόμενων είχε επίσης μοιραστεί). Κατόπιν, ο Ίαν και ο Τζόζεφ διάβασαν διάφορα αποσπάσματα από τις *Καταπονημένες δυνάμεις*. Κι έπειτα η συζήτηση άνοιξε στη συνέλευση.

Παραθέτουμε την περιγραφή από τη Λία τής τουλάχιστον δίωρης κουβέντας που ακολούθησε:

Τέθηκαν κυρίως ζητήματα τακτικής, αν και κωδικοποιημένα. Αναμφίβολα, αυτό οφειλόταν στη σύνθεση του ακροατηρίου: οι περισσότεροι άνθρωποι [...] γνωρίζονταν καλά μεταξύ τους, και ήταν έτοιμοι να διαφωνήσουν σχετικά με τη δυναμική του αντιεξουσιαστικού χώρου, κατανοώντας με αλληγορικό τρόπο θέματα των *Καταπονημένων δυνάμεων*. Ο Τζόζεφ συνέδεσε τη συζήτηση με το ερώτημα εάν η πρωτοπορία είναι, ή έχει οποτεδήποτε υπάρξει, πολιτικά ωφέλιμη ή ηθικά αποδεκτή. Είναι ενδιαφέρον ότι, ενώ στις *Καταπονημένες δυνάμεις* ασκείται κριτική στην πρωτοπορία του θεαματικού λενινιστικού και ισλαμικού φονταμενταλισμού, στη συζήτηση στη Θεσσαλονίκη, σε διαφορετικές περιστάσεις, ο όρος προκάλεσε διάφορους συνειρμούς που κυμαίνονταν από τη σταλινική απαξίωση που επέδειξαν οι κομμουνιστές αντάρτες απέναντι στους «απλούς ανθρώπους» κατά τον ελληνικό εμφύλιο (1946-1949), μέχρι την ανεύθυνη στάση στις πορείες που θέτει σε κίνδυνο άλλους συντρόφους...

Για τους οργανωτές, η σπουδαιότητα της συνάντησης είχε να κάνει με το ότι κατάφερε να συγκεντρώσει κόσμο που συνήθως αποφεύγει να βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τους υπόλοιπους. Όλοι είχαν έρθει για να ακούσουν... Με αυτή την έννοια, η συνάντηση προσέφερε πολλά περισσότερα από μια συνηθισμένη βιβλιοπαρουσίαση.

Η ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη: μια ασυνήθιστη σοβαρότητα και συγκέντρωση, μια αίσθηση ότι το διακύβευμα

είναι πολύ σημαντικό. Μόνον αναδρομικά, γνωρίζοντας πια τα συγκλονιστικά γεγονότα που ακολούθησαν σε ολόκληρη την Ελλάδα [τον Δεκέμβριο του 2008], μπορέσαμε να καταλάβουμε πόσο τεταμένη κι εκρηκτική ήταν η στιγμή της επίσκεψης των Retort.

* * *

Το επόμενο βράδυ τα μέλη των Retort έφτασαν στην Αθήνα και, μαζί με τη Λία, τον Σωκράτη και τον Νίκο, πήγαν κατευθείαν στην επόμενη εκδήλωση, σε ένα καινούργιο κινηματικό βιβλιοπωλείο που ονομαζόταν *Ο χώρος της ελευθεριακής κουλτούρας*. Βρισκόταν στην πυκνοκατοικημένη, ετοιμόρροπη γειτονιά των Εξαρχείων, ένα είδος αυτόνομης ζώνης μέσα στη μεγαλούπολη – χωρίς αστυνομία, με ελάχιστη κρατική παρουσία οποιουδήποτε είδους–, όπου ζουν φοιτητές από το γειτονικό Πολυτεχνείο, αλλά κυρίως ένας δημογραφικά ετερογενής πληθυσμός αντινομιστών.

Εξαιτίας της αποπνικτικής ζέστης, οι περίπου 40 συγκεντρωμένοι μεταφέρθηκαν στο φαρδύ πεζοδρόμιο μπροστά από το βιβλιοπωλείο όπου στήθηκαν πτυσσόμενες καρέκλες. Ο Σωκράτης άνοιξε τη συνάντηση διαβάζοντας τη σύνοψη των *Καταπονημένων δυνάμεων*. Ο Ίαν και ο Τζόζεφ διάβασαν αρκετά αποσπάσματα από το βιβλίο, ενώ η Λία έκανε τη μετάφραση. Έπειτα ξεκίνησαν οι ερωτήσεις. Το κοινό ήταν διαφορετικό από εκείνο στη Θεσσαλονίκη – κάπως μεγαλύτερο σε ηλικία, λιγότερο ομοιογενές πολιτικά, και περιελάμβανε συγγραφείς, μεταφραστές, εκδότες και ακαδημαϊκούς, όπως επίσης και μη θεωρητικούς ακτιβιστές. Οι ερωτήσεις είχαν μεγάλη

ποικιλία (η Λία έκανε διερμηνεία από και προς τα ελληνικά) και αφορούσαν πολλές από τις αναλύσεις του βιβλίου: το «θέαμα»· το Ισλάμ ως κατασκευή στην ευρύτητά του και οι μορφές της μαχητικής πρωτοπορίας του· ο στρατιωτικός νεοφιλελευθερισμός· οι περιφράξεις· οι σχέσεις μεταξύ του αντιπολεμικού, του οικολογικού και του αγώνα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση. Επίσης, αμφισβητήθηκαν κάποιες θέσεις του βιβλίου όσον αφορά τη νεωτερικότητα και τον καπιταλισμό σε συνθήκες θεάματος. Η ειρωνεία τού να πρέπει να σταματάει η συζήτηση εξαιτίας της νεωτερικής κακοφωνίας από τα διερχόμενα αυτοκίνητα και μηχανάκια, δεν πέρασε απαρατήρητη από το κοινό.

Σε κάποια στιγμή, καθώς αρκετοί συνομιλητές έθεσαν το ζήτημα του διαδικτυακά διασυνδεδεμένου πλήθους (δανειζόμενοι από τους Χαρντ και Νέγκρι) και οι Ίαν και Τζόζεφ ανταπάντησαν, διατυπώθηκε η θέση ότι σύντομα η τεχνολογία θα μπορούσε να μιμηθεί το είδος της φυσικής συνάντησης που είχαμε εκείνο το βράδυ. Επιπλέον, κάποιος ισχυρίστηκε ότι τα λογισμικά σύντομα θα παρείχαν αυτόματη, στιγμιαία μετάφραση, που θα καταργούσε τα γλωσσικά σύνορα με το πάτημα ενός κουμπιού. Αυτό προκάλεσε μια φλογερή απάντηση από τους Retort που πήρε τη μορφή εγκωμίου για την ηρωική ταυτόχρονη διερμηνεία της Λίας, εκείνη και την προηγούμενη νύχτα. Η εξαιρετική ποιότητα και η επιδεξιότητα των μεταφράσεών της δεν θα ήταν δυνατές δίχως τη βαθιά ενασχόληση των *εκδόσεων των ξένων* με τις έννοιες και τις αναλύσεις του βιβλίου, καθώς και την εμπειρία τους από τη δική τους πολιτική δράση.

* * *

Τα Χανιά βρίσκονται στη βόρεια ακτή του δυτικού τμήματος της Κρήτης. Πολλοί από τους περίπου 60.000 κατοίκους τους συνωστίζονται σε έναν σχετικά μικρό λαβύρινθο από δρόμους που ξεκινούν από το όμορφο, αρχαίο και μετέπειτα βενετσιάνικο, λιμάνι. Ενώ η μικρής κλίμακας γεωργία και η αλιεία ήταν παραδοσιακά οι οικονομικές δραστηριότητες, σήμερα τα Χανιά παράγουν κυρίως τουρισμό, με έναν δακτύλιο από κακόγουστα μαγαζιά με σουβενίρ και φανταχτερές καφετέριες να πνίγουν το παλιό λιμάνι. Ένας συνδυασμός πραγμάτων έφερε τα Χανιά στην πρώτη γραμμή της εξέγερσης που συντάραξε ολόκληρη την Ελλάδα μερικούς μήνες μετά από την επίσκεψη των Retort: η πυκνότητα του πληθυσμού, η τουριστική λεηλασία και οι οικονομικές ανισότητες που αυτή προκαλεί, η μακράιωνη κρητική αντίσταση στην εξουσία των Αθηνών, η πολυετής εχθρική παρουσία μιας νατοϊκής στρατιωτικής βάσης στην περιοχή, και, επιπλέον, η συνεχής επαγρύπνηση και η οργάνωση ενός ενεργητικού αντινομικού χώρου με επικεφαλής τη συλλογικότητα της Rosa Nera.

Η ίδια η Rosa Nera ήταν ένα πολυεπίπεδο φαινόμενο – ταυτοχρόνως μια κοινοτική κατάληψη κι ένα συλλογικό πολιτικό εγχείρημα. Είναι αξιοσημείωτη και μόνο ως τόπος. Οι κοινοτιστές κάτοικοί της –καμιά εικοσαριά από τις δεκάδες που απαρτίζουν τη συλλογικότητα, μένουν μόνιμα εκεί– κατοικούν μέσα στην ξεθωριασμένη μεγαλοπρέπεια ενός οθωμανικού ανακτόρου που είναι χτισμένο στην ακρόπολη του λιμανιού. Με τη δεσπίζουσα θέα της, αυτή η κατοικία του πασά διαδοχικά άλλαξε χέρια περνώντας στους άρχοντες της Κρήτης, στους περιφερειάρχες των

Ναζί, στη χούντα των Συνταγματαρχών (οι δύο τελευταίες ομάδες ενοίκων μετέτρεψαν τα υπόγεια του κτιρίου σε αίθουσες βασανιστηρίων). Αφού έμεινε άδειο για χρόνια μετά την πτώση της χούντας, το 2004 η Rosa Nera κατέλαβε το ανάκτορο. Σε εκείνη τη φάση η περιουσία ανήκε στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης, γεγονός που την έθετε νομικά εκτός δικαιοδοσίας της αστυνομίας.²

Η σύνθεση της Rosa Nera ήταν ευρεία: υπήρχαν πολλές γενιές, από τους γκριζομάλληδες βετεράνους των φυλακών της χούντας μέχρι νεαρούς που ενηλικιώθηκαν όταν η Ελλάδα, μέλος πια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διένυε μια πολλά υποσχόμενη περίοδο αχαλίνωτης ανάπτυξης· πολλοί ήταν γέννημα-θρέμμα των Χανίων ή των γειτονικών χωριών, ενώ άλλοι είχαν δραπετεύσει από την ολοένα και πιο αβίωτη μεγαλούπολη της Αθήνας· ακτιβιστές ενάντια στα μεταλλαγμένα που ήταν επίσης καλλιεργητές οργανικών προϊόντων· μηχανικοί και ακτιβιστές του ποδηλάτου· βιολόγοι που κατέγραφαν την τοπική χλωρίδα που απειλούνταν με εξαφάνιση· αντιμιλιταριστές που ενίσχυαν τις υπάρχουσες φωνές ενάντια στη γειτονική νατοϊκή βάση· χορευτές, μουσικοί, εικαστικοί καλλιτέχνες. Από όσα μέλη της Rosa Nera δεν κατοικούσαν στο ανάκτορο, τα περισσότερα έμεναν σε γειτονικά χωριά όπου είχαν μικρές αγροτικές καλλιέργειες.

2. Ο μεταδικτατορικός νόμος που απαγόρευε στην αστυνομία να εισέρχεται στις ιδιοκτησίες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αποτέλεσε αντίδραση στις δολοφονίες αγωνιστών μέσα στο Πολυτεχνείο το 1973 στην Αθήνα, από τη χούντα. Η κατάργηση αυτού του νόμου το 2019 προοικονομούσε τη βίαιη εκκένωση της Rosa Nera το 2020.

Η επίσκεψη των Retort στα Χανιά συνέπεσε με τα τέταρτα γενέθλια της κατάληψης του ανακτόρου της Rosa Nera. Ένα τεράστιο χειροποίητο πανό μήκους 15 μέτρων, ορατό σε ολόκληρο το λιμάνι, κρεμόταν από την κορυφή της ακρόπολης. Έγραφε:

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ
4 ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΤΑΛΗΨΗ
ROSA NERA

* * *

Η πρώτη επαφή των Retort με το πολιτικό εγχείρημα της Rosa Nera ήταν μια ανοιχτή συνάντηση για την τεχνο-επιστήμη και ιδιαίτερα για τη σχέση της με τη γεωργία στην Ελλάδα. Η συνάντηση είχε οργανωθεί από τον *Κοινό Τόπο*, ένα πανελλαδικό δίκτυο ομάδων που αντιστέκονταν στις νέες εξελίξεις της βιοτεχνολογίας. Κατά τη διάρκεια μιας έντονης και καίριας συζήτησης μεταξύ μιας ομάδας πενήντα ανθρώπων που περιλάμβανε ντόπιους δημοσιογράφους, εργάτες, γιατρούς, ακαδημαϊκούς, καταληψίες, ακτιβιστές και καλλιεργητές οργανικών προϊόντων, ο Ίαν αναφέρθηκε στις τρέχουσες εξελίξεις στην Καλιφόρνια, και συγκεκριμένα στη νέα επιστήμη της «συνθετικής βιολογίας» (δηλαδή το νέο όνομα της παλιάς, αποτυχημένης βιοτεχνολογίας). Επίσης, ο Ίαν σχολίασε το μύθο της «πράσινης επανάστασης» και υπογράμμισε τις επικίνδυνες αερολογίες υπέρ των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων, που παραπλανούν και συγκαλύπτουν τις γενετικές περιφράξεις των καλλιεργιών και την απόλυτη εμπορευματοποίησή τους. Μετά από

τέσσερις ώρες, η κουβέντα και το σπιτικό κρητικό κρασί μεταφέρθηκαν από την αίθουσα της συνάντησης στην εσωτερική αυλή, σε τραπέζια κάτω από τα αστέρια.

Την επόμενη μέρα θα κορυφωνόταν η γιορτή για τα τέσσερα χρόνια της κατάληψης. Το βράδυ θα γινόταν ένα φαγοπότι στη μεγάλη πλατεία μπροστά από το κτίριο. Η Rosa Nera είχε πάντοτε επίγνωση του κινδύνου της εσωστρέφειας και της αυτοαναφορικότητας, κι έτσι, σε όλα τα χρόνια της, τα μέλη της απευθύνονταν σταθερά όχι μόνο στους πολιτικοποιημένους κατοίκους της δυτικής Κρήτης αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα όπου ζούσαν κι εργάζονταν· οργάνωναν και προσκαλούσαν σε υπαίθρια φαγοπότια, συναυλίες και εβδομαδιαίες κινηματογραφικές προβολές. Έτσι, σε αυτή τη γιορτή γενεθλίων είχαν προσκαλέσει μέλη νεανικών και καλλιτεχνικών ομάδων, μικροκαλλιεργητές και γείτονες από τον πυκνοκατοικημένο λόφο της ακρόπολης, όπως και άλλους ακτιβιστές από την ευρύτερη περιοχή των Χανίων.

Το κεντρικό γεγονός πριν από το φαγοπότι ήταν η βιβλιοπαρουσίαση των Retort και η συζήτηση για τα ζητήματα που έθεταν οι *Καταπονημένες δυνάμεις*. Προκαταρκτικά, ο Ίαν, ο Τζόζεφ και ο Σωκράτης ξανακοίταξαν διάφορα αποσπάσματα από το βιβλίο, αναζητώντας εκείνα τα θέματα καθώς και τη γλώσσα που θα είχαν απήχηση σε ένα κοινό πιο ετερογενές από τους ακτιβιστές της Θεσσαλονίκης και τους πολιτικούς διανοούμενους της Αθήνας. Αποφασίστηκε από κοινού να ξεκινήσουν με μια περίληψη των Προλεγομένων στην ελληνική έκδοση, που αναφέρεται στη νατοϊκή βάση και την αμερικανική βάση στρατιωτικού ελέγχου, μόλις μερικά χιλιόμετρα έξω από τα Χανιά, καθώς

και σε μια αναπάντεχη στιγμή της πρόσφατης ελληνικής πολιτικής ιστορίας: την μεταμεσονύκτια, φορτισμένη εμφάνιση του Ανδρέα Παπανδρέου στα Χανιά το 1981, λίγο πριν την εκλογή του ως του πρώτου (μόνο κατ' όνομα) σοσιαλιστή πρωθυπουργού της Ελλάδας, όταν, μπροστά σ' ένα τεράστιο πλήθος που ζητωκραύγαζε, υποσχόταν ριζικές αλλαγές στις οποίες θα προχωρούσε το κράτος υπό τη διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ – καμία από τις οποίες δεν θα πραγματοποιούσε τελικά το ΠΑΣΟΚ, όπως έμελλε να καταλάβουν πολύ καλά οι συγκεντρωμένοι εκείνης της νύχτας.

Οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες της Rosa Nera έστησαν μεγάλα τραπέζια που τελικά κατέλαβαν σχεδόν μέχρι τη μέση τον τεράστιο χώρο μεταξύ του ανακτόρου και της άκρης του λόφου. Από τη μέση μέχρι την άκρη τοποθετήθηκαν καρέκλες σε έναν σχηματισμό ομόκεντρων τόξων που έμοιαζαν να εκπέμπονται από το σημείο όπου ο Ίαν, ο Τζόζεφ, ο Σωκράτης και η Λία θα παρουσίαζαν τις *Καταπονημένες δυνάμεις*. Καθώς έδυε ο ήλιος, ο κόσμος άρχισε να έρχεται από την πύλη και να κατευθύνεται στην πλατεία. Μπορούσαμε να νιώσουμε την ανυπομονησία, αυτό που η Λία ονόμασε «ατμόσφαιρα αλληλεγγύης και αποφασιστικότητας». Όσπου να ξεκινήσει η εκδήλωση, περίπου 150 άνθρωποι είχαν γεμίσει το αυτοσχέδιο αμφιθέατρο. Ξεκίνησε ο Σωκράτης, που διάβασε την ελληνική σύνοψη των *Καταπονημένων δυνάμεων*. Όσο ο Τζόζεφ και η Λία διάβαζαν εναλλάξ στα αγγλικά και στα ελληνικά τα Προλεγόμενα, που συνέδεαν όχι απλώς την Ευρώπη αλλά και τα ίδια τα Χανιά με το ζήτημα του πολέμου, του νεοφιλελευθερισμού και του θεάματος, στο κοινό έπεσε μια ηχηρή σιωπή. Κατόπιν, ο Ίαν και ο Τζόζεφ διάβασαν – με τις εμβό-

λιμες μεταφράσεις της Λίας– σύντομα αποσπάσματα του βιβλίου που αφορούσαν τον τρόπο με τον οποίο οι Retort αντιλαμβάνονται τον στρατιωτικό νεοφιλελευθερισμό και αναλύουν τόσο την εισβολή στο Ιράκ όσο και το φαινόμενο της «αποδυνάμωσης των πολιτών».

Ερωτήσεις και σχόλια άρχισαν αμέσως να ξεπηδούν από τις αμέτρητες πολιτικές τάσεις του πολυποικίλου κοινού. Συζητήθηκε εκτενώς η διεθνής συνέργεια στον πόλεμο του Ιράκ, ο ρόλος του πετρελαίου εντός του ευρύτερου κόσμου του κεφαλαίου, καθώς και ο τρόπος που η έννοια της «τρομοκρατίας» χρησιμοποιείται από τα κράτη –τα οποία παραδοσιακά ειδικούνται στις τρομοκρατικές πρακτικές– ώστε να εντείνουν τις μυστικές επιχειρήσεις τους και την κρατική επιτήρηση, και να επεκτείνουν τις περιφράξεις των δημόσιων χώρων, των κοινών και των δικαιωμάτων. Ανταλλάχθηκαν αιχμηρές απόψεις σχετικά με την πρωτοποριακή φύση τού πολιτικά ριζοσπαστικού Ισλάμ και τη σχέση μεταξύ της εισβολής στο Ιράκ και των συμφερόντων της Δύσης να καταστείλει την κοσμική αριστερή πολιτική στη Μέση Ανατολή.

Μετά από μερικές ώρες, η συζήτηση –άμεση, ειλικρινής, ανεπιτήδευτη και μεταξύ όχι μόνο του κοινού και των Retort, αλλά και μεταξύ του ίδιου του κοινού– στράφηκε από το παγκόσμιο στο τοπικό, από το αφηρημένο στο συγκεκριμένο: στις προσπάθειες που έκαναν στην Κρήτη να αποεμπορευματοποιηθεί η τροφή και ταυτοχρόνως να αντισταθούν στη χίμαιρα της «πράσινης επανάστασης» στον μακροχρόνιο αγώνα πολλών εντός και εκτός των Χανίων για να διώξουν τις νατοϊκές και τις αμερικανικές στρατιωτικές βάσεις από το νησί· στην αυτοκριτική σχε-

τικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει κανείς όταν προσπαθεί να ζήσει ως «αντικαπιταλιστής» μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας, της εργασίας και των παλιών/νέων μορφών κοινοτισμού. Μάλιστα, όταν είχε πια πάει αργά και τα συναισθήματα εκφράζονταν ελεύθερα, τέθηκε κι ένα κάπως νοσταλγικό ερώτημα από τις πίσω σειρές, για το εάν μπορούσε άραγε να εναντιωθεί κανείς στο κεφάλαιο και τη νεωτερικότητα μέσω... της (ελληνορθόδοξης) Εκκλησίας – γεγονός που μαρτυρά την προσήλωση της Rosa Nera σε μια κοινότητα συμπερίληψης.

Καθώς οι συζητήσεις συνέχιζαν μέχρι αργά το βράδυ, τα μέλη της Rosa Nera έφερναν τα φαγητά και τα ποτά στα στρωμένα τραπέζια μπροστά από το κτίριο. Ως τα μεσάνυχτα, ακόμα περισσότερος κόσμος είχε έρθει στην πλατεία και περιφερόταν πια γύρω από τα τραπέζια. Κάπως διστακτικά – μολονότι είχαν ήδη περάσει τρεις ώρες έντονης συζήτησης – η συνέλευση τελικά διέκοψε και ενώθηκε με τον κόσμο γύρω από τα τραπέζια.

Τεράστιες ποσότητες σπιτικού κρασιού και χανιώτικου γαμοπίλαφου, που είχε μαγειρευτεί μέσα σε σιδερένια καζάνια ύψους σχεδόν 1 μέτρου, σερβιρίστηκαν στον κόσμο – που στο μεταξύ είχε ξεπεράσει τα διακόσια άτομα και καθόταν ευδιάθετος στα τραπέζια. Γύρω στη 1 μετά τα μεσάνυχτα, τέσσερις μουσικοί με ακουστικά όργανα ξεκίνησαν να παίζουν παραδοσιακά τραγούδια της δυτικής Κρήτης –άλλα για χορό και άλλα που μοιάζαν με μοιρολόι– για να συντροφεύουν τη γιορτή. Τα μέλη της Rosa Nera ύψωσαν τα ποτήρια στην υγεία του Ίαν και του Τζόζεφ και τους σύστησαν σε ανθρώπους της τοπικής κοινότητας με τους οποίους έπιασαν την κουβέντα. Με κάθε τρόπο, τους έκα-

ναν να νιώσουν καίριο τμήμα της υπέροχης γιορτής, η οποία συνεχίστηκε απτότη μέχρι νωρίς το πρωί.

* * *

Όταν τα νέα για τη βίαιη εκκένωση της Rosa Nera έφτασαν στο Σαν Φρανσίσκο, η οργή και η λύπη των Retort αναμίχθηκαν με τη μαύρη παρηγοριά που προσφέρει η επίγνωση ότι εκείνοι που ζουν σύμφωνα με τον κώδικα του κεφαλαίου και τους νόμους τού *meum, non tuum* (δικό μου, όχι δικό σου) –και οι οποίοι χρειάζονται το θανατηφόρο οπλοστάσιο του έθνους-κράτους για να επιβάλλουν τις περιφράξεις και τις αρπαγές τους– γνωρίζουν, πάντως, πόσο βαθιά απειλή αποτελούν η *κοινοτική πολυτέλεια* –όπως την περιέγραψαν οι κομμουνάροι του Παρισιού– και τα αρχαία έθιμα της *ξενίας*, που περιέβαλλαν εκείνη τη νύχτα, στην ακρόπολη των Χανίων, την πέρα από έθνη κι από σύνορα συντροφιά μας. Από τις ακτές του Ειρηνικού, καθώς έγραφαν τη δήλωση στήριξης για να σταλεί στους συντρόφους στην Κρήτη, οι Retort ύψωσαν τα ποτήρια τους στην αλληλεγγύη και ανακάλεσαν τα λόγια του Μπουεναβεντούρα Ντουρρούτι από τις σκοτεινές μέρες μιας παλιότερης επείγουσας περίπτωσης: «Είμαστε εμείς, οι εργάτες, που χτίζουμε αυτά τα ανάκτορα... Δεν μας φοβίζουν καθόλου τα ερείπια... Η μπουρζουαζία μπορεί να καταστρέψει και να ερειπώσει τον ίδιο της τον κόσμο προτού αποχωρήσει από τη σκηνή της ιστορίας. Εμείς κουβαλάμε έναν νέο κόσμο, εδώ, στις καρδιές μας. Κι αυτή τη στιγμή, ο κόσμος αυτός μεγαλώνει».

(Μετάφραση: Ίρια Γραμμένου)

Γεράσιμος Κακολύρης

Αλληλεξάρτηση και ηθική ευθύνη¹

Αυτό που διακρίνει το σύνολο των έμβιων όντων, συμπεριλαμβανομένου του ανθρώπου, είναι ο σχεσιακός και αλληλεξαρτώμενος χαρακτήρας της ύπαρξής τους. Κανένα έμβιο ον δεν είναι άυταρκες ή αυτοσυντηρούμενο. Όλοι ανεξαιρέτως εξαρτιόμαστε από τους άλλους, τόσο για την επιβίωσή μας όσο και για την ευζωία μας.² Όπως επισημαίνει η Τζούντιθ Μπάτλερ (Judith Butler), «είμαστε εξαρτώμενα όντα, η χαρά και η οδύνη των οποίων εξαρτώνται εξαρχής από έναν κοινωνικό κόσμο [...], από ένα περιβάλλον που μας συντηρεί».³ Για τον Πλάτωνα, η ύπαρξη της πόλης θεμελιώνεται στο γεγονός ότι «κανένας μας δεν

1. Ο Γεράσιμος Κακολύρης φιλοξενήθηκε στη Rosa Nera στις 6/11/2019 σε μία εκδήλωση-συζήτηση για την Ηθική της Φιλοξενίας στον Ζακ Ντεριντά. (Σ.τ.έ.)

2. Γράφει ο μεγάλος γερμανός ποιητής Φρήντριχ Χαίλντερλιν (Friedrich Hölderlin) στο ποίημά του «Τιτάνες»: «Κι είναι καλό κοντά σε άλλους να κρατιέσαι. Γιατί κανένας δεν αντέχει τη ζωή μονάχος» («*Gut ist es, an andern sich zu halten. Denn keiner trägt das Leben allein*») (Φρήντριχ Χαίλντερλιν, *Ποιήματα. Μεγάλη εκλογή σε τρία μέρη*, μτφρ. Δημήτρης Θ. Γκότσης, Αθήνα: Αρμός, 2002, 181).

3. Τζούντιθ Μπάτλερ & Αθηνά Αθανασίου, *Απ-αλλοτρίωση. Η επιτελεστικότητα στο πολιτικό*, μτφρ. Αλέξανδρος Κιουπκιολής (Αθήνα: Τόπος, 2016), 18.

είναι αυτόαρκής, αλλά όλοι μας χρειαζόμαστε πολλά πράγματα» («ἐπειδὴ τυγχάνει ἡμῶν ἕκαστος οὐκ αυτόαρκής, ἀλλὰ πολλῶν ᾧν ἐνδεής»). Το κείμενο συνεχίζει ως εξής:

Κι επειδή οι άνθρωποι χρειάζονται πολλά πράγματα, κι ο ένας παίρνει μαζί του κάποιον για να καλύψει μιαν ανάγκη του κι ο άλλος έναν άλλο, τον έναν για τη μία, τον άλλο για την άλλη ανάγκη, μαζεύονται πολλοί σύντροφοι και συντρέχτες να μείνουν μαζί σε έναν τόπο, και τη συνοίκηση αυτή την ονομάζουμε «πόλη». [...] Δίνει λοιπόν ο ένας στον άλλο κάτι από τα δικά του, αν συμβαίνει να του δίνει, ή παίρνει από αυτόν, πιστεύοντας ότι έτσι είναι καλύτερα για τον εαυτό του.⁴

Οι ζωές μας είναι σχεσιακές,⁵ αλληλένδετες και αλληλεξαρτώμενες. Οι υπάρξεις μας είναι «από-κοινού»⁶ υπάρξεις. Όπως υποστηρίζει ο Μάρτιν Χάιντεγκερ (Martin Heidegger) στο *Είναι και χρόνος*, εναντιωνόμενος στο αφηρημένο και καθαρό «εγώ» της καρτεσιανής μεταφυσικής, το είναι του εδωνά-Είναι (Dasein) είναι Συνείναι

4. Πλάτων, *Πολιτεία*, εισ. σημείωμα - μτφρ. - ερμ. σημειώματα Ν. Μ. Σκουτερόπουλος (Αθήνα: Πόλις, 2002), 369b5, σ. 132, 133.

5. Σχετικά με μια οντολογία που αναδεικνύει τον σχεσιακό χαρακτήρα της ανθρώπινης ύπαρξης, βλ. Μιχάλης Μπαρτσίδης, «Εισαγωγή», στον ίδιο (επιμ.), *Διατομικότητα. Κείμενα για μια οντολογία της σχέσης* (Αθήνα: νήσος, 2014), 13-136.

6. Βλ. Jean-Luc Nancy, «Όψεις του “από-κοινού”»: Τα παγωμένα νερά της Ευρώπης, η βιοτεχνολογία, ο εγκόσμιος χριστιανισμός» (συζήτηση με τους Αθηνά Αθανασίου, Γεράσιμο Κακολύρη & Απόστολο Λαμπρόπουλο), *Σύγχρονα Θέματα* 128-129 (Ιανουάριος - Ιούνιος 2015): 27-28.

(Mitsein): «[...] ο κόσμος είναι εκάστοτε πάντα ήδη ένας κόσμος, τον οποίο συμμερίζομαι με τους Άλλους. Ο κόσμος του εδωνά-Είναι είναι *συν-κόσμος* [Mitwelt]. Το Ενείνει είναι *Συνείναι* [Mitsein] με Άλλους. Το ενδόκοσμο καθ' εαυτό-Είναι των Άλλων είναι *εδωνά-Συνείναι* [Mittasein]». ⁷ Ο εξαρτησιακός και σχεσιακός τρόπος ύπαρξής μας υποδηλώνει μια καταστατική απομάκρυνση από τον εαυτό, μια πρωταρχική «απ-αλλοτρίωση» (dispossession) του εαυτού από το(ν) άλλο. Όπως σημειώνει η Αθηνά Αθανασίου, είμαστε πάντα «εκτός εαυτού», πέρα από τον εαυτό μας, παραδομένοι στους άλλους, δεμένοι με τους άλλους και δεσμευμένοι από αιτήματα που εγείρονται έξω από εμάς ή βαθιά μέσα μας». ⁸ Υπ' αυτή την έννοια, ο εαυτός μας δεν μας ανήκει πλήρως. ⁹

Η ζωή δεν μπορεί να διατηρηθεί από μόνη της. Η ζωή *απαιτεί* την ικανοποίηση διαφόρων κοινωνικών και οικονομικών προϋποθέσεων προκειμένου να διατηρηθεί ως ζωή. Η ζωή του καθενός μας είναι πάντα κατά κάποιον τρόπο στα χέρια των άλλων. Η κάθε επιμέρους ζωή προϋποθέτει την εξάρτησή της από άλλους ανθρώπους, οι περισσότεροι από τους οποίους παραμένουν ανώνυμοι. Όπως σημειώνει η Τζούντιθ Μπάτλερ στο *Frames of War* (*Πλαίσια πολέμου*), «[δ]εν υπάρχει ζωή χωρίς τις συνθήκες ζωής που διατηρούν τη ζωή». ¹⁰ Αυτές οι συνθήκες ζωής εί-

7. Μάρτιν Χάιντεγγερ, *Είναι και χρόνος*, τόμος Α', πρόλ. - μτφρ. - σχόλια Γιάννης Τζαβάρας (Αθήνα: Δωδώνη, 1978), 201.

8. Μπάτλερ & Αθανασίου, *Απ-αλλοτρίωση*, 155.

9. Στο ίδιο, 159.

10. Judith Butler, *Frames of War: When Is Life Grievable?* (Λονδίνο & Ν. Υόρκη: Verso, 2009), 19 (εφεξής: FW).

ναί «διάχυτα κοινωνικές». Είναι αδύνατον για ένα άτομο, και όχι μόνο κατά το αρχικό διάστημα της ζωής του, να εξασφαλίσει μόνο του τα απαιτούμενα για την επιβιώσή του, πόσο μάλλον για την ευδοκίμησή του (τροφή, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στέγαση κ.λπ.). Κάθε ζωή έχει ανάγκη να υποστηρίζεται απ' ό,τι είναι έξω από εκείνη, γι' αυτό και δεν μπορεί να υπάρξει καμιά διατήρηση στη ζωή χωρίς τουλάχιστον κάποιες συνθήκες που καθιστούν μια ζωή βιώσιμη (FW, 21). Καμιά μορφή ανθρώπινης ζωής δεν είναι δυνατή χωρίς εκείνες τις «αναπαραγωγίμες [...] κοινωνικές σχέσεις και σχέσεις με το περιβάλλον και με μη ανθρώπινες μορφές ζωής» που, σε γενικές γραμμές, έχουν την ικανότητα να τη διατηρήσουν ζωντανή (FW, 19). Με απλά λόγια, η ζωή, τόσο του ανθρώπου όσο και των έμβιων όντων εν γένει, χρειάζεται υποστήριξη και ευνοϊκές συνθήκες προκειμένου να είναι βιώσιμη (FW, 21).

Οι κοινωνικοί δεσμοί στους οποίους εμπλεκόμαστε, και οι οποίοι είναι αναγκαίοι για την ύπαρξή μας, «μας υποχρεώνουν να εξασφαλίσουμε τις προϋποθέσεις για βιώσιμες ζωές, και να κάνουμε κάτι τέτοιο βασισμένοι στον εξισωτισμό» (FW, 22). Από τη στιγμή που η δυνατότητα μιας βιώσιμης ζωής προϋποθέτει την ενεργή παρέμβαση κάποιων άλλων, τότε αυτοί οι άλλοι έχουν την ηθική υποχρέωση να παρέμβουν για τη διασφάλιση των προϋποθέσεων που θα επιτρέπουν κάτι τέτοιο. Αν δεν το κάνουν, τότε θα έχουν συμβάλει, μέσω της αδιαφορίας τους, στο να οδηγηθεί μια ζωή στην επισφάλεια ή στο να μην καταφέρει να ξεφύγει από αυτή.

Ως εκ τούτου, «η διατήρηση της ζωής ως βιώσιμης απαιτεί να εγκαθιδρύσουμε αυτές τις συνθήκες και να

αγωνιζόμαστε για την ανανέωση και ενίσχυσή τους» (*FW*, 23). Η ύπαρξη και η διατήρηση αυτών των συνθηκών ή προϋποθέσεων «αποτελούν τόσο πολιτική μας ευθύνη όσο και θέμα των πιο επίμαχων ηθικών μας αποφάσεων» (*FW*, 23). Συνεπώς, η ευθύνη δεν εστιάζει «μόνο στην αξία της τάδε ή της δείνα ζωής ή στο ερώτημα της επιβίωσης κατά τρόπο αφηρημένο, αλλά στις κοινωνικές συνθήκες διατήρησης της ζωής – ειδικά όταν αυτές αποτυγχάνουν» (*FW*, 34). Επομένως, «όπου μια ζωή δεν έχει πιθανότητα να ευημερήσει», εκεί «πρέπει» να εστιάσουμε προκειμένου να βελτιώσουμε τις αρνητικές συνθήκες ζωής.

Ωστόσο, για την Μπάτλερ θα ήταν λάθος να εξετάσουμε την ευθύνη εκκινώντας από ένα απομονωμένο, αυθύπαρκτο «εγώ», το οποίο οφείλει ή δεν οφείλει να είναι υπεύθυνο για τους άλλους. Αντιθέτως, αν το «εγώ» είναι υπεύθυνο για τους άλλους, αυτό συμβαίνει επειδή συνδέεται μαζί τους μέσω αναγκαίων, αναπόφευκτων τρόπων. Το «εγώ» δεν μπορεί καν να σκεφτεί τον εαυτό του χωρίς τον κόσμο των άλλων. Αν ως «εγώ» είμαι ήδη πάντοτε υπεύθυνος για τους άλλους ανθρώπους, αυτό συμβαίνει επειδή είμαι, τουλάχιστον εν μέρει, ένα «εμείς» (*FW*, 35).

Είμαστε όλοι εξαρτημένοι ο ένας από τον άλλο, τρωτοί, χρήζοντας προστασίας και υποστήριξης προκειμένου να μπορούμε να υπάρχουμε. Το αν αυτή η αλληλεξάρτηση αναγνωρίζεται (ή δεν αναγνωρίζεται) και θεσμοθετείται (ή όχι), έχει συγκεκριμένες επιπτώσεις στο ποιος επιβιώνει, ποιος ευημερεί, ποιος μόλις και μετά βίας επιβιώνει και ποιος εξοντώνεται ή αφήνεται να πεθάνει (*FW*, 43). Για την Μπάτλερ, ο λόγος που δεν είμαι ελεύθερος να αδιαφορήσω ή να καταστρέψω τον άλλο είναι «ότι το υπο-

κείμενο που είμαι είναι συνδεδεμένο με το υποκείμενο που δεν είμαι, ότι ο καθένας μας έχει τη δύναμη να καταστρέψει και να καταστραφεί και ότι είμαστε δεμένοι ο ένας με τον άλλο σε αυτή τη δύναμη και την επισφάλεια [precariousness]. Με αυτή την έννοια, είμαστε όλοι επισφαλείς ζωές» (FW, 43).

Λόγω αυτής της εξάρτησης του ενός από τον άλλο, δεν υπάρχει μορφή σχέσης στην οποία ο ένας να μην ασκεί κάποιο είδος επιρροής στον άλλο, δηλαδή όπου ο ένας να μην «παθαίνει» κάτι από τον άλλο. Ακόμη και ο τρόπος με τον οποίο κοιτάζουμε τον άλλο ή του μιλάμε δεν είναι ποτέ άμοιρος συνεπειών γι' αυτόν. Μία λέξη μας μπορεί να τον χαροποιήσει ή να τον δυσαρεστήσει. Η οποιαδήποτε σχέση μας με τον άλλο, ακόμη και η πιο ασήμαντη, έχει μια ορισμένη επίδραση πάνω του. Κανείς, για παράδειγμα, δεν αισθάνεται ευχάριστα όταν απευθύνεται σε κάποιον – ακόμη και για πολύ απλά θέματα, όπως όταν ρωτάμε για το όνομα ενός δρόμου– κι αυτός μας αγνοεί και δεν μας απαντά ή μας απαντά με αδιάφορο, απότομο ή αγενή τρόπο. Ακριβώς η συνεχής, αδιάλειπτη εξάρτηση του καθενός μας από τους άλλους, όπως αυτή εκδηλώνεται στο σύνολο των σχέσεών μας, μετατρέπει τις σχέσεις μας σε σχέσεις ευθύνης. Είμαι υπεύθυνος για τον τρόπο με τον οποίο θα αλληλεπιδράσω με τον άλλο, επειδή η στάση που θα υιοθετήσω απέναντί του δεν είναι χωρίς αποτελέσματα.

Στη σχέση με τον άλλο, στα αιτήματα που μου θέτει η εξαρτημένη ζωή του, εγώ δεν μπορώ παρά να ανταποκριθώ με έναν ορισμένο τρόπο (ακόμη και η αδιαφορία αποτελεί τρόπο απόκρισης). Μπορώ να γίνω ο σωτήρας ή ο δολοφόνος του. Δεν υπάρχει δίοδος διαφυγής. Δεν μπορώ

να πω «δεν με αφορά η ζωή του τάδε, δεν είμαι υπεύθυνος γι' αυτόν». Σε έναν κόσμο όπου η ίδια η ύπαρξή μου και η ευημερία μου εξαρτώνται από την ύπαρξη και την ευημερία των άλλων, πώς μπορώ να πω κάτι τέτοιο; Όπως λέει και ο Ιμμάνουελ Καντ (Immanuel Kant) στη *Θεμελίωση της μεταφυσικής των ηθών*, στο γνωστό του παράδειγμα περί του καθήκοντος αλληλοβοήθειας, η άρνηση να συμβάλει κάποιος στην ευημερία των άλλων και να συμπαρασταθεί στις ανάγκες τους δεν μπορεί να καταστεί «καθολικός φυσικός νόμος». Μια τέτοια «θέληση που θα απεφάσιζε κάτι τέτοιο θα αντέφασκε προς τον εαυτό της, επειδή είναι βεβαίως δυνατόν να συμβεί να χρειαστεί ο άνθρωπος την αγάπη και τη συμπόνια των άλλων, ενώ με έναν τέτοιο φυσικό νόμο, που έχει πηγάσει από τη δική του βούληση, θα είχε στερήσει ο ίδιος από τον εαυτό του κάθε ελπίδα της συνδρομής που επιθυμεί». ¹¹ Ωστόσο, ο Καντ εσφαλμένα παραδέχεται ότι θα μπορούσε να υπάρξει ένας κόσμος όπου δεν θα βοηθούσε ο ένας τον άλλον, έστω κι αν είναι «αδύνατον να θέλει» κάποιος έναν τέτοιο κόσμο. Πέρα όμως από την αντίφαση που, όπως έδειξε ο Καντ, δημιουργεί η υιοθέτηση ενός τέτοιου «δεν με αφορά η ζωή του άλλου», η ζωή του άλλου με αφορά, είτε το θέλω είτε όχι, εφόσον η στάση που θα υιοθετήσω απέναντί του (η οποία μπορεί να συνοψίζεται κάλλιστα σ' ένα «δεν με αφορά η ζωή του») έχει συγκεκριμένα επακόλουθα ως προς αυτή τη ζωή. Ως εκ τούτου, το αίτημα που μου θέτει ο άλλος με βάζει σε μια θέση αναπόδραστης ευθύνης – την οποία δεν

11. Ιμμάνουελ Καντ, *Θεμελίωση της μεταφυσικής των ηθών*, μτφρ. - σχόλια - επίμετρο Κώστας Ανδρουλιδάκης (Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2017), 68.

έχω επιλέξει— ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η ζωή του εξαρτάται ή επηρεάζεται από το πώς θα απαντήσω σε αυτό το αίτημα.

Αυτή η ζωτικής σημασίας αλληλεξάρτηση καθιστά τον καθένα μας πάντα ήδη υπεύθυνο για τη ζωή του άλλου. Η αναπόδραστη σχεσιακότητα της ύπαρξής μας στο πλέον πρωταρχικό της επίπεδο, ως απόλυτη αλληλεξάρτηση του ενός από τον άλλο, αποτελεί τον τόπο ανάληψης της ευθύνης και αδυνατότητας διαφυγής από αυτήν. Όπως σημειώνει ο Εμμανουέλ Λεβινάς (Emmanuel Lévinas) στο *Ηθική & άπειρο*, «[ο] δεσμός με τον άλλο συνάπτεται ως ευθύνη, αδιάφορο αν γίνεται αποδεχτή ή αν απορρίπτεται, αν ξέρουμε πώς να την επωμιστούμε, αν μπορούμε ή αν δεν μπορούμε να πράξουμε κάτι συγκεκριμένο για τον άλλο». ¹² Αυτό σημαίνει ότι η σχέση μου με τον άλλο, άνθρωπο ή έμβιο ον, διέπεται από ένα «με αφορά». Αυτό το «με αφορά» είναι ετερονομικό, δηλαδή δεν το επιλέγω εγώ, και υφίσταται ακόμη και εκεί όπου «δεν μπορώ να πάρω καμία πρωτοβουλία», ¹³ έτσι που να αισθάνομαι άβολα όταν δεν μπορώ να βοηθήσω τον άλλο που με χρειάζεται.

Ο καθένας μας είναι υπεύθυνος για όλα και για όλους

12. Εμμανουήλ Λεβινάς, *Ηθική & άπειρο. Διάλογοι με τον Φιλίπ Νεμό*, μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης (Αθήνα: Ίνδικτος, 2007), 64. Βέβαια, εχθρικός προς κάθε οντολογία λόγω του γεγονότος ότι εκμηδενίζει την ετερότητα του εκάστοτε μοναδικού ανθρώπου, ο Λεβινάς δεν συνάγει την ευθύνη από την αλληλεξάρτηση, αλλά τη συσχετίζει με την απειρότητα του άλλου ανθρώπου. Ο άλλος με «διατάζει» να μερμηνήσω γι' αυτόν μέσω της απειρότητάς του.

13. Jacques Derrida, *Donner la mort* (Παρίσι: Galilée, 1999), 126.

όσους μπορεί να επηρεάσει μέσω των πράξεών του, χωρίς δυνατότητα απόδρασης από αυτή την ευθύνη. Υπεύθυνοι, όχι μόνο γι' αυτούς με τους οποίους μοιραζόμαστε τον κόσμο στο παρόν, αλλά και για όλους εκείνους που έχουν υπάρξει (και των οποίων τα ίχνη ύπαρξης έχουμε κληρονομήσει) ή πρόκειται να υπάρξουν στο μέλλον. Όπως υποστηρίζει ο Κουάμε Άντονι Απία (Kwame Anthony Appiah): «Ο κάθε άνθρωπος για τον οποίο ξέρετε κάτι, και τον οποίο μπορείτε να επηρεάσετε, είναι κάποιος απέναντι στον οποίο έχετε ευθύνες: λέγοντάς το αυτό, καταφάσκουμε την ίδια την ιδέα της ηθικότητας».¹⁴ Η ηθική γεννιέται από το γεγονός ότι είμαστε αλληλεξαρτώμενα όντα. Το ερώτημα για το «τι οφείλω να πράξω» εγείρεται επειδή οι πράξεις μας (ή η απραξία μας), καθώς και τα λόγια μας, έχουν επιπτώσεις στους άλλους, συμπεριλαμβανομένων και των υπόλοιπων μη ανθρώπινων έμβιων όντων. Ο άλλος άνθρωπος μάς καλεί στην ευθύνη μέσω των υλικών, πνευματικών ή συναισθηματικών του αναγκών. Οι ανάγκες του άλλου μάς καθιστούν αλληλέγγυους προς αυτόν. Όπως σημειώνει ο Εμμανουέλ Λεβινάς: «Το Εγώ είναι αλληλέγγυο με το μη-εγώ σαν η ευθύνη για τη μοίρα του να ήταν εξ ολοκλήρου δική του υπόθεση».¹⁵ Σε αυτή την αναπόδραστη εξάρτηση του ενός από τον άλλο, το «Εγώ» σημαίνει είμαι για το(ν) άλλο.

14. Kwame Anthony Appiah, *Κοσμοπολιτισμός. Ηθική σε έναν κόσμο ξένων*, μτφρ. Ελένη Αστερίου (Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2015), 13 (μετάφραση ελαφρώς τροποποιημένη).

15. Εμμανουήλ Λεβινάς, «Το υπερβατικό και το υψηλό», στον ίδιο, *Ελευθερία και εντολή*, μτφρ. Μιχάλης Πάγκαλος (Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2007), 59.

Συνήθως η ευθύνη εκλαμβάνεται σαν να αφορά τις πράξεις ενός δρώντος υποκειμένου και σαν να θεμελιώνεται στην ελευθερία της βούλησής του. Εντούτοις, η ευθύνη δεν είναι κάτι που επιλέγω εγώ, έτσι ώστε εύκολα να μπορώ να την αποποιηθώ. Ο άλλος είναι που με καθιστά υπεύθυνο. Για παράδειγμα, η παρουσία του άλλου μπροστά στην πόρτα του σπιτιού μου ή στα σύνορα της χώρας μου με καθιστά αυθωρεί υπεύθυνο απέναντί του. Ο άλλος μου θέτει ένα αίτημα, το οποίο δεν είναι απαραίτητο να αρθρωθεί σε λέξεις. Αυτό το αίτημα με προσδένει σε μια παθητική ευθύνη, δηλαδή μια ευθύνη την οποία δεν έχω επιλέξει. Όπως σημειώνει ο Λεβινάς, «το υποκείμενο είναι όμηρος» του άλλου.¹⁶

Συνεπώς, όταν κάποιος ανταποκρίνεται στο κάλεσμα των άλλων για βοήθεια, μια τέτοια απόκριση δεν απορρέει από έναν ηθικό κανόνα βάσει του οποίου αποφασίζει τι είναι ηθικά αγαθό και τι όχι και πράττει αναλόγως. Η ανταπόκριση οφείλεται ακριβώς στο γεγονός ότι από την αρχή εμπλέκεται στις ζωές των άλλων και εκείνοι εμπλέκονται στη δική του.¹⁷ Έτσι, το να ανοίγουμε στον άλλο την πόρτα του οίκου μας ή τα σύνορα της χώρας μας δεν αποτελεί τόσο αρετή, όσο αναγνώριση της ευθύνης που απορρέει από αυτή την πρωταρχική αλληλεξάρτηση του «εγώ» από τους άλλους και των άλλων από το «εγώ». Η τρωτότητα του πρόσφυγα, ο κίνδυνος που διατρέχει η ζωή του, η επισφάλειά του, η φτώχεια του, δεν αφορούν μόνο τον ίδιο.

16. Emmanuel Levinas, *Autrement qu'être ou au-delà de l'essence* (Παρίσι: Livre de poche, σειρά: biblio essais, 1974, 1990), 177.

17. Μπάτλερ & Αθανασίου, *Απ-αλλοτρίωση*, 157.

Αφορούν κάθε άλλο ανθρώπινο ον, στον βαθμό που η βελτίωση ή ακόμη και η επιδείνωση της κατάστασής του εν γένει εξαρτάται ελάχιστα από τον ίδιο και πολύ περισσότερο από εμάς, τους άλλους. Οι περισσότερες από τις ζωτικές ανάγκες κάποιου, αν όχι όλες, εμπλέκουν τους άλλους, αφού η εκπλήρωσή τους εξαρτάται και από αυτούς. Η προσφυγιά, ο εκτοπισμός, η φτώχεια, η έλλειψη στέγης ή κάθε άλλη συνθήκη ακραίας επισφάλειας καθιστά ιδιαίτερα εμφανές πόσο οι άνθρωποι που υφίστανται τις συνθήκες αυτές εξαρτώνται από εμάς τους άλλους, καθώς και ότι η μη διαθεσιμότητά μας να σταθούμε αλληλέγγυοι προς αυτούς μπορεί κυριολεκτικά να συντρίψει τις ζωές τους, πράγμα που μπορεί να μας καταστήσει, όπως επισημαίνει ο Γιώργος Φαράκλας, ακόμη και «δολοφόνους».¹⁸

Από τη στιγμή που οι σχέσεις αλληλεξάρτησης στις οποίες εμπλεκόμαστε είναι άπειρες, δεν υπάρχουν α priori όρια στην ευθύνη μας. Δεν μπορούμε να πούμε ότι είμαστε υπεύθυνοι μόνο για τους δικούς μας ανθρώπους, δηλαδή τους συγγενείς μας, τους φίλους μας ή τους ομοεθνείς μας. Δεν είναι μόνο αυτοί που η επιβίωση ή η ευζωία τους εξαρτάται από εμάς. Σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, έχουμε ευθύνη ακόμη και για τη ζωή κάποιου τόσο γεωγραφικά απομακρυσμένου από εμάς όπως είναι, για παράδειγμα, ένας ιθαγενής στον Αμαζόνιο, εφόσον η συνέχιση της διατήρησης αυτής της ζωής εξαρτάται και από εμάς. Υπάρχουν άτομα ή ομάδες που διαδηλώνουν υπέρ αυτών

18. Γιώργος Φαράκλας, «Γιατί μας συμφέρει να υποδεχτούμε τους πρόσφυγες», στο Γεράσιμος Κακολύρης (επιμ.), *Η φιλοξενία* (αφιέρωμα), *Ένεκεν* 45 (Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2016), 255.

των ανθρώπων, μαζεύουν υπογραφές, γράφουν άρθρα προκειμένου να ευαισθητοποιήσουν τον υπόλοιπο πληθυσμό της γης κ.λπ. Αν το κάνουν, είναι επειδή πιστεύουν ότι οι πράξεις τους μπορούν να επηρεάσουν τις ζωές αυτών των ανθρώπων, κι επειδή πιστεύουν ότι μπορούν να τις επηρεάσουν, αισθάνονται την ευθύνη να το κάνουν.

Ωστόσο, η περατότητα των δυνάμεών μας και των δυνατοτήτων μας δεν μας επιτρέπει να εκπληρώνουμε τις ανάγκες των πάντων· έτσι, χρειάζεται να επιλέγουμε στις ανάγκες ποιανών θα ανταποκρινόμαστε κάθε φορά κατά προτεραιότητα. Το σε ποιες από αυτές τις ευθύνες μπορούμε να ανταποκριθούμε ή με ποιο τρόπο μπορούμε να το κάνουμε, καθορίζεται από τον πεπερασμένο χαρακτήρα των δυνάμεών μας, τις ευκαιρίες και τους περιορισμούς που μας παρέχονται από την κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε, τις δικές μας ανάγκες και δυνατότητες κ.λπ. Εντούτοις, αυτό δεν σημαίνει ότι εναπόκειται σ' εμάς να αποφασίζουμε για ποιον ή για ποια θα είμαστε υπεύθυνοι ή όχι. Συνεπώς, κάθε φορά το ζητούμενο είναι, όπως επισημαίνουν η Τζούντιθ Μπάτλερ και η Αθηνά Αθανασίου στο *Απ-αλλοτρίωση. Η επιτελεστικότητα στην πολιτική*, το πώς μπορούμε «να ανοιχθούμε στον κόσμο», να είμαστε διαθέσιμοι σ' αυτόν «με τον καλύτερο τρόπο», έστω κι αν πολύ συχνά οι υλικές μας συνθήκες και η περατότητα των δυνάμεών μας, αλλά και οι πολιτικοκοινωνικές συνθήκες εντός των οποίων καλούμαστε να πράξουμε, υπονομεύουν ακριβώς κάθε τέτοια επιθυμία, κάθε τέτοιο άνοιγμα, κάθε τέτοια προσπάθεια.

Άλλωστε, το πεπερασμένο των δικών μας ατομικών δυνάμεων είναι αυτό που μας οδηγεί πολλές φορές στη

συλλογική δράση για να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε με αποτελεσματικότερο τρόπο στα αιτήματα που μας θέτουν οι άλλοι. Μια συλλογικότητα, όπως η κατάληψη της Rosa Nera, υλοποιεί την ευθύνη που νιώθουμε ότι έχουμε σε ό,τι αφορά, για παράδειγμα, την εγκατάσταση πυρήνων ζωής στην καρδιά μιας πόλης που τους έχει ανάγκη, κάτι που δεν θα μπορούσε να κάνει ο καθένας μας ατομικά, ή ίσως θα μπορούσε, αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό. Ο άνευ ορίων χαρακτήρας της ευθύνης μας είναι αυτός που δεν μας επιτρέπει να εφησυχάζουμε σε ό,τι κάνουμε ατομικά, για παράδειγμα να αρκούμαστε να φροντίζουμε μόνο τη γάτα μας ή τις γάτες της γειτονιάς μας, αλλά μας επιτάσσει να μεριμνούμε και για άλλες γάτες μέσω της δημιουργίας συλλογικοτήτων, όπως είναι, για παράδειγμα, μια φιλοζωική ομάδα ή οργάνωση. Όταν εκλαμβάνουμε την ευθύνη μας όχι ως άπειρη αλλά ως πεπερασμένη και πλαισιακή, θέση που υποστηρίζουν φιλόσοφοι όπως ο Ντέιβιντ Γουντ (David Wood) και ο Έντο Έβινγκ (Eddo Evink),¹⁹ δηλαδή σαν να ανακύπτει από ένα ορισμένο πλαίσιο και να περιορίζεται από αυτό λόγω των πεπερασμένων δυνάμεών μας, σημαίνει ότι οριοθετούμε την ευθύνη μας εξ αρχής, θεωρώντας ότι δεν έχουμε καμία ηθική υποχρέωση απέναντι σε εκείνους τους άλλους που δεν περιλαμβάνονται

19. David Wood, «Responsibility Reinscribed (and How)», στο ίδιου, *The Step Back: Ethics and Politics after Deconstruction* (Ολμπαν, Ν.Υ.: State University of New York Press, 2005), 146· Eddo Evink, «Patočka and Derrida on Responsibility», *Analecta Husserliana* LXXXIX (Logos of Phenomenology and the Phenomenology of Logos. Book Two, επιμ. Anna-Teresa Tymieniecka) (2006): 307-321.

σε αυτό το πλαίσιο, ακόμη κι αν έχουν ανάγκη τη βοήθειά μας. Μια τέτοια οριοθέτηση της ευθύνης μπορεί μεν να μας επιτρέπει να κοιμόμαστε ήσυχοι τα βράδια πιστεύοντας ότι κάναμε το καθήκον μας (βλ. «ήσυχη συνείδηση»), ωστόσο είναι άδικη απέναντι σε όλους εκείνους που αποκλείει. Ακόμη κι αν το αίτημα στο οποίο δεσμεύεται ηθικά το υποκείμενο μπορεί να προκύπτει από μια προσδιορισμένη κατάσταση, για παράδειγμα από τη συγκεκριμένη πεινασμένη γάτα στην είσοδο της πολυκατοικίας μου, δεν ανάγεται πλήρως σ' αυτή την κατάσταση, αλλά την υπερβαίνει προς την κατεύθυνση της καθολικότητας, δηλαδή περιλαμβάνει καταρχήν όλες τις γάτες, και είναι συνεπώς καθολικό.²⁰ Όπως αναφέρει ο Λεβινάς στο *Ολότητα και άπειρο*, «Ο τρίτος με κοιτάζει με τα μάτια του άλλου ανθρώπου».²¹ Αυτό που εννοεί είναι ότι μέσω του συγκεκριμένου, ενικού άλλου που κάθε φορά με καλεί στην ευθύνη, μου αποκαλύπτεται η δύναμη παρουσία όλων των άλλων που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση. Για να προσθέσει στο *Ηθική και άπειρο*: «όσο πιο δίκαιος είμαι τόσο μεγαλύτερη είναι η ευθύνη μου· ουδέποτε αποσεύουμε τα χρέη μας έναντι του άλλου».^{22 23}

20. Σάμιον Κρίτσλεϋ, *Ζητώντας το άπειρο. Ηθική της δέσμευσης / Πολιτική της αντίστασης*, μτφρ. Αλέξανδρος Κιουπκιολής (Αθήνα: Εκκρεμές, 2012), 58.

21. Emmanuel Levinas, *Ολότητα και άπειρο. Δοκίμιο για την εξωτερικότητα*, μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης (Αθήνα: Εξάντας, 1989), 271.

22. Λεβινάς, *Ηθική & άπειρο*, 69.

23. Ευχαριστώ τη φίλη Κική Καψαμπέλη για τη γλωσσική επιμέλεια.

Βιβλιογραφία

Ελληνόφωνη

- Arriah, Kwame Anthony. *Κοσμοπολιτισμός. Ηθική σε έναν κόσμο ξένων*, μτφρ. Ελένη Αστερίου. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2015.
- Καντ, Ιμμάνουελ. *Θεμελίωση της μεταφυσικής των ηθών*, μτφρ. - σχόλια - επίμετρο Κώστας Ανδρουλιδάκης. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2017.
- Μπαρτσίδης, Μιχάλης. «Εισαγωγή». Στου ίδιου (επιμ.), *Διατομικότητα. Κείμενα για μια οντολογία της σχέσης*, 13-136. Αθήνα: νήσος, 2014.
- Κρίτσλεϋ, Σάμιον. *Ζητώντας το άπειρο. Ηθική της δέσμευσης / Πολιτική της αντίστασης*, μτφρ. Αλέξανδρος Κιουπκιολής. Αθήνα: Εκκρεμές, 2012.
- Λεβινάς, Εμμανουήλ. *Ηθική & άπειρο. Διάλογοι με τον Φιλίπ Νεμό*, μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης. Αθήνα: Ίνδικτος, 2007.
- Λεβινάς, Εμμανουήλ. «Το υπερβατικό και το υψηλό». Στου ίδιου, *Ελευθερία και εντολή*, μτφρ. Μιχάλης Πάγκαλος, 39-71. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2007.
- Levinas, Emmanuel. *Ολότητα και άπειρο. Δοκίμιο για την εξωτερικότητα*, μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης. Αθήνα: Εξάντας, 1989.
- Μπάτλερ, Τζούντιθ & Αθανασίου, Αθηνά. *Απ-αλλοτρίωση. Η επιτελεστικότητα στο πολιτικό*, μτφρ. Αλέξανδρος Κιουπκιολής. Αθήνα: Τόπος, 2016.
- Nancy, Jean-Luc, «Οψεις του “από-κοινού”»: Τα παγωμένα νερά της Ευρώπης, η βιοτεχνολογία, ο εγκόσμιος χριστιανισμός (συζήτηση με τους Αθηνά Αθανασίου, Γεράσιμο Κακολύρη & Απόστολο Λαμπρόπουλο). *Σύγχρονα Θέματα* 128-129 (Ιανουάριος - Ιούνιος 2015): 27-28.

- Πλάτων. *Πολιτεία*, εισ. σημείωμα - μτφρ. - ερμ. σημειώματα Ν.Μ. Σκουτερόπουλος. Αθήνα: Πόλις, 2002.
- Φαράκλας, Γιώργος. «Γιατί μας συμφέρει να υποδεχτούμε τους πρόσφυγες». *Ένεκεν* 45 (Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2016): 151-164.
- Χαίλντερλιν, Φρήντριχ. *Ποιήματα. Μεγάλη εκλογή σε τρία μέρη*, μτφρ. Δημήτρης Θ. Γκότσης. Αθήνα: Αρμός, 2002.
- Χάιντεγγερ, Μάρτιν. *Είναι και χρόνος*, τόμος Α', πρόλ. - μτφρ. - σχόλια Γιάννης Τζαβάρας. Αθήνα: Δωδώνη, 1978.

Ξενόγλωσση

- Butler, Judith. *Frames of War: When Is Life Grievable?* Λονδίνο & Ν. Υόρκη: Verso, 2009.
- Derrida, Jacques. *Donner la mort*. Παρίσι: Galilée, 1999.
- Eivink, Eddo. «Patočka and Derrida on Responsibility». *Analecta Husserliana* LXXXIX (Logos of Phenomenology and the Phenomenology of Logos. Book Two, επιμ. Anna-Teresa Tymieniecka) (2006): 307-321.
- Levinas, Emmanuel. *Autrement qu'être ou au-delà de l'essence*. Παρίσι: Livre de poche, σειρά: biblio essais, ¹1974, 1990.
- Wood, David. «Responsibility Reinscribed (and How)». Στο: ίδιου, *The Step Back: Ethics and Politics after Deconstruction*, 139-148. Όλμπαν, Ν.Υ.: State University of New York Press, 2005.

Κοινωνικό Στέκι - Στέκι Μεταναστών Χανίων

Η Ρόζα Νέρα δεν εκκενώνεται
Τίποτα δεν τελείωσε, όλα συνεχίζονται

Ιούνης 2004, ένα «ερείπιο» 20+ χρόνων ζωντανεύει σε κοινό τόπο συνάντησης, όχι πια των εξουσιαστών και των βασανιστών, αλλά των «παραλειπόμενων» της ιστορίας, των καταπιεσμένων, αυτών που ονειρεύονται έναν άλλο κόσμο και προσπαθούν να πολλαπλασιάσουν τις ρωγμές του παντοδύναμου συστήματος κερδοφορίας που συνθλίβει δικαιώματα και ελευθερίες κι επιβάλλει το άδικο και την υποτίμηση των ζώων μας. Για πάνω από 16 χρόνια, στην κορφή του λόφου Καστέλι άνθιζε η κατάληψη Ρόζα Νέρα (Μαύρο Ρόδο), μία κοινότητα με την βαθιά πολιτική σημασία του όρου. Ένα σχολείο πολιτισμού και δημοκρατίας, ένα καταφύγιο για τους κυνηγημένους, μεταξύ αυτών και πολλοί πρόσφυγες και μετανάστ(ρι)ες.

Σεπτέμβρης 2020, η κατάληψη εκκενώνεται μετά από βίαιη εισβολή της αστυνομίας. Η γειτονιά αστυνομοκρατείται και στον δημόσιο λόγο επικρατεί το ερώτημα «τι πρέπει να γίνει στον λόφο;». Εμείς μεταποιούμε λίγο το ερώτημα σε «τι λείπει από την πόλη;» και το αφήνουμε πλάι στο κείμενο για να το σκεφτεί ο αναγνώστης, η αναγνώστριά.

Το Κοινωνικό Στέκι - Στέκι Μεταναστών δημιουργήθηκε έναν χρόνο μετά από τη γέννηση της Ρόζα Νέρα

και θα λέγαμε πως όλα αυτά τα χρόνια έχουμε μια σχέση αδερφική. Με διαφοροποιήσεις στους όρους και στα προτάγματα, όμως η κεντρική κατεύθυνση θεωρούμε ήταν και είναι κοινή: κοινοί οι αγώνες μας για τη ζωή και την κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη, κοινοί οι χώροι τους οποίους φροντίζουμε και στους οποίους συναντιόμαστε, κοινά τα συναισθήματά μας απέναντι στον κόσμο της εκμετάλλευσης και της κυριαρχίας των λίγων. Στο κείμενο αυτό θα παραθέσουμε κάποια ελάχιστα παραδείγματα που φωτίζουν την έννοια της ζωντανής κοινότητας η οποία συνοδεύει τη ζωή της κατάληψης και τη διαχρονική της θέση «ό,τι πουλιέται είναι άχρηστο, ο πλούτος βρίσκεται σε όσα μοιραζόμαστε».

Ζούμε σε μια πόλη όπου ο ελεύθερος δημόσιος χώρος έχει συρρικνωθεί, κυρίως για τις ανάγκες της τουριστικής βιομηχανίας. Στην πόλη που δεν έχει χώρο για τους νέους, τους πρόσφυγες, μετανάστες και πολλούς από τους κατοίκους της. Όλα αυτά τα χρόνια, η κατάληψη εξυπηρέτησε κοινωνικές ανάγκες και δημιούργησε πραγματικά δημόσια αγαθά που απωθούνται ως «ενοχλητικά» από το κυρίαρχο πλάνο και σχεδιασμό της κάθε δημοτικής αρχής. Τη στιγμή λοιπόν που η «επίσημη» αφήγηση, μέσω της πολλαπλής αποσιώπησης και απώθησης, επιχειρεί να καταστήσει τις παραπάνω κοινωνικές ανάγκες «αόρατες» και τη μη ικανοποίησή τους «φυσική πραγματικότητα», το παράδειγμα της κατάληψης αποδεικνύει πως μπορούμε να δημιουργήσουμε στο σήμερα τόπους όπου θα ξεπερνάμε τους κοινωνικούς διαχωρισμούς μέσα από αδιαμεσολάβητες σχέσεις ενάντια στην εκμετάλλευση.

Η αυλή της κατάληψης ήταν πάντα το πιο ελκυστικό

μέρος της παλιάς πόλης, ως σημείο αναφοράς όπου ο κάθε επισκέπτης συναντούσε την αγκαλιά μιας πλατείας με ελεύθερη πρόσβαση και απίστευτη θέα, χωρίς καμιά εμπορική δραστηριότητα, μακριά από «κράχτες» που μιλάνε μόνο τη γλώσσα του χρήματος. Την αυλή επισκέπτονταν συνεχώς μαθητές της πόλης. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος «Μια βόλτα στα Χανιά, 5.500 χρόνων» του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Βάμου, οι μαθητ(ρι)ες μπορούσαν να δουν την πόλη από ψηλά, να μάθουν για το Φάρο, το Φιρκά και την ιστορία της πόλης των Χανίων αλλά και του λόφου Καστέλι. Έτσι, με επίσημο τρόπο, σχολεία της πόλης βρέθηκαν σ' έναν «παράνομο» για την εξουσία χώρο.

Αμέτρητες φορές η κατάληψη λειτούργησε ως ξενώνας για αστέγους, ως χώρος για να πλύνει κανείς τα ρούχα του, να κάνει ένα μπάνιο και να φάει ένα πιάτο φαΐ, ως καταφύγιο για πρόσφυγες και μετανάστ(ρι)ες, αλλά και ντόπιες οικογένειες που έμειναν στο δρόμο. Στον χώρο αυτό μεγάλωσαν και γεννήθηκαν παιδιά. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα ντόπιων μονογονεϊκών οικογενειών που έζησαν για χρόνια εκεί.

Η σχέση μας με την Ρόζα είναι ιδιαίτερα βαθιά όσον αφορά την αλληλεγγύη σε πρόσφυγες και μετανάστ(ρι)ες. Ενώ η δημοτική αρχή μας απαντούσε «να πάνε να μείνουν στη Ρόζα Νέρα», η κατάληψη όχι μόνο τους φιλοξενούσε, αλλά ζούσε μαζί τους, όπως μαζί βγαίναμε στον δρόμο. Θυμόμαστε τον Δεκέμβρη του 2018 όταν σε πλατεία της πόλης εντοπίσαμε μια βμελή οικογένεια Ιρακινών. Αφού, για άλλη μια φορά, διεκδικήσαμε μάταια έναν αξιοπρεπή χώρο φιλοξενίας από την πολιτεία, η κατάληψη άνοιξε την

πόρτα στην οικογένεια, η οποία έζησε εκεί για δυο ολόκληρα χρόνια. Στον χώρο αυτόν φιλοξενήθηκαν ισότιμα κι έγιναν μία οικογένεια με όλες/ους. Άμεσα οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες της κατάληψης έτρεξαν μαζί τους για τα χαρτιά τους στο Ηράκλειο, μοιράστηκαν τα μεροκάματα τους μαζί με τον πατέρα, τα παιδιά γράφτηκαν σε σχολεία. Γενικά, στον χώρο συναντούσες πάντα μια πολυπολιτισμική κοινότητα και παιδικές φωνές.

Τα ξημερώματα στις 4 Οκτώβρη 2019, τρεις μετανάστες, αναγκασμένοι να μένουν στο δρόμο αφότου εκδιώχτηκαν από εγκαταλελειμμένο σπίτι όπου είχαν βρει καταφύγιο, ξυλοκοπήθηκαν από 6 μαυροφορεμένους και κουκουλωμένους άνδρες. Καθώς έτυχε να είμαστε αυτόπτες μάρτυρες, καλέσαμε ασθενοφόρο και μεταβήκαμε στο νοσοκομείο μαζί τους. Μετά το εξιτήριό τους φιλοξενήθηκαν κάποιες μέρες στο στέκι και στη συνέχεια βρήκαν στέγη στην κατάληψη. Πλάι τους βαδίσαμε σε πορεία διαμαρτυρίας στους δρόμους της παλιάς πόλης. Οι 3 φίλοι έζησαν στην κατάληψη μέχρι και τη μέρα της εκκένωσής της. Δύο απ' αυτούς είναι πλέον κατηγορούμενοι ως καταληψίες.¹

Ανάμεσα σε δεκάδες караβιές προσφύγων και μεταναστών που έφτασαν νότια του νησιού, θυμόμαστε την περίπτωση των 339 προσφύγων και μεταναστών που ξεκίνησαν από την Αίγυπτο με προορισμό την Ιταλία, σε ένα σαπιοκάραβο το οποίο εξέπεμψε σήμα κινδύνου ανοιχτά των Χανίων. Ήταν αρχές Απρίλη του 2014 και στην κατάληψη γινόταν εργαστήριο κατασκευής φιγούρας θεάτρου

1. Έξι από τους συνολικά 16 ανθρώπους που βρίσκονταν στον χώρο της κατάληψης κατά την εκκένωση, και πλέον κατηγορούνται, είναι μετανάστες.

σκιών το οποίο οργάνωνε η μουσική συλλογικότητα Yar Aman. Νωρίς το απόγευμα ειδοποιηθήκαμε πως μετά από διαδικασία καταγραφής και έκδοσης απόφασης απέλασης για τους μετανάστες της караβιάς, οικογένειες από Συρία βρίσκονταν στον προαύλιο χώρο του μπατσομέγαρου, χωρίς να ξέρουν πού βρίσκονται και πού θα μπορούσαν να βρουν ένα καταφύγιο. 185 Αιγύπτιοι, μεταξύ των οποίων και 54 ασυνόδευτα ανήλικα, οδηγήθηκαν στη φυλακή της Αγυιάς. Αμέσως μεταβήκαμε στο σημείο μαζί με συντρόφισσες και συντρόφους της κατάληψης και ενημερώσαμε τους κυνηγημένους για το ποιοι είμαστε. Μαζί με μια μικρή αντιπροσωπεία από τους ίδιους κινηθήκαμε σε Δήμο και Περιφέρεια για να απαιτήσουμε την εξεύρεση χώρου διαμονής και φιλοξενίας. Η απάντηση της δημοτικής αρχής ήταν, ως συνήθως, αυτή που αναφέρουμε παραπάνω. Τελικά, αρκετά άτομα φιλοξενήθηκαν στην κατάληψη και μετά από συντονισμό του τοπικού κινήματος, κινητοποιήσεις και πιέσεις, καταφέραμε να φιλοξενηθούν περίπου 150 άνθρωποι σε ξενοδοχείο της πόλης για περίπου 4 μήνες.

Η παραπάνω ιστορία, όπως και η προηγούμενη, είναι πολύ σημαντική καθώς μεταφέρει τους κοινούς αγώνες ντόπιων και μεταναστ(ρι)ών. Πρόκειται για δύο από τις δεκάδες περιπτώσεις που συνάντησαν την έμπρακτη αλληλεγγύη στον χώρο της κατάληψης. Οι πορείες που κάναμε μαζί, διεκδικώντας ελευθερία μετακίνησης, αξιοπρέπεια, ισότητα... ήταν μαζικές. Έτσι συναντηθήκαμε και στον αγώνα ενάντια στη ρίψη και υδρόλυση (στη θάλασσα της Μεσογείου) των χημικών του ίδιου πολέμου που τους οδήγησε σε φυγή. Όλο αυτό το διάστημα ήμασταν

στο πλευρό τους, κάναμε μαζί τους συνελεύσεις και δράσεις ενημέρωσης, κάναμε φίλους, μαγειρέψαμε πολλές φορές, συνεργαστήκαμε στο αντιρατσιστικό φεστιβάλ όπου συμμετείχαν και οι ίδιοι με δρώμενα και περίπτερο αντιπληροφόρησης.

Θα ήταν παράλειψη αν δεν αναφέραμε πως στον χώρο της κατάληψης πραγματοποιούνταν οι μαζικές συνελεύσεις των μεταναστών εργατών που οργάνωσαν και προχώρησαν στη μαζική απεργία πείνας των 300, το 2011. Ένας αγώνας όλων εκείνων που χωρίς χαρτιά και δικαιώματα ζούσαν τότε, όχι μόνο τις φριχτές συνέπειες της κρίσης, αλλά και τη ραγδαία ανάπτυξη φασιστικών συμμοριών παράλληλα με τις επιχειρήσεις «σκούπα» της αστυνομίας. Πολλοί απ' αυτούς φιλοξενήθηκαν στην κατάληψη, πριν και μετά την απεργία.

Πλέον, συναντιόμαστε με την Ρόζα, και πολλές ακόμη συλλογικότητες, στον χώρο του Στεκιού όπου συνεχίζουμε τους αγώνες μας και ερχόμαστε πιο κοντά από ποτέ. Σε όσους επιχειρούν να κλείσουν την πόλη θα απαντάμε με τη δημιουργία πραγματικά ανοιχτών και δημόσιων χώρων. Θα τους υπενθυμίζουμε πως η κατάληψη Ρόζα Νέρα δεν εκκενώνεται γιατί είναι κάτι πολύ παραπάνω από ένα κτίριο: είναι κοινωνικές σχέσεις, σχέσεις συντροφικές, οι οποίες έχουν φτιαχτεί όλα αυτά τα χρόνια και που τώρα δυναμώνουν ακόμα περισσότερο. Μπορεί να πέτυχαν την εκκένωση ενός κτιρίου, να επιδιώκουν την παραχώρησή του σε μία μειοψηφία πλουσίων, να προσδοκούν την κατάργηση ενός σχολείου αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας, όμως η κάθε λογής εξουσία θα παραμένει γελασμένη αν νομίζει πως με ένα ξερίζωμα το Μαύρο Ρόδο θα μαραθεί.

Οι σπόροι έχουν απλωθεί σε όλη την πόλη και ανοίγουν...

Η ζωή μας βρίσκεται στους δημόσιους/κοινωνικούς χώρους.

Αλληλεγγύη στην κατάληψη Ρόζα Νέρα!

Απρίλης 2021



George Katsiaficas

Για τη Rosa Nera

Δεν έχω καμιά αμφιβολία πως όταν έρθει η δική μας μέρα, τότε που όλες οι απάτες των δήθεν «δημοκρατικών» δικτατοριών θα αποκαλυφθούν κι οι ίδιες θα ανατραπούν, αυτό το υπέροχο σπίτι στον μικρό λόφο που δεσπόζει πάνω από το λιμάνι των Χανίων θα λέγεται και πάλι Rosa Nera. Ακόμα και τώρα, στον δικό μου νου και στις καρδιές χιλιάδων ανθρώπων, είναι και θα είναι πάντα η Rosa Nera.

Όμως το αποτρόπαιο γεγονός είναι ότι νωρίς το πρωί της 5ης Σεπτεμβρίου του 2020 η αστυνομία εισέβαλε στο κτίριο της κατάληψης και συνέλαβε πάνω από μια ντουζίνα ανθρώπους, καταδικάζοντάς τους σε έλλειψη κατοικίας και εκθέτοντάς τους στον ιό του Covid. Η εξαιρετική βιβλιοθήκη, τα συλλογικά και τα προσωπικά αντικείμενα όλων απομακρύνθηκαν με φορτηγό κάποιου ιδιώτη εργολάβου. Πολλά εξ αυτών καταστράφηκαν και χάθηκαν για πάντα. Η ενορχηστρωμένη προσπάθεια του Μητσοτάκη και της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας να εκκενώσει τις αναρχικές και προσφυγικές καταλήψεις στα Εξάρχεια και την Θεσσαλονίκη επεκτάθηκε αδίστακτα και συστηματικά σε όλη την Ελλάδα. Την ίδια στιγμή, κι ενώ η υποταγή στη Γερμανία και στις επιταγές του mega-κεφαλαίου εντείνει τον εξευγενισμό των πόλεων και των γειτονιών χώνοντας

τους Έλληνες όλο και πιο βαθιά στο χρέος, ανταμείβονται με καλύτερες αξιολογήσεις στις διεθνείς αγορές και χαρτζιλίκια που χρησιμοποιούνται για να κατασκευαστούν ποδηλατοδρόμοι στο κέντρο της Αθήνας, φυσικά για να προσελκύσουν ακόμη περισσότερους τουρίστες. Ακόμη πιο δυσοίωνα, αν και η νεοναζιστική Χρυσή Αυγή εξουδετερώθηκε, η «δημοκρατική» κυβέρνηση υιοθέτησε την αντιπροσφυγική ατζέντα και πρακτική της. Κάθε βράδυ, σκοτεινά πλωτά χωρίς διακριτικά μπλοκάρουν και βουλιάζουν φουσκωτά βαρκάκια φορτωμένα με πρόσφυγες που προσπαθούν απεγνωσμένα να φτάσουν στα ελληνικά νησιά, ενώ το ισραηλινής τεχνογνωσίας τείχος που διατρέχει την χερσαία μεθόριο της χώρας με την Τουρκία, πρόσφατα ενισχύθηκε με οπλισμένους κουκουλοφόρους, ντυμένους με στολές παραλλαγής. Το ανοιχτό ορυχείο χρυσού στις Σκουριές θα προχωρήσει, και το παλιό αεροδρόμιο στο Ελληνικό πολύ σύντομα θα είναι μια ακόμα παιδική χαρά για τους πλούσιους – που είναι αριθμητικά λίγοι, αλλά ασκούν μια ολοένα αυξανόμενη επιρροή παρά την ακραία ανικανότητά τους.

Η κυβέρνηση αυξάνει την ένταση με την Τουρκία για τα κυριαρχικά όρια και τα δικαιώματα εκμετάλλευσης στη θάλασσα, χώνοντας, με αυτόν τον τρόπο, τα πόδια της στην τσιμεντένια πλάκα η οποία θα καταβυθίσει την Νεότερη Ελλάδα μέσα στην αβυσσαλέα θάλασσα του Πολέμου της Δύσης ενάντια στο Ισλάμ. Ήδη, εκατομμύρια Σύρων, Ιρακινών και Αφγανών διαμένουν στην Ευρώπη, αρκετοί έχοντας περάσει από την Ελλάδα. Τι πειράζει λοιπόν που η ελίτ της χώρας ρισκάρει να εμπλέξει την Ελλάδα ακόμα πιο βαθιά στην ζώνη του πολέμου; Έχει την

υποστήριξη της Γαλλίας, η οποία υποδαυλίζει την πολεμική παράνοια πουλώντας της όπλα μαζικής καταστροφής αξίας δεκάδων εκατομμυρίων δολαρίων, αγορές που σίγουρα θα συμμετέχουν καθοριστικά στην επόμενη εθνική χρεοκοπία. Στον 21ο αιώνα, και παρά την ευρεία αίσθηση ότι οφείλουμε να αποστασιοποιηθούμε από τα ορυκτά καύσιμα, οι οξυδερκείς ηγέτες της Ελλάδας προσπαθούν πάση θυσία να βρουν νέες πηγές υδρογονανθράκων για να τις εξαργυρώσουν με πετροδολάρια που οδηγούν στην καταστροφή του πλανήτη. Μια πιο λογική προσέγγιση θα ήταν να επιμείνουμε να μείνουν αυτά τα κοιτάσματα εκεί που βρίσκονται, όπως μας λένε οι μαθητές από σχολεία σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η καταστροφή της Rosa Nera είναι ακόμα ένα καρφί στο φέρετρο της Νεότερης Ελλάδας. Μιας κοινωνίας που εθίστηκε να ξεπουλάει το μακρινό της παρελθόν μέσω του τουρισμού, αυτού του κυρίαρχου πυλώνα της οικονομίας της χώρας στον οποίο αναλυτές και πολιτικοί αναφέρονται ως η «βαριά βιομηχανία μας». Τι θα απογίνει το κτίριο που είναι γνωστό ως Rosa Nera και χτίστηκε για να κατοικηθεί από τον Τούρκο πασά; Ίσως ένα πολυτελές ξενοδοχείο, αυτό δηλαδή που έχουν ανάγκη τα Χανιά στην πορεία επιτάχυνσης του εκτοπισμού των ιθαγενών για να φιλοξενήσουν πλούσιους τουρίστες. Αριστερό ή δεξιό, προοδευτικό ή συντηρητικό, το ελληνικό κράτος –και γι' αυτό το λόγο μεγάλο μέρος του ελληνικού λαού– είναι εμμονικά απορροφημένο να εξυπηρετεί ματωμένους επισκέπτες από την Βόρεια Ευρώπη και την Ασία. Χωρίς καμιά ντροπή ξεπουλάει την Ιστορία του ενώ ταυτόχρονα ξεκοιλιάζει κάθε ελπίδα για το μέλλον της χώρας υμνολογώντας μονότονα:

«Μπορούμε να κάνουμε όλο τον πληθυσμό σερβιτόρους και σερβιτόρες, τουριστικούς πράκτορες και ξενοδοχοῦ-παλλήλους, όσο έρχονται οι ξένοι να ξεδέψουν τα λεφτά τους εδώ». Θα παρουσιάζουμε τους όμορφους παραδοσιακούς χορούς μας, θα φοράμε πολύχρωμες παραδοσιακές στολές και θα πουλάμε βιομηχανοποιημένα σουβενίρ και μπιχλιμπίδια για να τσιμπήσουμε κάνα φράγκο. Θα παρέχουμε υπηρεσίες για να περνάνε όμορφα οι Γερμανοί τουρίστες που δεν ξέρουν τίποτα για τις σφαγές των Ναζί στο Δίστομο και τα Καλάβρυτα. Θα χαμογελάμε στους εύθυμους Ιταλούς ώστε οι αναμνήσεις τους απ' την Κεφαλονιά να είναι υπέροχες παραλίες με πεντακάθαρα νερά, αφού η σφαγή των πέντε χιλιάδων ανυπεράσπιστων Ιταλών στρατιωτών στο Αργοστόλι από τις χιτλερικές λεγεώνες έχει διαγραφεί από τη συνείδησή τους εδώ και πολύ καιρό.

Αντί να αγκαλιάσει με περηφάνια τη δίκαιη κληρονομιά της αντίστασης, η κυβέρνηση επιτίθεται σε αυτούς που μάχονται τα δεινά του καπιταλισμού. Η Rosa Nera ενοχοποιήθηκε παρά –θα έλεγα εξαιτίας– την ύπαρξή της ως μια υπέροχη κοινότητα που προωθούσε την ένταξη των προσφύγων στην καθημερινή ζωή των Ελλήνων, παρείχε έναν ελεύθερο χώρο στάθμευσης με θέα το λιμάνι για αμέτρητους νεαρούς εραστές που επιθυμούσαν να αποφύγουν τα αδιάκριτα βλέμματα της πατριαρχικής καταπίεσης του Έρωτα, μα πάνω από όλα, για την θρυλική της αντίσταση στην κυριαρχία του κράτους-κεφαλαίου. Σε αντιδιαστολή με τις οπισθοδρομικές και παρωχημένες αξίες της εκκλησίας, του έθνους και της πατριαρχίας, η Rosa Nera ήταν μια απελευθερωμένη περιοχή, οι σπόροι της επαναστατικής δυαδικής εξουσίας στόχευαν στην καταστροφή του

κράτους και του συστήματος που υποδουλώνει τη νεότερη Ελλάδα. Βασισμένες στην πολιτική του πρώτου προσώπου και της άμεσης δημοκρατίας, μέσω της αποαποικιοποίησης της καθημερινής ζωής και της κοινωνίας των πολιτών, οι καταλήψεις σαν την Rosa Nera αντιτίθενται στην ψευδή καθολικότητα του κέντρου ελέγχου, κάτω από το προσωπείο του οποίου πανίσχυρες κυβερνήσεις και πολυεθνικές επιβάλλουν την θέλησή τους σε υπνωτισμένες μάζες που νανουρίζονται από την συμμετοχή τους στον υπαρκτό ή φαντασιακό καταναλωτισμό.

Η καθημερινή ζωή της κατάληψης ήταν μια άρνηση στον ατομικιστικό φιλοτομαρισμό. Οι άνθρωποι ζούσαν ως μέρη μιας διεθνιστικής συλλογικότητας, παρά ως μοναχικά πρόσωπα σε μια πατριαρχική οικογένεια. Η συλλογική κατοικία ένωνε ανθρώπους που σε διαφορετική περίπτωση θα υπέφεραν σοβαρά από τον ατομισμό και την αποξένωση που έχει επίδραση σε όλους μας, ειδικότερα στους νέους. Η Rosa Nera παρείχε ελπίδα στη θέση της υπακοής, χαρά στη θέση της μουντής ανίας. Το 2021 η ελπίδα είναι πολύ σπάνια στην Ελλάδα αφού το κύριο αποτέλεσμα της εκλογικής νίκης του ΣΥΡΙΖΑ ήταν ακριβώς η καταστροφή των ονείρων των ανθρώπων. Οποιοσδήποτε δουλεύει μέσα στο σύστημα –είτε σε ρόλο Βαρουφάκη είτε σε ρόλο Τσίπρα– είναι υποχρεωμένος να υπακούει στους νόμους του και να επιβάλλει το οτιδήποτε είναι «αναγκαίο», ακόμα κι αν το τίμημα γι' αυτό είναι η πνευματική καταρράκωση και η ατροφία της ουτοπικής φαντασίας.

Η συλλογική μορφή αντιτίθεται στις κυρίαρχες αξίες της ελληνικής πραγματικότητας, αυτές του έθνους, της εκκλησίας και της πατριαρχίας. Η εκρίζωση της κατεστη-

μένης πραγματικότητας πάνω στην καθημερινή ζωή δεν μπορεί να νοηθεί μέσα από τις γραμμές μιας ξαφνικής εξέγερσης που μαγικά θα θεραπεύσει όλα τα προβλήματα της κοινωνίας. Η χειραγώγηση από το λίκνο-ως-τον-τάφο και η αυξανόμενη ρύθμιση των οικογενειακών σχέσεων πήρε αιώνες για να αναδυθεί. Για να επανορθώσουμε τις παράπλευρες απώλειες του καπιταλισμού έχουμε πολύ δρόμο να διανύσουμε. Η αναδημιουργία ελευθεριακών αξιών και η αποδόμηση της εταιρικής νοοτροπίας θα είναι χωρίς αμφιβολία μία μακρά διαδικασία και θα διαρκέσει γενεές. Και κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, απελευθερωμένοι χώροι όπως οι καταλήψεις θα εξακολουθήσουν να αναδημιουργούνται ως ελεύθεροι χώροι για να μπορέσει να συνεχιστεί η πολιτισμική επανάσταση. Η Rosa Nera εκκενώθηκε, δημιουργώντας ωστόσο έναν μύθο, έναν θρύλο αντίστασης, πολύ διαφορετικό από το παράδειγμα της ενσωμάτωσης και του βολέματος όπως έμελλε να γίνει με την κάποτε έντιμη Hafenstrasse στο Αμβούργο ή τις δεκάδες καταλήψεις που νομιμοποιήθηκαν στη Βόρεια Ευρώπη.

Κατά τη διάρκεια της σύντομης παραμονής μου στη Rosa Nera τον Γενάρη του 2020, συνάντησα υποστηρικτικούς συντρόφους/φίσες που νοιάστηκαν για μένα όταν με χτύπησε η χειρότερη γρίπη που πέρασα ποτέ. Για τον αδιανόητα πονεμένο μου λαιμό, ένας νεαρός κάτοικος μου έφερε ένα ειδικό τοπικό μέλι, ενώ ένας άλλος μου πρόσφερε ένα καταπραϊντικό φάρμακο. Κι ενώ το σώμα μου πολεμούσε με την αστάθεια και τον αποπροσανατολισμό του πυρετού, μια νεαρή γυναίκα από την Μέση Ανατολή ντυμένη με μαντίλα, άφοβα τριγυρνούσε δίπλα μου στη

διαδρομή προς το μπάνιο ή την κουζίνα. Κι όταν, σχεδόν παραληρώντας, έπεσα πάνω στον άνθρωπο που έμενε στο διπλανό δωμάτιο, εκείνος με προσκάλεσε να ακούσω ένα τραγούδι που είχε γράψει στη μνήμη του Αλέξη Γρηγορόπουλου. Θα μείνει για πάντα στο μυαλό μου ως «ο τραγουδιστής». Ψάχνοντας στην εξαιρετικά οργανωμένη βιβλιοθήκη, έπεσα πάνω σε τρία αντίτυπα ενός βιβλίου-χρονικού που κατέγραφε την ανάδυση των Εξαρχείων ως νησίδα αντικουλτούρας. Ρώτησα αν μπορούσα να αγοράσω το ένα. Η ομάδα της βιβλιοθήκης συνεδρίασε άμεσα και αποφάσισε ότι δεν μπορούσα. Αντίθετα, επέμεινε να μου το κάνει δώρο.

Όταν ήρθε η ώρα να κάνω την παρουσίαση για τη νέα μετάφραση στα ελληνικά των δοκιμίων μου για την Επίδραση του Έρωτα (Eros Effect),¹ η συλλογική διαδικασία και η ομαδική ευφυΐα της Rosa Nera έγιναν άμεσα ορατές. Η ομαδική συζήτηση στην πολύ προσεκτικά διαρρυθμισμένη αίθουσα εκδηλώσεων ήταν μια αναζωογονητική εναλλακτική απέναντι στις συνηθισμένες αυτάρεσκες προγνώσεις των ελλήνων ανδρών και την συγκαταβατική σιωπή των γυναικών. Όλες οι ρομαντικές ιδέες που μπορεί να είχα για την απελευθέρωση των γυναικών στην Κρήτη –που έφταναν πίσω μέχρι τις θεές με τα φίδια και τη δόξα των αρχαίων βασιλισσών της Κνωσού, φημισμένες ότι κα-

1. Το Σάββατο 25 Ιανουαρίου 2020 πραγματοποιήθηκε στην κατάληψη της Rosa Nera παρουσίαση του βιβλίου του George Katsiafikas *Αυθόρμητη Ανάφλεξη* (Αθήνα: Ελευθεριακή Κουλτούρα, 2019, μτφρ. Παναγιώτης Καλαμαράς). Ακολούθησε συζήτηση με τον συγγραφέα σχετικά με την «επίδραση του έρωτα στην παγκόσμια επανάσταση». (Σ.τ.έ.)

τείχαν τα πρώτα υδραυλικά δίκτυα στον κόσμο με τουαλέτες εντός των κατοικιών– συνθλίφτηκαν σε προσωπικές συζητήσεις.

Είχα ξαναβρεθεί στα Χανιά. Την πρώτη φορά με τις κόρες μου και τις οικογένειές τους, το 2013. Αφού γυρίσαμε σχεδόν όλο το νησί, απολαμβάνοντας τις ομορφιές του και τους φιλικούς ανθρώπους, τις πήγα στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου. Και μόλις επιβιβάστηκαν όλοι με ασφάλεια στο αεροπλάνο γύρισα αμέσως στα Χανιά, όπου έμεινα ακόμα μία εβδομάδα για να επιμεληθώ το βιβλίο της εκλιπούσας συζύγου μου, Verita\$, μία καυστική κριτική στο πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Δουλεύοντας σκληρά για πάνω από μια βδομάδα, «γυάλισα» τη μετάφραση από τα κορεατικά σε ένα μικρό δωμάτιο ενός ήσυχου στενού πίσω από το λιμάνι. Όμως ούτε στα ξενοδοχεία που έμεινα με την οικογένειά μου, ούτε στο γραφειάκι που δούλεψα βλέποντας το σοκάκι, δεν ένιωσα ποτέ σαν στο σπίτι μου.

Κι όμως, από την πρώτη στιγμή που διέσχισα την πόρτα της Rosa Nera, βρέθηκα ανάμεσα στους δικούς μου ανθρώπους. Όντας ένας συνειδητός νομάς, είχα ζήσει τα τελευταία 20 χρόνια στην Γκουάνγκτζου της Νότιας Κορέας, στο Κέμπριτζ της Μασαχουσέτης, στα Εξάρχεια, στο Σαν Ντιέγκο της Καλιφόρνιας και στο Σικάγο. Όταν πέρασα την πόρτα της Rosa Nera, αμέσως ένιωσα σαν στο σπίτι μου. Ήταν μια επιστροφή στην καλιφορνέζικη κομμούνα που έζησα τη δεκαετία του '70, στο Red House του Όσιαν Μπιτς, στις καταλήψεις του Βερολίνου και του Άμστερνταμ και στα καρακόλ των ζαπατίστας. Και όπως όλοι αυτοί οι ελεύθεροι χώροι, η Rosa Nera ήταν, ταυτόχρονα, ένα καταφύγιο από την καπιταλιστική παράνοια της καθη-

μερινής ζωής και ένας τόπος έμπνευσης, όπου η φαντασία
άνθιζε και η ελευθερία ήταν η πρώτιστη αρχή.

¡Rosa Nera Presenté! Long live Rosa Nera!

Σικάγο, 29 Γενάρη 2021
(Μετάφραση: Παναγιώτης Κούστας)



Κοινωνικό Ραδιόφωνο Χανίων

Μικρό λεξικό για μεγάλες λέξεις¹

Καλησπέρα σας,

Το Κοινωνικό Ραδιόφωνο Χανίων σάς καλωσορίζει στην πρώτη εκπομπή του «Μικρού Λεξικού για Μεγάλες Λέξεις». Στη σημερινή, πολύ σύντομη, εκπομπή παρέμβασης θα ασχοληθούμε με πέντε σημαντικές λέξεις που αρχίζουν από Άλφα.

Αλληλεγγύη: ουσιαστικό, θηλυκό. Η δυνατότητα που έχει κάθε άνθρωπος να μπαίνει στη θέση του Άλλου, διατηρώντας τα κριτήρια της πολιτικής και κοινωνικής του συνείδησης. Οδηγεί στην αλληλοϋποστήριξη και την αλληλοβοήθεια, σε πλήρη αντίθεση με την φιλανθρωπία κατά την οποία το Εγώ ή κάποιος φορέας (π.χ. Εκκλησία) αυτοαποκαλείται σωτήρας και υπεράνω των άλλων γιατί δεν θα του συμβεί ποτέ να είναι στη θέση των καταπιεσμένων. Μπορεί να εκφράζεται είτε συνδετικά προς το κοινωνικό σύνολο (ως αλληλεγγύη μεταξύ καταπιεσμένων) είτε διαλυτικά (ως ψευτο-αλληλεγγύη, δηλαδή συσπείρωση με-

1. Το κείμενο διαβάστηκε σε παρέμβαση που έγινε στο Δημοτικό Συμβούλιο Χανίων στις 18/12/2019 και τροποποιήθηκε για να γίνει σποτ του ΚΡαΧ Radio και να δημοσιευθεί στον παρόντα τόμο.

ταξύ προνομιούχων). Η αλληλεγγύη δεν είναι πανάκεια, είναι όμως ένα πολύ καλό εργαλείο για να ξεχωρίζεις τους ανθρώπους από τους απάνθρωπους στην καθημερινότητα.

Αγώνας: ουσιαστικό, ανεξαρτήτως φύλου. Η ικανότητα που έχει κάθε άνθρωπος να αντιδράει όταν νιώθει ότι τον έχει τσαλαπατήσει κάποιος Άλλος ή το σύστημα κοινωνικής οργάνωσης που του έχει επιβληθεί. Σχεδόν μαθηματικά οδηγεί στην αυτοσυνείδηση και πολύ συχνά στην ταξική συνείδηση. Τείνει να συνδέει τις μη προνομιούχες ομάδες και, ακριβώς γι' αυτό, ενώ υμνείται ιστορικά, αποφεύγεται η προβολή του σε πραγματικό χρόνο (κυρίως από τα ΜΜΕ). Αντίθετό του, η Έκπτωση κατά την οποία πας και πλακώνεσαι με τους γύρω σου για να αγοράσεις κάτι εντελώς άχρηστο, επειδή σ' το πουλάνε μάλλον φτηνότερα στην Black Friday ή στις Χριστουγεννιάτικες Προσφορές. Ο Αγώνας δεν είναι πανάκεια, είναι όμως ένα πολύ καλό εργαλείο για την κοινωνική και προσωπική εξέλιξη.

Αυτοοργάνωση: ουσιαστικό, θηλυκό. Η τάση που έχουν αρκετοί άνθρωποι να οργανώνονται ισότιμα ή ομότιμα, ελεύθερα και δημιουργικά. Οδηγεί σε ομάδες, κοινότητες ή και κοινωνίες χωρίς ιεραρχίες, σε αντίθεση με την Αντιπροσώπευση κατά την οποία σχεδόν μαθηματικά οι αντιπρόσωποι εκμεταλλεύονται τον ρόλο τους και τελικά κάθονται στον σβέρκο των υπόλοιπων μελών της κοινωνίας μέσω ακατανόητων και εντελώς παράλογων προνομίων. Η αυτοοργάνωση δεν είναι στρωμένη με ροδοπέταλα, γιατί χρειάζεται ανθρώπους με υψηλό βαθμό αλληλεγγύης και διάθεση για αγώνα (δες τα προηγούμενα λήμματα), δηλα-

δή ανθρώπους που να ξέρουν να ακούνε και να σέβονται τους συνανθρώπους τους όπως και να απεχθάνονται την εξουσία, αλλά όταν πετυχαίνει συνδέει με σοβαρούς δεσμούς το κοινωνικό σύνολο. Η αυτοοργάνωση δεν είναι πανάκεια, αλλά είναι πολύ καλό εργαλείο για να πολεμάς τους λυσσασμένους λύκους, αν έχεις την συλλογική ευφυΐα που αναπτύσσει ένα κοπάδι ταράνδων.

Αντιεμπορευματικό: επίθετο με τρία γένη. Αυτό που συμβαίνει αυθόρμητα σε μια κοινωνία που υφίσταται φυσική καταστροφή ή αυτό που συμβαίνει με ποιοτικές επιλογές ως αγώνας σ' έναν κόσμο όπου οι εξουσιαστές επιδιώκουν να γίνουν τα πάντα γύρω τους τραπεζοκαθίσματα, τραπεζικά ΑΤΜ, μπουτίκ χοτέλ και άλλα τέτοια σκουπίδια. Οδηγεί στη δημιουργία αυτοοργανωμένων εγχειρημάτων, στην υπεράσπιση των δημόσιων χώρων και τελικά στην ανάπτυξη ανιδιοτελών μη καταναλωτικών ανθρώπινων σχέσεων, σε αντίθεση με την Πιστωτική Κάρτα που σε βάζει διαρκώς στην ονειρώξη να αποκτήσεις την πλατινένια. Το αντιεμπορευματικό δεν είναι πανάκεια, αλλά είναι ένα πολύ καλό εργαλείο για να μην χρειάζεται να παίρνεις ψυχοφάρμακα για να τα βγάλεις πέρα.

Ανομία: ουσιαστικό, θηλυκό. Ο ορισμός της δόθηκε από τον φιλόσοφο Εμίλ Ντυρκέμ και όχι από τα τηλεοπτικά κανάλια και τα Υπουργεία Καταστολής της οποιασδήποτε κυβέρνησης στον πλανήτη. Σύμφωνα με τον ορισμό του φιλοσόφου, «Ανομία είναι η αποσύνθεση της κοινωνικής συνάρτησης, η εξασθένιση του κοινωνικού δεσμού». Είναι λοιπόν τουλάχιστον περίεργο, εγχειρήματα που επιδι-

ώκουν με τις αρχές και τους σκοπούς τους να αυξήσουν τον κοινωνικό δεσμό, δηλαδή οι καταλήψεις, να περιγράφονται ως «χώροι ανομίας». Αντίθετα, θα μπορούσαν να αποκαλούνται ως αυτό που είναι, δηλαδή «χώροι αυτονομίας», αν δεν υπήρχε τόσος φόβος από τους εξουσιαστές να πουν έστω και μια φορά την αλήθεια. Η επίκληση της Ανομίας (που προβάλλεται ξαφνικά ως η πανάκεια για όλα τα κοινωνικά προβλήματα) γίνεται για να κρυφτεί η Ετερονομία ή, για να το πούμε όσο πιο απλά γίνεται, για να περάσει το «σκάσε και κάνε ό,τι σου λέμε γιατί εμείς είμαστε ο νόμος και η τάξη» των κυρίαρχων πάνω στα κορμιά, τα μυαλά και τις ψυχές μας.

Ήταν το «Μικρό Λεξικό για Μεγάλες Λέξεις» από το Κοινωνικό Ραδιόφωνο Χανίων. Στην επόμενη εκπομπή θα συνεχίσουμε την Αλφαβήτα, μπας και μάθουμε τα βασικά.

Καλό σας βράδυ!

Γιώργος Κολέμπας

Αυτονομία, Αποανάπτυξη, Κοινοτισμός
και Άμεση Δημοκρατία –
μαζί για έναν Μετακαπιταλιστικό Κόσμο¹

1. *Εισαγωγικά*

Καταρχήν θα αναφερθώ στο κείμενο του οπισθόφυλλου του βιβλίου:

Με την επικράτηση του καπιταλισμού και του φανταστικού του προτάγματος περί ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, χάθηκε ένας απίστευτος αριθμός μικρότερων αφηγήσεων ζωής και παραγωγής. Κοινότητες ανθρώπων, που ήταν ο πλούτος της ανθρωπότητας, απώλεσαν σταδιακά τα νοήματα με τα οποία στήριζαν τη ζωή τους και έγιναν καταναλωτές προϊόντων, πολιτικών και νοημάτων που παράγει το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα.

Αυτή η αφήγηση έφτασε στα όριά της, οικολογικά, ανθρωπολογικά και πολιτικά. Η Κοινότητα των Κοινοτήτων αποτελεί πρόταση αυτοθέσμησης των κοινωνιών και των

1. Στις 19 Ιουνίου 2019, μαζί με τον Γιάννη Μπίλλα, είχαμε παρουσιάσει το βιβλίο μας με τίτλο «Για την Κοινότητα των Κοινοτήτων» και υπότιτλο «με το πρόταγμα της αυτονομίας, της αποανάπτυξης, του κοινοτισμού και της άμεσης δημοκρατίας», στον ωραίο χώρο της κατάληψης Rosa Nera. Έγινε ενδιαφέρονσα και σημαντική συζήτηση με τους συμμετέχοντες. Αποτέλεσμα της εισήγησής μας, αλλά και της διαλογικής εκείνης συζήτησης, είναι το παρακάτω κείμενο.

ανθρώπων που δεν αρκούνται στη διαπίστωση ότι για όλα ευθύνεται ο καπιταλισμός και οι τραπεζίτες· που δεν επιλέγουν τη θυματοποίησή τους και την παθητικότητα· που αρνούνται τον ιδρυματισμό τους, αναθέτοντας τη λύση στο πολιτικό προσωπικό των κομμάτων της αντιπροσωπευτικής και εξόχως ολιγαρχικής δημοκρατίας. Η Κοινότητα των Κοινοτήτων κινείται ενάντια και παράλληλα σε αυτή την αφήγηση, προτείνοντας μια άλλη μορφή οργάνωσης της κοινωνίας.

Το κύτταρο της κοινωνίας που θα αγαπήσουμε έχει στον πυρήνα του την έννοια της κοινότητας με τα νοήματα και τα προτάγματά της. Στη θέση του κεντρικού κράτους, που θα περιορίζεται σιγά σιγά, θα ανθίσουν οι αμεσοδημοκρατικές ομόσπονδες κοινότητες ανθρώπων, έθνη κοινοτήτων και κοινότητες εθνών.

Στη Ρόζα Νέρα, όλα αυτά τα χρόνια, είχε βιωθεί και αυτοθεσμισθεί ένα κοινοτικό εγχείρημα που είχε τα χαρακτηριστικά της αυτονομίας, της άμεσης δημοκρατίας και της διαχείρισης και χρήσης ενός Κοινού (Common) δημόσιου αγαθού, του εγκαταλελειμμένου κτιρίου και των διάφορων χώρων του, στον λόφο Καστέλι Χανίων. Η Κοινότητα της Ρόζα Νέρα μπόρεσε να αντεπεξέλθει μέχρι και την εκκένωση, χάρη και στην αλληλεγγύη τμήματος της τοπικής κοινωνίας και του γενικότερου κοινοτικού αυτόνομου κινήματος. Μάλιστα, αυτό έγινε δυνατόν χωρίς ενσωμάτωση στις επιταγές του τοπικού και γενικότερου καπιταλιστικού συστήματος και κεντρικού κράτους, που στη σημερινή φάση θέτει την συνολική κοινωνική ζωή, τα οικοσυστήματα και τη φύση υπό την εξουσία του.

Γενικότερα, ζούμε σήμερα στα πλαίσια ενός παγκοσμι-

οποημένου καπιταλισμού, ο οποίος παράγει την συνολική οικονομικοκοινωνική ζωή –τον «βίο» των ανθρώπων– και την αναπαράγει ταυτόχρονα και ιδεολογικοπολιτικά. Παράγει «υποκείμενα» ενός συγκεκριμένου ανθρωπολογικού τύπου με διανοητικές, συναισθηματικές και ψυχολογικές αντιλήψεις για την πραγματικότητα, οι οποίες στηρίζονται σε μια κτητική, επεκτατική και χρησιμοθηρική ψυχούσθηση. Την παραγωγή αυτή των υποκειμένων-αντικειμένων και των μεταξύ τους σχέσεων υπό την κυριαρχία του κέρδους μπορούμε να την ονομάσουμε, σήμερα, βιοπολιτική παραγωγή, με την έννοια ότι συνθέτει την οικονομία, την ιδεολογία και την πολιτική υπό την ηγεμονία της οικονομίας.

Η κυρίαρχη ιδεολογία με την οποία κάνει αυτή τη σύνθεση είναι η ιδεολογία της «αέναης ανάπτυξης» (οικονομική μεγέθυνση, άπειροι πόροι, τεχνολογική καινοτομία και αγοραία επιστήμη –«τεχνολογικός μεσσιανισμός»–, ευημερία με αύξηση της κατανάλωσης, ατομική κοινωνική ανέλιξη μέσω αύξησης του κομματιού της πίτας κ.λπ.). Η βάση αυτής της ιδεολογίας, σήμερα, είναι η επέκταση της χρηματικής, βασικά, οικονομίας μέσω της πίστωσης και δανείων προς καταναλωτές, νοικοκυριά, επιχειρήσεις, κυβερνήσεις. Υπάρχει μια ψευδαίσθηση «ανάπτυξης» μέσω της διόγκωσης της χρηματοπιστωτικής φούσκας, ενώ η πραγματική οικονομία δεν μπορεί να αναπτύσσεται πλέον με τον τρόπο που συνέβαινε μέχρι τώρα. Αιτία για αυτό είναι ο κορεσμός στην παραγωγή, η μειούμενη αγοραστική δύναμη των πολλών, αλλά κυρίως τα πλανητικά όρια σε πόρους, υλικά και ενέργεια, καθώς και τα όρια στην ενσωμάτωση των τεράστιων απόβλητων των οικονομικών

δραστηριοτήτων, όπως επίσης οι κλιματικές αλλαγές και οι συνακόλουθες καταστροφές.

Υπάρχει ένας συνδυασμός κρίσεων, που μαζί με την νέα υγειονομική κρίση της συνδημίας του COVID-19,² εξελίσσεται σε συνολική δομική κρίση του καπιταλισμού· απομυθοποιεί και θέτει σε αμφισβήτηση την παγκοσμιοποιημένη σήμερα κυριαρχία των κεφαλαιοκρατικών οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών σχέσεων από μεγάλες κοινωνικές κατηγορίες των κυριαρχούμενων. Παρ' όλο που ένα μέρος του πολιτικού συστήματος προτείνει «νεοκεϋνσιανές» πολιτικές και την επιστροφή στο «εθνικό δημοκρατικό κοι-

2. Μέχρι τώρα, οι επιστήμονες είχαν χρησιμοποιήσει τον όρο Παγκόσμια Συνδημία (Global Syndemic), για να χαρακτηρίσουν τη μεγαλύτερη απειλή που υπήρχε για την ανθρωπότητα και τον πλανήτη: την παγκοσμιοποιημένη αλληλεπίδραση των τριών «επιδημιών», της παχυσαρκίας, του υποσιτισμού και της κλιματικής αλλαγής, που ο συνδυασμός τους έπληττε και πλήττει τους περισσότερους ανθρώπους σχεδόν παντού στη Γη.

Από τις αρχές του 2020 έχουμε επιπλέον την επιδημία COVID-19, την οποία ο ΠΟΥ (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας) χαρακτήρισε ως πανδημία. Στο περιοδικό *The Lancet*, η πανδημία αυτή παρουσιάζεται ως συνδημία. Είναι συνδημική η φύση της απειλής που αντιμετωπίζουμε σήμερα, με την έννοια ότι απαιτείται μια πιο προσεκτική προσέγγιση εάν θέλουμε να προστατεύσουμε την υγεία των κοινοτήτων μας. Μια συνδημική προσέγγιση αποκαλύπτει βιολογικές και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις που είναι σημαντικές για την πρόγνωση, τη θεραπεία και την πολιτική υγείας. Ο Corona είναι πιο επικίνδυνος, όχι μόνο όταν υπάρχει συννοσηρότητα, δηλαδή όταν συνοδεύεται και από άλλες υποκείμενες μη μεταδοτικές ασθένειες, αλλά γιατί υπάρχουν ταυτόχρονα βιολογικές και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις συνθηκών και καταστάσεων –βλέπε κοινωνικοοικονομικές ανισότητες– που αυξάνουν την ευαισθησία ενός ατόμου.

νωνικό κράτος». Παρ' όλο που το πιο έξυπνο μέρος του βιομηχανικού κεφαλαίου προσπαθεί να μετατραπεί σε «πράσινο» κεφάλαιο και να απαντήσει με την λεγόμενη «πράσινη ανάπτυξη» στην καταστροφή του περιβάλλοντος και των συνθηκών αναπαραγωγής και συνέχισης της ίδιας της ζωής σε όλες τις μορφές της. Και οι δύο αυτές κινήσεις δεν μπορεί να επιτευχθούν στα πλαίσια του συστήματος, μέσω των αγορών, οι οποίες είναι από τη μια παγκοσμιοποιημένες –δεν μπορεί πια να ξαναμπούν σε εθνικά καλούπια– και από την άλλη, λειτουργώντας με κριτήριο τη μεγιστοποίηση του κέρδους, δεν μπορούν να προωθήσουν την κοινωνική και οικολογική δικαιοσύνη.

Οι μέχρι τώρα «αποκάτω» και τα «νεόπτωχα» στρώματα των μεσαίων τάξεων μπορούν να βλέπουν πια ότι η ανεξέλεγκτη ύφεση –και λόγω του COVID-19 πλέον– και η κυριαρχία των καπιταλιστικών σχέσεων οδηγεί αυτούς και τα γεννημένα ή αγέννητα παιδιά τους, τις συνθήκες ύπαρξής τους –ακόμα και τον ίδιο τον πλανήτη– σε κατάρρευση. Αν δεν χειραγωγηθούν οι αντιδράσεις τους από τα πολιτικά κόμματα των συστημάτων κοινοβουλευτικής διακυβέρνησης και αν η άρση της συναίνεσής τους στραφεί στην επιδίωξη της αποκαπιταλιστικοποίησης των κοινωνικοπολιτικών σχέσεων, καθώς και στην ατομική και συλλογική αυτονομία, τότε η κατάργηση και η υπέρβαση του καπιταλισμού δεν θα είναι ουτοπία.

2. Αποανάπτυξη

Για την υπέρβαση του καπιταλισμού θα χρειασθεί να περάσει η ανθρωπότητα στο στάδιο της Αποανάπτυξης-Αποκαπιταλιστικοποίησης. Δηλαδή στο στάδιο που θα

κυριαρχήσει η άποψη ότι μπορούμε να ζήσουμε καλύτερα, παράγοντας και καταναλώνοντας λιγότερα. Διαχωρίζοντας τις ανάγκες από τις επιθυμίες μας και υιοθετώντας μια «εθελούσια ολιγάρκεια-επάρκεια», μπορούμε να επιβάλουμε σταδιακά μια σμίκρυνση της οικονομίας που, με σωστή διαχείριση, όχι μόνο δεν θα αυξήσει την ανεργία και τη φτώχεια, αλλά θα βελτιώσει την ποιότητα της ζωής μας.

Η επιλογή λοιπόν που έχουμε να κάνουμε σήμερα είναι μεταξύ μιας ανεξέλεγκτης ύφεσης και μιας ελεγχόμενης και βιώσιμης αποανάπτυξης. Να επιλέξουμε να στηριχθούμε –όσο γίνεται περισσότερο– στις τοπικές οικονομίες, στην αυτοδυναμία και αυτάρκεια των περιοχών και των χωρών, στις δίκαιες ανταλλαγές μεταξύ τους. Θα χρειασθεί να επαναπροσδιορίσουμε τις βασικές μας ανάγκες και τον τρόπο ικανοποίησής τους. Όσο γίνεται λιγότερο μέσω των αγορών και με μικρότερο κοινωνικό και οικολογικό αποτύπωμα. Επιδιώκοντας την ευημερία μέσω της «ατομικής εγκράτειας» και της «συλλογικής αφθονίας». Μέσω αυτοανάπτυξης, αυτοπραγμάτωσης και αυθυπέρβασής μας σαν κοινωνικά όντα.

Η κατεύθυνση μπορεί να είναι:

- «Αποανάπτυξη εδώ»: Όπου υπάρχει μεγάλο οικολογικό και κοινωνικό αποτύπωμα
- «Συντήρηση εκεί»: Όπου υπάρχει βιωσιμότητα
- «Ανάπτυξη παραπέρα»: Όπου μειώνεται το οικολογικό και κοινωνικό αποτύπωμα, π.χ. μέσω της ανάπτυξης των οικοκαλλιιεργειών για την παραγωγή ποιοτικών τροφίμων και την ενσωμάτωση της περίσσειας του CO₂ της ατμόσφαιρας στο έδαφος με τη μορφή εδαφολογικού άνθρακα και έτσι να «ξαναψυχθεί» η γη, ή μέσω της αναβλάστησης

δασών, ανασύστασης λιμνών και βιοτόπων, ή της χρήσης των ήπιων πηγών ενέργειας.

3. Τα Κοινά (*Commons*)

Το πέρασμα σε κοινωνίες «αποανάπτυξης» μπορεί να επιτευχθεί με στήριξη στα «Κοινά»:

- Στα φυσικά αγαθά των τοπικών και πλανητικών οικοσυστημάτων, που είναι κοινή κληρονομιά για όλους τους ανθρώπους και τις άλλες μορφές ζωής: το εύφορο έδαφος, τα δάση και η φυσική προσφορά τους σε οξυγόνο, οργανική ύλη και πρώτες ύλες, τα ποτάμια - λίμνες - θάλασσες με τα φυσικά είδη που περιέχουν και την αντίστοιχη υλική και πνευματική προσφορά τους σε ομορφιά, θέα, αναζωογόνηση, αναψυχή κ.λπ., οι διάφοροι βιότοποι και τα οικοσυστήματα της άγριας ζωής, οι πρώτες ύλες και οι πηγές ενέργειας για χρήση και μεταποίηση, από το υπέδαφος και το έδαφος.
- Στα κοινωνικά και συλλογικά αγαθά που παρήχθησαν από προηγούμενες ανθρώπινες κοινότητες και τις τωρινές κοινωνίες: οι σπόροι, οι ποικιλίες-ράτσες και οι διαδικασίες παραγωγής τροφής, που σήμερα πατεντάρονται από εταιρείες και ιδιωτικοποιούνται, η κοινωνικά παραγόμενη γνώση σε όλα τα γνωστικά πεδία και η μετάδοσή της, η διατήρηση και βελτίωση της υγείας του πληθυσμού, τα δίκτυα εφοδιασμού των πόλεων και οικισμών σε ενέργεια, νερό και θέρμανση, καθώς και οι δρόμοι, οι σιδηρόδρομοι και τα λιμάνια. Επίσης στα νέα δημιουργηθέντα «Κοινά»: οι ραδιοσυχνότητες, τηλεσυχνότητες και τηλεφωνία, καθώς και οι πληροφοριακές λεωφόροι, που σήμερα παραχωρούνται από τους κρατούντες σε ιδιωτικά μέσα πληροφοριών και επικοινωνίας, κ.λπ.

Έτσι, θα είναι δυνατόν να επιλεγεί στο πεδίο της οικονομίας η κατεύθυνση της κοινωνικής, αλληλέγγυας και συνεργατικής οικονομίας των αναγκών (ΚΑΣΟΑ). Αυτή θα στηριχθεί στην αυτοδιαχείριση της παραγωγής και της διανομής, στη δίκαιη κατανομή των πλεονασμάτων, στην επένδυση στα κοινά και κοινωνικά αγαθά και στην αναγέννηση των φυσικών οικοσυστημάτων, στη δημιουργία βιομηχανικών οικοσυστημάτων, στη μειωμένη χρήση υλικών και ενέργειας και στη βελτίωση της αποδοτικότητας καθώς και στη μετατροπή του μείγματος της παραγόμενης ενέργειας με αιχμή τις ΗΜΕ (Ήπιες Μορφές Ενέργειας). Στη σύνθεση της οικονομικής με την οικολογική καινοτομία, στην επαναχρησιμοποίηση των υλικών και στη δημιουργία ανθεκτικών προϊόντων μακράς χρήσης, στις ομάδες παραγωγών, στους συνεταιρισμούς, στα δίκτυα διανομής κ.λπ.

4. Κοινοτική οργάνωση - άμεση δημοκρατία

Στο πολιτικό επίπεδο, το ξεπέραςμα της σημερινής αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και του κομματικού συστήματος διακυβέρνησης προτείνουμε να γίνει με τη θέσμιση της κοινοτικής οργάνωσης της κοινωνίας: η χωρική κοινότητα, ο δήμος και η πόλη, χωρισμένη σε πληθυσμιακά και χωρικά κατάλληλους δήμους, θα είναι ο χώρος για αλλαγή της κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης, και όχι το κράτος. Η ομοσπονδιοποίηση κοινοτήτων και δήμων σε περιφέρειες, και η ομοσπονδιοποίηση περιφερειών για την εθνική επικράτεια θα είναι η δομή διακυβέρνησης στο δρόμο για τη μετάβαση σε μια νέα οικουμενικότητα και τη δημιουργία

της παγκόσμιας Κοινότητας των Κοινοτήτων, και όχι το αστικό εθνικό κράτος, οι περιφερειακές ενώσεις κρατών και οι πόλοι παγκόσμιας επιρροής, καθώς και οι διάφορες ανεξέλεγκτες δομές τύπου Παγκόσμιας Τράπεζας (ΠΤ), Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), με την βοήθεια των οποίων υλοποιήθηκε η παγκοσμιοποίηση του καπιταλισμού τα προηγούμενα χρόνια.

Ο κοινοτισμός και η άμεση δημοκρατία με την συμβουλευτική ομοσπονδιακή μορφή, αποτελεί σήμερα την ιδέα που μπορεί, όσο πιθανώς καμία άλλη, να εδαφικοποιήσει ταυτόχρονα σε τοπικό/γεωγραφικό αλλά και οικουμενικό/φαντασιακό επίπεδο την έννοια του κοινωνικού αυτοκαθορισμού. Οι κοινοτικοί δεσμοί και σχέσεις σήμερα δεν στηρίζονται μόνο στην έννοια της χωρικής εγγύτητας –αν και αποτελεί βασική προϋπόθεση– αλλά διέπονται περισσότερο από τις κοινές πολιτισμικές, κοινωνικές και πολιτικές αξίες. Προς αυτή την κατεύθυνση, ζητούμενο είναι να δημιουργηθούν εκείνοι οι κοινοτικοί δεσμοί-θεσμοί που θα βρίσκουν έδαφος στο κοινωνικό πεδίο και θα διαμορφώνουν σταδιακά και τη νέα κοινωνική πραγματικότητα.

Στην ελλαδική αποικία χρέους, με ένα λαό σε επιτήρηση που κυριαρχεί η συνείδηση της παραίτησης και της ανάθεσης σε πολιτικούς «σωτήρες», μας χρειάζεται ένα αποκεντρωμένο σχολείο γνώσης και στοχασμού, έως ότου καταφέρουμε να θεσμοθετήσουμε αμεσοδημοκρατικούς θεσμούς. Τα κοινοτικά εγχειρήματα κάθε μορφής και αντικειμένου, τα οποία θα πρέπει να πολλαπλασιασθούν και να δικτυωθούν το επόμενο διάστημα, θα είναι και το σχολείο όπου θα αναπτυχθεί η ατομική και κοινωνική συνεί-

δοση της ριζοσπαστικής αλλαγής, που θα θέσει και όλη την κοινωνία σε κίνηση. Σε μια κίνηση μετάβασης προς μια κοινωνία της Κοινότητας των Κοινοτήτων, με ισοκατανομή πόρων και εξουσιών, με ισορροπημένη ένταξη στο τοπικό και πλανητικό οικοσύστημα και τη φύση.

Στο βιβλίο μας προτείνεται να διατυπωθεί και να υλοποιηθεί «από τα κάτω» και από τους έλληνες «αποκάτω» ένα «πρόγραμμα μετάβασης» προς μια ελληνική μετακαπιταλιστική κοινωνία, που θα στηριχθεί:

- στην οικονομία των βιοτικών αναγκών όσον αφορά στο περιεχόμενο (Κοινωνική, Αλληλέγγυα Συνεργατική Οικονομία των Αναγκών - ΚΑΣΟΑ)
- στον συνεργατισμό-συνεταιρισμό, όσον αφορά στις σχέσεις παραγωγής
- στη συλλογική-κοινοτική-δημοτική ιδιοκτησία, όσον αφορά στα μέσα παραγωγής
- στην εγγύτητα και τις μικρές αποστάσεις, όσον αφορά στο μικρότερο δυνατό οικολογικό αποτύπωμα
- στην άμεση δημοκρατία των συνελεύσεων και των ανακλητών εκπροσώπων, όσον αφορά στις διαδικασίες αποφάσεων, πολιτικής θέσμησης και διακυβέρνησης.

Εφαλτήριο για την οικονομία μπορεί να γίνει ο αγροδιτροφικός τομέας, ο τομέας ένδυσης - υπόδησης, ο ενεργειακός τομέας με αιχμή τις ΗΜΕ, και ο τομέας του ήπιου οικοτουρισμού.

5. Η δομή της Κοινότητας των Κοινοτήτων

Τον σημαντικότερο ρόλο σε αυτή την καθημερινή ύφανση-διαμόρφωση του κοινοτικού σχεδίου θα τον έχουν τα πρόσωπα. Τα πολύπλευρα –και όχι μονοδιάστατα– εκείνα

υποκείμενα που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για δημιουργία και συμμετοχή σε κοινοτικά εγχειρήματα, τα οποία στη συνέχεια θα συμβάλλουν και στην μετεξέλιξή τους σε πρόσωπα του νέου κοινοτικού ανθρωπολογικού τύπου.

Κύκλοι προσώπων - πρωτοβουλίες πολιτών, με αρχικές γενικές συμφωνίες ως προς τους σκοπούς και τα μέσα υλοποίησης, σε ανοιχτούς χώρους συνάντησης-συζήτησης για διεύρυνσή τους αλλά και παραπέρα διερεύνηση δυνατοτήτων, θα είναι το εφαλτήριο για την από τα κάτω διαμόρφωση ενός προγράμματος υπέρβασης του καπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού και του κεντρικού αυταρχικού κράτους. Προς την κατεύθυνση θεσμοθέτησης συνελεύσεων και ανακλητών (αιρετών ή κληρωτών) συμβουλίων σε επίπεδο υπαίθριας χωρικής κοινότητας, κοινότητας δρόμου ή τετραγώνου ή συνοικίας στις πόλεις, καθώς και δήμων ή περιφερειών.

Ένα Σύστημα Συμβουλίων (χωρικών ή θεματικών, στην αρχή με κύριο χαρακτηριστικό την αντίσταση στο υπάρχον και στη συνέχεια τη διαμόρφωση προγράμματος μετάβασης), καθώς θα αναπτύσσεται εξελισσόμενο από βαθμίδα σε βαθμίδα, θα αποτελέσει τον πολιτικό κορμό για τη μετάβαση σε μια κοινωνία της Κοινότητας των Κοινοτήτων και θα πρέπει να ενεργοποιήσει και να εμπλέξει όσο γίνεται μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού στις διεργασίες του, ώστε το πρόγραμμα μετάβασης που θα αναπτύξει να είναι όσο γίνεται πιο αντιπροσωπευτικό.

Μια τέτοια δομή θα μπορούσε να εκφράσει την άμεση συμβουλευτική κοινωνική και οικολογική δημοκρατία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, έως ότου αυτή η δομή, λειτουργώντας για μεγάλο διάστημα σαν δυαδική εξουσία προς το

κεντρικό κράτος, μπορέσει να ολοκληρώσει τη διαμόρφωση ενός νέου Κοινωνικού Συμβολαίου και σε μια Συνταγματική Συνέλευση διακηρυχθεί η Δημοκρατική Συνομοσπονδιακή Κοινοπολιτεία σαν νέας μορφής κοινωνική οργάνωση.

Στο βιβλίο μας σκιαγραφούμε με αρκετή λεπτομέρεια τις δομές που θα χρειασθεί να θεσπίσουμε προς αυτή την κατεύθυνση:

Πιο συγκεκριμένα η δομή που προτείνουμε είναι:

- Κοινότητες υπαίθρου με γενικές συνελεύσεις και το εκλεγόμενο κάθε φορά ανακλητό Συμβούλιο Κοινότητας (Σ.Κ.). Δέκα τέτοιες κοινότητες αποτελούν έναν υπαίθριο Δήμο.
- Αστικές Κοινότητες με βάση τα νοικοκυριά ενός δρόμου ή οικοδομικού τετραγώνου με Σ.Κ.
- Κοινότητες μιας γειτονιάς συμμετέχουν στη Συνέλευση Γειτονιάς (Σ.Γ.) με τα Σ.Κ. και εκλέγουν το Συνοικιακό Συμβούλιο (Σ.Σ.).
- Όλα τα Σ.Σ. συμμετέχουν στη συνέλευση του Δήμου της πόλης για τον συμμετοχικό προγραμματισμό-προϋπολογισμό και τον κοινωνικό έλεγχο και εκλέγουν το Συμβούλιο του Δήμου (Σ.Δ.).
- Τέταρτο επίπεδο διαβούλευσης: Τα συμβούλια των υπαίθριων και των αστικών δήμων συμμετέχουν στη συνέλευση της Χωρικής Ενότητας και εκλέγεται το Συμβούλιο της Χωρικής Ενότητας για τη συμμετοχή στην συνέλευση της Ομοσπονδιακής Κοινοπολιτείας στο πλαίσιο της επικράτειας.

Ηρώ
(κάτοικος και μέλος της συνέλευσης)

Αντί νοήματος

Ο Ντεμπόρ είπε: Δεν μπορούν να ζήσουν δύο γενιές με το ίδιο απόθεμα ψευδαισθήσεων.¹ Έπειτα είπε: Φτάσαμε στο τέρμα, αυτό είναι όλο. Δυστυχώς εγώ δεν μπορώ να το πω αυτό. Τα χρόνια τους κυλάνε ασκικότατα, περιμένοντας από την «αντικειμενική τύχη» απίθανες περαστικές ή αβέβαιες αποκαλύψεις. Το τέλος δε μοιάζει στα μάτια μου να έρχεται ποτέ, ο ζόφος να κυοφορεί σε κάθε κρεβάτι, κι όμως, αυτές μπορώ να στέψω ως τις πιο ελπιδοφόρες σκέψεις μου.

Επειδή την ανθρώπινη φύση την κοιτώ όπως ο Δαρβίνος και οι απολογούμενοι δεξιοί, δεν εκπλήσσομαι με καμία σκατοψυχιά, με καμία αδιαφορία και καμία ηλιθιότητα. Αν ο *homo sapiens sapiens* είναι ό,τι καλύτερο έχει μέχρι τώρα κυκλοφορήσει, αδυνατώ να γίνω κάποιου είδους κοινωνική αγωνίστρια, να κλειστώ μέσα προς αποφυγήν μετάδοσης κάποιου ιού ή στην καλύτερη των περιπτώσεων να συμπάσχω με το ανθρώπινο είδος. Μπορώ όμως να ερωτευτώ, να γίνω φίλη, συντρόφισσα και ενδεχομένως μάνα. Είναι το περισσότερο που δύναμαι, και νομίζω υπεραρκετό.

Η ιδέα της αιωνιότητας, είπε ο Σέρζ, είναι η χειρότερη

1. Guy Debord, *Η αισθητική της ανατροπής*.

ιδέα που μπορεί να έχει κάποιος για τις πράξεις του. Στον αντίποδα, ο Νίτσε έδωσε την ιδέα της αιώνιας επιστροφής,² φέρνοντας πολλούς σε αμηχανία, λίγους –ανάμεσά τους κι εμένα– σε κατάσταση φρίκης, και ακόμα λιγότερους σε θέση δράσης.

Από τη μια, οι αιώνιες παρθένες δίχως μνήμη και που δεν μιλούν. Οι ίδιες οι παρθένες που, χρησιμοποιώντας την καπιταλιστική προπαγάνδα, παρουσιάζουν τον έρωτα ως τη μόνη εφικτή περιπέτεια στις σύγχρονες συνθήκες ύπαρξης. Για τα υπόλοιπα είναι εκεί γι' αυτές τα σουρεαλιστικά όνειρα, αντιστοιχούμενα στην αστική ανικανότητα στην πιο καθαρή μορφή της. Από την άλλη, η Ρόζα μας. Το αιώνιο σκάνδαλο που υπνοβατεί στο μεταίχμιο φούσκας και μοναδικής βιώσιμης για εμάς πραγματικότητας. Σε αυτό το μεταίχμιο η απαισιόδοξη εγώ δεν βρήκα νόημα, αλλά βρήκα την κατάσταση όπου η έλλειψη νοήματος δεν με απασχολεί. Δεν έχει νόημα, αλλά έχει πλάκα. Κι αν όχι πάντα πλάκα, σίγουρα πάντα ενδιαφέρον.

Στην επόμενη Ρόζα

Θα φτιάξουμε την τάπα της ηλεκτρικής σκούπας.

Θα ξανασακωθούμε για τις άδειες παγοκύστες.

Το μπλε μπάνιο θα είναι καθαρότερο την επόμενη φορά.

Όταν χύνεται ο καφές στο μάτι, θα τον σκουπίζουμε αμέσως, αλήθεια!

Δεν θα αφήνουμε ψίχουλα στον πάγκο και άπλυτα πιάτα.

2. Friedrich Nietzsche, *Η χαρούμενη επιστήμη*.

Την αυλή θα την καθαρίζουμε μαζί με τα παιδιά που αράζον και θα κάνουμε πιο πολλές δράσεις εκεί.

Θα βάλουμε και τα μαρούλια που λέγαμε στον κήπο.

Θα βρούμε περισσότερους κοινούς τόπους.

Θα κάνουμε μαζικότερες συνελεύσεις.

Στην επόμενη Ρόζα.



Σάμυ
(από την Κατάληψη Rosa Nera)

Η Ρόζα ως ένα σύστημα πρακτικών: ο ρόλος
της κατάληψης στο αντιφασιστικό κίνημα
των Χανίων

Ο αγώνας ενάντια στο ισχυρό ρεύμα υποστήριξης στο νεο-ναζιστικό κόμμα στα Χανιά ήταν μια μάχη πολύχρονη, που η μεγαλύτερη έντασή της στην πόλη μας εντοπίζεται κυρίως στην δετία 2009-2017 – με πιο σημαντικές χρονιές το 2013 και το 2017. Στο παρελθόν, το ρεπερτόριο φασιστών και ακροδεξιών, συχνά με την ανοχή ή ακόμα και τη συνεργασία αστυνομικών, περιλάμβανε κυρίως επιθέσεις εναντίον αναρχικών, μεταναστών και συνδικαλιστών (για παράδειγμα στον κατασκευαστικό κλάδο, στα τέλη της δεκαετίας του '90-αρχές 2000, λόγω της δράσης τους στην πολιτική ένταξη μεταναστών στα Χανιά), όπως και αποτυχημένες προσπάθειες, μετά το 2007, να ανακοπεί ένα σημαντικό και αυτόνομο μεταναστευτικό εργατικό κίνημα στα Χανιά.

Η ένταση των ρατσιστικών επιθέσεων αυξάνεται μετά το 2007 στην πόλη, όσο και σε περιοχές όπως το Καστέλι όπου κατοικούν σε παραπήγματα μετανάστες εργάτες που δεν έχουν άμεση σχέση με τις συλλογικότητες της πόλης. Φαίνεται, όμως, πως από το 2009 έχουμε την απαρχή μιας άλλης διαδικασίας, μιας κρατικής στρατηγικής που έχει την υποστήριξη μερίδων των κατασταλτικών μηχανισμών και της δεξιάς στα Χανιά. Φυσικά, η άνοδος

της άκρας δεξιάς και των νεοναζιστικών κομμάτων τις δύο τελευταίες δεκαετίες είναι ένα διεθνές φαινόμενο. Η δημιουργία ισχυρού νεοναζιστικού κόμματος –και στα Χανιά– σχετίζεται με τις διαστάσεις αυτού του διεθνούς φαινομένου, και ταυτόχρονα ήταν μια αναγκαία αντίδραση για τον ελληνικό καπιταλισμό την περίοδο εκείνη.

Ο αντιφασιστικός αγώνας ήταν ένας αγώνας δύσκολος, επικίνδυνος και απαιτητικός, σε ένα ιδιαίτερο πολιτικό περιβάλλον, όπου, αντίθετα με τις υπόλοιπες πόλεις της Κρήτης, υπήρχε ένας παλιός πυρήνας νεοναζι και ακροδεξιών που απέκτησε γρήγορα μεγάλη απήχηση σε κάποια χωριά. Σε αρκετά σχολεία δημιουργήθηκαν οργανωμένοι πυρήνες, ενώ, ακόμα χειρότερα, υπήρχε και ένα είδος έλξης ως κουλτούρα στους νέους: «Εμείς είμαστε χρυσή αυγή, είμαστε με τη μόδα», μας έλεγαν κάποιοι μαθητές σε χωριό στο οποίο γινόταν μοίρασμα το 2013. Επίσης, κομβικό ρόλο έπαιξε η υποστήριξη και συνεργασία των νεοναζι με κάποιους αξιωματικούς της Ασφάλειας Χανίων, πέρα από τους προϋπάρχοντες θύλακες χαμηλόβαθμων φασιστών μέσα στην ίδια υπηρεσία.

Η περίοδος 2009-2010 είναι κομβική, αν θέλει κανείς να ακολουθήσει το νήμα της ιστορικής διαδικασίας συσπείρωσης και κρατικής υποστήριξης των νεοναζι στα Χανιά, καθώς τότε γίνεται αρχικά η προσπάθεια να εμφανιστούν επιθετικά στο δρόμο. Η συνεργασία αυτή θα εκφραστεί πολλές φορές μετά την ίδρυση των γραφείων του κόμματος στο κέντρο της πόλης, τα οποία θα αποτελούν συνεχές σημείο έντασης. Είναι τεκμηριωμένη η κρατική κάλυψη που παρείχαν την περίοδο 2009-2010 σε έναν μεγάλο αριθμό ρατσιστικών επιθέσεων σε μετανάστες

(πολλές από τις οποίες απαντήθηκαν και από τους ίδιους τους μετανάστες), καθώς πολύ συχνά οι επιθέσεις αυτές συνέβαιναν υπό τη διακριτική παρουσία μηχανών της αστυνομίας. Το 2009 καταγράφονται έως και 10 ρατσιστικές επιθέσεις το μήνα, ενώ κάποιοι ακροδεξιοί αξιωματικοί προκαλούν διαρκώς γεγονότα, όπως στην πορεία του Δεκέμβρη, όπου αξιωματικοί εμφανίζονται με κουκούλες και ακροδεξιά σύμβολα. Το 2009, μάλιστα, θα γίνει επίθεση φασιστών στην Κατάληψη Rosa Nera, τραυματίζοντας μια μάνα και ένα παιδί, την ώρα που όλοι σχεδόν ήταν στο αντιρατσιστικό φεστιβάλ Χανίων. Το μήνυμα ήταν σαφές: ήταν μια οργανωμένη προσπάθεια τρομοκράτησης όλου του κινήματος. Την ίδια χρονιά, έχουμε και την αποκάλυπτη συγκάλυψη και φυγάδευση ομάδας νεαρών φασιστών μετά από επίθεση σε συντρόφισσα καθηγήτρια, όπως και την παράλληλη προσπάθεια τρομοκράτησης και επαγγελματικής απομόνωσής της από αξιωματικούς της Ασφάλειας που επισκέπτονταν διαρκώς κάθε χώρο εργασίας της. Το κίνημα απάντησε με μαζικές και ενωτικές πορείες. Παρόμοιο περιστατικό έχουμε μετά από επίθεση με μαχαίρι σε δασκάλα, μετά από τα γενέθλια της Κατάληψης τον Ιούνιο του 2009.

Σε αυτό το κλίμα, τον Μάρτιο του 2010 δημιουργούνται κάποια εφήμερα δίκτυα Αντιφασιστικών Πρωτοβουλιών, μετά από άλλη μια επίθεση 7 νεοναζί με μαχαίρι, που απωθήθηκαν από κόσμο που συγκεντρώθηκε άμεσα. Στο κείμενο που συνυπογράψαμε θυμόμαστε πως «Η αστυνομία παραδεχόμενη ότι “διεξήγε πλημμελή έλεγχο”(!), φυσικά δεν βρήκε κανένα μαχαίρι. Όπως δεν βρήκε και την σιδερογροθιά με την οποία απείλησε ομοϊδέατης των 7 τους

συγκεντρωμένους κατά τη διάρκεια του αποκλεισμού τους από τους τελευταίους...» Παράλληλα, αυξάνονται και παίρνουν μαζικό χαρακτήρα οι διώξεις συντρόφων και συντροφισσών από όλους τους χώρους του αγώνα (αριστερά, αναρχικούς, συνδικαλιστές), πολλές φορές μετά από υποδείξεις μελών της ΧΑ. Πρόκειται για την περίφημη «βιομηχανία διώξεων» στα Χανιά, μια προσπάθεια τρομοκρατίας του αντιφασιστικού, του εργατικού, του φοιτητικού, του αναρχικού και του αριστερού κόσμου του αγώνα.

Τοπικά, στα Χανιά μετά το 2009 η καταστολή φαίνεται πως χρειαζόταν τη συνδρομή μιας νεοναζιστικής οργάνωσης για μια σειρά από λόγους, από τους οποίους αναφέρουμε μερικούς:

- (α) Την πρόσφατη, τότε, εξέγερση του 2008 και τη δυναμική που κινητοποίησε, ιδίως στη νεολαία.
- (β) Το τοπικό μαθητικό κίνημα, που ριζοσπαστικοποιείται την εποχή εκείνη, δημιουργεί αντιφασιστικούς πυρήνες, μεγάλα αμεσοδημοκρατικά συντονιστικά, αποτέλεσμα των οποίων θα είναι και η μαζική συμμετοχή συνελεύσεων των 5 κεντρικών σχολείων στην κατάληψη της Αντιπεριφέρειας το 2012.
- γ) Την ιδιαίτερη –μοναδική στην Ελλάδα– οργανωμένη μεταναστευτική διαμαρτυρία που αναπτύχθηκε στα Χανιά και απέκτησε μαζικά χαρακτηριστικά την περίοδο 2007-2014 (όπως έγινε φανερό με το Στέκι Μεταναστών, τον σύλλογο Μαγκρέμπ, το Φόρουμ Μεταναστών Κρήτης, την απεργία των 15 το 2008 και μεγάλες πορείες ενάντια στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο, την απεργία των 300 το 2011 και την αυτόνομη μεταναστευτική «δρομίσια» αντιφασιστική δράση). Το Φόρουμ Μεταναστών Κρήτης (στο εξής

ΦΜΚ), πέρα από τις πολύ σημαντικές μάχες που έδωσε για χαρτιά στους μετανάστες, αποτέλεσε μια πολύ δύσκολη περίπτωση για την δεξιά και τους φασίστες, και απασχόλησε τα ακροδεξιά εγχειρήματα και τον ρατσιστικό λόγο στα ΜΜΕ πανελλαδικά. Παράλληλα, το Κοινωνικό Στέκι - Στέκι Μεταναστών θα έχει και αυτό κοινωνική απήχηση και δουλειά στο κίνημα αλληλεγγύης, και συχνά θα γίνει επίσης στόχος επιθέσεων. Οι δράσεις του Στεκιού και του ΦΜΚ θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της πολιτικής συμμετοχής των μεταναστών, μέσα από παρεμβάσεις και συνεργασίες με σωματεία, ομάδες της πόλης και, σταδιακά, κυρίως τη Rosa Nera, στην οποία βρίσκουν στέγη, πολιτική συνεργασία, κοινούς αγώνες και ευκαιρίες οριζόντιας συνδιαμόρφωσης οι μεταναστευτικές συλλογικότητες.

(δ) Τον αναρχικό χώρο των Χανίων, που βρέθηκε στην καρδιά της άμεσης αντιφασιστικής δράσης στο δρόμο, και που μέσα από την Κατάληψη, αλλά και άλλες συνομαδώσεις, είχε μεγάλη επίδραση στα τοπικά κινήματα. Αυτό φάνηκε στα χαρακτηριστικά της κατάληψης της Περιφέρειας το 2012, όπου η αντιεξουσία βοήθησε στη δημιουργία μαζικότερων οριζόντιων συνελύσεων και στον μεγάλο πλούτο δράσεων που ξεπέρασαν το αντιμνημονιακό-διαταξικό πλαίσιο: βάζοντας ταξικά και ελευθεριακά χαρακτηριστικά στη χανιώτικη περίπτωση της διαμαρτυρίας της εποχής των πλατειών, και έχοντας ως πρόταγμα τη γενική απεργία, τη συμμετοχή των μεταναστών και τα αντιρατσιστικά μηνύματα στην πάλη ενάντια στην υποτίμηση της εργασίας.

(ε) Τη δύναμη της συνδικαλιστικής αριστεράς στα εκπαι-

δευτικά συνδικάτα (ΕΛΜΕ - ΣΕΠΕ) και τον φοιτητικό σύλλογο, αγκάθι τεράστιο για τις κυβερνήσεις των αφεντικών. Πολλές από τις φασιστικές επιθέσεις και τα στοχευμένα δικαστήρια της περιόδου 2012-2016 είχαν στο «πάνελ» των κατηγορούμενων αναρχικούς μαζί με συνδικαλιστές της φοιτητικής και της εκπαιδευτικής αριστεράς.

Η Κατάληψη Rosa Nera είχε την ιδιαιτερότητα να μην είναι μόνο μέρος του (δ), δηλαδή του αναρχικού χώρου, αλλά βρέθηκε, συνδέθηκε (αλλού λίγο, αλλού με τεράστια ένταση και δόσιμο) με όλους σχεδόν τους χώρους του αγώνα που αναφέρθηκαν παραπάνω. Στο ζήτημα του αντιφασισμού, η Κατάληψη βρέθηκε πολλές φορές στο δρόμο, σε συντονισμό για πορείες, μοιράσματα στα χωριά και σε καλέσματα, πέρα από τις ομάδες του αναρχικού/αντιεξουσιαστικού χώρου, και με διαφορετικές συλλογικότητες όπως η ΚΒΕΡΦΑ, το Στέκι Μεταναστών, το ΦΜΚ, οι Σαλταδόροι, αλλά και πρωτοβάθμια σωματεία της πόλης. Η προσπάθεια της Κατάληψης εστιαζόταν τόσο στο να δίνονται άμεσες απαντήσεις στην αύξηση των ρατσιστικών επιθέσεων, όσο και στη θεωρητική εμβάθυνση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους αναπτύσσεται η άκρα δεξιά και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να αναχαιτιστεί η διάχυση της φυλετικής, δομικά αντισημιτικής, ανορθολογικής και εθνικιστικής της ρητορικής.

Η ήττα των νεοφασιστικών συνομαδώσεων στα Χανιά δεν αφορούσε απλά και μόνο την ΧΑ και δεν ήταν εύκολη υπόθεση: επιτεύχθηκε περισσότερο μέσα από άτυπα δίκτυα αλληλοϋποστήριξης των αντιφασιστικών χώρων, παρά μέσα από ένα κοινωνικό μέτωπο ή ένα συντονιστικό – αν και υπήρξαν περιστασιακά τέτοιου είδους αντι-

φασιστικές πρωτοβουλίες ή πρωτοβουλίες του αναρχικού χώρου. Ήταν μια μάχη που δόθηκε στο δρόμο, και εκεί ο αναρχικός χώρος στο νησί είχε σημαντική συμμετοχή, ρίσκαρε, πάρα πολλές φορές μόνο με τις δικές του δυνάμεις. Εμβληματικό «δρομίσιο» γεγονός αποτελεί το πέταγμα στη θάλασσα μελών της ΧΑ από τη Rosa Nera, μετανάστες μέλη ή περιφέρεια του ΦΜΚ και του Στεκιού, και κάποια χανιωτάκια-«χαμίνια» της πόλης.

Κάποιες φορές, οι δρόμοι της Κατάληψης και των σχολικών αντιστάσεων συναντήθηκαν. Όπως στην περίπτωση της υποστήριξης μαθητικών αντιφασιστικών εκδηλώσεων, που ίσως δείχνουν ένα παράδειγμα καλών αποτελεσμάτων και δημιουργίας εμπιστοσύνης ανάμεσα σε διαφορετικούς χώρους του αγώνα. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη κατακτήθηκε σε κάποιο επίπεδο και μέσα από τις μαζικές παραστάσεις στα δικαστήρια, όταν αγωνιστές και αγωνίστριες από τα σχολεία, την Κατάληψη Rosa Nera, τους φοιτητικούς συλλόγους, άλλες αναρχικές ομάδες και τη νεολαία δικάστηκαν μαζί για αντιφασιστικές δράσεις ή για τις καταλήψεις δημόσιων κτιρίων στα απεργιακά γεγονότα της περιόδου 2010-2016. Από τη μεριά μας, συχνά επιδιώχθηκε (όχι μόνο για λόγους μαζικότητας) η ενότητα στη βάση – χωρίς ποτέ ακριβώς να επιτευχθεί με τους μόνιμους όρους που αρκετοί από εμάς θα θέλαμε: «στην άνοδο του φασισμού, το πρόβλημα δεν ήταν απλά η αντισημιτική παράταξη αλλά η παραταξιακή νοοτροπία εν γένει».

Η εμπειρία της αντιφασιστικής δράσης στα Χανιά ήταν μια εμπειρία πολλών διαφορετικών πρακτικών: στο κομμάτι της άμεσης δράσης, στα δικαστήρια, σε μαζικούς χώρους, σε πλατείες και χώρους δουλειάς. Ο πλούτος αυτής

της συλλογικά βιωμένης εμπειρίας οδήγησε τελικά στο ξεπέρασμα της παραταξιακής νοοτροπίας στον τρόπο που απαντιούνται οι κρατικές κινητοποιήσεις της άκρας δεξιάς, μέσα από την ενότητα στη βάση.

Σημαντική εμπειρία από εκείνα τα χρόνια είναι κάποια ενιαία μοιράσματα στα χωριά από τη Rosa μαζί με τους Σαλταδόρους, το Στέκι, την ΚΕΕΡΦΑ και άλλες ομάδες. Έτσι, το κίνημα εμβάθυνε στην έρευνα, την κατανόηση του προβλήματος, τον εντοπισμό στεκιών και δικτύων φασιστών (αλλά και αντιφασιστών και δημοκρατικών αντιφασιστικών δικτύων), κι επίσης συνέβαλε στην κατανόηση τού πώς παράγεται ο λόγος που χρησιμοποιούν οι φασίστες σε σχολεία και γειτονιές και πώς πρέπει να αντικρουστεί. Βοήθησε ακόμα στην εμψύχωση αντιφασιστικών και δημοκρατικών δικτύων που προηγουμένως φοβόνταν να εκφραστούν απέναντι στην άνοδο των νεοναζί την περίοδο εκείνη, και στη δημιουργία δικτύων-σχέσεων-εκδηλώσεων αλλά και άμεσων συζητήσεων.

Σήμερα, μετά την απόφαση στη δίκη της ΧΑ, το κράτος συνεχίζει την εφαρμογή ενός μέρους της ατζέντας των νεοναζί: απαγάγοντας και φυλακίζοντας πρόσφυγες, καταστέλλοντας καταλήψεις, πουλώντας πολεμικά σενάρια, ετοιμάζοντας τη νέα επίθεση στα αγωνιζόμενα κομμάτια της κοινωνίας. Πιστεύουμε πως η μάχη ενάντια στο φασισμό δίνεται στο δρόμο, και είμαστε εκ θέσεως ενάντια στις φυλακές· είμαστε όμως και ενάντια στους φασίστες και δίπλα στους αντιφασίστες/αντιφασίστριες, και γνωρίζουμε επίσης από πρώτο χέρι για τις μάχες που δίνονται και μέσα στα δικαστήρια ενάντια στην αποδημοκρατικοποίηση και την άνοδο του φασισμού.

Τα ζητήματα για τον αντιφασισμό σήμερα είναι, δυστυχώς, ακόμα πολλά. Κάποια που έχουμε εντοπίσει στον λόγο και τη δράση μας είναι τα εξής:

1. Ιδίως στις συνθήκες της πανδημίας, ο εγκλεισμός των προσφύγων και ο αποκλεισμός από την κοινωνική αλληλεγγύη, το άσυλο, τα χαρτιά, την υγεία και τα πολιτικά δικαιώματα έχει οξυνθεί. Η εμπειρία μας λέει πως αυτό που έχει προτεραιότητα είναι κάθε πολιτική συλλογικότητα άμεσα να συνεργαστεί με τις μεταναστευτικές συλλογικότητες ενάντια στα милитарιστικά σχέδια των αφεντικών, στον αγώνα για πλήρη κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα στη δεύτερη γενιά, για άσυλο και υποστήριξη των προσφύγων και των μεταναστών στους αγώνες τους για ζωή και για την ελευθερία της ανθρώπινης μετακίνησης.

2. Η ενσωμάτωση αιτημάτων, πολιτικών και προσώπων της ριζοσπαστικής άκρας δεξιάς στις τελευταίες κυβερνήσεις, η στρατηγική ακροδεξιών και χρυσαυγитών σε Συλλόγους Γονέων (με καμπάνιες όπως ενάντια στα μαθήματα αλβανικών, ενάντια στην παιδεία για τα προσφυγόπουλα), όπως και η πρόσφατη εθνικιστική έξαρση με το μακεδονικό ακριβώς πριν την πανδημία.

3. Τα σχέδια πολέμου και η κατασκευή της διαρκούς έντασης με την Τουρκία.

4. Η ευρωπαϊκή δικτύωση των κομμάτων της άκρας δεξιάς, που έχει πλέον ισχυρές θέσεις στα κοινοβούλια και μπορεί να επηρεάζει όλο και περισσότερο τα τελευταία 20 χρόνια τις διακρατικές ρατσιστικές και αντιμεταναστευτικές πολιτικές που έχουν ως αποτέλεσμα τον θάνατο, τη ζωή χωρίς δικαιώματα και τον εγκλεισμό.

5. Οι συνεργασίες εργοδοτικών-εμπορικών συλλόγων

με δημοτικά συμβούλια και μπράβους σε επιθέσεις σε άστεγους.

6. Ο ρεβανσισμός ακροδεξιών μέσα στην Ελληνική Αστυνομία και η ανοχή από το υπουργείο που μπορεί να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις.

7. Η υιοθέτηση από οργανώσεις και συλλογικότητες του κινήματος εθνοκεντρικών ψευδο-ερμηνειών γύρω από την κρίση και τις διακρατικές συγκρούσεις στη Μεσόγειο.

8. Η αυταρχική διαχείριση της κρίσης στην υγεία και την εργασία, με στόχο να πληρώσουν τα σπασμένα οι μειονότητες και η εργατική τάξη.

9. Η επανεμφάνιση στο πλαίσιο της πανδημίας, ακόμα και σε λανθάνουσα μορφή, αφηγήσεων κοινωνικού δαρβινισμού και «φυσικής επιλογής», ως αποτέλεσμα και της κρατικής διαχείρισης του covid-19, αλλά και προβλημάτων σε όλους τους πολιτικούς χώρους.

Απέναντι σε αυτές τις προκλήσεις, είναι σαφές πως προϋπόθεση ουσιαστικών απαντήσεων δεν μπορεί παρά να είναι η διαλεκτική σχέση στις διαδικασίες διαλόγου ενός κινήματος που ψάχνει τις ερμηνείες και τις απαντήσεις του σε νέες συνθήκες, μετά τον Μάρτιο του 2020. Λίγο πριν την εκκένωση της Rosa Nera, η πιο σημαντική στιγμή των τοπικών αντιφασιστικών αντιστάσεων ήταν ο αποκλεισμός δημόσιας φασιστικής εκδήλωσης ομάδων εθνικιστών, πολύ πιο διευρυμένων κοινωνικά από αυτών της ΧΑ. Ο αναγκαστικός –ο δύσκολος και ο καλύτερος– δρόμος ήταν και πάλι η ενότητα στη βάση. Και η πολιτική δουλειά για κάτι τέτοιο έχει ένα ελευθεριακό βάθος: τον αγώνα για σχέσεις καλής πίστης, εμπιστοσύνης, συντροφικού αλληλοσεβασμού και ενσυναίσθησης ανάμεσα στους

διαφορετικούς χώρους κοινωνικοποίησης και κυρίως τους ανθρώπους του αγώνα: Μέσα από την προσπάθεια να κατακτηθεί κάποτε η καλλιέργεια μιας κοινής συλλογικής ζωής και ενός ανοιχτού διαλόγου μέσα στο κίνημα. Σε αυτή την προσπάθεια, ακριβώς, μπορεί κανείς να διακρίνει μία από τις πιο σημαντικές συνεισφορές της Κατάληψης Rosa Nera, και έναν από τους σημαντικούς λόγους για τους οποίους χτυπήθηκε και εκκενώθηκε από τους φασίστες – ό,τι και αν υποδύονται αυτοί ότι είναι. Και σε αυτή την προσπάθεια μπορεί κανείς να διακρίνει έναν από τους σημαντικούς λόγους που η Rosa Nera δεν τελειώνει με καμία κατασταλτική εκκένωση.

Yar Aman

Κάλαντα της Μαύρης Ροδαριάς¹

*Κακὴν ἐσπέραν ἄρχοντες δὲν εἶναι ὀρισμὸς σας
τὰ κτίρια τοῦ Καστελιού δὲν εἶναι ριζικὸ σας.*

*Εροδαριά ἐφύτρωσε, μαύρη, σ' αὐτόν τον τόπο
καὶ τὰ πουλιά ἐσίμωσαν, χτίσαν φωλιά με κόπο.*

*Μα σαν τ' ἀκούσαν ἄρχοντες, ἀφηνιαστήκαν ὅλοι
ἀμέσως ἐταράχθησαν, σφραγίσανέ την ὄλη.*

*Ὅτι πολὺ φοβήθησαν διὰ την περιουσία
μὴ τους την πάρουν τὰ πουλιά καὶ χάσει την αξία.*

*Κερά που καταδέχεσαι ὅλα με το ρουσφέτι
του κύρη τὰ καμώματα που βάνει τάχα μπέτη.*

*Για ἀπάκι, για λουκάνικο, για χοιρινὸ κομμάτι
κι ἀπὸ τον πείρο του βουτσού πίνετε μια γιομάτη.*

*Απὸ ἔχουν γιο σαν μούσχαρο με κεφαλὴ μεγάλη
πάει ἔς το λόφο κυνηγὸς μ' ἐνά μακρὺ βεργιάλι.*

*Συντάχθησαν οἱ δῆμιοι κ' ἐστήσανε παγίδες
καὶ τὰ πουλάκια ἐδίωξαν, ἤσουν ἐκειὰ καὶ εἶδες.*

1. Τον Δεκέμβρη του 2020, κυκλοφόρησαν τὰ Κάλαντα της Μαύρης Ροδαριάς (παραλλαγή κρητικῶν καλάντων). Το ηχητικό καὶ τους συντελεστές μπορεῖτε νὰ τὰ βρεῖτε ἐδῶ: <https://www.youtube.com/watch?v=5yWDOeCGMGs>

Και θέ' να 'ρθεί με θέλημα μέσα στο φώς, τη μέρα
Θ' ανοίξουνε το μάνταλο να μπουν στη Ρόζα Νέρα.

Κατάληψη εις έτη πολλά!

Αφιερωμένο στους συντρόφους που έφυγαν και όσες/ους
δημιουργούν ρωγμές, πυροδοτούν τη φαντασία και φωτί-
ζουν το μέλλον!

Ρόζα Νέρα μας λείπεις! Ανυπομονούμε για την αντάμωση!



John Holloway

«Κλείσανε τη Ρόζα, ανοίγουμε την πόλη»

Έχω τη φωτογραφία μπροστά μου: «Κλείσανε τη Ρόζα, ανοίγουμε την πόλη». Αυτοί κλείνουν, εμείς ανοίγουμε.

Αυτοί κλείνουν, εμείς ανοίγουμε. Και τώρα, μόλις τις δύο τελευταίες εβδομάδες, κλείσανε το Εμπρός στην Αθήνα και εμείς το έχουμε ανοίξει.

Αυτοί κλείνουν, εμείς ανοίγουμε. Κλείνουν τα στόματά μας, έτσι ώστε να μην μπορούμε να αναπνεύσουμε, να μην μπορούμε να μιλήσουμε. Κλείνουν τις μύτες μας, έτσι ώστε να μην μπορούμε να μυρίσουμε· ούτε καν τα μαύρα ρόδα. Κλείνουν τα μυαλά μας, έτσι ώστε να μην μπορούμε να σκεφτούμε πέρα από αυτόν τον κόσμο του κλεισίματος. Κλείνουν τις δράσεις μας, κλειδώνοντάς τες μέσα στη λογική της αποξενωμένης εργασίας, εξαναγκάζοντάς μας να αναπαράγουμε την κοινωνία του κλεισίματος. Και τώρα, ως συνέπεια της καταστροφής της βιοποικιλότητας από το κεφάλαιο, έχουν φυλακίσει τις ζωές μας, έτσι ώστε να ξεχάσουμε πώς να ακουμπάμε και πώς να αγκαλιαζόμαστε. Το κλείσιμο είναι το κέντρο του καπιταλιστικού κανόνα.

*«Να σπάσει την περηφάνια της καρδιάς,
Να σβήσει το πάθος των ματιών,
Να σπάσουν τα εύθραυστα παιδικά αυτιά,*

*Να κλείσουν τα ρουθούνια,
Να διδαχτούν τα θνητά σκουλήκια το μονοπάτι
που οδηγεί στις πύλες του τάφου»¹*

Αυτοί κλείνουν, εμείς ανοίγουμε. Ανοίγουμε τη Rosa Nera, ανοίγουμε το Εμπρός. Κάποιες φορές δεν πετυχαίνουμε, αλλά αυτή είναι η ώθησή μας. Η ζωή είναι μια ώθηση για άνοιγμα, μια ώθηση ενάντια σε έναν κλειστό κόσμο. Μια ώθηση να ανοίξουμε τα στόματά μας, τις μύτες μας, τα μυαλά μας, τις δράσεις μας. Μια ώθηση για να χειραφετήσουμε τον πλούτο από τον εγκλεισμό του μέσα στο χρήμα. Και τώρα, μετά από έναν χρόνο εγκλεισμού, δεν γνωρίζουμε τι δύναμη θα έχει αυτή η ώθηση ανοίγματος. Ίσως, η υπερηφάνεια της καρδιάς να έχει αποτύχει και τα ρουθούνια να έχουν κλείσει. Ή μπορεί, όπως στην Κολομβία και την Παλαιστίνη τις τελευταίες εβδομάδες, η οργή ενάντια στον εγκλεισμό να ξεσπάσει στους δρόμους, τραγουδώντας τα λόγια του Linton Kwesi Johnson:

*«τώρα βλέπεις τη φλόγα που καίει στο μάτι μου,
μυρίζεις την αγριότητα στην ανάσα μου,
νιώθεις τη βία, τη βία,
που ξεσπά από μέσα μου
πρόσεχε!»²*

Αυτοί κλείνουν. Εμείς αρνούμαστε το κλείσιμο, ωθούμε προς το άνοιγμα. Αυτή η φωτιά που καίει στα μάτια μας· αυτή η βία, η βία που εκρήγνυται από μέσα μας, δεν εί-

1. William Blake, "The Song of Los" (1795).

2. Από το τραγούδι «Time Come».

ναι ποτέ μακριά. Αλλά το άνοιγμα είναι πολύ περισσότερο από αυτό. Άνοιγμα σημαίνει να σπάσουμε τη λογική του κλεισίματος, τη λογική του χρήματος. Άνοιγμα σημαίνει να σπάσουμε, όσο το δυνατόν περισσότερο, τη λογική που εγκλείει τη σκέψη μας και το πράττειν μας και την απνοή μας και την ομιλία μας και την όσφρησή μας. Είναι το άνοιγμα του μαύρου ρόδου σε όλες τις αισθήσεις.

Το άνοιγμα είναι το να σπάσουμε τοίχους και εδάφη, να σπάσουμε όλα τα όρια. Είναι να επιβιβαστείς σε ένα μικρό καράβι και να πλεύσεις όλο τον Ατλαντικό, με την πιο απίστευτα όμορφη διακήρυξη επανάστασης ενάντια στον κόσμο του γκρι, ενάντια στον κόσμο του καταπιεστικού και κατασταλτικού κλεισίματος. Και σύντομα οι ζαπατίστας ναυτικοί, που ταξιδεύουν με το *Βουνό* τους διά θαλάσσης, θα σας συναντήσουν στα Χανιά. Είμαι σίγουρος ότι θα απολαύσουν το άρωμα του εξεγερμένου Μαύρου Ρόδου και θα ενώσετε τα χέρια σας στην άρνησή τους/σας/μας να αποδεχτούμε το κλείσιμο, στην αποφασιστικότητά τους/σας/μας να οικοδομήσουμε έναν κόσμο βασισμένο στην αμοιβαία αναγνώριση των αξιοπρεπειών μας.

Μάιος 2021

(Μετάφραση: Μάριος Πανιεράκης)



*Συνέλευση Πάρκου Ειρήνης και Φιλίας
(Συνέλευση Αλληλεγγύης στη Rosa Nera)*

Ο αγώνας για ανοιχτούς και αυτοοργανωμένους
χώρους υπό τη σκιά της ξενοδοχοποίησης
του λόφου Καστέλι: μια καταγραφή

Στις 5 του Σεπτέμβρη ξεκινήσαμε έναν χορό. Έναν χορό ανάμεσα στην απελπισία και την ελπίδα. Έναν χορό πάνω σε τεντωμένο σχοινί ο οποίος συνεχίζεται ακόμα και τη στιγμή που γράφουμε αυτό το κείμενο.

Ο αγώνας υπεράσπισης της Rosa Nera γίνεται ορατός την ίδια στιγμή της εκκένωσής της. Όπως συμβαίνει με όλα τα ωραία, τα εκτιμάς όταν τα χάνεις. Έτσι και εμείς, κόσμος που βρισκόταν ή είχε περάσει από την πόλη, κόσμος που γνωρίσαμε τη Ρόζα μέσα σε μια νύχτα ή γνωρίζομασταν καθημερινά μέσα από τις δράσεις της, νιώσαμε την ανάγκη να υπερασπιστούμε τη ζωή της και το σώμα της.

Τα πρώτα κομμάτια της συνέλευσης αλληλεγγύης είχαν δημιουργηθεί το 2017 με την πρώτη απειλή εκκένωσης της κατάληψης. Αν και, από τη μία, προϋπήρχε ένα προ-εγκατεστημένο δίκτυο και, από την άλλη, η επιθυμία της κυβέρνησης να βιάσει κάθε χώρο ελευθερίας ήταν ήδη εκφρασμένη, το κορωνο-καλοκαίρι του 2020 μας βρήκε σε αναζήτηση μιας ανάσας κοινωνικοποίησης και, ως εκ τούτου, η εκκένωση της κατάληψης μας έπιασε εξ απήνης.

Πρώτη φάση: «Και τι δεν κάνατε για να με θάψετε, ξεχάσατε όμως ότι ήμουν σπόρος»

Χωρίς αμφιβολία, ο χορός (και η πρώτη φάση του αγώνα αλληλεγγύης) αρχίζει στις 5 του Σεπτέμβρη με την εκκένωση της Rosa Nera. Κατά τη διάρκεια της εισβολής των μπάτσων, η ενεργοποίηση του μηχανισμού ενημέρωσης έφερε σε συνάντηση ένα σύνολο ανθρώπων έξω από την κατάληψη, εκφράζοντας, με άμεσα αντανακλαστικά, την αλληλεγγύη και την αντίθεση στο κλείσιμο ενός ελεύθερου και ανοιχτού χώρου. Άμεσα πραγματοποιήθηκε συνέλευση σε ανοιχτό και δημόσιο χώρο από τον κόσμο που συναντήθηκε το πρωί: πορεία ενημέρωσης στη Λαϊκή Αγορά της γειτονιάς: μεσημεριανή πορεία με υπερβολικά μεγάλο αριθμό ατόμων και βραδινή πορεία (τριπλασιάζοντας τον κόσμο της προηγούμενης) στα νυχτερινά στέκια της πόλης. Ήδη, λοιπόν, πριν συμπληρωθεί το πρώτο 24ωρο από την εκκένωση του μοναδικού ελεύθερου χώρου στα Χανιά, οι πολίτες της πόλης δείχνουν ότι το ζήτημα δεν αφορά μια χούφτα ανθρώπων, όπως παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια από τα ΜΜΕ.

Τα πρώτα βήματα είναι αμφίβολα. Δεν γνωρίζουμε τον ρυθμό. Δεν γνωρίζουμε τη μουσική. Ακόμα περισσότερο, ενώ χορεύουμε με τη θέλησή μας, τα κορμιά μας φαίνεται να υπακούν μια μουσική που προέρχεται από τα έξω. Σε αυτή την πρώτη φάση του αγώνα οι συναντήσεις μας είναι καθημερινές, οι συνελεύσεις συσπειρώνουν πάνω από 600 άτομα, ενώ από τις πρώτες κινήσεις αλληλεγγύης είναι η παρέμβαση στο Δημοτικό Συμβούλιο, όχι μόνο για να καταδείξει το γεγονός ότι ο Δήμαρχος έπαιζε (και παίζει)

υπόγειο ρόλο στην εκκένωση της κατάληψης, αλλά ακόμα περισσότερο για να πιέσει στη δημιουργία ενός αναχώματος ενάντια στην ξενοδοχοποίηση του λόφου Καστέλι (μιας και το δημοτικό συμβούλιο πρέπει να αλλάξει τον πολεοδομικό κανονισμό για να μπορεί να λειτουργήσει ξενοδοχείο στο σημείο).¹ Η συνέλευση αλληλεγγύης συνεχίζει να πιέζει προς αυτή την κατεύθυνση με την κατάληψη του δημαρχείου στις 10 Σεπτεμβρίου, μια δράση που πλακίσώθηκε από έκθεση φωτογραφίας, από πορεία με skate και bmx. Ενώ η κατάληψη κράτησε μια μέρα, οι δράσεις αλληλεγγύης έπαιρναν μια καλλιτεχνική τροπή με θεατρικές παραστάσεις και δρώμενα.

Η πρώτη αναγνωριστική φάση του αγώνα τελειώνει πολύ σύντομα. Μόλις στις 12 του Σεπτεμβρη, η διοργάνωση μιας πορείας 3.000 ατόμων (με κεντρικό σύνθημα τον στίχο του Χριστιανόπουλου) σε έναν δήμο 100.000 κατοίκων, ρίχνει τον φόβο στην απέναντι πλευρά και προσδίδει αισιοδοξία στη δράση μας. Η συναυλία αλληλεγγύης με τον Γιάγκο Χαιρέτη, τον Εισβολέα και τα συγκροτήματα Sclavos και Mellow Lizard το βράδυ της ημέρας καταφέρνει να διώξει το άγχος των ημερών.

Δεύτερη φάση: «Κλείσατε τη Ρόζα, ανοίγουμε την πόλη»

Κάπως έτσι ξεκινά η δεύτερη φάση του αγώνα, στις 13

1. Τη στιγμή που γράφουμε (Μάρτιος 2021) η επίσημη θέση του Δήμου και των παρατάξεων που έχουν την πλειοψηφία στο δημοτικό συμβούλιο είναι, μετά από έντονη πίεση του κινήματος, να παραμείνει ο λόφος Καστέλι αμιγώς τόπος κατοικίας με κοινωφελείς λειτουργίες. Ωστόσο, καθυστερούν έντεχνα να αποτυπώσουν τη θέση στο πολεοδομικό σχέδιο.

του Σεπτέμβρη, με τη μεγάλη και ανοιχτή συνέλευση στο Πάρκο Ειρήνης και Φιλίας. Σε αυτή τη φάση εμείς ορίζουμε το ρυθμό, εμείς βάζουμε τη μουσική. Αυτή η περίοδος διέπεται από το άνοιγμα στην κοινωνία. Από την τοποθέτηση των δικών μας όρων. Εδώ το άνοιγμα δεν σημαίνει απλά εξωστρέφεια. Η «ανοιχτότητα» δεν αναφέρεται μονάχα στην ευχέρεια του βιώματος μιας διαφορετικής εμπειρίας. Σημαίνει το «άνοιγμα» μιας κλειστής πόλης, το άνοιγμα μιας κλειστής απόφασης την οποία επέβαλε η λογική του χρήματος· την αποκάλυψη της σύγκρουσης που υφέρπει κάτω από το μανδύα της χλιδάτης πισίνας και των συμφωνιών για ξενοδοχεία.² Έτσι, ξεκινά μια περίοδος με παραστάσεις, performances, προβολές ταινιών, βιωματικά εργαστήρια και μουσικές στους δρόμους, μια δημιουργική περίοδος.³ Η περίοδος αυτή κορυφώνεται με την τοποθέ-

2. Ας μας επιτραπεί σε αυτό το σημείο να θίξουμε δύο ζητήματα θεωρητικής υφής, τα οποία άπτονται του ρήματος «ανοίγω». Το πρώτο σχετίζεται με τη θεωρητική μετατόπιση της σύγκρουσης. Το «άνοιγμα» δηλώνει ότι η σύγκρουση δεν είναι σύγκρουση μεταξύ δύο εξωτερικών μεταξύ τους ομάδων. Δεν έχουμε να κάνουμε με μια σύγκρουση ανάμεσα στον Διγαλάκη και τη Rosa Nera. Ούτε με μια σύγκρουση ανάμεσα στο Πολυτεχνείο και την τοπική κοινωνία. Αντιθέτως, «ανοίγοντας την πόλη» παρατηρούμε κάτι πιο ουσιαστικό: τη σύγκρουση διαφορετικών τρόπων να κάνουμε τα πράγματα. Ή πράττουμε σύμφωνα με τη λογική του χρήματος και την περιφραξη των ζών μας, ή πράττουμε το «όλα για όλους». Όπως ανήγγειλε και η πρώτη αφίσα της Rosa Nera το 2004 «ή ντυνόμαστε με το ένδυμα της κοινωνικής παραλυσίας ή επιμένουμε για τη χαρά της ελευθερίας».

3. Σε αυτό συνέβαλαν πολλές συλλογικότητες της πόλης: οι Δές-πολλες, το Κοινωνικό ΡΑδιόφωνο Χανίων, η εφημερίδα δρόμου Απατρικς, η Μουσική Αμχανιά, οι έμφυλες αταξίες, το

τηση ενός γιγαντοπανό στον Φάρο της πόλης με σύνθημα «κλείσατε τη Ρόζα, ανοίγουμε την πόλη»

Σε αυτή τη φάση, ο χορός αλλάζει, αναδεικνύουμε την ομορφιά του αγώνα. Στο τέλος αυτής της περιόδου (τις πρώτες μέρες του Οκτώβρη) συμβαίνουν δύο πράγματα. Το πρώτο είναι η οργάνωση της εκδήλωσης «Γιατί στο λόφο Καστέλι;» από την πλευρά της Rosa Nera, κατά την οποία εξέθεσε τους λόγους που επιθυμεί την επανακατάληψη στο κτίριο.⁴ Το δεύτερο είναι η ίδρυση της «Πρωτοβουλίας ενάντια στην ξενοδοχοποίηση των μνημείων» – μια πρωτοβουλία που, όπως φαίνεται στη συνέχεια, έχει ως στόχο την απορρόφηση της κοινωνικής οργής και τον σχηματισμό ενός λόγου πέρα από την συνέλευση αλληλεγγύης – και κατά συνέπεια η πρώτη ανοιχτή συνάντησή της στις 12 του Οκτώβρη.

Τρίτη φάση: «Όλα για όλους, τίποτα δικό μας»

Επομένως, μπορούμε να τοποθετήσουμε την έναρξη της τρίτης φάσης στις 13 του Οκτώβρη. Μια περίοδος στην οποία παρατηρούμε μια ύφεση της συνέλευσης αλληλεγγύης και μια σύγκρουση λόγου ανάμεσα στην «Πρωτοβουλία» και τη συνέλευση. Μια πάλι όχι μόνο ως σύγκρουση θέσεων αλλά και ως σύγκρουση πρακτικών. Από τη μία, η σύγκρουση θέσεων απορρέει από το ερώτημα «μετά

Κοινωνικό Στέκι - Στέκι Μεταναστών, και η μουσική συλλογικότητα των Yar Aman.

4. Μπορείτε να διαβάσετε τη σχετική μπροσούρα «Γιατί στο λόφο Καστέλι;» από τον ιστότοπο της Ρόζα: <http://rosanera.squat.gr/files/2020/10/Rosa-Nera-μπροσούρα-2020-web.pdf>

την αποξενοδοχοποίηση, τι;» Η «Πρωτοβουλία» κρατάει ίσες αποστάσεις ανάμεσα στις συλλογικές διαδικασίες και στους θεσμικούς φορείς. Πότε-πότε παζαρεύει με τη δημοτική αρχή το μέλλον της Rosa Nera (βιβλιοθήκη, ιστορικό αρχείο κ.λπ.) πίσω από κλειστές πόρτες, και άλλοτε συμμετέχει (χωρίς διακριτό μπλοκ) στις δράσεις αλληλεγγύης στην κατάληψη. Από την άλλη, η μορφική σύγκρουση αποτυπώνεται στην ιεραρχική οργάνωση –στον βαθμό που υπάρχει συμμετοχή– που διατηρεί η «Πρωτοβουλία», την ίδια στιγμή που η συνέλευση αλληλεγγύης προσπαθεί να κάνει πράξη την οριζοντιότητα.

Την περίοδο αυτή συνεχίζονται οι παρεμβάσεις από τη συνέλευση αλληλεγγύης (σε ραδιόφωνα, τηλεοράσεις, στο Chania Film Festival κ.α.) και επεκτείνεται ο διάλογος και σε άλλα πεδία (στον χώρο του αθλητισμού ο Ασπάλαθος διοργανώνει μέρα παιχνιδιού, ενώ ανάμεσα στους φοιτητές το Ελευθεριακό Σχήμα του Πολυτεχνείου Κρήτης διεξάγει σχετική εκδήλωση). Ο πολιτικός χρόνος γεμίζει τόσο από τις πορείες μνήμης για τη δολοφονία τ@ς Zackie oh!, όσο και από τη δίκη του νεοναζιστικού μορφώματος. Οι δράσεις γίνονται με προοπτική την πανελλαδική πορεία υπεράσπισης των καταλήψεων στις 31/10. Η συνέλευση αλληλεγγύης δίνει ένα διαφορετικό χρώμα στη συζήτηση υπογραμμίζοντας το ζαπατίστικο σύνθημα «*όλα για όλους, τίποτα δικό μας*» αλλά και προοπτικές που προέρχονται από τον Μάη του '68 με συνθήματα όπως «*να καταλάβουμε το μέλλον*» και «*τα ομορφότερα ρόδα της ζωής μας δεν τα έχουμε μυρίσει ακόμα*».

Αυτή η φάση κλείνει επίσης με δύο γεγονότα: τη διαδρομή στις 31/10 στον τοπικό Τύπο της δυσαρέσκειας του

πρωθυπουργού σε σχέση με τη διαχείριση των κτιρίων του λόφου Καστέλι από το Πολυτεχνείο, την ίδια μέρα της οργάνωσης των πανελλαδικών πορειών για την υπεράσπιση των καταλήψεων.⁵ Το γεγονός αυτό, αν θα έδινε δυναμική στην «πρωτοβουλία των 22» με την πρόσβασή τους στα θεσμικά κέντρα αποφάσεων, δεν πρόφτασε να αποτυπώσει τα αποτελέσματά του, εξαιτίας της επιβολής τυφλής καραντίνας στις 7 του Νοέμβρη.

Τέταρτη φάση: ο αγώνας την περίοδο των απαγορεύσεων

Τα γεγονότα αυτά μας εισάγουν στη νέα φάση του αγώνα με συνθήκες απαγόρευσης κυκλοφορίας και συνάθροισης. Η συνέλευση αναγκάζεται να πάρει μια υβριδική μορφή με παράλληλη ηλεκτρονική και φυσική παρουσία. Η καταστολή αυξάνεται ραγδαία με απαγορεύσεις συναθροίσεων και πρόστιμα που κόβονται μέσω τηλεφώνου. Τα γεγονότα αυτά χτυπούν τη δυναμική του κινήματος. Την ίδια περίοδο αναδύονται στον δημόσιο λόγο ένα σύνολο από φορείς (που συσπειρώνονται γύρω από την «Πρωτοβουλία ενάντια στην ξενοδοχοποίηση») οι οποίοι υπερασπίζονται τον «κοινωφελή χαρακτήρα» του λόφου Καστέλι (είτε με την πρόταση για «κέντρο καινοτομίας», είτε χωρίς ευθεία αναφορά σε εναλλακτική). Οι προτάσεις αυτές παρ' όλα αυτά δεν εξασφαλίζουν ούτε τον αντιεμπορευματικό χαρακτήρα, ούτε την ύπαρξη της κοινότητας ως βάση ενός χειραφετικού σχεδίου.

Την περίοδο αυτή, η ύφεση των συλλογικών διαδικα-

5. Δύο μέρες πριν, συμβαίνει περιστατικό στοχοποίησης στην ΑΣΟΕΕ, που δημιουργεί εσωστρέφεια στο κίνημα πανελλαδικά.

σιών αποτυπώνεται και στις δημόσιες δράσεις του αγώνα. Ωστόσο, αξίζει να αναφέρουμε τα εναλλακτικά κάλαντα των *Yar Aman* με θέμα την Καραντίνα και τη «Μαύρη Ροδαριά», αλλά και τον υπέροχο αυθορμητισμό που συνόδευσε τις συλλογικές μας δράσεις, αποκορύφωμα του οποίου ήταν η τοποθέτηση του πανό «ούτε πισίνες, ούτε σπα, Rosa Nera κατάληψη ξανά» στην αυλή της Ρόζας, κάτω από τη μύτη των υπεράριθμων μπάτσων που είχαν αναπτυχθεί στην πόλη για να «μας προστατεύουν» από τον ιό.⁶

Πέμπτη Φάση: «Ό,τι πουλιέται είναι άχρηστο, ο πλούτος βρίσκεται σε όσα μοιραζόμαστε»

Το θέμα επανέρχεται στην επιφάνεια στις αρχές του Φλεβάρη. Η καταβολή του πρώτου ενοικίου από την εταιρεία, η κυκλοφορία ενός ανανεωμένου πρότζεκτ εκ μέρους της (μετά τις έντονες αντιδράσεις για τα σχέδια που βγήκαν στην επιφάνεια από τη συνέλευση αλληλεγγύης) και η επιβεβλημένη τοποθέτηση του δημοτικού συμβουλίου πάνω στο πολεοδομικό σχέδιο της πόλης, ανακινούν τις συλλογικές διαδικασίες. Η συνέλευση αλληλεγγύης επανέρχεται στον δημόσιο λόγο, κοινοποιώντας τη δικιά της «πρόταση αυτοδιαχείρισης του λόφου Καστέλι»,⁷ βασιζόμενη τόσο στο βιωμένο παρελθόν όσο και στο συλλογικό όραμα μιας

6. Η αυταρχική διαχείριση της πανδημίας από την πλευρά του κράτους παραμένει ένα θέμα το οποίο διατρέχει (ίσως με υπόγειο τρόπο) την ατζέντα της συνέλευσης.

7. Μπορείτε να βρείτε την προσούρα εδώ: <https://solidaritywithrosanera.wordpress.com/2021/02/12/1567/>

διαφορετικής κοινωνίας. Ένα πρόταγμα στη βάση της «αυτοθέσμησης», δηλαδή στη διαδικασία της «από-τα-κάτω» ανοιχτής συνέλευσης πάνω στην οποία θα στηρίζεται όλο το εγχείρημα. Της ισότητας, δηλαδή, στο ξεπέραςμα των κοινωνικών διαχωρισμών του φύλου, της φυλής και της τάξης, μέσω της δημιουργίας αδιαμεσολάβητων κοινωνικών σχέσεων και συνολικής κριτικής απέναντι στη λογική του κέρδους και της εκμετάλλευσης. Της διάθεσης για μοίρασμα των πόρων μέσα σε μια κοινότητα και της αλληλοβοήθειας. Στο πλαίσιο αυτό η κατάληψη δεν νοείται απομονωμένη από το χωρικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, αλλά αναγνωρίζεται ως ένα ανάχωμα προς τις κοινωνικές σχέσεις του κεφαλαίου. Η μπροσούρα αυτή δεν αποτυπώνει μονάχα το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων που δημιουργήθηκαν κάτω από τη στέγη της κατάληψης, αλλά ακόμα περισσότερο αποτελεί μια πρόσκληση για συνάντηση. Όπως γράφουμε:

Από την πρώτη στιγμή που δέχτηκε επίθεση η Rosa Nera, συναντηθήκαμε στο δρόμο εκφράζοντας την αλληλεγγύη μας, ανταλλάξαμε εμπειρίες, απόψεις, επιθυμίες, ζυμωθήκαμε. Ψηλαφίσαμε ομοιότητες και διαφορές και, μετά από πέντε ολόκληρους μήνες, συνεχίζουμε να αγωνιζόμαστε για το πιο απλό αίτημα: να είμαστε όλοι εμείς, οι κάτοικοι αυτής της πόλης, διαμορφωτές του Δημόσιου –όχι κρατικού– χαρακτήρα του Λόφου Καστέλι. Το παρόν τεύχος είναι κι αυτό αποτέλεσμα αυτής της συλλογικής δουλειάς. Κι όμως, αυτή η συνάντηση δεν τελειώνει εδώ! Ό,τι κι αν γίνει, η Ρόζα θα είναι, με τη δική μας συλλογική θέληση, κάτι ανοιχτό που η λειτουργία του θα βασίζεται στην πα-

ρουσία όλων μας. Το παρόν σχέδιο, λοιπόν, αλλά και το παραπάνω «λεύκωμα», δεν είναι παρά ένας μετεωρισμός, ένα βήμα που μας καλεί σε μια μεγαλύτερη συνάντηση.

Κλείνοντας αυτή την ελλειπτική παρουσίαση των γεγονότων, καθώς κάθε μεταφορά συλλογικής εμπειρίας στο χαρτί δεν μπορεί παρά να αφαιρεί τουλάχιστον τη μαγεία του συλλογικού βιώματος, μεταφέρουμε τις δύο προοπτικές εντός των οποίων βαδίζουμε σε συνέλευση: Την ανακατάληψη του κτιρίου και την ανάδυση μιας Rosa Nera με πολλά περισσότερα εγχειρήματα εντός της, και τη σπορά νέων ρόδων στις ρωγμές αυτού του τόπου, τη διαπότιση δηλαδή με το πνεύμα της κατάληψης του συνόλου των κοινωνικών σχέσεων που μας διατρέχει.

Όλα συνεχίζονται.

Μάρτιος 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

- σελ. 10: Πορεία αλληλεγγύης, 12 Σεπτεμβρίου 2020, μία βδομάδα μετά την εκκένωση
- σελ. 22: Από την καθιερωμένη γιορτή της Κυριακής των γενεθλίων (εδώ από τα 15α γενέθλια, Ιούνιος 2019)
- σελ. 68: Μία από τις αντι-παραστάσεις της κίνησης «Ευπρόσδεκτοι τουρίστες - Ανεπιθύμητοι κάτοικοι», Μάιος 2018
- σελ. 96: Ο Βαρδής Τσουρής στα γενέθλια της Rosa Nera, Ιούνιος 2013
- σελ. 116: Σύνθημα από πορεία υπεράσπισης της κατάληψης το 2017
- σελ. 136: Δές-πολλες στο θεατράκι της Rosa Nera
- σελ. 152: Διαδραστικό εργαστήρι του Θεάτρου του Καταπιεσμένου, που πραγματοποιήθηκε από τις Έμφυλες Αταξίες στην αυλή της Rosa Nera, Ιούνιος 2020
- σελ. 194: Η βιβλιοθήκη της Rosa Nera
- σελ. 204: Από το γλέντι στο Γυαλί Τζαμισί που ακολούθησε την τοποθέτηση του γιγαντοπανό στον Φάρο, Σεπτέμβριος 2020
- σελ. 224: Πορεία στήριξης της απεργίας πείνας των 30 μεταναστών στα Χανιά, 2008
- σελ. 238: Γιγαντοπανό στον Φάρο των Χανίων, Σεπτέμβριος 2020
- σελ. 242: Συνέλευση στο Πάρκο Ειρήνης και Φιλίας, Σεπτέμβριος 2020

Από τις εκδόσεις των ξένων έχουν επίσης κυκλοφορήσει:

CRITICAL ART ENSEMBLE

Η μηχανή της σάρκας

ANDRÉA DORIA

Η εξαιρετική περίπτωση μιας συνηθισμένης ιστορίας

ANSELM JAPPE

Το τέλος της τέχνης στον Αντόρνο και τον Ντεμπόρ

Ομάδα RETORT (IAIN BOAL, T J. CLARK, JOSEPH MATTHEWS,
MICHAEL WATTS)

Καταπονημένες δυνάμεις.

Κεφάλαιο και θάναμα στη νέα εποχή του πολέμου

ΕΞΕΓΕΡΜΕΝΟΣ ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ

Ιστορίες για τους ανθρώπους του καλαμποκιού

GRUPPE KRISIS, NORBERT TRENKLE, ANSELM JAPPE

Κείμενα για την εργασία και την κρίση

SILVIA FEDERICI

Ο Κάλιμπαν και η μάγισσα.

Γυναίκες, σώμα και πρωταρχική συσσώρευση

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΕΠΙΑΣ #1 (κρίσεις για την εποχή)

ΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ο ΙΧ άνθρωπος και οι υποθαλάσσιες αρτηρίες του

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΕΠΙΑΣ #2

(τέλος του καπιταλισμού ή κατάσταση εκτάκτου ανάγκης;)

MASSIMO DE ANGELIS

Κοινά, περιφράξεις και κρίσεις

RAOUL VANEIGEM

Γράμμα στα παιδιά μου και στα παιδιά του κόσμου που έρχεται

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΕΠΑΣ #3 (φασισμός και καθημερινή ζωή)

ΛΟΥΚΗΣ ΧΑΣΙΩΤΗΣ (επιμ.)

Η κολεκτιβοποίηση στην Ισπανία, 1936-1939

E.Z.L.N., SUBCOMANDANTE MARCOS, SUBCOMANDANTE MOISÉS

Οι λέξεις της σιωπής

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΕΠΑΣ #4

(καπιταλισμός – πόλεμος – αντιμιλιταρισμός)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΩΤΣΑΚΗΣ

Η δυναμική του κοινού.

Ταξικές αντιθέσεις και ηγεμονία στον κοινωνικό χώρο

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Μικροί πόλεμοι σε μεγάλες πόλεις.

Θεωρίες, τεχνολογίες και γεωγραφίες αντιεξέγερσης

SILVIA FEDERICI

Το κυνήγι των μαγισσών χθες και σήμερα

ΤΙΤΑΝΙΑ ΜΑΤΙΝΑ

Ένα ολόγραμμα. Ζωγραφίζοντας κείμενα του Subcomandante Marcos

KRISTIN ROSS

Κοινοτική πολυτέλεια:

Το πολιτικό φαντασιακό της Παρισινής Κομμούνας

ΑΡΕΤΗ ΜΟΥΣΟΥΛΙΩΤΗ

Στο σπίτι με τις λεύκες, ή

ζωή κρυμμένη μέσα στη ζωή

(και σε ηλεκτρονική μορφή στον δικτυακό τόπο hotel.espinblogs.net)

